کۆمیتەی نووخبەیی و گۆرگ دژکیبەکان!.. ئەحمەد ھەسۆ

ئەوەی ئەم دەسەڵاتدارێتییەی بزووتنەوەی کوردایەتیی لەماوەی ٣٥ ساڵی تەمەنییدا لە ھەرەمی کوردستان بۆ گەل و نیشتمانی کوردستانی کردووە، بەدەرئایی مڕووە ھیچ داگیرکەر و دوژمنێک نەیتوانیوە بیکات.
کورتکردنەوە و چڕکردنەوەی بەرئەنجامەکانی چەوساندنەوەیەکی گەورە و ستەمێکی بێ وێنە لە مڕووداو، لەم چوار خاڵەی خوارەوەدا:

یەکەم: نابوودکردنی سایکۆلۆژیای تاک و ڕۆحی کۆیی ئینسانی کورد

ئەو زەلیلکردنەی تاکی کورد و سووک و بێبەھاکردنی ھەزی یەکگرتوویی و وزەی کۆیی کۆمەڵگای کوردستان، بە درێژایی مڕووە ھیچ دوژمن و داگیرکەرێک پێی نەکراوە، بەڵام دووحزبخۆڕکە کردیان. لەڕاوە، خودنەفرەتیی تاک و ئینسانی کورد بەرھەمی دەسەڵاتدارێتییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیی و بەرئەنجامی گوتاری سیاسیی و مەدیایی و کار و کردەوەکانییەتی، نەوەکو دژگا ھەواگریی و سیخوڕیەکانی داگیرکەران و کاریگەریی ئاژەندەکانی دوژمنان و سەفت پاوەری میللەتانی سەردەست بەسەر تاک و گروپەکانی کۆمەڵگای ئەمەوە.

دووەم: دابەشکارییەکی چینایەتیی قووڵ بەشێوەیەکی خێرا لە کۆمەڵگای کوردستاندا

ئەو دابەشکارییە قووڵە چینایەتییەی کۆمەڵگای کوردستان و ئەو تاڵانچێتییە بەسنووری سامان و داھاتی گشتیی کۆمەڵگای کورستان، جگە لە دەسەڵاتدارێتییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیی، ھیچ دوژمن و داگیرکەرێک نەیتوانی بیکات. ئەوانەی کە دەیبەستنەوە بە سەرمایەداریەوە، لە ئاگایەوە بێت یان لە بێئاگایەوە، جگەلەوەی کە ئێستەپاکیی بە دەسەڵاتدارێتییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیی ئەنجامدەدەن و شانی ئەم دەسەڵاتدارێتییە ئەلیگارشییە خوێنکێشە خاپێدەکەنەوە لە بەرپرسیارێتیی ھیچیدیکە ناکەن، ئەمەش لەبەر ھۆکارێکی سادە و ڕوون، کە ئەویش ئەوەیە کۆمەڵگای ئەمە لە بەرئەنجامی پەرەسەندنی کۆمەڵایەتیی خۆیەوە بەشێوەیەکی سروشتیی و وەکو بەرئەنجامی گۆشکردنی پشەسازیی و ھەکارەکانی بەرھەمھێنان نەگەیشتووە بە کۆمەڵگایەکی پیشەسازیی پێشکەوتوو و پەرەسەندوو کە

ئەم دابەشکارییە قووڵە چینایەتییەی لەبکەوێتەوە، بەڵکو ئەم دابەشکارییە چینایەتییە بەرهەمی فەوقانییەت و ئەرستۆکراتییەتی سیاسیی و جیاکارییەکی توندی ئابووریی و تاکانکردنەکی بەپەردە و بەشەرمانەی سامان و داهاتی گشتی کۆمەڵگایە و سەپاندنی فەقر و فەلاکەت بەسەر زۆرینەی کۆمەڵگادا.
ئاشکرایە ئەوانەی لە گیتە و سیتییە بە شورا دەوردراوەکاندا دەژین لە گوندەکانی ئیتالیی و ئینگلیزیی و ... هتد نە سەرمایەدار و خاوەن کارخانە و فابریکەی گەورە بوون و نە مڵکوویەکی خانەوادەییان هەبووە لە دەوڵەمەندیی و پارەداریی، بەڵکو وەزیر و پەرلەمانتار و ئەندامانی مەکتەب سیاسییەکان و ئاوەژکارەکان و ... هتد ئەمە جگە لە بنەماڵە داگیرکارەکانی لوتکە و گرد و بەرزاییەکانی ناوشار و دەرەوەی شار و شارۆچکەکان کە هەر کەسکیان و تەنانەت منداڵەکی نەو خەزانە سیاسییە دەسەاتدارەکان بوونەتە کەمپرادەر و خاوەن سەرمایەی خەیاڵیی.

سێیەم: شەواندنی پەکهاتەی شارەکان و تەکدانی پەیەی گەشەکردنی سروشتیی کۆمەڵگا

ئەم شەواندن و تەکدانەی دیزاین و عیمرانیی مەدەنیی شارەکان و نەهەشتنی زەویی گشتییەکان و تەکدانی هەموو ئادگارە کولتوریی و مڵکوویەکانی ناو شارەکان و پارچەپارچەکردنی زەویەکانی قەراغ شارەکان و کردنیان بە پەڕەی بەکەڵک و بەمانای ناپەویست کە لە پشتیوانەوە پەیەکی زەبەلاحی پارەسپیکردنەوە وەستاوە، تەنانەت سوتاندنی دارستانەکانی دەرەوەی شارەکان "بە نموونە ئەو دارانەی سەر ڕێگای سەلەمانی تاسەوجە لە پەناوی پەڕەی نایاساییە بازرگانییەکانیان" یان داوخاندنی شاخ و تەکدانی تەپەگرافیای شارەکان "بە نموونە زنجیرە شاخی گەیژە"، ئەمە کە جگە لە وێرانکردنی سروشتی شار و پەکهاتەی شار و شارۆچکەکانی کوردستان نەبەت چیدیکەیە؟! ئەم وێرانکارییە هەمەجییە، جگە لە دەسەاتدارێتییە خەڵکییە چەتەگرییەکەی دوو حزبخڕە دەسەاتدارەکە، کام دوژمن و کام داگیرکەر توانیویەتی ئەنجامی بدات؟

چوارەم: وێرانکردنی ژێرخانی کشتوکاڵیی و تەکدانی نەسیجی کۆمەایەتیی شارەکان و بە گوندیی کردنیان

وێرانکردنی ژێرخانی کشتوکاڵیی کۆمەڵگا و تەکدانی نەسیجی کۆمەایەتیی شارەکان لە ڕێگەی بەتەپەڕ چەکدارکردنی گەنجانی گوند

و دەهاتەکانی کوردستانەوە و بە پاساوانکردنیان بە خیان و ژن و منداڵەکانیان و بەباخەوانکردن و بە خزمەتکارکردنیان بە باخ و ڤێللاکانیان و لەرەوە چەبووەکان و چەبووەیەکی خراو لەپەی دانیشتوان لە نەو شارە گەورەکاندا و بە گوندییبووەی شارەکان. ئایا ئەمە بە درێژایی یادەوەریی چەندین نەوە و تەنانەت لە مێژووداء هیچ دوژمن و داگیرکەرێک توانیویەتی بیکات جگە لە دەسەاتدارەتییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیی.

ئەرک و هەوەستی ئینسانی بەرپرسیار

ئەرکی هەر ئینسانێک کە بەاستی لە خەمی ئینسانی کورد و کەمەگاکەیدایەتیء ئایا وەستانەوەیە بەووی دەسەاتدارەتییە ئەلیگارشییە خەکییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتییدا یان پارێزگاریی لێکردن و پاساوهێنانەوەی هاستەوخە و ناهاستەوخە لە ژێر ناونیشانی کوردایەتیی و نەتەوەگەرایی و لەژێر ناونیشانی دژایەتییکردنی دەسەاتی حکومەتی ناوەندیی؟!
ئەوەی لەرە لە هەرەمی کوردستان بە کردەیی و بەبە پسانەوە لە ٣٥ ساڵی هابردووەوە، ستەمی گەورە و چەوساندنەوەی هەمەلایەنەی بەسەر کەمەگای کوردستاندا سەپاندووە و مرۆڤی کوردی بەشەویەکی هەمەلایەنە زەلیل و نابوود کردووە، بەاست و هاشکاو کێیە؟ عەرەب و دەسەاتی ناوەندیی بەغدایە یان دووحزبخەە دەسەاتدارەکەی کوردایەتیی؟
بە ئەو بەەزانەی لە خەمی شوناسی کولتووریی و فەرهەنگیی کەمەگای کوردستانن، بەاست جگە لە دەسەاتدارەتییەکەی کوردایەتیی، کە هەەشەیە بەسەر شوناسی کولتووریی و فەرهەنگیی کەمەگای ئەمەوە؟
بە ئەو بەەزانەی خەمی زمانی کوردییانە وەکو بنەمایەکی سەرەکیی بە شوناس و بووونی ئینسانی کورد، بەاست جگە لە ئەم دەسەاتدارەتییە، کە شار و شارچکەکانی پە کردووە لە خوەندنگەی فەەنسیی و ئینگلیزیی، و ... هتد تا پەیمانگا و زانکەکان کە پەکەا ئەهلیین و بە پارەی زەر منداەانی چینە ئەرستەکراتییە سیاسییەکەی هەرەمی کوردستان تێیاندا دەخوەنن، ئەمەش لە گرنگیی و بەهای زمانەکەی کەم کردووەتەوە هەبەت لەلای خودی ئەو چینە دەسەاتدارە ئەرستەکراتییە سیاسییە و منداەکانیان، کەی تر بەرپرسیارە؟
بەەزان، ئەو وەرانکارییە فرە هەەندەی ئەم دەسەاتدارەتییە بەسەر خەکی کوردستان و نیشتمانکەیدا هێناوە لە ماوەی تەمەنی خەیدا، نەوەکو دوژمن و داگیرکەر پەی نەکراوە و نەیتوانیوە، بەکو لە مێژووی کەمەگاکانی سەر ئەم گەی زەمینە لە وێنەی نادزینەوە.

ئەو بەرزانەی باز بەسەر ئەم چەوساندنەوە و ستەمە گەورەیەدا دەدەن و بەبانە و بە بانە، حکومەتی ناوەندیی یان بەغدا تاوانبار دەکەن و نۆشتاری ڕەخنەیان هەردەم تیژ و لەسەر پێیە دژ بە عەرەب، بەڵام ستایەک و وتارکیان نییە لەسەر ئەو هەرەسە گەورە ناوکییەی کەمەگای کوردستان هەبەت لەسەر دەستی ئابرانی! کوردایەتیی و شۆشگێڕکانی! نەتەوەگرایی. وتار و شرۆڤەی درژ پشکشدەکەن لەبارەی خەتاری ئەوانی دیکە لەسەر خودی ئینسانی کورد، بەڵام قسەیەکیان نییە لەسەر هۆشە ئاستقینە ناوخەیەکەی بووونی کوردیی، کە جگە لە دەسەڵاتدارەتییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیی کەسی دیکە نییە.
بەرزان، ئەوە کەی واز لەو تەمەتە ئامادە و حوکمە ئایدیۆلۆژییانە دەهێنن کە هەمان تەمەتە ئامادە و حوکمە ئایدیۆلۆژییەکانی، ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیین، کاتێک بە ڕەخنەگرانەی ئەم دەسەڵاتدارەتییە دەڵێن: (جاش و بەکرێگیراوی بێگانە و دوژمن، خودنەفرەتیی لە سایکۆلۆژیای ئینسانی کورددا بۆئەنجامی کاریگەریی ئاجێندا هەوێگریەکانی دەوڵەتانی داگیرکەری کوردستانە، وڵائی خەڵکی هەرەمی کوردستان بە عەراق خیانەتە و کەیلەبوون ... هتد)
بەڵاست، ئەوە بەو ئاستە بێئاگان لە دەخی ئابووریی کەمەگای کوردستان؟! بەڵاست، ئەوە بەو ئاستە بێئاگان لەوەی لە نێو بیرکردنەوەی تاکی کورد و لە ئاگایی گشتی کەمەگای کوردستاندا دەگوزەڕە؟

بەرزان، ناپرسن؟!

ئەڕە لە خەتان نەپرسیوە، بە کەمەگای کوردستان گەیشتە ئەو قەناعەتەی بەغدا بە فریادڕەس بزانێت؟
ئەڕە ئەوە لە خەتان نەپرسی، کاتێک دادگای فیدراڵیی بیاریدا بە ڕاگرتنی هەناردەکردنی نەوتی هەرەمی کوردستان، بەچی خەڵک هێندە دڵخۆش بوو؟! هەمان قسەی بیرلێنکراوە و تەمەتی حازربەدەستی نووسەر و میدیاکارە حزبییە ماکیاژکارکان دووبارە مەکێنەوە کە گوایا: (تەنها خەڵکی سلێمانی دڵخۆش بوون ئەویش بە هۆکاری ئەوەی ئەپۆزیسیۆنکی نامسئول و پڕپۆلیست لەگەڵ ئاجێندا کانی سیاسەتی ئێران و شیعەگرایی دژایەتیکردنی هەرەمی کوردستان هەژموونی بەسەر خەڵکەکەیەوە هەیە و خەڵکی هەولێر نەوەکو دڵخۆش نەبوون بەڵکو بە توندیی نیگەران بوون.)
نا بەرزان، خەڵکی هەولێر و دهۆک لە خەڵکی سلێمانی دڵخۆشتر بوون بەو بیارە لە کاتی خۆیدا، بەڵام نەیانتوانی بە ئاشکرا و

ڕاشکاوانە گوزارشی لێبکەن، هەروەکو چۆن بە زەرینەی پرس و ووداوەکانی دیکەش ناتوانن بە ئازادیی گوزراش لە بیروڕای خەیان بکەن، ئەوەش ئاشکرایە کە لە ژێر جۆرەکی هێندە توندیی ئەمنیی و سیاسیی و هەواگریدان لایەن دسەڵاتدارێتیی ئەو زنانەو کە ئیدی ئەو هێندەش کە هەنسەی ڕەخنەی تێدایە زەر باشە و لە ئازایەتیی و ئازادیی خەڵکەکەوەیە.

بەڵێزان، ئەوەی سەرەوە، بابەتی بەیارەکەی چەند ساڵی پێشتری دادگای فیدراڵیی بە ڕاگرتنی هێناردەکردنی نەوتی هەرێم، تەنها نموونەیەک بوو لە دژیەکیی نێوان بەرژەوەندیی و هەست و بیرکردنەوەی خەڵک لایەک و دسەڵاتداران لایەکی تر. نوێترین نموونەی ئەو خەشحاڵییەی خەڵکی هەرێمی کوردستان دژ بە دسەڵاتدارانی هەرێم، ووداوی جێهێشتنی عێراق لایەن هەزەکانی ئەمریکاوە بوو، کاتێک بە نیگەرانییەکی زەرەوە دسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستان دەکەوتن و لەدوانیان دا.

بەڵێزان، هەمان ئەو خەڵکەی هەرێمی کوردستان بوو کە ڕاپەڕینیان کرد لە دژی بەعس، ئێستا بەغدا و حکومەتی عێراقیی بە ڕزگارکەر دەزانێت و دسەڵاتدارێتییەکەی کورداێتیی بە بەڵا و مەترسیەکی گەورە بەسەر ژیانی خەیەوە.

بەڵێزان، بازدان بەسەر هەموو ئەو قەیرانە خنکێنەرانەی کە بەرەکی خەڵکی هەرێمیان گرتووە و هەموو ڕۆژ بە ئامانجگرتنی حکومەتی عێراقیی و عەرەب و دەوڵەتانی چواردەور و داگیرکەر، نە خۆشویستنی نەتەوەی کورد و خەڵکی کوردستانە، نە بەرپرسیارێتیی بەرانبەر نیشتمان، نە ئازادیخوازیی، نە چاکخوازیی و فەزیلەت، بەڵکو تەنها و تەنها لابردنی فەکەسی خەت و خوێنەران و گوێگرانتە لەسەر تاوانباری سەرەکیی ئەم دۆخە کە دسەڵاتدارێتییەکەی هەرێمی کوردستانە.

بەڵێزان، ئەم دسەڵاتدارێتییە لە تەمەنی خەیدا، بە دەیان تریلیۆن دۆلاری لە سامان و داهاتی گشتیی ئەم کەمەڵگایە تاڵان کرد و لە ژێر دەستی منداڵ و نەوکانیاندا کەڵەکە بووە کە بە دەیان پڕۆژەی بازرگانیی و بزنسی زەبەلاحەوە ووخساریان لەڵای خەڵکی هەرێمی کوردستان دەناسرێتەوە و هەمووی بووە بە کابووس بەسەر ژیان و گوزەرانی خەڵکەوە.

بەڵێزان، ئەو دسەڵاتدارانەی کە ئەوە بەشەویەکی ناڕاستەوخۆی جڵەوجۆکردنی سیاسەتکانیانەوە بە دژایەتییکردنی بەغدا و بە شەیتان کردنی حکومەتی عێراقییەوە بە سەرنجڕاکێشانی خەڵک بە شوێنک کە لە هاوکێشەی ژیانی خەڵکدا تاوانبارە سەرەکییەکە نیین، کار لەسەر ئارایشتکردنیان دەکەن و تەنانەت پارەزگاریان لەدەکەن

بەو مانایەی پارێزگاریکردن لە هەرێمتان گرێدراوەتەوە بە پارێزگاریکردن لەو دەسەڵاتدارانە، هەر ئەو دەسەڵاتدارانەن کە دەستیان لە قوت و ژیانی خەڵک گیرکردووە، ژیانی ووتی بەشکی زۆری خەڵکیان تا ئاستی خوار هەژاریی داگەڕاندووە.
نازانم ئەوە ئەوانە نازانن و نابینن و نابیستن؟! ئەگەر بڵێن، ئەی بە قسەیەک و هەستێکی جددیی و ڕاشکاوانەتان نییە لەو بارەیەوە. ئەگەریش نەخێر، بەڵاست ئەوە پێویستە بە کەمەڵگای کوردستانەوە چەن و بە چ شێوەیەکە؟! چەن دەکرێت ئینسان لە واقعیی ژیانی کەمەڵگاکەی هەندە دابڕاو بێت؟! خۆ لە هەر شوێنکی ئەم جیهانە بیت، لە ڕۆژگەی پلاتفۆرمە کەمەڵایەتییەکانەوە دەکرێت بەشکی باش لە تێگەیشتنمان بە ژیان و دەخی ئینسانەکانی کەمەڵگاکەمان لەلا گرنگ ببێت.

دوو زانیاریی و دوو هەستی سادە وەکو کۆتایی

لەم وەرزەدا کە بەرەو سەرما دەچین خەڵکی سادە و ئاسایی "دەڵێم خەڵکی سادە و ئاسایی" لە هەرێمی کوردستان، لە سەدا ٩٥ ی نەوتی نەکێیوە بە زستان کە نرخی بەرمیلێک بە نزیکیی ٣٠٠ هەزار دینارە و سەری دنیای لە هاتووچۆدا یەک. ئەوە گرانییە بەماناکەی بەنزین لەلایەک و هەر ڕۆژ بەرزتربوونەوەی نرخی خۆراک و پێداویستییە سەرەکیی و ڕۆژانەییەکان لەلایەکیتر، لەولاوە بوەستە.
نرخ بەرزیی تا ئۆپێڵیی، کارەبای هەرێمی کوردستان خەڵکی بە گیر هێناوە، نەوەکو خەڵکی سادە و ئاسایی بەڵکو بەرپرسە سیاسیی و حزبییەکانیش، کە داهاتی هەر یەک لەو بەرپرسە سیاسیی و حزبییانە بەرنبەرە لانیکەم بە داهاتی ٢٠ بە ٣٠ هاونیشتمانی سادە و ئاسایی، هاواریان لەبەرز بووەتەوە کە نرخی کارەبا و ئەو بڕە پارەیەی بەیان هاتووەتەوە لە توانای ئەوان سەرووترە.
ئەگەر ئەوەی بڵێز نایزانن، کە هەموو خەڵکی کوردستان دەیزانن، با پێتان بڵێم کە ئەم دوو قەیرانە گەورەی پێشتر هەمام بە کردن، واتا نرخی زەر بەرزیی نەوت و بەنزین لەگەڵ نرخی بەئەندازە بەرزیی کارەبا، گوایا کارەبای نیشتمانییە!، تەنها لە هەرێمی کوردستانی ژێر دەستی دەسەڵاتدارێتییەکەی دوو خەڵکەی کوردایەتیی بەو شێوەیە. واتا لەو ناوچانەی دیکەی ژێر دەسەڵاتی حکومەتیی عێراقیی بە ئامانجگیراو و بە شێیتان کراوی نێو نووسین و شرۆڤەکانی ئەوە، بە کەرکوک و خانەقینیشەوە، شتێک لە نرخ بەرزیی نەوت و بەنزین یان کارەبا لە گۆڕێ نییە.
ئەم دوو نموونەی زەر سادە و کورت، مشتێکی زەر بچووک لە خەرواری

گۆڕی قەیرانەکان و دەست و دیاریکانی دەسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستانن بە خۆکی هەرێمی کوردستان.

ڕۆحی حیکایەتخوان لە ڕۆگەی شتە سادەکانەوە دەردەکەوێتەوە.. ئەحمەد ڕەسوڵ

بە یادی کۆچی دوایی مامۆستا حسین عارف

ئەستێرەیەکی هەرە گەشی هونەری چیرۆکنووسین و حیکایەتخوانیی ئێمە، بە هەمیشە لە ئاسمانی ئەدەبیاتدا بە ئارامیی لە خاکدا بە هەتا هەتایی جێگیر بوو.
مامۆستا حسێن عارف، چیرۆکنووس و ڕۆمانووسی مەزن و سەردەستەی هونەری گێڕانەوە و حیکایەتخوانیی، کۆچی دوایی کورد و خەرمانێک لە چیرۆکی ئەفسووناویی بە جێهێشتنین.
هەردەم لە یادەوەریی ئەهلی ئەدەبیاتدا، یادی مامۆستا حسێن عارف، گەش و هەرمان دەمێنێتەوە.
...
لە سەرەتای منداڵیی و نەرجەوانیمانەوە بە ناوە جوانەکەی حسێن عارف ئاشنا بووین.
یەکێک لەو کتێبانەی لە منداڵییەوە، چووە نێو یادەوەریمانەوە، کتێبی کۆمەڵە چیرۆکی گەلەگورگی مامۆستا حسین عارف بوو. بە وردیی نازانم لە قەناغی خوێندنی سەرەتایی یان ناوەندیم بوو کە ئەو کۆمەڵە چیرۆکەم خوێندەوە و خەیاڵی منداڵانەی منی چەند هێندەی دیکە فراوانتر و ئەفسووناویتر کرد.
...
پێشنیوەڕۆی ئەمڕۆ لە چایخانەیەکی لاچێپێک لە ناوبازاڕی سلێمانی دانیشتبووم و چایەکم خواردەوە، لەگەڵ ئەوەی چایەکەی من دیشلەمە بوو، "چای شیرین" ی مامۆستا حسین عارفم هاتەوە یاد. چای شیرینی ئافتاو بە مەحمود. هەستی پاکی خۆشەویستی گەنجێکی ١٩ ساڵان بە

کچکی گنج، کە هەردووکیان پێن لە ئیحساس و هەیجانی خۆشەویستییەکی سادە و ئاستەقینە کە بە یەکەم جار لە ژیانیاندا ئەو هەستە دەژین.

...

مەزنیی شاعیر، حیکایەتخوان و ئەدیبان لەوەدایە، ڕۆحیان دەچێتە نێو هەموو ئەو کاڕا و شتە ماددییانەی دەوروبەرمان و هەموو دیاردە و دەرکەوت و بوونەکی نێو سروشتەوە. هونەرێک کە بە ئەم کارە لەبەردەستی ئەوانداید، تەنها ئەدەبیاتە و هیچیتر.

کاتێک دەچینە سەر کانییەک یان سەردڕیایەک و سەرنج لە شێلە بەهەزەکانی دەدەین یان مانگشەوەک، خەبەخۆ شیعرەکەی مامۆستا گۆران دێتەوە یادمان.

کانییەکی ڕوونی بەر تریفەی مانگشەو
لەبنیا بلەرزێ، مرواری زیخ و چەو.
جوانترێ لەلای من، لە دڕیای بەسنوور
شێلە باتە بەر تیشکی ڕۆژ شەپ و هوور.

یان کاتێک ساڵانە دەگەڕێنەوە، یادی ئەنفال، تەکستە قووڕ و ئەفسووناویی و نەمرەکەی شەرکە بکەسمان لەبارەی ئەنفالەوە دێتەوە یاد:

وەی بە سووتانی ڕۆحی ئازیزم.

یان مانگشەو، دەمانباتەوە لای شیعری "ئەی مانگ" ی فایەق بکەس کە بە دەنگێ نایاب و هونەرێ نەمرەکەی مامۆستا عەلی مەردان، کراوە بە مەقام.

ئەی مانگ من و تە هەردوو هاودەردین.

یان من وەکو خەم هەر کاتێک گوێ لە گۆرانیی "ئاتەشم" ی ئەفخەم موهاجیر دەگرم، ڕاستەوخۆ شیعری "ئاگرەکەم مەسنەوە" ئ ئازاد سوبحی دێتەوە یادم.

یان هەروەکو شەرکە بکەس خەی لە دانیشتنەکی سادە و ئاسایيدا، باسی ئەوە دەکات، ئەگەر تەماشای زنجیرە شاخی گەیژە بکەین و بە وردیی سەرنجیان بدەین بە قەدپاڵی هەر لوتکەیەکەوە، وەنەی یەکێک لە کەسایەتییەکانی شاری سلێمانی دەبینین، لە وەنەی پیرەمەرد، فایەق بکەس، ... هتد.

ڕۆحی شاعیران و چیرۆکنووسان و حیکایەتخوانەکان، دەچێتە نێو شەقام و باخچەکانەوە، دەچێتە نێو کاڕا و کۆلۆپڵەکانەوە، دەچێتە نێو دیاردە سروشتییەکانەوە، دەچێتە نێو بوون و دەرکەوتە سروشتییەکانەوە، دەچێتتە نێو شتە هەرە سادەکانی ژیانی ڕۆژانەمانەوە و لە ڕۆگەی ئەو شت، دیاردە، دەرکەوتە، کۆلوپڵ، کاڕا و شتە سادانەوە هەردەم شاعیران، چیرۆکنووسان و

حیکایەتخوانەکانی ئەمانەکانمان دەنووسێ یاد.
...
ئەحمەد هەسوێ
ئەحمەد ئەسوێ

نەخوێندنەوێ یان تێنەگەیشتن..
وەڵـــــام بە هەمەر محەممەد..
ئەحمەد ئەسوێ

بەڵێز هەمەر محەممەد نووسینەکی بە ناونیشانی "پشیلەی مردوو یان ئەژدیهای زیندوو؟" وەکو وەڵامەک بە وتارەکی پێشتری من بە ناونیشانی "تەعریب، ستراتیجی پشیلەی مردوو" باوکردووتەوێ.
من کاک هەمەر ناناسم و هیچ لەبارەی پاشخانی سیاسیی ئەو بڕیارێ نازانم و گرنگیش نییە بەم، بەڵکو من مامەڵە لەگەڵ دەقی نووسینەکەی دەکەم. هەڵبەت ئەوێ دەزانم کە نووسەرەکی بواری پسپۆسی ئەنفالێ.
لە دوو ڕاپرسییەوێ تا ئێستا کەمپەینک هاوڵێی فەیسبووک لە مەسنجەرەوێ لینکی وتارەکیان بە ناردووم و پرسیاریان کردووێ ئایا هیچ وەڵامەکم دەبێت لە کاتەکدا پێش ئەو هاوڵێیانە، خەم بینیم. دوای ئەوەی بە وردیی وتارەکەم خوێندەوێ تێنەگەیشتم ئایا کاک هەمەر وتارەکەی منی بەو شێوەیەی کە هەیە نەخوێندووەتەوێ یان تێنەگەیشتووێ لە کاتەکدا ڕوون و سادە بە خوێندنەوەیەکی ورد لە مانا و مەبەستە دروستەکانی وتارەکە تێدەگەیت. سەرەتا نەمویست وەڵامی بدەمەوێ لەبەرئەوەی پەم وابوو کاک هەمەر وتارەکی نووسیوێ کەمترین وەڵامدانەوەی تێدایە بە وتارەکەی من سەرباری ئەوێش کە هەڕەی لەژیکی زۆری تێدایە، بەڵام دوای سەرنجی چەند هاوڵێیەکم کە وتارەکەشیان بە ناردبووم، ئەوێم بە باشتر زانی کە وەڵامی

بدەمەوە.

هەڵە لۆژیکییەکان

ڕاستە نووسینەکەی کاک هەمەر، هەندە کۆتایشنی "کۆتایشن واتا وەرگرتنی واژەیەک، دەستواژەیەک، ڕستەیەک، دەقێک یان چەند دەقێک یان بەشێک لە نووسینێک و لە نێو کەوانەدا دایدەنێین بە پشتگیریکردن یان وەڵامدانەوە یان ڕەخنەکردنی نووسینێک" وتارەکەی منی تێدایە، بەڵام لە پێیوەند بە کۆتایشنکانەوە چەندین جار هەڵەی لۆژیکی تێدایە کە ئەمانەن:

یەکەم: لە هەندەکیاندا مانای پێچەوانەی پێداون "misrepresenting" و لەسەر ئەو مانا پێچەوانانە بینای گوایا ئارگیومێنتەکانی خۆی کردووە، ئەمەش پێی دەگوترێ "Straw man" واتا داهێنە کە یەکێک لە هەڵە لۆژیکییەکانە "Logical Fallacies" واتا بینناکردنی ئارگیومێنت لەسەر مانا و تێگەیشتنی هەڵە، کە دەرئەنجام ئارگیومێنتێکی نادروستی لێدەکەوێتەوە.
نموونە: کاتێک دەڵێت: "پرسیاری جەوهەری ئەویە: تە بە لۆژیکی پشیلەی مردوو دەکێیتە ئارگیومێنت لەکاتێکدا ئەوەی مەترسییە ئێژدیهای زیندووە. "
هەر لە بنەماوە کاک هەمەر کەشێی تێگەیشتنی هەیە لە کەمکیترین بەشی وتارەکەی من و لە ستراتیجی پشیلەی مردوو. من لە وتارەکەمدا بە وردیی و ڕوونیی هەم ستراتیجی پشیلەی مردووم باسکردووە و هەم هەکار و ئامانجی بەکارهێنانی ئەو ستراتیجەم باسکردووە و هەم ئەوەشم ئاماژە پێداوە کە ئەوانە کێن کە ئەم ستراتیجە وەکو تاکتیک بەکاردەهێنن و هەروەها لە چ کاتێکدا و کەی بەکاریدەهێنن. هەر کەسێک بگەڕێتەوە بە وتارەکەی من و بە سادەیی بیخوێنیتەوە لەی تێدەگات.
ستراتیجی پشیلەی مردوو، چەمکێکە یان ناوێکە بە هەر پرس و بابەتێک بەکاردەهێنرێت لە نێو چوارچێوەی سەرقاڵکردنە سیاسییەکان و بە ئامانجی دابەشکردنی کەمەگای سیاسیی بەکاردەهێنرێت کە وەکو تاکتیک لەلایەن دەسەاتدارانەوە پەنای دەبرێتە بەر بە ئامانجی لابردنی سەرنجی دەستبژێری کەمەگا و ڕووبەری میدیایی و هاونیشتمانیان بە گشتی لەسەر ئەو پرس و بابەتانەی کە دەسەاتداران لاواز و دەاوێن تێیاندا و نیگەرانن بە باسکردنیان. لینتن کەسبی ئەو ستراتیجەی ناوناوە پشیلەی مردوو کە مەبەست لە وروژاندنی هەستی خەڵکە و ڕاکێشانی سەرنج و بیرکردنەوەی ئەوانە بە ئەو بابەتێکی سیاریکراو و لابردنی سەرنجیان لەسەر بابەتێک یان بابەتگەلی دیاریکراوی دیکە.

بە کورتیی، ئەگەر ئەم کێشەیەی کە ئێستا بە تەعریب لەلایەن کاک هەمەر و ئەوانیدیکەوە باسی لێوە دەکرێت و دەیانەوێت هاونیشتمانیان و میدیا و هووبەری گشتی کۆمەڵگای ئەمەی پێوە سەرقاڵ ببێت و دابەشکاریی سیاسیی بهێنێتە ئاراوە، تەنانەت ئەگەر بە ئەژدیهای زیندووش ناوببەرین هیچ لە بابەتەکە ناگۆڕێت و لەو کاتەدا ئەوە ئەژدیهای زیندووە کە دەسەڵاتداران لە ژێرەوە و ناڕاستەوخۆ هەڵیانداوەتە سەر مێزی گفتوگۆی دەستبژێران و میدیا و کۆمەڵگا بگشتیی و هەموانیان پێوە سەرقاڵکردووە لە کاتێکدا بابەت و پرسی سەرەکیی و گرنگی خەڵک پشیلەی مردوو یان ئەژدیهای زیندوو نەبووە بەکو پرس و بابەتگەلی دیکە بوون کە مایەی گفتوگۆ و پێوەسەرقاڵبوونی خەڵک بوون بەڵام ئەوان بەو پرس و بابەتانە نیگەران بوون و تێیاندا لاواز و دەڵاو بوون و بابەتەکان لە دژی ئەوان بوون کە واقعییەتیان هەبووە. لە وتارەکەمدا باسی ئەو پرسە گرنگ و کاریگەرە واقعیی و ڕاستەقینانەم کردووە کە بابەتی ئێستایی خەڵکن و لە دژی دەسەڵاتدارانن و بەڵام بەهەی پشیلەی مردوو یان تەبە ئەژدیهای زیندووەوە هەوڵەدەدرێت کە خەڵک بابەتە گرنگ و ڕاژانەیی و واقعییەکانی خۆی لە بیربەرێتەوە و بە بابەتێکی تردەوە سەرقاڵ بکرێت. ئەمە سەرباری ئەوەی کە کاک هەمەر دەستەواژەی ئەژدیهای زیندووی لە شوێنی تردەوە وەرگرتووە بەبە ئەوەی ئاماژەی پێبکات.

واتا کاک هەمەر ئەوەی فەرامۆش کردووە یان تێنەگەیشتووە کە ستراتیجی پشیلەی مردوو، تاکتیکی دەسەڵاتدارانە بە سەقاڵکردنی کۆمەڵگا بە بابەتێکەوە و لابردنی سەرنج و بیرکردنەوەی گشتی لەسەر بابەتێکی تر. واتا ئەوە دەسەڵاتدارانن کە گەمەکەیان دیاریکردووە و کاک هەمەر و ئەو بەڕێزانەی دیکەش کە وەکو کاک هەمەر هەموو وزەی خەیان خەیان خسووتە گەڵ لەو پێناوەدا و لە بەرئەنجامدا منیش و زۆری دیکەشی پێوە سەرقاڵ کراوە. ناوی ستراتیجێک هەرچیەک بێت هیچ لەو ڕاستییە ناگۆڕێت کە ئەمە تاکتیکی سەرقاڵکردنی نوخبە و فەزای میدیایی و هووبەری گشتی کۆمەڵگایە بەو پرس و بابەتانەوە کە دەسەڵاتداران لە پشتیانەوەن، کە من لە وتارەکەمدا بە دروستکراو یان بەرهەمهێنراوە سیاسییەکان "مانیفاکتەرکراوە سیاسییەکان" ناومهێناون.

واتا ئەگەر تەعریب وەکو ئەوەی کاک هەمەر و ئەو بەڕێزانەی دیکەش کە باسی لێوە دەکەن ڕاستییەک و ڕوایەتییەکی لە نێو خۆیدا هەڵگرتبێت، هەشتا هەر وەکو تاکتیک یان ستراتیجی پشیلەی مردوو یان بەو شێوەیەی کە کاک هەمەر دەیخوازێت ئەژدیهای زیندوو، بکارهێنراوە و مامەڵەی لەگەڵ کراوە کە لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە

بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ و لە ڕێگەی بریکارە بەر سەبەرەکانیانەوە تووشدراوەتە سەر مێزەکە و هەمووانی پێوە سەرقاڵکراوە و لەڕووە دەستبژێڕ و میدیا و کەمپەگا دوورخراوەتەوە لە بابەتە گرنگەکانی، واقعیی و ڕاستەقینەکان.
کاتێکیش کەمپەگا بۆو بابەتەوە سەرقاڵکراوە، خۆ ئەمە بە چارەسەری ئێو کێشەیە نییە، یان ڕێگە گرتن لە زیاتر گۆڕەبووونی کێشەکە، لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە. تەنها سەرقاڵکردنە و هیچی تر. لە وتارەکەشمدا ئاماژەم بۆو کردووە کە دەشێت دەرئەنجام دەسەڵاتدارێتییەکی خێڵەکییەکی بزووتنەوەی کوردایەتیی، بیکاتە دەستمایەی خۆی بە ساتوسەودا لەگەڵ بەغدا بە خۆ دەربازکردن لە هەندە کێشەی شەخصیی و حزبیی و بنەماڵەیی خۆیان و بەدەستهێنانی هەندە دەستکەوتی شەخصیی، سیاسیی و بنەماڵەیی.
نموونەیەکی دیکە: کاتێک کاک هەمەر دەنووسێت: "ئێوەی دێت بە بازرگانی و سپیکردنەوەی پارە دەیفرۆشنەوە" کە مەبەستی خۆیکی هاتووی عەرەبە بە کوردستان، کە گوایا ئەمەی لە وتارەکەی منەوە وەرگرتووە و دەرئەنجامگیریی کردووە و گوایا بۆگەیەکە لە دژی خۆم. بۆیە ئەمە پێچەوانەی مانا و مەبەستی ڕووونی نێو نووسینەکەی منە لەبارەی سپیکردنەوەی پارە کە من لە وتارەکەمدا باس لە بڕەندەران و وەبەرهێنەرانی کورد دەکەم کە بەشێکیان "ڕەنگە ئاگەر بڕەم زەرینە هەڵە نەبێت" بە هاوبەشیی لەگەڵ دەسەڵاتداران یان وەکو بریکارێکی ئێوان، پشتگیری یەکەکانی نیشتەجێبوون بونیاد دەنێن و ئەمەش لە بەشێکی زەریدا سپیکردنەوەی پارەی دەسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستانە.
ئەمە لە وتارەکەی منداکە مانای سادە و ڕوونە، بۆیە کاک هەمەر مانایەکی پێچەوانەی دەداتە پاڵ، کە هەڵەیەکی لۆژیکییە.
ئەم دوو نموونەی سەرەوە، هەڵەی لۆژیکی نێو وتارەکەی ئێو بۆچۆنە کە مانای پێچەوانە "misrepresenting" دەداتە پاڵ دەستەواژە یان دەربڕینەکانی نێو وتارەکەی من. جا هەڵە لۆژیکییەکە بە مەبەستەوە بێت یان بەبێ مەبەست و لە تێنەگەیشتنەوە بێت هیچ جیاوازی نییە. لەنێو هەڵە لۆژیکییەکاندا ئەم هەڵە لۆژیکییە پێی دەگوترێ داهێنانی "Straw man" و تێ دەیت لە دەستەواژە و ڕستەکانی نووسینی ئێو کەسەی کە بە ئامانجت گرتووە، مانای پێچەوانە دەسازێنیت و ڕەخنەیان دەکەیت. واتا داهێنانێک دروست دەکەیت و دەیکوتی لە جێگای مانا دروست و ئارگیومێنتە ڕاستەقینەکان. ئەمەش لەبەرئەوەی ئاسانترە و ناتوانیت مانا دروست و ئارگیومێنتە ڕاستەقینەکانی نووسینەکە ڕەخنە بکەیت و پووچەڵیان بکەیتەوە.

دووەم: لەهەندێک کاتیشنی دیکەدا، هەندێ واژە یان دەستواژەی بەکارهێناوە کە وایدادەنێت "assuming" و وەها پیشاندەدرێت کە من وام نووسیوە یان مەبەستم ئەوە بووە لە کاتێکدا وتارەکەی من هیچ واژەیەک و دەستواژەیەکی وەهای تێدا نییە و بە تێگەیشتنێکی سادە و خوێندنەوەیەکی سادەش ناگەیت بە وەها مەبەستێک ، کە دیسانەوە ئەمەش هەڵەیەکی تری لەژێکییە.
نموونە: کاتێک دەڵێت: "من نە حزبییم نە شۆڤێنیی" یان لە شوێنێکی تردا دەڵێت: "لە کاتی دەنگ بەرزکردنەوەم لە دژی ئەم ناداڵییە بکرێم بە شۆڤێنیی" لە چەند شوێنێکی تریشدا واژەی شۆڤێنی یان شۆڤێنیستی بەکارهێناوە کە لە کۆنتێکستی نووسینەکەیدا ئەوە پیشان دەدات و ئەو مانایە دەدات کە گوایا وەکو ئەوەی من لە وتارەکەمدا وەهام نووسیوە یان مەبەستێکی وەهام هەبووە و ئەویش هاتووە وەڵامی داوەتەوە.
لە کاتێکدا لە وتارەکەی منداء بەهیچ جۆرێک ووشەی شۆڤێنی یان شۆڤێنیست نەهاتووە و لە هیچ شوێنێکی وتارەکەشمدا ئەو مانایە یان ئەو مەبەستە نادەزیتەوە لە ئاست ئەو کەسانەی باسی تەعریب دەکەن.
واتا کاک هەمەر، هەر بە خەیاڵی خۆی واژەیەک دەداتە پاڵ نووسینەکەی من، چ ئەوەی وەهام نووسیبێت یان مەبەستم ئەوە بێت، و دواتر دێت وەڵامی دەداتەوە. لەڕادەدەرکەوێت، کاک هەمەر وەڵامی خەیاڵ و لێکدانەوەی خۆی دەداتەوە نەوەکو نووسینەکەی من و مانا و مەبەستەکانی. کاک هەمەر هەندێ ترس و خەیاڵی لای ئەوە بووە بە شۆڤێنی لە قەڵەم بدرێت، هاتووە ئەمەی بەسەر نووسینەکەی من و مانا و مەبەستەکەیدا شکاندووەتەوە و ئینجا وەڵامی داوەتەوە و بەرگری لە خۆی کردووە، گوایا شۆڤێنی نییە. ئەمە هەڵەیەکی لەژێکییە کە پێی دەگوترێت: وەها دانان "assuming"

سێیەم: لە هەندێک شوێنی تردا هەمان ئارگیومێنتی نەو وتارەکەی من دەهێنێت و دەیکاتەوە بە گژ منداء. لە کاتێکدا من ئەو ئارگیومێنتەم بونیاد ناوە و دەرئەنجامی وتارەکەی منی لەسەر بینا کراوە، چۆن دەکرێت لە بەرانبەر منداء بەکاربهێنرێتەوە، کە ئەمەش هەڵەیەکی تری لەژێکییە.
نموونە: کاک هەمەر باسی ئەوە دەکات کە منیش هەر وەکو ئەو هیچ ئامارێکی ورد و ڕاستەقینەم لەبەردەست نییە. واتا وەکو ئەوەیە کە چۆن من داوای ئامار لە ئەوان دەکەم؟ ئەوانیش داوای ئامار لە من دەکەن؟
بەڵام ئەمە چ بەمانایەکە! ئەوانەی بانگەشەی مەترسیی گەورەی! تەعریب! لە نەو هەرەمی کوردستان دەکەن، داوای ئامار لەو کەسانە

بکەن کە ئەو بانگەشەیە لەم کاتەدا و بەو قەبارەیە و لەلایەن گروپێک لە دەستبژێرانەوە، بە سیناریۆیەکی تاکتیکیی سیاسیی و حزبیی بزانن.
ئەوە کاک هەمەر و هاوبانگەشەکارانی کاک هەمەرن کە باسی تەعریب دەکەن، دەبێت ئامارێکی وورد و ڕاستەقینە و باوەڕپێکراویان لەبەردەست بێت و بیخەنە پێش چاوی ئەمە و خەڵکی کوردستان و بەمەش بەڵگەی بەهێز بۆ ئارگیومێنتی خۆیان دەستەبەر بکەن و قەناعەت بە خەڵک بهێنن.
بەڵام سەیرەکە لەوەدایە، من لە وتارەکەدا باسی ئەوەم کردووە کە هیچ ئامارێکی وورد و ڕاستەقینە لەبەردەست ئەو بەڵگانەدا نییە، بەڵام کاک هەمەر هەمان ئارگیومێنتەکەی خۆم دەکاتەوە بە گژ منداڵ. ئەمەش هەڵەیەکی تری لۆژیکییە.

هەندێک هەڵەی لۆژیکی دیکە

کاک هەمەر هەندێک بابەت باس دەکات کە لە وتارەکەی منداڵ باس نەکراون لەسەر ئەمەش حوکم دەدات. ئایا دەبێت وتارێک بخرێتە ژێر لێپرسینەوە لەسەر ئەوەی کە باسی بابەتێک یان کەمەڵە بابەتێکی نەکردووە؟ لە دوای ئەوەش بەیار بدەین کە ئەو کەسە دیارە ئاگاداری ئەو بابەتە یان بابەتانە نییە. چۆن ئەزانی و چۆن بەیارتدا کە دیارە ئاگاداری ئەو بابەتە یان بابەتانە نییە؟ هیچ و هەر لە خۆا بەبێ هیچ بەڵگەیەک و تەنها لەبەر ئەوەی لە وتارەکەیدا باسی نەکردووون؟ ئاخر ئەمە چ لۆژیکێکە بەبێ بنەما وایدابنێی کەسێک ئاگاداری بابەتێک یان بابەتگەلێک نییە، تەنها لەبەرئەوەی باسی نەکردووون؟ ئەمە هەڵەیەکی گەورەی لۆژیکییە کاتێک لە تەخنەکردن، گفتوگۆکردن و وەڵامدانەوەی وتارێکدا، بابەت یان بابەتگەلێک بکەیتە بنەمای بەیاردان و حوکمدان لەبەر ئەوەی باسیان لەوە نەکراوە.
نموونە: دەنووسێت: "دیارە ئاگادار نییە کە تەعریب وەک دیاردە لە سەردەمی فتوحاتەوە نەک تەنها دژی کورد، بەڵکو دژی هەموو نەتەوەکانی ژێر دەستی سوپای ئیسلام دەستیپێکردووە. بەڵام ئەگەر باس لە تەعریبی چەی دەوڵەتی عێراق بکەین، ئەوا بە پراکتیکی لە ساڵی ١٩٢٤ەوە دەستیپێکردووە، نەک تەنها لە ٢٠٠٣ بە ٢٠١٤ کە ئەو ئاماژەی پێداوە. تەنانەت مەژووی نزیکیشی لە دەرکردنی کوردە فەیلییەکانەوە دەستپێدەکات کە تەواوی شارەکانی کوت و عەلی غەربی و عەلی شەرقی و بەشێکی گرنگی بازاڕەکانی بەسرەو بەغدا و دیالەیان بەدەستەوە بووە. تەبەنی کاک ئەحمەد لە سەدارەدانی (٤٠٠) بازرگانی

فەیلی لەساڵی ١٩٨٠دا نەبیستبێ ؟!"
ئاخر ئەو بڕشە لە نووسینەکەی ئەم نووسەرە، کوا پەیوەندی بە تەوەری سەرەکیی بابەتەکەی منەوە هەیە کە بریتییە لە بانگەشەی ئەو بەرزانە لە مەترسیی گەورەی تەعریبکردنی شار و ناوچەکانی هەرەمی کوردستان و منیش باسی ئەوەم کردووە. هەروەها لە وتارەکەمدا ئاماژەم بۆ کردووە کە بە ئامانجگیراوی من بە قسەلەکردن چوار پارێزگاکە و چوار ئیدارە سەربەخۆکەی هەرەمی کوردستانە "چوار پارێزگاکە: هەولێر، سلێمانی، دهۆک و هەڵەبجە و هەروەها چوار ئیدارە سەربەخۆکەش: گەرمیان، ئاپۆیین، سەران و زاخۆ" و تەنانەت ناوچە دابڕاوەکان یان ناوچە کێشە لەسەرەکان یان ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرەمی کوردستان "کەرکوک، خانەقین، جەلەولا ... هتد" ناگرێتەوە، ئەمەش لەبەر هەیەکی سادە و ڕوون، ئەویش ئەوەیە لەبەر ئەوەی هەموو ئەوانەی باس لەو مەترسییە گەورەیەی تەعریب دەکەن، ئاماژە بە چوار پارێزگاکە و چوار ئیدارە سەربەخۆکەی هەرەمی کوردستان دەکەن و منیش وەڵامی ئەوانم داوەتەوە.
بەیە ئەوە هەڵەیەکی گەورەی لەژێکییە کە کاک هەمەر ئەو بابەتانەی لە چەند دەڤکدا ئیز کردووە و دواتر بەیاریداوە دیارە من ئاگاداریان نیم. کاک هەمەر هەر بەو لەژێکە هەڵەیەی خۆی دەیتوانی چەندین بابەتی دیکە ئیز بکات جا تەنها بە ناونیشان بێت، یان چەند دەستەواژە و هەستێک لەبارەیانەوە بنووسێت و بەیاریبدایە کە ئاگاداری ئەوانەش نیم، بە کورتییەکەی لە کۆتاییدا بڵێت کە من ئاگاداری هیچ نیم.

تەنها ڕاستییەک و ڕەوایەتییەکی سادە

ڕەنگە تەنها ڕاستییەک و ڕەوایەتییەک لە نەو وتارەکەی کاک هەمەردا ئەوە بێت کە باس لەوە دەکات کە ئەو نە حزبییە و نە ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ سەر بە دەسەڵاتدارێتییە خێزانییەکەی کوردستانە و بگرە لە دژیشیان وەستاوەتەوە. ئەو مافی ڕەوای خۆیەتی بڕگری لە خۆی بکات لە بڕانبەر ئەو پڕۆگرافەی مندا کە وتومە ئەوانەی بانگەشەی تەعریب دەکەن لە پڕلەمانتار و وەزیری خانەنشینکراوی کوردستان و عەراق، نووسەر و شیکەرەوەی سیاسیی و میدیاکارانە و ... هتد، پێکەڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ سەر بە دوو حزبخێزانەکەی کوردایەتیین یان بە ناڕاستەوخۆ و بە دەستی دوو و سێ و لە سەبەردا سەر بە ئایدیەلەژیای کوردایەتیی دوو حزبخێزانەکەی کوردایەتیین.
لە ڕاستیدا، ڕەنگە زەحمەتیی نەبێت، ئەگەر بمەم بەبەی هەرە گەورە

وتارەکەی کاک هەمەر لەبەر ئەم خاڵە نووسراوە و ئەمە هەڵە گرنگ و لەپێشینە بووە بە ئەو بە وەڵامدانەوە. لەمەشدا مافی خۆیەتی و هەنگاوە هەواڵەتی و ڕاستییەکی تێدا بێت. هەروەها هەنگاوە کەسانی دیکەش هەبن وەکو کاک هەمەر، کە ئەو گروپە لە دەستبژێری کەمەگای ئەمە کە من ئاماژەم پێکردوون، نوێنەرایەتی نەکردووە. بەڵام ئەوەش ئاشکرایە کە زۆرینەی ئەوانەی باس لە تەعریب دەکەن لەو تایپە لە دەستبژێرن کە من باسم کردووە.

بەڵام ئەم تەوەرەیەش هەشتا خاڵی نییە لە کەشە. کاتێک کەتەیشنی لە وتارەکەی منەوە وەرگرتووە ئەو دەستواژەیەی فەرامەش کردووە کە ووتووەم سەر بە ئایدیۆلۆژیای دوو خەڵکەکەی کوردایەتیین. واتا مەرج نییە ئەو کەسانەی ئەم بانگەشەیە دەکەن ڕاستەوخۆ سەر بە دوو حزبخەڵکە دەسەڵاتدارەکەی کوردایەتیی بن بەڵکو دەکرێت سەر بە ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی دوو حزبخەڵکە دەسەڵاتدارەکە بن. لێرەدا مەبەست ئەوەیە نووسەرێک یان چالاکوانێک هەنگاو لە ئاستە ڕاستەوخۆ و هەواڵەتییەکەدا دژ و ناکۆک بێت بە سیاسەت و کار و کردەوەی دەسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستان و ئەکتێی بەرەنگاریشی هەبێت لەبەرانبەریاندا. بەڵام لە ئاستێکی قووڵی فیکریی سیاسییدا سەر بە هەمان دێزگا گوتارییەکەی ئەوان بێت و بە ئەمەش لە نەو هەمان چەوەی ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی ئەواندا چالاک بێت و هەڵە بگەیت. واتا هەنگاوێک دژ بە سیاسەتی ڕاستەوخۆ و هەواڵەتیانەی دەسەڵاتداران بێت بەڵام لەسەر ئاستە قووڵە فیکرییەکەیدا هەر لە هەمان فەلەکی ئایدیۆلۆژیای دەسەڵاتداراندا خول بخوات. ئەمەش وا دەکات بەبە ئەوەی هەستی پە بکات و دەرکی بکات، بەشێکی گەورەی وزە و چالاکیی و هەوڵەستوەرگرتنی ئەو کەسە بژێتەوە نەو جێگەی بەرژەوەندی دەسەڵاتدارانەوە و دەچێتەوە خزمەتی ئەجێندا کانی ئەوانەوە.

هەبەت لە نەو ئەو گروپەی دەستبژێری کەمەگای ئەمەدا ئەوانەش هەن، کە خەیان وەکو نەتەوەپەروەر نمایشدەکەن و لەسەر شاشەکان خەیان تووڵ دەکەن بەڵام لە ژێرەوە بە ئاغاکانی دەسەڵاتدارانی کوردایەتییەوە گرێدراون.

تێکەڵکردن یان دیسانەوە هەڵەتێگەیشتن

کاک هەمەر پرسیار لەبارەی ئیسلامیی ساسییەوە دەکات لە پەیوەند بە مەسەلەی تەعریبەوە.

من لە بارەی تەعریبەوە لە وتارەکەمدا بە وردیی قسەم کردووە و شەش خاڵم لەو بارەیەوە نیز کردووە و هەروەها ئەوەی لە کەیەوە

دەستپێدەکات و هەروەها بۆچی پرسی تەعریب لەم کاتەدا کراوە بە هێژف و هەمووانی پشتی سەرقاڵکراوە و هەڵکار و ئامانجی ئەم ماجەرایە چییە و بە پشتیستی نازانم لەرەدا و لەم وتارەشدا دووبارەیان بکەمەوە و خوێنەر بە خوێندنەوەی دەتوانێت بگەڕێتەوە بۆ وتاری "تەعریب، ستراتیجی پشیلەی مردوو"
ئێستا با بەمە سەر ئەو تەوەرەیەی کە کاک هەمەر باسیدەکات، ئاویش پەیوەندیی نێوان ئیسلامی سیاسیی و پرسی تەعریبە.
لەمەشدا کاک هەمەر کەتووەتە هێڵەوە و هەردوو پرسی تەعریب و داگیکاریی کولتووریی تێکەڵ کردووە لە کاتێکدا ئەو دوو پرسە جیاوازیی گەورە لە نێوانیاندایە.

داگیرکاریی کولتووریی "Cultural Conquest"

ئیسلامیزم ئادیلۆژیایەکە وەکو هەر یەک لە ئایدیۆلۆژیاکانی لەدایکبووی مۆدێرنیتی وەکو ئایدیۆلۆژیای نازیزم و فاشیزم. ئیسلامیزم سەرەتای سەرهەڵدانی دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتای سەدەی بیستەم. ئیسلامیزم واتا ئایدیۆلۆژیزەکردنی ئیسلام کە هەردوو ئیخوانیزم و سەلەفیزم دەگرێتەوە.
ئیخوانیزم لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا لە میصر سەریهەڵدا وەکو بەرەوداوەستانەوەی خەڕاوا و داگیرکارییەکانی پیاوی سپی "White Man" بۆ دنیا. سەلەفیزمیش بە مەبەستی بەرەوداوەستانەوەی ئیخوانیزم و بەرگرتن لە هێژموونی سیاسیی و کەمەڵاتیی ئیخوانیزم لەسەر ئاستی دەوڵەتانی عەرەبیی و ئیسلامییەدا، لە سعودیە سەریهەڵدا.
ئیخوانیزم و سەلەفیزم سەرباری ناکۆکیی و دژبەرییەکی قوڕ لەنێوانیاندا بەردەوام هاوبەشن کە ئیسلام لە دینێکی ترانسدێنتاڵەوە دەگۆڕن بۆ ئایدیۆلۆژیایەکی مێژوویی و زەمینی. ئیسلامیزم واتا مامەڵەکردنێکی ئایدیۆلۆژیی لەتەک دینی ئیسلام. ئیسلامیزم، لە دین خستنی ئیسلام و کردنیەتی بە ئایدیۆلۆژیا. ئیسلامیزم لە ئاستە دەسەڵاتدارەتیی و سیاسییەکەیدا هەوڵدانە بۆ هێژموونکردنێکی ستوونیی "قەرتیکاڵ" کە بریتییە لە ئیخوانیزم. ئیسلامیزم لە ئاستە میللیە کەمەڵاتییەکەیدا هەوڵدانە بۆ هێژموونکردنێکی ئاسۆیی "هەریزنتاڵ" بریتییە لە سەلەفیزم.
لەرە لە هەرەمی کوردستان، دوای هاتنی ئیسلامیزم وەکو ئایدیۆلۆژیایەک "ئیخوانیزم بە تەمەنی پێنجا ساڵ و سەلەفیزم بە تەمەنی سی و شتێک ساڵی خایەوە لە هەرەمی کوردستان" بکەرانی پلە یەک و پلە دوو و سێی ئایدیۆلۆژیای ئیسلامیزم "ئیخوانیزم و

سەلەفیزم" خەڵکی کوردن و بە کەاو و جامانە و جلوبەرگی کوردییەوە هەوە بە ئیسلامیزەکردنی کۆمەڵگای کوردستان دەدەن.
بەڵام ئەوەی ئیسلامیستەکان "ئیسلامیست واتا بکەر و چالاکوان و قسەکەرانی ئایدیۆلۆژیای ئیسلامیزم" دەیکەن و ئەنجامی دەدەن بەرانبەر بە کۆمەڵگای کوردستان، پێی ناگوترێ تەعریب، بەڵکو پێی دەگوترێ داگیرکاری کولتووریی "Cultural Conquest"
ئایدیۆلۆژیای ئیسلامیزم، لە نەو خەیدا هەڵگری کۆمەڵێک بەها و نۆرمە. شەوە ژیانێکی دیاریکراو و فەرهەنگ و کولتورێکی تایبەت بە خۆی هەیە و سیستمێک لە بونیادی کۆمەڵایەتیی و هیرارکییەتی هەیە، کە هەڵگران و باوەڕدارانی ئەو ئایدیۆلۆژیایە لەگەڵ بکەران و ئایکۆنەکانیدا، هەوە بە بەاوکردنەوەی ئەو کولتورە و ئەو بەها و نۆرمانە دەدەن لە کۆمەڵگای ئەمەدا و دەیانەوێت بە کۆکئاوژوو وەرگرتن لە مۆزووی دەرینی دینی ئیسلام لە کۆمەڵگای ئەمەدا، هەگە خەشبکەن و زەمینەسازیی بکەن بە ئەو هەژموونە ئایدیۆلۆژییەی ئیسلامیزم بەسەر کۆمەڵگای ئەموە.
بەیە گرنگە لە ناونان و ناسینەوەی دیاردەکاندا ووریا و هەشیار بین و چەمکەکان تێکەڵ نەکەین.
واتا ئەوەی ئیسلامیزم دەیکات، داگیرکارییەکی کولتوورییە و هەڕەشەیە لەسەر کولتور و شوناسی کولتووریی و فەرهەنگیی کۆمەڵگای ئەمە و بەها و نۆرمەکانی کە هەر ئێستا مەترسییەکی لە هەموو شوێنکی کۆمەڵگای ئەمەدا و لەسەر هەموو توێژە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگای ئەمە دەرکەوتووە. بەڵام هاوەام لەگەڵ کاک هەمەر کە ئەمە مەترسییەکی گەورەیە، بەڵام ئەمە جیاوازە لە تەعریب وەکو ئەوەی کاک هەمەر دەیەت و ناوی دەنەت.
واتا داگیرکاریی کولتووریی لەلایەن ئیسلامیزمەوە بە سەر کۆمەڵگای ئەمە هەژموونی بەسەر هەموو توێژ و پنتە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگای ئەموە دەرکەوتووە کە جیاوازە لە تەعریب و هەموو ئەوانەی ژێر ئەم هەژموونکاریی یان داگیرکارییە کولتوورییە کەوتوون هەمووییان کوردن و قسە لە نەسەنەتیی کوردبوونی خۆیان دەکەن. لەبەرئەوە ناونانی دەرکەوتە و دیاردەکان و بکارهێنانی دروستی چەمکەکان بە مەبەستی دیاریکراوی خۆیان بەشکی گرنگە لە توانای تێگەیشتنمان وشیکردنەوەی ئەو دیاردە و دەرکەوتانە.

پرسی هەنووکەیی خەڵکی کوردستان

قسەکردنی کاک هەمەر بە ناوی خەڵکی کوردستانەوە کە هاتوونەتە دەنگ لە دژی تەعریبی شار و ناوچەکانی هەرێمی کوردستان، زەدەییکردنە

” Exaggeration” و کە ئەمش هەیەکی لژیکییە، بەڵام بەڵاستی با بپرسین، خەڵکی کوردستان لە تەعریب هاتوونەتە دەنگ یان لە کەمئاویی ماڵان، قیرانی مووچە، قیرانی سووتەمەنی “بەنزین، گاز و نەوت” و نرخ بەرزیی لە ئاددەبەدەری کاربا و … هتد.
بەڵاستی خەڵکی کوردستان داد و بەدادیانە لە دەست تەعریب یان لە دەست قیرانە دروستکراوەکانی دەسەڵاتدارانی خەڵی کوردایەتی و گەندەڵیی بەسەروبن و تاڵانکردنی سەر لەبەری سەرزەویی و ژێرزەویی کوردستان؟!
بەڵاستی بابەتی گرنگ، بەڵێ، بەڵام خەڵکی کوردستان بابەتە هەما بەکراوەکانی پێشترن یان تەعریب؟
کاتێک بابەتی هەرە گرنگ و لەپێش بە خەڵکی کوردستان بابەتە واقعیی و بەڵێ، بابەتی قیرانگەلی دروستکراوی دەسەڵاتدارانی دوو حزبخەڵکی بزووتنەوەی کوردایەتین، خەرە گروپێک لە دەستبژێران لە نووسەر، ئەکادەمیست، چالاکوان، میدیاکار و شیکەرەوە سیاسییەکان و وەزیر و پەرلەمانتارە خانەنشینکراوەکانی کوردستان و عەراق، قسەیەکیان لەسەر بابەتە ژیانییەکانی خەڵکی کوردستان نییە و بەڵام نووسین و شرۆڤە لەسەر تەعریب بە ئیز بۆاودەکەنەوە؟
بەڵاست، ئەوە چ جۆرێک بەرپرسیارێتیی، گروپێک لە دەستبژێر “ئەلیت” و لە ئاست خەڵکی کوردستان و هاونیشتمانییەکانی خۆیاندا، کاتێک قسەیەک لە وەرانبووونی ژیانی خەڵک ناکەن بە دەست دەسەڵاتدارانی خەڵی کوردایەتیی؟ قسەیەک لە هەڵوشینی داهاتی گشتی هەرەمی کوردستان ناکەن لەلایەن بنەماڵە دەسەڵاتدارەکانەوە و ئەم هەموو ستەم و فەقر و فەلاکەتەی بەسەر خەڵکی کوردستاندا سەپاندوویانە؟

ئەحمەد ئاسۆ

تەعریب، ستراتیجی پشیلەی مردوو.. ئەحمەد ئاسۆ

ئەم ماوەیە بابەتی بەعەربکردنی کوردستان، کەناڵەکانی ئاگیاندن و سۆشیاڵ میدیای کوردیی تێنیوە.

بە پارلەمانتاری خانەنشینکراوی کوردستان و عێراقەوە، بە وەزیری خانەنشینکراوی کوردستان و عێراقەوە، بە نووسەر و شیکارەوەی سیاسییەوە، بە ئەکادیمیی و مامۆستایانی زانکۆوە، بە سەرمایەدار و بازرگانەوە، بە کادیری حزبیی و تەنانەت بە میدیاکارەکانیشەوە، پێکەوە کۆ ڕاستەوخۆ سەر بە دوو حزبەکەی کوردایەتیین یان بە ناڕاستەوخۆ و بە دەستی دوو و سێ و لە سەبەردا سەر بە ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی دوو حزبەکەی کوردایەتیین، باسی تەعریبکردنی کوردستان دەکەن.
ئایا تەعریبی شارەکانی کوردستان، وەکو شۆشگێڕانی ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی بانگەشەی بۆ دەکەن، ئەمە و ئەم ماوەیە دەستپێکردووە یان ئێستا گەیشتبێتە بەرزترین ئاستی خۆی؟
واتا ئەگەر پرسێک بە ناونیشانی "بەعەرەبکردنی کوردستان" هەبێت! و کەمترین بۆی ڕەوایەتی! هەبێت، یەکەم پرسیاری هەرە سادە کە لەبەردەم پرسکەدایە، ئەوەیە، ئایا بەعەرەبکردنی کوردستان، لە کێوەوە دەستپێدەکات، ئەم چەند ڕۆژ و مانگەی ڕابردوو ڕوویداوە و لە پێ وەکو پرسکی گرنگ! و چارەنوسساز! هاتووەتە بەردەممان؟
وەڵامەکەی ئاشکرایە، نەخێر. ئەو دیاردەیەی کە تیرۆریستەکانی! ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی باسی دەکەن و بە تەعریب ناوی دەبەن و هاواریان لێبەرز بووەتەوە لەبارەیەوە، لە چەند ڕۆژ و مانگی ڕابردووەوە نییە و لەپێ نەبووە.
ئەی کەواتە بۆچی ئەو بەڕازانە لە پێ بیریان کەوتەوە؟!
ئایا ئەوەی ناودەبرێت بە تەعریب، چەن و لە کێوە دەستپێکردووە؟
پێسەی هاتنی بە لەشاوی خەڵکی عەرەبی ناوچەکانی ناوەڕاست و هەندێک لە ڕۆژئاوای عێراق و هەندەکیش لە خەڵکی شارەکانی موسڵ و سەلاحەدین و دیالە لە دوای کەوتنی ڕژێمی دەسەڵاتداری بەعسەوە لە عێراق لە ساڵی ٢٠٠٣ وە سەرەتاکەی دەستپێدەکات و لە دوای شۆڕشە تووندوتیژییەکان و نائارامییەکانی ناوەڕاستی عێراق و ناوچە سوونەنشینەکان لە ساڵانی ٢٠٠٦ و ٢٠٠٧ ەوە زەر زیاتری کرد، بەهەی ئەوەی کە هەڕەشە لەسەر گیان و کار و ژیانیان هەبوو. هەروەها لە دوای سەرهەڵدانی داعش "دەوڵەتی ئیسلامی لە عێراق و شام" و کەوتنی موسڵ و ڕاگەیاندنی خەلافەتی ئیسلامی لەلایەن ئەبوبەکر بەغدادییەوە لە ساڵی ٢٠١٤ گەیشتە بەرزترین ئاستی خۆی و تا نزیکەی سێ ساڵێک دواتر، ئەو کۆچە بەلەشاوی خەڵکی عەرەب هەر بەردەوام بوو.
لە دوای ساڵی ٢٠٠٩ وە و ئەو جێگیریی و ئارامییەی گەڕایەوە بۆ بەشارەکانی ناوەڕاست و ڕۆژئاوای عێراق، بەشی زۆری ئەو عەرەبانەی پەنایان هێنابووە بەر شارەکانی کوردستان، گەڕانەوە بۆ شار و ناوچەکانی خۆیان.

هەروەها بەشی زۆری ئەوانەش کە لە دوای کۆتنی موسڵ و بە دەستهێنانی داعشەوە هاتبوون بۆ شارەکانی کوردستان، لە دوای ڕووخانی خەلافەتە ئیسلامییەکەی داعش و ئەبوبەکر بەغدادییەوە بە پەسەیەکی درۆژخایەن گەڕانەوە بۆ شار و ناوچەکانی خۆیان.
بە کورتی هەموو ئەو عەرەبانەی کە بە کۆچی بەڵشاو بۆ هەکاری نائارامیی هاتنە کوردستان، گەڕانەوە بۆ شار و ناوچەکانی خۆیان تەنیا بەشێکی زۆر کەمیان بۆ هەکارێک یان پتر، لە کوردستان مانەوە.

ئەوەی ئێستا باسدەکرێت، ئەوەیە کە گوایا پەسەی بەعەرەبکردن لە ڕۆگەی کۆینی یەکەکانی نیشتەجێبوونەوە بەردەوامە، لە پڕۆژەکانی نیشتەجێبوونی بەرگریکان و سەرمایەدارانەوە کە دەگمەنیان تەدایە لە نێو سەرمایەداران و بەرگریکان، هاوبەشی دەسەڵاتدارێک نەبێت و پڕۆژەی نیشتەجێبوونێکی وەکو ڕۆگایەک بۆ سپێکردنەوەی سامانی گومانلێکراوی و سەرچاوەنازانراو بکارنەهێنابێت.
واتا کاتێک سەرمایەدارانی کوردستان لەپێناوی قازانج و بەدەستهێنانی دارایی تایبەتی خۆیاندا، هەموو کوردستان نقوم دەکەن لە پڕۆژەی یەکەکانی نیشتەجێبووندا کە بەشێکیان پارە سپێکردنەوەی تاڵانچێتیی دەسەڵاتدارانن کە داهاتی گشتی کوردستانیان هەڵلوشیوە و بەردەوامیشن "ڕەنگە ئەگەر بەم بەشێکی زۆر لە پڕۆژەکانی نیشتەجێبوون لەو جۆرەی سپێکردنەوەی پارەن، هەر نەبێت"، دەڵێن لە پێناوی ساغکردنەوەی یەکەکانی نیشتەجێبوونی خۆیاندا بە یاری دەستەی وەبەرهێنان کە دیسانەوە بەیاری هاوبەشی دەسەڵاتداران و سەرمایەداران خۆیانە، بەیار دەدرێت ئەو یەکەی نیشتەجێبوونانە بفرۆشرێن بە خەڵکی عەرەب، ئایا ئەم پەسەی نیشتەجێکردنەی خەڵکی عەرەب لە کوردستان جگە لە کاری دەسەڵاتداران و سەرمایەداران کێیە؟ هەبێت کە ئەوە دەسەڵاتداران و سەمایەدارانی هاوبەشیانن کە یەکەی نیشتەجێبوونیان بە خەڵکی عەرەب دروستکردووە و پێیان فرۆشتوون و دەفرۆشن.
ئێستا با بپرسین تەعریب چییە؟
تەعریب، بریتییە لە پەسەیەکی بەرنامەڕێژکراو و پلان بۆ دانراوی تەنگپەهێچنین و ناچارکردنی خەڵکی سەر بە نەتەوە و ئیتنیک و کەمینە زمانیی و ئاینییەکانی دیکەی عێراق جگە لە خەڵکی سەر بە نەتەوەی عەرەب، بە کۆچکردن و بەجێهێشتنی شوێنی ژیان و زێدی باب و باپیرانیان و لە جێگایاندا نیشتەجێکردنی خەڵکی عەرەبی شار و ناوچەکانی دیکە بە ئامانجی گۆڕینی دیمۆگرافیای شار یان ناوچەکە.
ئەم پەسەیە بە سەرپەرشتیی دامەزراوە دەوڵەتییەکان و سوپا و

دۆزگا ئەمنیی و هەواڵگریی‌کان بەتاوانچوو هەروەکو لە سەردەمی ڕژێمی بەعسی دەسەڵاتداری پێشوو بە ماوەی چەندین دەیە ئەنجامدرا.
جا لێرەدا باسەکەی ئەمە لەبارەی کوردەوەیە. واتا پێویستە بەرنامەی ڕژکراو و پلان بۆ دانراوی تەنگپەهێچنین و ناچارکردنی خەڵکی سەر بە نەتەوەی کورد و کورد زمان، بۆ جەهەشتنی شوێنی ژیان و زێدی باب و باپیرانیان لە ناوچەکانی ئاوەی ناودەبرێن بە "ناوچە کێشە لەسەرەکان – جاران، هەروەها بە زمانی عەرەبیش "مناطق متنازع علیها" کە لەو دەستوورەی عێراقدا هاتووە کە هەموو هێزە سیاسییەکانی کوردستان لە کاتی خۆیدا خەڵکی کوردستانیان ئاگاستەکرد و هاندا لە ئاپرسییەکی گشتییدا دەنگی پێبدەن و هەر ئاوەش ڕوویدا" و "ناوچەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم – ئێستا و لە چەند ساڵێک پێشترەوە" وەکو کەرکوک، خانەقین، جەلەولا، ... هتد و لە بەرانبەردا نیشتەجێکردنی خەڵکی سەر بە نەتەوەی عەرەب لە جێگایاندا کە لە شارەکانی دیکەی عێراقەوە دەهێنران بە شێوەیەکی دۆزگایی و سیستماتیک بە سەرپەرشتی دەوڵەت.
واتا پێویستە تەعریب ناچاریی و لە ژێر فشاردا بووە و لەو ناوچانە بووە کە دەسەڵاتدارانی هەرێم بە هێکەوتن لەگەڵ بەغدا و بە گوێرەی دەستوور ناویان لێناون ناوچە کێشە لەسەرەکان.
بەڵام ئاشکرایە ئاوەی ئاو بەڕێزانی بانگەشەکارانی ئایدیاڵیزمای کوردایەتیی باسی دەکەن، ئاو ناوچانە نیین، بەڵکو مەبەستیان لە چوار پارێزگا و چوار ئیدارە سەربەخۆکەی هەرێمی کوردستانە. ئایا دەکرێت و ڕاستە، پێویستە هاتنی خەڵکی عەرەب و کەینی یەکەی نیشتەجێبوون لە شارەکانی کوردستان بە تەعریب، یان بە عەرەبکردن ناوببرێت.
هەڵبەت کە ناوبردنی پێویستە هاتنی خەڵکی عەرەب بە کوردستان و کەینی یەکەی نیشتەجێبوون، بە تەعریب هەڵدێ و هەندەی مەبەستەکی ئایدیاڵیزیە، هەندە ناونانێکی دروست نیە.
بۆچی ناوبردنی ئەم پێویستیە بە تەعریب، هەڵدێ؟ لەبەر ئەم هۆکارانەی خوارەوە:
یەکەم: ئەمە پێویستێک نیە لە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتێکی داگیرکەری بگانەدا ڕووبدات، بەڵکو لە ژێر دەسەڵاتی دەسەڵاتدارێیەکی کوردیی خەماڵییدا، ڕوودەدات. ئایا هیچ دەسەڵاتدارێتییەک هەیە لە قەڵەمڕەویەکەیدا دژ بە میللەت و نەتەوەکەی خۆی، پێویستی گۆڕینی دیمۆگرافیی بەڕەوبچێت؟ ئەگەر وەڵامی ئەم پرسیارە نەخێر، کەواتە هەر لە بنەماوە پێویستێک بە ناوی تەعریب لە گۆڕێ نیە و ئەگەریش وەڵامەکەی بەڵێیە، ئەوا لایەنی تاوانبار، دەسەڵاتدارێتییەکەی کوردایەتییە نەوەکو عەرەب یان عێراق.

دووەم: ئەم پێناسەیەک نییە بەسەرپەرشتی دەوڵەت و دەزگاکانی، بەشێوەیەکی بەرنامەڕێژکراو و پلان بۆ دانراو بەڕێوەبچێت، بەکو هەڵمەکیە و هەندێکیان دوای ماوەیەک یەکەی نیشتەجێبوونەکەیان دەفرۆشنەوە.
سێیەم: لەم پێناسەیەدا هیچ کەسێکی کورد ناچار نەکراوە بۆ هەرزانفرۆش یان چۆڵکردنی خانوو و ماڵەکەی یان لێی زەوت و داگیرکرابێت و ناچار بۆ جێهێشتنی شار و ناوچەکەی خۆی کرابێت.
چوارەم: دەوڵەتی عێراق پارەی نەداوە و پاشتیی دارایی هیچ کەسێکی عەرەبی نەکردووە و هانی نەداون لە ناوچە و شارەکانی ناوەڕاست و باشووریەوە بێن و لە شار و ناوچەکانی هەرێم نیشتەجێ ببن، هەروەکو لە ساڵانی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوودا ژمارەی بەعسی دەسەڵاتدار دەیکرد.
بەپێچەوانەوە، ئەوەی ئەو بەڕێزانە بە تەعریب ناوی دەبەن، دەسەڵاتدارێتییەکەی بزووتنەوەی کوردایەتییە کە هەموو ئاسانکارییەکی یاسایی کردووە و هاندانی زۆری هەیە هاوشانی بەڕێوەبەران، کەمپانیاکان و ژوورەکانی بازرگانیی و پیشەسازیی و یەکێتی بەڕێوەبەران، لەژێر ناوی بووژانەوەی کەرتی گەشتیاریی و جووڵەی ئابووریی و بازاڕ.
پێنجەم: ئایا ژمارەی هاتنی عەرەب و کەینی یەکەی نیشتەجێبوون و جێگیربوونیان لە شارەکانی هەرێم، هێندە زۆرە، کە کاریگەرییەکی گەورەی هەبێت و ببێتە هۆکی هێندە بەرز بێت کە مەترسی گەینی دیموگرافیی شارەکانی هەرێمی لە نێو خۆیدا هەڵگرتبێت. من هیچ ئامارێکی ورد و ڕاستەقینە شک نابەم. وا دەزانم ئەو بەڕێزانەش کە هاواریان لەبەرز بووەتەوە، ئامارێکی ورد و ڕاستەقینەیان لەبەردەست نەبێت.
ئەگەر ئامارەکیش لەبەردەست نییە، ئایا لە بازاڕەکانی شارەکانی هەرێم، پرسیاریان کردووە و گەیشتوونەتە ئەو ئەنجامەی کە لە هەر خاوەن ١٠٠ دوکان و مۆڵ و باڵەخانەی بازرگانیی و تەنانەت خانوو و شووقەیەکیش، یەکێکیان کەسێکی عەرەب بێت و ئەمەش ترسی گەینی دیمەگرافیی دروستکردبێت لەلای ئەو بەڕێزە نەتەوەپەروەرانە!
شەشەم: تەعریب چۆن دەکرێت، لە کاتێکدا ئەوانە سوڵتە قەید و کارتی نیشتمانیی و هەموو بەڵگەنامە فەرمییەکانی دیکیان لە شارەکانی دیکەی عێراق نەوەکو شارەکانی هەرێم. لە کاتێکدا، نە مافی دەنگدان و ڕاپرسییەکی گشتییان لەرە لە هەرێم و شارەکانی هەیە و دەبێت. نە دەتوانن نوێنەرایەتیی و بژێوی نوێنەرایەتیی لە پەرلەمان و دەزگاکان بدەستبهێنن.
ئایا ئەم خانەی سەروە و چەندین خاڵی دیکەش کە دەکرێت لیز

بکرێن، بەس نیین بۆ ئەوەی کە بانگەشە و هاواری بەعەرەبکردنی شارەکانی هەرێمی کوردستان، پووچەڵ بکەنەوە و بە بانگەشەیەکی ئایدیۆلۆژیی و سیناریۆیەک لە کاتێکی دیاریکراودا و بە هەندێک ئامانجی تایبەتی سیاسیی و حزبیی، دایبنێین و لێکیبدەینەوە!
خاڵێکی تریش کە لێرەدا پێویستە بەبیر ئەو بەڕێزانەیدا بهێنینەوە، ئەوەیە کە یاساکان و بڕیار و ڕێنماییەکانی وەزارەتەکانی هەرێم "لەوانە ئاوەدانکردنەوە و نیشتەجێکردن، ناوخۆ و دەستەی وەبەرهێنان" ن کە ڕێگەیان بە وەها کارێک داوە و یاسایی و بڕگرفتە. هەروەها یاساکانی عێراق و دەستوورەکەشی ئەو مافەی بە هەموو عێراقییەکان داوە کە ئازادن و دەتوانن لە هەر شوێنێک، ناوچەیەک و شارێکی عێراق نیشتەجێ ببن و مافی کڕین و خاوەندارێتییکردنی خانوو و زەوی و دوکان و باڵەخانەیان هەیە. ئەمە بە هەموو عێراقییەکان مافی هاونیشتمانییبوونە، بەبێ جیاوازی نەتەوە و دین و زمان و ئیتنیک، مافێکی بنەڕەتییە.
ئایا ئەوە ئۆگەر ئەمە بە تەعریب دادەنێن، دەتوانن یاساکانی هەرێم و عێراق بگۆڕن و ئەو مافەی هاونیشتمانییان نەهێڵن! ئایا کە ناتوانن ئەوە بکەن، دەتانەوێت لەم هەڵەیا و هەنگامەیە چی سوز ببێت! دەتانەوێت بە ئاڵاستەکردنی ڕای گشتیی خەڵکی کوردستان، دژایەتی عەرەب و بۆغدا بکەن و دواتریش لە عێراق جیابنەوە و دەوڵەتی سەربەخۆ پێک بهێنن؟! ئایا ئەمە دەکرێت؟!
من نازانم ئایا بەڕاستی ئەمەتان دەوێت و کاری بە دەکەن یان نا! بەڵام تا ڕادەیەکی زۆر لەوە دەنیام کە هەموو ئەو کەڵەگۆرەیە، پەکەکا و لەم کاتەدا، جگە لە تاکتیکێکی دیکەی دەسەڵاتدارانی خەڵکی کوردایەتیی و ئایدیۆلۆژیای کوردایەتیی چیتر نییە کە توانیویەتی لە ڕێگەی دەستی یەک و دوو و سێوە لە ڕێگەی کەسایەتییە هەما بە کراوەکانی پشتڕاوە و بە وەگەڕخستنی ئیمپراتۆرێتییە میدیاییەکەیان مەبەستایزی بەشێکی گەورەی دەستبژێر "ئیلیت" ی سیاسیی، ڕووناکبیریی، ئەکادیمیی و میدیایی کەمەڵگای ئەمە بکەن و بیانخەنە خزمەت ئەجێندەکانی خۆیانەوە.
ئێستا با باسی "ستراتیجی پشیلەی مردوو" بکەین و دواتر دێینەوە سەر باسەکە بە تێکهەڵکێش لەگەڵ ئەم ستراتیجێدا.

ستراتیجی پشیلەی مردوو (Dead Cat Strategy)*

(با وەهای دابنێین کە تۆ لە گفتوگۆیەکدا خەریکە دەدەیت، ڕاستییەکان بە شێوەیەکی سەرسەختانە دژی تۆن و تا خەڵک زیاتر سەرنجیان لەسەر واقیع بێت، بە تۆ و کەیسەکەت خراپترە. باشترین

گرەو لەم بارودۆخانەدا ئەوەیە کە مانەوەک ئەنجام بدەیت، کە ستراتیجیستێکی سیاسیی و کەمپەینکارێکی گەورەی ئوستوالیی بە ناوی "لینتن کەسبی"، چارەی دەخەکە بەم شێوەیە باس دەکات: "فەرمانی پشیلەیەکی مردوو بە سەر مێزەکە" چارەسەرکەیە.
ئەم کارە لەبەر ئەوەیە کە شتێک هەیە کە بە تەواوی لەی دنیایە، لە فەرمانی پشیلەیەکی مردوو بە سەر مێزی ژووری نان خواردن، مەبەست ئەوە نییە کە خەڵک تووڕە ببن، زەنگ لێبدەن و بێزار ببن. ئەوانە ڕاستن و دەرئەنجامن، بەڵام مەبەستەکە ئەوە نییە. بەڵکو خاڵە سەرەکییەکە ئەوەیە کە هەمووان ڕاستەوخۆ و دەموودەست هاوار دەکەن "پشیلەیەکی مردوو لەسەر مێزەکەیە!"؛ بە واتایەکی تر باسی پشیلە مردووەکە دەکەن، ئەو شتەی کە تۆ دەتەوێت باسی بکەن و باسی ئەو بابەتە یان بابەتانە ناکەن کە لە دژی تۆن و پەیان نیگەرانیت.)**
واتا ئیتر باسی ئەو بابەتە یان بابەتانە ناکەن کە تۆیاندا لاواز و دڕاویت و نیگەرانیت بە باسکردنیان. کەواتە هەمووان پێکەوا، هەم لایەنگرەکانت و هەم ڕکابەرەکانت و نەیارەکانت، باسی ئەو بابەتە دەکەن کە تۆ پێشنیارت کردووە و خستووتەتە بەردەمیان و بەمەش باری لاری خێت ڕاست دەکەیتەوە.
ستراتیجی پشیلەی مردوو، لە نەو چەوەی سەرقاڵکردنە سیاسییەکان و دابەشکردنی کەمەگای سیاسیی و گۆڕینی ئاڕاستەی بابەتە سیاسییە بەرهەمهێنراوەکان یان دروستکراوەکان "مانیفاکتەرکراوە سیاسییەکان" وەکو تاکتیک "Tactic" هەژمار دەکرێت.
دەسەاتدارانی سیاسیی و کارگێڕیی لە پلەی باڵادا پێنا دەبنە بەر ستراتیجی پشیلەی مردوو وەکو تاکتیک لە کاتێکدا کە گەندەڵیەکانیان، سەروەت و سامانی سەرچاوە نەزانراو و گومانلێکراوەیان، ناپاکیی نێوانیان، خراپ بەکارهێنانی دەسەاتیان، یان شکستی بەڕێوەبردن، یان قەیرانی ئابووریی و سیاسیی و کارگێڕیی یان سەرکوت و ستەمکارییەکانیان دەبێتە گفتوگۆی گشتی کەمەگا یان بابەتی گەرمی ڕاگەیاندن و بابەتی چالاکییەکانی توێژی چالاکوانان "ئەکتیڤیست" ی سیاسیی و کەمەیەتیی و شێکارەوە سیاسییەکان و تەنانەت بابەتی گفتوگۆی هاوژانەی هاونیشتمانیان لە ڕووبەری گشتی کەمەگادا.
لەڕەدا ئەم دەسەاتدارانە بە ئامانجی گۆڕینی ئاڕاستەی باری سەرنجی فەزای گشتیی و دەستبژێری سیاسیی و ڕۆشنبیریی و دواتریش تاکە تاکەی هاونیشتمانییان، پشیلەی مردوو، وەکو بابەتێکی هەستیار و سەرنجاکێش، فەرمانەدانە نەو فەزای گشتییەوە لە ڕێی ڕاگەیاندنەوە کە بە ئەمەش کەمەک لە بکەرە ڕاستەوخۆ و

ناڕاستەوخۆکانی خەیان ئادەسپێرن و بابەتەکە لە ڕوانگەی جیاوازەوە و لە ڕوانگەی کەسایەتییە جیاوازەکانەوە دەخەنە سەر مێزەکە و بڕیاردەمی ئای گشتیی و کۆمەڵگا. لەڕووی ئەم بابەتە سەرنجڕاکێش و هەستەوەر و ناسکە لە کاتێکدا دەوروژێنن کە ڕکابەر و نەیارەکانیان نەتوانن کەمترین پێشگیری لێبکەن و تەنانەت تا ئێو ئاستەی کە ڕکابەر و نەیارەکانیشیان هەستی پێناکەن و دەبنە بەشێک لە یارییەکە و مشتومڕەکە.

واتا پشیلەی مردوو، تاکتیکی لابردنی تەرکیز و سەرنجی خەڵک و دەستەبژێری سیاسیی، فەرهەنگیی و مەدیایی و تەنانەت هاونیشتمانییانە بە ڕکابەر و نەیارەکانیشیەوە لەسەر ئێو ئاستییانە و ئێو بابەتە واقعییانەی کە دەسەڵاتداران نیگەرانن لە باسکردنیان و لاواز و دەڕاون تێیاندا، هەروەها ئاکۆشانی تەرکیز و سەرنجی هەموو ئێو گشتییە بە بابەتێک کە دەسەڵاتداران تێیدا سەلامەتن و تەنانەت نەوەکو تەنها سەلامەت بێکو هەژموونگەرن تێیدا، واتا بابەتێک و کاریگەرییەکانی لە ژێر هەژموونی دەسەڵاتدارایە و بە ئەمەش هەمووان ناچار دەکەن، ناچارکردنێکی تاکتیکی و ناراستەوخۆ، لەسەر ئێو بابەتە قسە و گفتوگۆ بکەن کە لە بەرهەمهێنراو و دروستکراوی سیاسیی ئێوانە.

ئێستا ئاگەر وردبینەوە لە هێڵا و هێنگامەی مەدیا و سۆشیاڵ مەدیا لە بارەی بەعەرەبکردنی شارەکانی کوردستانەوە، تەدەگەین دەسەڵاتدارانی خەڵی کوردایەتیی چەن لە ڕوانگەی وەکیلەکانیانەوە، لە نێو نەوەندی ڕوناکبیریی و نەوەندیی سیاسیی کوردستاندا چەن هەموو ئێو کەسانەی بەکارهێناوە کە لە نێو چەوەی ئایدیاڵیزمای کوردایەتییەکەی دوو حزبخەڵکەی کوردایەتییدا جێگا دەگرن.

سەرنجبدە، چەن پشیلەی مردووی بەعەرەبکردنی شارەکانی کوردستان، بەشێکی زۆر لە چالاکوانانی مەدەنیی، نووسەران و شیکارەوە سیاسییەکان، نەوەندی ڕوناکبیریی، ئەکادیمیی، فەرهەنگیی و کەناڵە جەراوجۆرە مەدیاییەکان و سۆشیاڵ میدیاشی بەخێرهاتن و سەرقاڵکردووە و سەرنجی هەموو ئێو گشتەی لەسەر گەندییە گۆڕە و خیانییەکەی دەسەڵاتدارانی دوو حزبخەڵکەی کوردایەتیی لابردووە، سەرنجی هەمووانی لەسەر قەیرانی دروستکراوی کەمئاویی لەم ساڵەی باران و ئاو زەرییەدا کە هەموو پێند و بەنداوەکان پڕ بوون لابردووە، سەرنجی هەمووانی لەسەر قەیرانی گۆڕەی کەمیی و نرخ گرانیی بەنزین و غاز و نەوت و مووچە و دروستکردنی ئاستەنگییەکانی بڕدەم مووچەی خەڵکی کوردستان لەلایەن دەسەڵاتدارانی هەرێمەوە لابردووە.

لابردنی سەرنج لەسەر جیاکاریی ناوچەیی لە هەرێم. لابردنی سەرنج لەسەر زیندانییکردنی ڕۆژنامەنووسان. لابردنی سەرنج لەسەر

بەکارەبایی و بەنام لە هەمان کاتدا نرخێکی خیانەتیی بە کارەبا.
لابردنی سەرنج لەسەر پێکخستنی پەرلەمان و نەمانی بودجە و دیاریکردنی بڕی پارەی تەرخانکراو بۆ شار و ناوچەکان هەر بە میزاج. لابردنی سەرنج لەسەر تەقدیسکردنی بنەماکان و سیمبول و مۆژووی خیان. لابردنی سەرنج لەسەر ئاوەژووی هەر منداڵێکی بنەماڵەی دەسەڵاتدار خاوەنی کۆشکی شاهانە لە وڵاتانی خۆرئاوا، خاوەنی زانکۆ، دەزگای فەرهەنگیی، دەزگای خۆرخوازیی، کەنال و دامەزراوەی زەبەلاحی مەدیایی، پاڵاوگەی نەوت، بانک و گروپی کەمپانیاکانن.
لابردنی سەرنج لەسەر شکستی سیاسیی و کارگێڕیی سەراپاگیر.
بۆچی پشیلەی مردووی بەعەرەبکردن لەم کاتەدا!
ئاستە قێرانگێلی پشتر هەما بۆکراو لەمڕۆ هەن و بەردەوامن بەنام بەهێزکستنی دیبەیت، کە و کۆنفڕانس بۆ پشیلەی مردووی بە عەرەبکردنی شارەکانی کوردستان و فەرمانپەدان بە هەموو کەناڵە جەراوجۆرەکانی میدیا و پەیج و ماڵپەڕە بەشومارەکانیان بە سەبەر و بەرتاوەوە کە بیکەن بە بابەتی هەرە گرنگ و لەپێش، بۆچی لەم کاتەدا؟!
بەهەی شکستهێنان لە بۆغدا و نەمانی هەژموونیان، هەروەها لەم ماوەیەدا کە هەمەتی ئاوەی کە ناودەبرێت بە پاکتاوکردنی گەندەڵیی و دەستگیرکردنی گەندەڵکاران و دەستبەسەرداگرتنی سامانەکانیان، بەهۆدەچێت لایەن کابینە نوێیەکەی حکومەتی عێراقەوە و بە پاڵپشتییکردنی زەرینەی هاوپەیمانەتیی و هێزە سیاسییەکانی عێراق و هەروەها پشتیوانیی ئەمریکا و خودی ترەمپ لە عەلی زەیدی سەرکی حکومەتی عێراق، ترسی لە دەی دەسەڵاتدارانی بنەماڵە دەسەڵاتدارەکانی کوردستاندا دروستکردووە.
ترسی کەمبوونەوەی هێز و هەژموونیان، ترسی لەدەستچوونی بەشکی زەر لە دەسەڵاتیان، ترسی قەناغ بە قەناغ دەرخستنی گەندەڵییەکانیان و بەرەو لەژبوونەوەی هاوەڵەوەی دەسەڵات و ملنەدانیان بە بڕیارەکانی بۆغدا، هەروەکو لە ئابردوو کردوویانە. ترسی نەمانی پاڵپشتیی نەو دەوڵەتیی و لە سەروو هەمووپانەوە ئەمریکا. ترسی بە دادگا گەیاندنی هەندێک لە نزیکەکانیان کە ئەمەش خۆ بۆخۆ یەکسانە بە شکانی شکۆ و جەبووتیان کە لە درێژایی سی و ئەوەندە ساڵەی ئابردووەدا لەسەر شکاندنی شکۆی ئینسانی کورد و شکستپێهێنانی سایکۆلۆژیای گشتی کۆمەڵگای کوردیی و ئیرادەی ئینسانی کورد، بونیادیان ناوە.
ترس لە چارەنووسی دەسەڵات و داهاتووی سامانی بەشومارییان کە لەسەر تاڵانکردنی داهاتی گشتیی و وەرانکردنی کوردستان کۆکەیان کردووە.

ئەستا لە ڕۆژگاری پشیلەی مەردووی بۆ عەرەبکردنی شارەکانی کوردستانەوە، دەیانەوێت ئۆگری شکانی شکۆی خەیان یەکسان بکەن بە ئۆگری شکانی شکۆی میللەت و نەتەوەی کورد.
هەر لە ماوەی ئابردوو، خاوەنی کەمپانیایەکی گەیاندنی سەر بە یەکێک لە دوو خێزانە دەسەڵاتدارەکە، سزادانی کەمپانیاکەی لەلایەن وەزارەتی گەیاندنی عێراقەوە بە سزادان لەسەر کوردایەتیی و کورد و کوردستان، ناوبرد.
ئەوان "دەسەڵاتداران و سەرمایەدارە هاوبەشەکانیان" لە ڕۆژگاری نیشتەجێبوونەوە بە سپێکردنەوەی سەروەت و سامانە گوماناویی و سەرچاوە نەزانراوەکانیان و قازانجی خەیاڵیی خەیان و تەکدانی عیمرانی شارەکان، پشیلەی مردووی بۆ عەرەبکردنی شارەکانی کوردستانیان وەکو پڕۆسەیەک جێبەجێکردووە، ئێستا دەبێت خەڵکی قوربانیی و ستەملێکراوی کوردستان، شتێ لە دژی بۆ عەرەبکردن! بەرپا بکات و ببێتە سەربازی خەباتکاری ئایدیاڵۆژیای کوردایەتیی!. دەیانەوێت لە ڕۆژگاری پشیلەی مردووی بۆعەرەبکردنەوە، مەبەستایزی ئای گشتیی سیاسیی و خەڵکی کوردستان بکەن بە ئامانجی دژایەتییکردنی حکومەتی عێراق و سیناریۆی پووچ و بێناوەڕۆکی هەڵەشەی خەجیاکردنەوە لە عێراق و دەوڵەتی سەربەخۆ!
دەیانەوێت نمایشکە وەها بکەن، کە ئەوە خەڵکی کوردستانە کە ئەمجارەیان دژی عێراقە و خواستی جیابوونەوە و دامەزراندنی دەوڵەتی سەربەخۆی هەیە نەوەکو پلان و ئۆکتی سەرکردە سیاسییەکان و هێز و لایەنە سیاسییەکان.
دواتریش ئەم کارتە بەکاربهێنن وەکو ڕۆگایەک بۆ ڕێکخستن لۆگۆ بۆغدا بۆ خۆ دەربازکردن لە ئۆگری دەرخستنی گەندەڵییەکانیان و ئۆگری دەستگیرکردن و دادگاییکردنی هەندێک لە نزیک و دەستوپێوەندەکانیان.
لەڕوویەوە، تەدگەین خەڵکی دەسەڵاتدارەکانی بزووتنەوەی کوردایەتیی و ئایدیاڵۆژیای کوردایەتیی، دەتوانن تا چەند کاریگەر بن لە ئاڕاستەکردنی بیرکردنەوەی گشتییدا و هەردەم لەڕۆگای بابەتە هەستیار و وروژێنەرەوکانەوە، دەست بەسەر عەقڵی نەوەکو ئاپۆای جەماوەریدا بگرن، بەڵکو دەستبژێرکانی نەو کایە جیاوازکانیشدا بگرن لە مەنگەنەی سیاسیی و ئایدیاڵۆژیی خەیاندا لە قاڵبی بدەن.
پشیلەی مردووکانی سەرانی ئایدیاڵۆژیای کوردایەتیی، هێندە زەرن هەرگیز دوایان نایەت و کەمەگاش هەزار جاری دیکە لە هەمان کونەوە، هەمان مار پێوەی دەداتەوە.

ئەحمەد هەسۆ

.....
تێبینی۱: * ستراتیجی پشیلەی مردوو دەگۆتوێ بۆ ستراتیجیستی سیاسیی ئوستوالیی، لینتن کەسبی.
تێبینی۲: ** ئەو دوو پارگرافەی نێوان دوو کەوانەکان، دەقی دوو کورتە پارگرافی نێو ستوونێکی بەریس جێنسنی سەرۆک وەزیرانی پێشووتری بەریتانیایە کە لە هەندێک بەشی وتارەکەدا لە بارەی ستراتیجی پشیلەی مردوو دەدوێت، کە لە ڕۆژنامە و ماڵپەڕی زەلەگرافی بەریتانییدا لە ساڵی ۲۰۱۳ بڵاوکراوەتەوە، کە لە کاتی نووسین و بڵاوکردنەوەی ستوونەکەدا لە ساڵی ۲۰۱۳ ، بەریس جێنسن، پارێزگار "مایەر" ی شاری لەندەن بوو. ئەمەی خوارەوەش لینکی وتارەکەیە:
This cap on bankers' bonuses is like a dead cat – pure distraction

---

ئاکاری نزم و فاشیزم، فاشیزمی خۆ و فاشیزمی ئاپۆایی..
ئەحمەد ڕەسوڵ

فاروق ڕەفیق، یەکێک لە عەقڵە فەلسەفییەکانی کەمەگای ئەمە بە هەمیشە ماڵئاوایی لە ژیانە فەلسەفییەکەی کرد و پەژڕکانی بە تەواونەکراوی بەجێهێشتن.

ناو و یادی ئەو هەمیشەیی و پێشنگدار.

بیربکەرەوە و وێنای بکە، لە غیابی عەقڵە فەلسەفییەکانی و ئایکۆنە ڕەشنبیریی و ئەدەبییەکانیدا، فاروق وەکو یەکێک لەوان، کەمەگای ئەمە لەسەر دەستی ئاپۆای خۆگرایی حزبیی و ئیسلامیزمدا، دەبێتە چ بیابانێکی بەرهوت.

ئادرنە و کەمەگای پێشکەوتووی پیشەسازی
فاشیزم، ئاکاری نزم و ژیانی خراپ

کۆمپانیای پێشکەوتووی پیشەسازیی دنیایەکی نەکخراو و دیسپلینکراو بەجۆرێک عەقڵی کردووەتە ئامێریی و ئاکاریش لە بەرهەمهێنراوی ئەو تەکنیکە پێرەسەندووە و ئەو عەقڵە ئامێرییەدا بووەتە ئاکارێکی نائینسانی. ئادرنۆ دەڵێت ژیانێکی باش و ڕاستگۆیانە چیدی لە کۆمپانیای پیشەسازیی پێشکەوتوودا نەماوە، لەبەرئەوەی لە کۆمپانیایەکی نائینسانییەدا دژێن. کتێبەکە خۆی لە هەندێکیدا هاوەڵدەدات پێمان بڵێت ژیانێکی باش و ڕاستگۆیانە چییە و چۆن دەتوانین ئەو ژیانە بژین. کە هەموو ئەمانە لە گۆڕەپانی ووردەکارییەکانی ژیانی ڕۆژانە و ئەزموونی ئینسانەوە لە بەرکەوتنی بە مرۆڤکانیدی و ئاکارە گشتییە کۆمپانیاتییەکان، بە دژگاکان و بە یاسا و ڕێساکانەوە، باس دەکات. هەروەها باس لە یەتەپیای دنیای پێشکەوتووی پیشەسازیی دەکات هەمان شەوەی ئاین دنیایەکی یەتەپیی لە خەیاڵ و بیرکردنەوەی مرۆڤدا دەچێنێت. کتێبەکە باس لەو ژیانە دەکات کە ووردەکارییەکانی ئاکاری نزم تانوپۆی دەتەنێت و دواجار لە بەرهەمهێنانی فاشیزمدا دەردەکەوێت. واتا فاشیزم بەبێ بوونی ئاکاری نزم و ژیانێکی خراپ ناتوانێت ببێت. ئاکاری نزم و ژیانی خراپ زەمینەی لەدایکبوونی مرۆڤی فاشیست و سەرهەڵدانی فاشیزمن. کۆمپانیای پێشکەوتووی پیشەسازیی و دنیای پەرەسەندووی تەکنیک، ئەو دنیایەن کە فاشیزم وەکو گوتار و دەستەی کۆمپانیاتیی و سیاسیی و ئاکاری فاشیستی تێیدا لەدایکدەبێت.

...

ئەمەی سەرەوە، لە کتێبی "مینیما مۆراڵیا؛ شکانەوەکان لە ژیانی زیانبەرکەوتووەوە" ی ئیدۆر ئادرنۆر فەیلەسوف، کۆمەڵناس و دەروونشیکاری سەر بە قوتابخانەی فرانکفۆرت. هەبەت بەو جۆرە نییە کە بە دەق وەرگیرابێت بەڵکو ئایدیایەکی گشتی کتێبەکەیە.

...

ئەم ماوەیە هەڵمەتێکی فراوان لە ڕووبەرکانی سۆشیاڵ میدیادا لە دژی د. فاروق ئەفیق بەڕێوەدەچێت لەسەر هەندێ قسەی "واتەسور دەکەم" کە لە سیاقی لێکچوونکەدا بێت و لە میانەی کۆرسە فەلسەفییەکانی و بۆشکێی زۆر کەم لە قسەکانی بەدراوە و بەناوکراوەتەوە کە ئاشکرایە زۆربەی جار کاتێک چەند ستەیەک لە کەی گشتی ووتەکانی کەسێک بە تەنها وەردەگیرێت و لە سیاق دادەبڕێنرێت ئاسایی مانای جیاواز و پێچەوانە بە مانای گشتی کەی ووتەکانی ئەو کەسە بە دەستەوە بدەن، لەبارەی شارچکەی زۆڵایەن، کە بەچوونە

ڕخنەیەکانی لە بنەمادا لەبارەی پەروەردە بە گشتیی و خوێندنی باڵایە بە تایبەتیی و لەو چوارچێوەیەشدا ڕخنەکردنی کەلەژێک لە شارچکەی زەڵایەن وەکو نموونەیەک. ئەوەی لە پشت ئەم هەڵمەتەوەیە هەم فەندەمێنتالیزمیی دینیی "سەلەفیزمی دینیی و ئیسلامی سیاسیی" و هەم ئایدیەلەژیای کوردایەتیی بە دەستەملانی عەشیرەتگەریی و دیوەخان. لە ڕاستییدا ئایدیەلەژیای کوردایەتیی هەر لە بنەماوە لەسەر ئاوەزانبوون بە بونیادەکانی خێڵگەرایی و مێنتاڵیتیی ئاغاواتی خۆی بیناکردووە. بەڵام لە نزیکەی دوو دەیەی ڕابردوودا باوەشکی گەورەشی کردووە بە فەندەمێنتالیزمی دینییدا. ئەوە بچەندوچوونە کە لای من و زۆرینەی ئینسانەکانیش خێڵکی زەڵایەن و هەر شار و شارچکەیەکی کوردستان و هەر ناوچەیەک وەکو تاکەکەسکان و گروپی کۆمەڵایەتیی، ئینسانی پاک، سادە، خاوەن ڕۆحی جوانی هاریکاریین و مایەی ڕەز و خۆشەویستین نەوەکو هیچ شتێکیتر.

ئاشکرایە، ئەمە یەکەم جار نییە، بە هەژموونی فەندەمێنتالیزمی دینیی یان دەستەپشتدانی حزب-خێڵەکانی بزووتنەوەی کوردایەتیی هەمەتێکی فراوان بەدەڕخرێت لە دژی ڕۆشنبیر، چالاکوانی بواری مافەکانی مرۆڤ، چالاکوانی مافەکانی ژنان، ئەدیب و شاعیران تەنها لەبەرئەوەی تێگەیشتن و جیهانبینی ئەوان بە عەقڵی بچووک و داخراوی ئەوان نایاتەوە و بگرە ترسە تا ئاستی فەبیا لە کاریگەریی گوتاری فیکریی و جیهانبینی ئازادانە و یەکسانیخوازانەی ئەوان و لەوشەوە گەڕانکاریی ڕیشەیی سیاسیی، فیکریی، کۆمەڵایەتیی، کولتوریی و بەهایی لە نێو کۆمەڵگادا. لە ڕاستییدا ئەوەی هەر جارە و بە بیانوویەک و بە پاساوێکی بەناوەڕۆک، هەر سە ئاپۆای کوردایەتیی، فەندەمێنتالیزمی دینیی و خەڵە بەڕێیانخستووە گوایا وەڵامدانەوە بە سوکایەتیی و بەڕەزی بووە، تەنها لە یەک خانەدا جێگا دەگرێت، ئەویش خانەی تەڕەری کەستییە. هەبەت ئەوەش بە ئاماجی زاڵکردنی کەشوهەوای ترس، ترس لە دەربڕینی ئازادانەی بیرکردنەوەکانت، کە ئەمەش جگە لە فاشیزمی ئاپۆایی چیدیکە نییە.

پرسیار ئەوەیە، ئایا ڕۆشنبیر ئەگەر ڕخنەی سیستەمی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی نەکات، قسەیەک لەسەر سەلەفیزمی دینیی و ئیسلامی سیاسیی نەکات، ڕخنەی بونیادە قەبەلییەکانی کۆمەڵگای ئەمە نەکات، قسەیەک لەسەر سیستەمی پەروەردە و خوێندنی باڵا وەکو کایەی ڕازیکردنی ئەو مێنتالیتییە سیاسیی، کۆمەڵایەتیی و ئاینییە دواکەوتووخوازانەیەی کۆمەڵگای ئەمە نەکات و قسەیەک لە تۆڕێک و چینێکی کۆمەڵایەتیی نەکات، ئەی چی بکات؟ ئایا تەنها سەرقاڵ بێت

بە فەلسەفەوە لە ئاستێکی موتەعال و وەکو کێگەی موناقەشەیەکی نەبەاوە لەبارەی بوون و دەرکەوتنەکانی بوون؟ تەنها سەرقاڵ بێت بە فینەمینە و نەمینە؟ تەنها سەرقاڵ بێت بە عەقڵی مرۆها و ئامانجی بوونەوە؟ تەنها سەرقاڵ بێت بەوەی کە هەر شتێک لەنەو خۆیدا هەڵگری دژەکەی خۆیەتیی؟ ...هتد

هەڵبەت وەڵامەکە بە زۆرینەمان زانراو و ڕوونە. خواستی ئێم سەر ئاپەڕایە ئەوەیە، ڕەشنبیر سەرقاڵ بێت بە موناقەشەیەکی بەزەنتی کە هیچ پەیوەندییەکی بە ژیانی واقعی و ڕاستەقینەی تاکەکەسەکان و کۆمەڵگاوە نەبێت و ئەو موناقەشەیە و ڕەشنبیرانیش بوون و نەبوونیان وەکو یەک بێت، هیچ کاتێک هەڵگری هیچ ئاگارێک، هەرچەندە لاوازیش ، نەبێت بە گەڕانکاری لە میانەی ئەو گفتوگۆ و دیبەیت و نووسینانەوە هەم لە عەقڵیەتی تاکەکەسەکان و کۆمەڵگادا هەم لە سیستمی سیاسیی، کۆمەڵایەتیی، کولتوریی و بەهایی.
ئاگار لە هەمبەر قسەیەک، لێدوانێک و ڕەخنەیەکی ڕەشنبیر، چالاکوان و ئەدیبان ئێم هەموو هەرشە ئاست نزمانە لە مینبەر، سەشیاڵ مێدیا، مێدیا و تەنانەت ڕۆپەوانیش بەرەدەخرێت لەلایەن ئاپەڕای کوردایەتیی، ئاپەڕای فەندەمێنتالیزمی دینیی و ئاپەڕای خۆ، هەرجارەی بەیانوویەکەوە، جارێک بەیانووی ئەوەی قسە بە توژێک وتراوە و جارێک بە بیانووی ئەوەی قسە بە حزبێک و بە ڕەمزێک وتراوە، جارێک بە بیانووی ئەوەی سووکایەتی بە مژوومان و سیمبولەکانمان کراوە، جارێک بەیانووی ئەوەی قسە بە پێشمەرگە وتراوە، جارێک بە بیانووی ئەوەی کارەکی هونەری جلوبەرگی ژەرەوەی ژنانی تێدا بەکارهێنراوە، جارێک بە بیانووی ئەوەی سەما لە شوێنی گشتییدا کراوە، جارێک بە بیانووی ئەوەی لە پارکی ئازادی کچ و کوڕێک بە ئاشکرا یەکتریان ماچ کردووە لە ڕۆژی خۆشەویستیدا و لەبەردەم پەیکەری خۆشەویستیدا، جارێک بە بیانووی ئەوەی لە دراماییەکدا باس لە مەلا بە خراپە کراوە، جارێک بە بیانووی ئەوەی لە شانۆییەکدا هەڵەی سوور بەزێنراوە، جارێک بە بیانووی ئەوەی قسە بە شارێک، شارۆچکەیەک و ناوچەیەک وتراوە ... هتد

ئەی ئەو کاتەی کە مەلایەک قسە بە تەواوی ڕەکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی دەڵێت ئەوە بە مێدیا و سەشیاڵ مێدیاتان لە پێ نەکرد؟! ئەی کە مەلایەک ژنی بە دایناسەڕ شوبهاند، کە لە ئەوە هاتە دەنگ هیچ نەبێت وەکو ڕەزگرتن لە دایک و خوشک و کچی خۆتان. ئەی کە مەلایەک ووتی زانکۆ هەمووی فەسادیی و بێئەخلاقییە و ئێستەم کچێک لە زانکۆ بە ساغی دەربچێت، کە لە ئەوە نقەی لێوەهات هیچ نەبێت بە داکۆکی

کردن لە کچ و خوشکەکانی خۆتان؟! ئەی کە مەلایەک ووتی پەیمانگای هونەرە جوانەکان پیاو لە بەدڕەوشتیی، کە لە ئاوە هاتە دەنگ، بە ئاوەی مەلایەک تێبگەیەنن بەهێزیی و سوکایەتی بە دەزگایەکی هونەریی پەروەردەیی ناوا نییە و مافی ئاوەی نییە هەرچی بێت بە خەیاڵیدا لە دەمییەوە هەیەژێت؟! یان کاتێک مەلایەک ووتی لە سەدا ٩٥ ی کەمەڵگای کوردیی کافرە، بە کەس لە ئاوە ناڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ هاوێستەکتان نەبوو لانیکەم بە داکۆکی و بەرگرتن لە خودی خۆتان و بنەماڵە و کەسوکارتان کە خۆتان بە موسڵمان و دیندار دەزانن؟ ئەی بە ئاو کاتەی مەلایەک ووتی هەر ژنێک بانی خۆش لە خەی بدات و بەواتە دەرەوە لە ماڵ، بەهێوشتە و وەکو ئاوەیە زینای کردبێت، بە هەمووتان گوێی خۆتان لە خواند و خۆتان لە گاڵیی دا، مەگەر دایک، خوشک، کچ و هاوسەرتان بانی خۆش بکارناهێنێت یان بکاری نەهێناوە؟!

ئەم هەموو پرسیارانەم هاوبەشەی ئاپۆ‌ای کورداێتیی، ئاپۆ‌ای فەندەمێنتالیزمی دینیی و ئاپۆ‌ای خەڵک، بە بانگەشەکاران، نووسەران و شوێنکەوتووانیانەوە.

من وەکو خەم هێنانە بە جۆهەری بیرکردنەوەی ئازادانە و هاوستی ئازادانەی مرۆڤ تێدەگەم. هێنانی جدیی و قووە لە بونیادە جەگیر و نەگۆڕکانەوە تا دەگات بە پیرۆزیەکانیش بە مافی هەر ئینسانێک دەزانم و ناشبێت لەسەر ئەم مافە و بکارهێنانی، هیچ کەسێک تووشی هیچ شوازێکی سزای یاسایی، سیاسی و کەمەڵایەتیی ببێت. هێنانە لە توژە کەمەڵایەتییە فراوانکانەوە تا دەگات بە هێنانە لە سیستمی سیاسیی و حوکمانیی، هێنانە لە مژووی دوور و نزیکی کەمەڵگای خەمانەوە تا دەگات بە هێنانە لە ئاوەی ناودبرێن بە سیمبول و هەماکانی نەتەوەیی و نیشتمانیی و ...هتد. هێنانە لە ستراکتوری کەمەڵایەتیی و کولتوریی کەمەڵگای ئیمەوە تا دەگات بە هێنانە لە کایەی پەروەردە، سێکتەری تەندروستیی و ...هتد واتا لە یەک قسەدا هیچ کەس، دەزگا و توژی کەمەڵایەتیی، مژوو، ئایدیا و باوەڕێک پیرۆز نییە و لە دەرەوەی بگرفتئامزکردن و هێنانکردن نییە، ئاوەی پیرۆز ئینسان و ئازادییەکانییەتی، ئاوەی پیرۆز مافی بیرکردنەوە، قسەکردن، وەڕەپرسیارخستن و هێنانکردنە.
ئەگەر کەمەڵگای ئیمە بە گوێرەی لانیکەمی پەیوەکانی کەمەڵگایەکی تەندروست بهاتایاتەوە، دەبوایە یەکێک لەو دەنگانەی گوێی لێدەگرێت، دەنگی د. فاروق هێفیق بوایە. یەکێک لەو عەقڵانەی کە دەبوایە گفتوگۆ بکرایە فاروق هێفیق، نەوەکو چەندین جار تێرەری

کەسێتیی بکرێت. دەبایە مەریوان وریا قانع و فاروق ڕەفیق گۆیانلەبگیرایە، نەوەکو سەشیاڵ مەدیا پێ ببوایە لە قیدیی ئەو هەموو مەلا و بانگخوازانە (هەڵبەت هەموویان نا، بەڵام بەداخەوە زۆرینەیان) کە جگە لە دژایەتییکردنەکی بێچەندوچوونی ئازادیی و دامانیینیی ئینسان لە عەقڵ و ئیرادە هیچیتر ناڵێن. ئەو لەشاوە لە قیدیی مەلاکان و بانگخوازەکان (دیسانەوە دەڵێم نەوەکو هەموویان، بەڵکو زۆرینەیان، بەتایبەت ئەوانەیان کە لە چوارچێوەی سەلەفیزم و ئیسلامی سیاسییدان) کە لە هەر کونجێکی تەڵە کەمەندایەتییکاندا بەاوبوونەتەوە، هەندێکیان بە نەڵێنێ، هەڵەشە، غەزەب و قەهر و هەرچی هەستە و تەعبیری ئاست نزمە ئیزی دەکەن و فراوانکردنی سنوری حەرام و قەدەغەکان تا ناکۆتا دەبەن و کردنی ئینسان بە بوونەوەرێکی تاوانبار و قەزەون کە نەوەکو مرۆڤگەلی دەروەی بازنەی دینداریییەکەی ئەوان بەڵکو موسەمانەکان و هەندێجار مەلا یان بانگخوازەکە خەیشی لەی دەرباز نابێت. پرسیارێکی لانیکەمی عەقڵانیی و لەژیکیی ئەوەیە بۆچی دەبێت ئەو هەموو هاوار هاوارە دژ بە پیرەزیی ئینسان و ئازادییەکانی گۆی لەبگیرێت یان سیمینارەکانی فاروق و مەریوان؟! بۆچی دەبێت ئەو هەموو نەڵێنێیە کە فەبیایەکی هووتە لە ژیان، ئازادیی و گۆڕانکاریی، کە عەقڵ تا دواهەمین سنورەکان پاشکشەی پێکراوە، گۆی لەبگیرێت، یان گوێشنبیران؟!

…

ئەگەر ئاکار لە کەمەڵگای پیشەسازی پێشکەوتوو بە گوترەی ئادرنۆ، وەها بێت، ئەی ئاکاری ئەتریتەی حزب-خەڵ، میدیا و میدیاکارانی نزمی حزب-خەڵ، نووسەر "گوایا سەربەخۆ و نەتەوەیی بەڕام لە پشتی پەردە و ژێربژێر ملپان و ملکەچی حزب-خەڵ"، ڕۆژنامەنووس و مامۆستای زانکۆ "زوناژەنی گۆعدەی پانێی فیکریی خاڵی لە فیکر و گۆعدەی دیداری حەماقەتی سیاسیی و سەماکاری گۆعدەی سەرانی مەغروری ناوبەشی حزب-خەڵ" دەبێ چۆن بێت و چی لێوە بەرهەم بێت؟!
ئەی ئاکار لە سایەی مێنتاڵیتی سەلەفیزمی دینیی و ئیسلامی سیاسییدا ئەبێت چۆن بێت و چی لێوە بەرهەم بێت؟!
ئەی ئاکار لە سایەی خەڵ و قەبەلیەتیی ژێر هەژموونکەوتووی ئایدیەلۆژیای کوردایەتیی و فەندەمێنتاڵیزمی دینیی، ئەبێت چۆن بێت و چی لێوە بەرهەم بێت؟!

…

تێبینی؛ وتارەکە لە ماوەی هەڵەتەکی فراوانی نەو سەشیاڵ میدیا دژ

بە فاروق تەفیق، سێ ساڵ پێشتر نووسراوە. لە پێوەندی بە مەرگی ئەو توێژەرەی فەلسەفەوە دووبارە بڕاوکردنەوەیم بە باش زانی.

ئەحمەد تەسوە

ساوەربروخ و نەخشخانەی بەخشین.. ئەحمەد تەسوە

غەزال، قوربانییەک لە پێسپسی بەتاڵبوونەوەی کایەی پزیشکیی لە نەوەکی بەهاداریی مرۆیی

لە جەنگی جیهانیی دووەمدا، کاتێک ئەڵمانیا لە شکانێ گەورە و یەک بە دوای یەکەکانیدا لەلایەن هاوسیپەکانەوە، جەنگ گەیشتبووە دەوروبەری بەرلین، لە یەکێک لە نەخشخانەکاندا کە دکتەر ساوەربروخ، کاری پزیشکیی و نەشتەرگەریی تێدا ئەنجام دەدا و چارەی سەربازە بریندارە ئەڵمانییەکانی دەکرد، بەڵام بەهۆکەوت بووە یان بە نەهێنیی یان هەر جۆرێک، یەکێک لە سەربازە هاوسیپە بریندارەکان دەگاتە نەخشخانەکە و بە بەردەستی دکتەر ساوەربروخ بە چارەکردن. ساوەربروخ بەبێ دووودڵیی و بەبێ پرسیارکردن و داواکردنی مۆڵەتی پۆلیس و لایەنی پێوەندیدار یان بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی سەربازە هاوسیپەکە لە بەرەی دوژمنە و هەر ئێستا دوژمن ئاگر دەبارێنی بەسەر گەل و نیشتمانەکەیدا، داو و دەرمانی پێویستی بە دەکات و بە ئەرکی چارەسازیی خێی هەڵدەستێت.

ساوەربروخ، زانایەکی بواری پزیشکیی گەورە و پزیشکەکی نەشتەگەریی بەناوبانگ و کاریگەری ئەڵمانییە، کە ژمارەیەک دەزینەوە و داهێنانی کاریگەری ئەنجامداون لە بواری پزیشکیی و نوژداریدا.

ساوەربروخ، باوکی وەها بووە و چەندین جار بە شەوازی جیاواز و لە هوانگەی جوداوە باسی کردووە و چەند پاتەی کردووەتەوە کە پشکشکردنی خزمەتگوزاریی پزیشکیی و نوژداریی بە مرۆف، بنەمایەکی مرۆیی و گەردوونییە هەیە بەبێ لەبەرچاوگرتنی پلە و پگەی کۆمەڵایەتیی، سیاسیی و ئابووریی کەسەکان و هەروەها بەبێ

لەبەرچاوگرتنی ڕەنگ و ڕووگەز و زمان و نەتەوە و ئایینزا، دەبێت هەر ئیمکانێتێک کە لە بواری پەرستاریی، پزیشکیی و نوژداریدا بەردەستە، لە بەرزترین ئاستی خۆیدا پێشکەش بە هەموو ئەو کەسانە بکرێت کە پێویستیان پێیەتی لە چارەخوازان.

ساوەربروخ، هەندێ پزیشکەکی ڕاستەقینە و بەباوەڕ بوو بە کارەکەی، کە هەندێجار ئەو پێداویستیی و کەلوپەل و دەوا و دەرمانانەی بە پارەی گیرفانی خۆی دەکڕی و لە ماڵەکەی خۆیدا بە هەندێک لە چارەخوازانی هەژار و بێپارەی، بە خڕایی پێشکەشدەکردن و تەنانەت تا ئاستی نەشتەرگەریی لابردنی ڕیشاڵ شڕپەنجەییەکان و نەخشیەی قورسەکانی دی.

کاتێک نەخۆشخانەیەک یان پزیشکێک "نەخۆشخانەی بەخشین و ئەو پزیشکەی لەو کاتەدا لەوێ بووە" چاوەڕێی کاغەزێک و ڕەپەذانی پۆلیس یان هەر لایەنێک دەکەن بۆ چارەکردنی بریندارێک کە لە لەڵەواری مەرگدایە، هیچمان پێناڵێت جگە لە ڕەزنەگرتن لە بنەما ئینسانییەکانی کاری پزیشکیی و چارەسازیی.

هەڵبەت نەخۆشخانەی بەخشین کە بەشکە لە پەسەسەی بە بازرگانییکردنی کەرتی تەندروستیی و کایەی پزیشکیی و چارەسازیی بە تەنیشت هەموو نەخۆشخانە ئەهلییەکانی دیکەوە، جگە لەوەی لەدانێکی گەورەیە لە خزمەتگوزارییەکی گرنگیی وەکو خزمەتگوزاریی تەندروستیی و پزیشکیی وەکو خزمەتگوزارییەکی گشتیی بە کەمەگا، هەروەها لەدانە لە بەها و ناوەڕۆکی مرۆییانەی کەرتی تەندروستیی و پزیشکیی و هەروەها لەدانە لە پیشە و کاری پزیشکیی و تەندروستیی وەکو کار و پیشەیەکی مرۆیی باڵا و خاوەن بنەمای بەهاداری گەردوونیی.

نووسەران لە نەو ڕایەڵێکی نادیاردا.. ئەحمەد ڕەسوڵ

نووسەران، ئەو گرێیە لە مرۆڤن، کە جیهانێکی تایبەتی و ناوەکیی خۆیان هەیە، جیهانێک تایبەت بە هەر یەکێک لەوان و تاکەکەسیی، لە هەمان کاتدا هاوبەش و گرێدراو بە ئەوانیدیکەوە. نووسەران، جیاواز

لە هەموو توێژەکانی دیکەی نەو کۆمەڵگای مرۆیی، بەڵێ فەزای کۆمەڵایەتیی و کاری پەکەوەیی و کۆمەڵیی، دنیایەکی تایبەت و تاکەکەسیی سەربەخۆی خوێندنەوە، بیرکردنەوە و کاری نووسینی ئەوان پێکدەهێنێت. خوێندنەوە و نووسین، جیاواز لە هەر کارێکی دیکەی مرۆڤ، بە پلەی ئیمتیاز کارێکی تاکەکەسیی و تایبەتە. بەڵام ڕەنگبە زۆرجاریی تەدا نەبێت ئاگەر بەهەم گرەدراوترین و کارلێککارترین کایەیەک لە نەو هەموو کایەکاندا، کایەی نووسین و ڕوناکبیرییە.
نووسەران سەرباری دنیای تایبەتی خۆیان و فەزای کارکردنی خۆیان و ئەو پانتاییانەی خوێندنەوە و نووسین کە بە هەر یەکەکیان، بوارێک و کایەیەک تایبەت و جێگای بایەخ و لێپێشترینە، بەڵام هەشتا تەنێکی نەبینراو و ناڕاستەوخۆ، هەمووان پێکەوە گرێدەدات و هەستی نزیکایەتیی بە هەر یەکەکیان لێگەڵ ئەوانی دی، دەبەخشێت.
فەزای خوێندنەوە و نووسین لەلای نووسەران، تایبەتمەندییە ناوازەکەی لەوەدایە، کە هەریەکێک لەوان هێندەی وەکو ئەوە وەهایە کە بە تەواوی دابڕاو و سەربەخۆ لەو کایەیە و لە نووسەرانی دیکە بێت، بەڵام هاوکات، لە ڕاهێند و ڕوانگەی دیکەوە دەبینین کە هێندە پێکەوە گرێدراو و نزیک لە یەکدین، وەکو ئەوەی هەمووان لە پێوەندییەکی تایبەتی و نزیکدا بن لەگەڵ یەکتری.
لەوانەیە نهێنییەکە ئەمەبێت کە وادەکات ڕاشنبیرێک (بەختیار عەلی لە چاوپێکەوتنەکدا) بڵێت: نووسەرێک هەرچەندە خراپ و حزبییش بێت، بەروارد بە هەر سیاسییەک، سەد هێندە بە باشتر دەزانم و نزیکتر لە خەمەوی دەبینم.
نووسەران، سەرباری دووریییان لە یەکدی و تەنانەت یەکتر نەناسینیان، کاریگەرییان هەیە لە ڕاگەڕکردنی جیهانی تایبەتی یەکدی و شێوە وەرگرتنی بیرکردنەوە و ڕوانگەی یەکدی.
تەنانەت کاتێک دوو نووسەر یان زیاتر لە نەوانیاندا ناکۆکیی و مشتومە لەبارەی بابەتێک یان زیاتر دروست دەبێت و بیرکردنەوە و ڕوانگەیان بە بابەتەکە یان پرسەکە نەوەکو تەنها جیاواز و پێکدژ، بەڵکو ئاسمان و ڕێسمانە و ئەمەش ناکۆکیی قووڵیی فیکریی و ئەدەبیی لەنەوانیادا دەنێتە ئاراوە، بەڵام هەشتا لە نەو ئەو ڕایەڵە نەبینراو و ناڕاستەوخۆیەی فەزای ڕوناکبیرییدا، نزیک لە یەکتری و پێکەوە گرێدراون.
لەڕادا چەمکی نووسەر، بەهیچ شێوەیێک ئەوانە ناگرێتەوە کە خزمەتکاری عەقڵییەتی ئاپۆلایین و بیرکردنەوە و تێگەیشتنی کۆیی پارێزەدەدان و خزمەتدەکەن، جا با تەنانەت خاوەنی زۆرترین ژمارەی پێتوک و درۆژترین نووسین و چەندین وتار و چاوپێکەوتنیش بێت.
لەڕادا، نووسەر و ڕاشنبیر، ئەوانە دەگرێتەوە کە لە چەندین

هەندی جیاوازەوە، جیاوازییەکی قووڵ و ڕیشەیی لە بیرکردنەوە و تێگەیشتنی گشتیی کۆمەڵگا بە پرسێک یان بابەتێک لە بوارێک یان کایەیەکی دیاریکراوادا، پشکنیندەکەن. چەمکی نووسەر، لێرەدا ئەو کەسە دەگرێتەوە کە سەرقاڵی بیرکردنەوەیە و جیهانی بیرکردنەوە و نووسین بە جدی دەگرێت و وزەی بیرکردنەوە و نووسینی خۆی لە خزمەتکردنی ئەو بیرکردنەوە و تێگەیشتنە کەیدا "تفکیر و تفهیم جماعی" ئاراستە دەکات.

نووسەر و هۆشیار لێرەدا، تەنها ئاماژە نییە بە کەسێک کە سەروکاری لەگەڵ کتێب و نووسیندا هەبێت، بەڵکو تایبەتمەندیی لە بیرکردنەوە و نووسیندا هاوتای جیابوونەوە لە عەقڵی ئاپۆڵایی و خزمەتکردنی، بنەمایەکی سادەی نێو فەزای ڕوناکبیریی و هەموو ئەوانەیە کە لەو کایەیەدا کاردەکەن.

...

ئەم نووسینە لە پەیوەند بە کۆچی دوایی نووسەر و هۆشیار، خەڵات عومەر، نووسراوە.

خەڵات عومەر یەکێک لە دەنگە تایبەتی و ناوازەکانی نێو کایەی نووسین و ڕوناکبیریی کۆمەڵگای ئێمە، هەمیشە لە ڕوانگەیەکی جیاوازەوە لەبارەی هەر پرس و بابەتێکەوە دەینووسی.

سەرباری ئەوەی بە ماوەیەکی درێژ لەگەڵ ناوەڕۆک و ماناکانی ئەو وتارانەی "بە تایبەتی وتارە سیاسیی-فیکرییەکانی" کە بە ماوەی چەندین ساڵ دەینووسین ناکۆکیی و سەرنجی زۆرم هەبوو، بەڵام هەشتا ڕوانگەی تایبەت و ناوازەیان تێدابوو کە تایبەت ڤەرژنی خەڵات عومەر خۆی بوون.

من هیچ پەیوەندیی و نزیکایەتیی و یەکترناسینێکم نەبوو لەگەڵ کاک خەڵات، تەنها لێرە لە فەیسبووک هاوڕێی "فرەند" بووین بەڵام هەروەکو چۆن بە هەموو نووسەران و ئەدیبان بە بە و ئاستی جیاواز هەم، هەستی پەیوەندییەکی تایبەت و نزیکایەتیی و یەکترناسینم بە خەڵات عومەریش هەبوو.

تەنها یەک جار، دوای دەستخۆشیی سەرنجێکی کورتی لەسەر یەکێک لە بابەتەکانم دەربڕیی و کورتە گفتوگۆیەکی لە نێوانماندا دروستکرد. کۆچی دوایی کاک خەڵات، نیگەران و غەمباری کردم.

ڕەحمەت بە هەمیشە لە ئاشتیی و ئارامییدا.

ناو و یادت، هەمیشەیی و درەوشاوە.

...

تێبینی: لە کاتی ئەم نووسینەدا ئەو ڕستەیەی نێو چاوپێکەوتنێکی بەختیار عەلیم هاتەوە یاد و بە تەواوی لە یادم نەماوە چاوپێکەوتنەکە کەی و لە کام شوێندا خۆدووماتەوە هەروەها شێوازی

داشتنکەی دنیا نیم بۆ تواوی وکو خۆیتی یان نا، بەڵام هەمان ناوەڕۆک و مانایە.

هەژاڤا، پانتاییەک لە وزەی پۆزەتیڤی ئەرگۆنیی.. ئەحمەد هەسو

دەسەاتدارەتیی و پکهاتە جیاوازەکانی کۆمەڵگا لە پیوەندییەکی ئەرگانیکیدان لەگەڵ یەکتری.
کاتێک دەسەاتدارەتییەک، هەڕەشەی دەستەجەمعیی لەنەو خۆیدا نوێنەرایەتی دەکات، کۆمەڵگا دەبێتە یەکەیەکی کۆمەڵایەتیی پتەو و یەکگرتوو. هۆشیاریی تاکە کەس لە پۆسەسی پەرسەندنی خۆیدا دەگاتە ئاستی بەرجەستەبوونی لەنەو هەڕەشکی گشتگیر و یەکگرتوودا. هیگڵ ئەم ناودێنیت ویستخوازیی هەڕەش "ارادە الروح".
واتا دەسەاتدارەتی کاتێک دەتوانێت هاوئاهەنگییەکی "التناغم" کۆیی و یەکگرتوو لە تاکەکان و کۆمەڵگا بدیبهێنێت کە نوێنەرایەتییەکی ئاستەقینە و بەرجەستەبوویەکی هەڕەش و وێژدان و ئاگایی ئەوان بێت.
لە هەژاڤا دەسەاتدارەتییەک لە هەوتی گەشەسەندنی خۆیدا هاتووتە کایەوە، کە نوێنەرایەتی هەڕەش و وێژدان و ئاگایی گرووپە کۆمەڵایەتییە جیاوازەکان و تاکە تاکەی هاونیشتمانییان دەکات و لەرەوە ویستخوازیی هەڕەش "ارادە الروح" ی تاکە کەسەکان و هەڕەشی گشتی کۆمەڵگای لە نەو خۆیدا مانیفەست کردووە.
ئەم جۆرە لە دەسەاتدارەتیی، هاوئاهەنگیی و هاوگوتاریی لە نەو تۆڕە جیاوازەکانی کۆمەڵگادا دەگەینێت بە بەرزترین ئاستی خۆی.
واتا دەسەاتداران و پیاوانی ئاینیی و نوخبەی هۆشنبیران و تۆڕی ئەکادیمیستان و کۆمەڵگا بە گشتیی هاوئاهەنگیی و هاوگوتارییەکیان لەگەڵ بەرهەم دێت کە هەمووان پێکەا دەبنە ئاوێنەی یەکتری و وێنەدانەوەیان بە یەکتری هەمان ئاست و هەمان شێوە دەبێت.
لە هەژاڤا، زمان و نۆتەڤ جیاوازەکان پێکەا بەشکن لەگەڵ هاوئاهەنگییە. واتا سیستەمە سیاسیی و ئیدارییەکە لەسەر بنەمایەکی

مرۆیی دامەزراوە کە هەموان خۆیانی تێدا دەبینەوە و نوێنەرایەتی ئاستەقینەی هەموان دەکات.
لە ژێرخانی گاپی نێوان بەرپرسان و خەڵکی ئاسایی لە نزمترین ئاستدایە. گەندەڵیی و بەهەدەردانی داهاتی گشتی لە نزمترین ئاستدایە. ئازادیی تاکە کەسیی و ئازادیی گروپە کۆمەڵایەتیی، ئیتنیکی، دینیی و نەتەوەییە جیاوازەکان لە ئۆپۆزسیۆنی ئیمکانی خۆیدایە. لە ژێرخانی تاکە کەس بە تواناکانی و دەسەڵاتی و لێهاتووییەکانیەوە سەنتەرە. داگیرکاریی بە پانتایی گشتیی لە نزمترین ئاستیدایە.

وزەی پەڕەتیقی ئەرگانی

وزەی پەڕەتیقی ئەرگانی لە دەسەڵاتدارێتییەکی ژێرخانەدا بە گوێرەی کۆنتەکستە مێژوویی، جیۆگرافیی و کۆمەڵایەتییەکی لە بەرزترین ئاستی خۆیدایە. بە گوێرەی ولیەم ڕایش وزەی ئەرگانی، واتا وزەی ژیان و خۆشەویستی، وزەی ئازادیی و وزەی داهێنان.
لەرەوێیە کاتێک پیاوێکی ئاینی خاوەن کاریگەریی وەکو شێخ موشید مەعشوق خەڵکەوە لە بارەی جەنگی دژ بە شێخ مەقسود و ئەشرەفییە دەئاخڤێت، وزەی خواست بە ئازادیی و وزەی ژیان، سەرلەبەری گوتارەکەی پێکدەهێنێت.
کاتێک شەڤانانی پێکهاتوو لە نەتەوە و ئاین و ئاینزای جیاواز، بە مانەوە دەجەنگن، پێن لە هەڕەشەی ئەرمنیی ژیان و وزەی ویستخوازی ئازادیی. لە ئاستی سەرکردە سیاسیی و سەربازییەکاندا، هەمانشەوە و بگرە لە ئاستێکی بەرزتردا بە وزەیەکی گەورەی ئۆقینەوە بە ژیان و ئازادیی، گوتار و ئەکت و پەیوەندییەکانیان بەرجەستە بووە. ئاوەزانیی و هاوئاهەنگییەکی بەوەنە لە نێوان پێکهاتە و تۆڕە جیاوازەکانی کۆمەڵگای ژێرخانەدا پایەدارە، کە لەسەر هاوبەندییەکی گەورەی ویست بە ئازادیی و هەڕەشەی ژیان و وزەی داهێنان بونیادنراوە.
ژێرخانەکە، ئەزموونێکی ناوازە و تاکانەیە لە ژێرهەڵداتی ناوچەکەدا، لە ناوچەیەکدا کە پڕ لە ناعەدالەتیی، نایەکسانیی، چەوساندنەوە و ستەم.
پشتیوانی لە ژێرخانەکە، پشتیوانییە لە ئینسانییەت و جوانیی، لە عەدالەت و یەکسانیی. پشتیوانییە لە وزەی پەڕەتیقی ژیان و ئازادیی و وزەی داهێنەران. پشتگیرییە لە ژێرخانەکە، پشتگیریکردنە لە ئەزموونێک کە مەدلێکی بااڵیە بە کۆمەڵگای ئەمە و کۆمەڵگاکانی دەوروبەرمان.

من کاندیدم، دەتپەرستم ئەی پەرلەمان.. ئەحمەد هەسوە

من کاندیدم، دەنووشتەمەوە بە پەست و پارە. سوژدەت بە دەبەم، ئەی کورسیی پەرلەمان. دەتپەرستم، ئەی مووچەی خەیالی. کەنووشت بە دەبەم ئەی ژیانی قی ئای پی.

ئەگەر دەربچم، سوپاستان دەکەم.
ئەگەر دەرنەچم، ئەوە تەنها شایان بە دەستاتی دوو بنەماڵەن

تەنها من دەرچم، ئیدی هەموو شتێک بە جەهەنەم.

هەر کاندیدێک، هەرچەندە لیستەکەی یان حزبەکەی دەڵابەت یان پاشکۆی کردبەت، بەڵام خەی دەرچووبەت، دەڵەت پیرۆزە ئەم سەرکەوتنە.

ڕاستە ململانێی لایەنە گەورەکان لە گەڵیە، بەڵام لە بنەمادا یارییەکە بە تەواوی بەرژەوەندیی تایبەتیی و کەسییە.

هیچ کاندیدێک نییە، بە ووردیی پلان و بەرنامەی بە مووچە و ئیمتیازاتە ماددیەکانی دوای دەرچوونی دانابەت. هەر کەسێکیان لە خەمی دەستاگەیشتن بەو مووچە خەیاڵییە و سەرمایە مەعنەوی و هەمزییەی پەرلەمانە بە شەخسی خەیان.

ئەم قسانە مانای ئەوە ناگەیەنن کە فەان کاندید دوای دەرچوونی هەندێک قسە لە پەرلەمان ناکات و هەندە هەڵوەستی میدیایی و گشتی نابەت لە بارەی مووچەی گورگانخواردوو کراوی فەرمانبەرانی هەرەمی کوردستان، یان لە هەندێک ڕەپەوان و خەپیشاندان بەشدار نابەت یان بە مەبایلەکەی هەندێک مواخەڵەی خەی لە پەرلەمان تەمار ناکات و بەاوی بکاتەوە.

بەڵێ ئەشەت هەموو ئەوانە بکات، بەڵام لە بنەمادا ئەوانە بە ئەو هەڵوەستی ئیختیارییەن و هیچی تر نا. واتا دەکرەت هەموویان بکات، دەکرەت هەندێکیان بکات، یان دەکرەت کەمترینیان ئەنجام بدات و دواجار هیچ کەسێکیش ناتوانەت یەخەی بگرەت و بەڵەت تە بە هەڵوەست

بوویت و داکۆکیکار نەبوویت لە بەرژەوەندی خۆک. لیست و حزب و ئەم هەموو دەنگەی خۆکت بە بەرژەوەندیی کەسیی خت بکارهێنا و هەموویت کرد بە بەردەبازی پێینەوە و گەیشتن بە ژیانێکی باش بە خت و خانەوادەکت و هیچی تر نا.

پلە و پستە باڵا و تایبەتییەکانی حکومەت و دەزگا قەزاییەکان و ئەندامەتی لە پەرلەمان و هاوتاکانیان لە نێو دەزگا دەوڵەتییەکانی دیکە، لە هەرێمی کوردستان و عێراق، بە هۆکاری مووچەی قەبە و ئیمتیازاتەکانیانەوە، سەرباری ئەوەی بووەتە بارگرانییەکی کەمەرشکێن لەسەر داهاتی گشتیی و کەمێگا، هەروەها بووەتە ئەو شوێنەی بوون و بەهای مرۆیی لە ئینسانەکان پایماڵ دەکەن.

واتا ئەو هەموو قیژە قیژەی بەناوی داکۆکیی لە خۆک و شێی گەندەڵیی، مووچەی مووچەخۆران و ... هتد لە ماوەی هەمەتی بانگەشەی هەڵبژاردندا دنیای لە پێ دەکەن، چەند کاتژمێرێکی کەم لە دوای تەواو بوونی دەنگدان و دەرکەوتنی ئەنجامەکان و دنیابوونی هەندێک لە بەرپرسەکان لە دەرچوونیان، هەواش و لەسەرخۆ بەهەمبوونیان دەسپێدەکەن و ئەوەی جێگیر دەبیت لە شوێنی ئەو هەموو بانگەشە سواوەی کاندیدان و سەرۆک حزبەکان، تەنها مووچە و ئیمتیازاتی پەرلەمانتار و پستە وەزاریی و سیادییەکان و هێکەوتنە سیاسییەکانن، ئەمە ئەگەر سەفقاتە ژێربەژێرەکان و لیست گەیین و سەنگەر گواستنەوەکانیش فەرامۆش بکەین.
لە یەک قسەدا کارساتە گەورەکەی کوردستان و عێراق جگە لە وەزارەتخانە و پەرلەمان و دەزگا سیادیی و پلە تایبەت و باڵاکان و پەرلەمان، هیچی دیکە نییە.

ئەم نووسینە پێش دەستپێکردنی بانگەشەی هەڵبژاردن نووسراوە بەڵام لەبەر لێکنەدانەوەی نووسینەکە و هەڵوستەکە وەکو بانگەشە بە بایکت لەلایەن ئەوانەی ناویان ئەپێزیسیۆنە و بە هەمان عەقڵییەتی کادرە مەدیایی و حزبییەکانی دوو حزبخۆکە ئاسان و خەرا دەکەونە تەمەت بەخشینەوە، بەاونکراوەتەوە.

ئەم هەستی خەبەشتزانین و ئیگۆ هەئاوساوەی کادرە حزبییەکان و پەرلەمانتار و وەزیر و پلەدارە باڵاکان لە هەرێمی کوردستان و عێراق کە جگە لە قاوغکی بەتاڵ و بەناوەک چیدیکە نین، کارساتی ئاستقینەی ئەم مەملەکەتەن. تەنها لەرە لە کوردستان و عێراق شتی سەیری وەها دەبینرێت.

لە تەواوی دەوڵەتانی ئەسکەندناڤی و ئەوروپیی و … هتد، پەرلەمانتار و وەزیر و … هتد جگە لە هاونیشتمانی سادە و ئاسایی پتر هیچیدی نین تەنها بە بڕکی زۆر کەم مووچەی زیاترەوە و بەبێ هیچ ئیمتیازاتێک و بەبێ خانەنشینبوون. بەبێ ئوتومبیل و شۆفێر و پاسەوان و خانوو و ڤیللا و مینحە و … هتد.

لێرە، کوردستان و عێراق، چوار ساڵ جارێک کۆنفڕانسی کارساتبارترکردنی کەمەگا و داماڵینی زیاتری سیاسەت لە مانا ئاستەقینەکانی و کۆتنی زیاتری ئینسانییەت و بە خوداکردنی زیاتری پلە و پۆست و پارە، بەڕێوەدەچێت.

هەتا چوار ساڵی دیکەی داهێنانی چەمک و دەستەواژە وروژێنەرەکانی چەواشەکردن و لەخشتەبردنی خەڵک، هەتا چوار ساڵی دیکە و تا کۆنفڕانسێکی دیکەی کردنی کەمەگا بە چەند بڕشک لە ئانێ مرۆڤ و هەوە ئینسان و ئاپڕەای ژمارەیی و زیاتر نا، دانیشن بەخەر.

ئەحمەد ھەسۆ

بانگەشەی هەبەزاردن، نائامادەیی هەای لەگەس و ئیتەس. ئەحمەد ھەسۆ

لەم کەمەگایەدا، سیاسەت هەروەکچۆن لەمڕۆ پیشەیەکی هەرزان و سووک بووە هەتا سووکتر و پووچتر ببێت، زیاتر خەڵکی لە کەدبەتەو. *

لە سەردەمی ئەسینای دەوڵەت-شاردا وتاردان لە ئاستێکی مەتافەیی و ئیتەریکی بەرزدا لە فەزای گشتییدا، هەم دیاردەیەکی باو و گرنگ بووە هەم ناوەڕۆکی لۆژیکیی و عەقڵیی ئەو وتارانە گرنگییەکی زۆریان پێدراوە. ئەرستۆ لە کتێبەکەیدا لەبارەی ئیتەریکەوە لە کتێبی دووەم و چاپتەری دوو تا چاپتەری یانزە، باس لە پێکهاتە و ناوەڕۆکی وتار دەکات.

وتار سەرباری ئاوەی کە دەبێت یەکگرتوویەکی ناوکیی هەبێت هەروەها دەبێت چوارچێوەیەکی گشتیی و ئامانجداری هەبێت کە تەواوی تەوەرە جیاوازەکانی لە خۆ بگرێت و دواجار لە ڕووبەڕکدا هەموان پێکەوە ئاوێتە ببن.
فایلەسووفی مەزنی ئەسینایی، ئەرستۆ بە هەر وتارێک کە ناوەندێکی لۆژیکی و عەقڵیی هەبێت و هاوکات توانای ڕازیکردنی جەماوەری هەبێت و سەرکەوتوو بێت، سێ ڕێگازی سەرەکی دیاریدەکات. ئەم سێ ڕێگازە دەکاتە مەرج و بنەمای سەرەکی هەر وتارێک، کاتێک لە فەزای گشتییدا لایەن کەسکەوە پێشکەشدەکرێت، جا ئەو کەسە، سیاسیی بێت یان فایلەسووف و ڕۆشنبیر یان کەسایەتییەکی کۆمەڵایەتیی یان سەربازیی بێت هەمان شتە.
یەکەم، ئیتۆس: بریتییە لە ئەو لایەنەی وتار کە پەیوەندیدارە بە کاراکتەری قسەکەرەوە کە ڕاستگۆیی و توانا و دەسەڵاتی قسەکەر لە وتاردانداە دەبێتە دروستبوونی متمانە لەلای ئامادەبووان. واتا ڕەز و متمانە لەلای گوێگران دروستدەبێت بە قسەکەر بەهۆی ڕاستگۆیی و توانای دەسەڵاتی لە وتاردانداە و هەروەها ئەو تایبەتمەندییانەی کە لە کەستیی قسەکەردا هەیە و بەهەیانەوە دەناسرێتەوە.
دووەم، لۆگۆس: ئەو لایەنەی وتار دەگرێتەوە کە گرنگی دەدات بە عەقڵ و لۆژیک. واتا ئەو مەبەست و ئامانجەی کە قسەکەر دەیەوێت بیگەیەنێت یان بەدیبهێنێت یان بە قەناعەتپێهێنان و ڕازیکردنی گوێگر و جەماوەر لەپێناویدا پێناە دەباتە بەر بەڵگاندنی لۆژیکیی و ئەرگیومێنت و سەلماندنی عەقڵیی.
سێیەم، پاتۆس: بریتییە لە ئەو بەشەی وتار کە کاریگەریی دادەنێت لەسەر هەست و سۆزیی گوێگر و جەماوەر. واتا قسەکەر هەوڵدەدات لە ڕێگەی وروژاندنی هەست و سۆزی گوێگرەوە، دەروون و ئاوەزی ئاراستە بکات. ئەمەش لایەنە هەڕچونییەکانی وەکو "تووڕەیی، ڕق، بێزەیی، ترس و ... هتد" دەگرێتەوە.
لێرەوە و لەسەر بنەمای تێگەیشتنی ئەرستۆ بە وتاردان لە فەزای گشتییدا بە جەماوەر کە هەتا ئێستاش تێگەیشتنێکی بنەمایییە، ئەگەر هەستەنگاندنێکی خێرا بکەین بە وتارکانی سەرکردە و سەرەکی حزبەکانی هەرێمی کوردستان لە ماوەی بانگەشەی هەڵبژاردن بە پەرلەمانی عێراق، بە تایبەتی دوو حزبە دەسەڵاتدارەکە و کاندیدەکانی چوار لیستی هەرە سەرەکیی ناو ئۆپۆزیسیۆن!. دەگەینە ئەو ڕاستییە و یان لانیکەم ئەو باوەڕەی کە سەرەڕای خاڵیبوونەوەی کایەی سیاسیی و دەسەڵاتدارێتیی لە کوردستان لە مانا ڕاستەقینەکانی سیاسەت و ڕۆحی دێزگایی و چاکەی گشتیی و بە سەنتەر کردنی ماف و ئازادییەکانی هاونیشتمانییان، هەروەها بەتاییەکی

کوشندە لە تێگەیشتن و جیهابینیی فیکریی و سیاسیی بکەرە سیاسییەکاندا سەرتا دوو حزبە دەسەڵاتدارەکە و دواتریش حزبە بەناو ئۆپۆزیسیۆنەکان دەبینین و هەستپێدەکەین.
هەبەت، بە من و هەر کەسێکی دیکە، بە لانیکەمی چاودێریی و خوێندنەوە و تێگەیشتنەوە بە پێکهاتەی کایەی سیاسیی و دەزگاکانی دەسەڵاتدارێتیی، لەمەڕ ئەوە دەشنە کە ئەو مێنتاڵیتییەی لە تێگەیشتنییدا بە دەسەڵاتدارێتیی سیاسیی، دەزگا کارگێڕیی و قەزاییەکان و پێکهاتە و شوناسە فەرهەنگیی و کولتوورییەکان لە پشت تەواوی سیستمەکەوە ئامادەیە و ئاماستەی دەکات لەرە لە هەرەمی کوردستان، دوور و نزیک هیچ نزیکایەتیی و ئاشنایەتییەکی نییە نەوەکو تەنها لەگەڵ مافە سیاسیی و مەدەنیی، کەمەڵایەتیی و کولتوورییەکانی هاونیشتمانییان وەکو تاک، ئیندیڤید، یان میدیای ئازاد و سەربەخۆی ڕاستەقینە و ئازادیی ڕادەبەین یان چاکەی گشتیی و ڕەحی دەزگایی و یاسایی دامەزراوەکانی دەسەڵاتدارێتیی هەروەکو لە دەوڵەتی سەر بە دنیای مەدەرن و پیشکەوتوو ئامادەیە، بەڵکو تەنانەت نائاشنایە بە ڕێتەریکی سەرکردە سیاسییەکانی دەوڵەت و میرنشین و ئیمپراتۆرێتییەکانی سەردەمانی بەر لە دنیای مەدەرنیش.
بەڵام هەشتا بە جەختکردنەوە لەسەر پیشاندانی بەڵیاقەیی فیکریی و سیاسیی سەرەک و دەسەڵاتداران، پێویستمان بە خوێندنەوەی مێنتاڵیتیی و جیهانبینییەکیان هەیە لە ڕوانگەی جیاواز و گۆشەی دیکەوە.
من بە درێژایی هەڵەمەتی بانگەشەی هەڵبژاردن بە وردیی گوێم بە هەر یەک لە وتارەکانی سەرەک و سەرکردە سیاسییەکانی دوو حزبە دەسەڵاتدارەکە بە پلەی یەک و دواتریش چوار لایەنی ئۆپۆزیسیۆن گرت.
وتارەکان نەوەکو لە پێناوبردنە بە ئیستدلالی عەقڵیی و خستنەڕووی ئارگومێنتدا لاواز بوون بەڵکو زیادەڕەوییی تێدا نییە ئەگەر بەم تەنانەت کەمترین ئاست لە لۆژیک و لەگەس لە وتارکاندا نەبوو.
واتا لە پێوەند بە هەڵگەزی لەگەسەوە بە ناوەڕۆکی وتار، هەڵگەزی لەگەس نائامادەییەکی هەڕەشەیی لە نەو وتارکاندا هەبوو.
هەروەها لە پێوەند بە هەڵگەزی ئیتەسەوە، وتارکان کەمترین بەی هەستکردن بە ڕاستگۆیی و متمانەیان لەلای گوێگر دروستنەدەکرد لە پێوەند بە ڕاستگۆیی و کەسایەتیی قسەکەرەکانەوە. چونکە لە چەندین بەنەی حزبی و نیشتمانیی و لە چەندین هەڵبژاردنی دیکەی کوردستان و عێراقدا، ئەمە ئەزموونی درێژمان هەیە لەگەڵ بەڵێن و مژدە زۆرەکانی دەسەڵاتداراندا و کەمترینیان لە جێبەجێنەکرد و نەیانتوانی خاوەنی کەمترینی قسەکانی خۆیان بن. ئەمەش ئەزموونێکە بە تێگەیشتن لە کەسێتیی و کاراکتەری دەسەڵاتداران و قسەکەران کە

هیچ تایبەتمەندییەکی ڕاستگۆیان تێدا نابینین و هەستپێناکەین. هەبەت لەڕووی ڕایەتی و پێردی متمانەش لە گەڵ وەها کەسانێکدا ناتوانێت دروستببێت.
واتا لە پەیوەند بە ڕاگەزی ئیتسەوە، لەسەر بنەمای کەسێتیی قسەکەرانەوە، کاتێک هیچ ڕەز و متمانەیەک لای گوێگران بە دەقی وتارکان دروست نابێت، هەبەت ئەمەش وادەکات کە ڕاگەزی ئیتسیش لە نائامادەییەکی ڕەهادا بێت.
بەڵام لە پەیوەند بە ڕاگەزی پاتسەوە، وتارکان هەڵئاوسابوون بە دەربڕینە سزەکییەکان و گوزارشە وروژێنەرەکان بە کاریگەرییدانان لەسەر هەڵچوونەکانی گوێگران. هەبەت جەماوەری حزبی کە ئاپڕایەکە خاڵیی لە ئاوەز و بیرکردنەوەی عەقڵیی، خاڵیی لە لۆژیک و ئارگیومێنت، ئاسایی و دەبێت لەسەر بنەمای سزە و هەڵچوونەکانیان مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت. لەڕووی قسەکەران واتا سەرەک و سەرکردەکان، بە ڕاستە وروژێنەرەکان و ستایتمێنتە سزەکییەکان کاریگەریی لەسەر ئاپڕای حزبیی دادەنێن. تاکی حزبی، وەکو بوونەوەرێکی خاڵیی لە لۆگۆس و کاراکتەرێکی بەتاڵکراوە لە ئازادیی و شکۆمەندیی، تەنها هەڵچوونەکانی کاردەکەن. ئەم مرۆڤە دەبێت بەردەوام بوروژێنرێت و بە وروژێنەرەکان دەجوڵێت و حەماسەت و جۆش و خرۆشیی بەرز دەبێتەوە. ئەم جۆرە بوونەوەرە بە ئیمتیاز بوونەوەرێکی حزبییە و حزب وەکو پەویستییەک لێی دەڕوانێت.
لەڕووە، قسەکەری حزبیی و بەتایبەت لە ساتەوەختی بانگەشەی هەڵبژاردندا، دەبێتە داهێنەر لە ڕاستە وروژێنەرەکاندا. هاوار کردن لە کاتی وتارکاندا و قیژە و نۆرە دەبنە پێوەری کاریگەریی وتارکان بە تێنیشت دەستواژە کورتە ئاست نزمەکانەوە. لە ڕاستییدا، هێندەی زمانێک کە ڤۆگەریزم تانوپۆی تێنیبوو بەشی زۆری وتارکانی داپۆشیبوو، هێندە تێنانێت پاتسیش زاڵ نەبوو. واتا لە ڕاگەزی پاتسیش نزمتر بوون تا ئاستی ڤۆگەریزم**.

- ڕاستییەکی نێو ڕەمانی "دەریاس و لاشەکان" دا ، ئەستا لە یادم نییە بە تەواوی، لەلایەن ژەنەڕاڵ بیلالی ئەشکزادەوە یان هاوڕێ هەرە نزیکەکانیەوە لە نێوکێیی گفتوگۆیەکدا دەبیژرێت.
** ڤۆگەریزم، بریتییە لە زمانێکی ئاست نزم بە هێندێک ووشە و دەستواژەی هەرزەکارانەی ئاست نزمەوە لەگەڵ ڕاستەی کورت و شکاو، کە زیاتر لەنێو نێوجەواندا بەکاردێت.

جڤاتیک لە دەخی کەوتندا..
ئەحمەد هەسوە

دەخی کەوتن، بە مانایەکی فەلسەفیی و ئەنتەلۆژیی، ئەوەیە کە کەمەلگایەک لە پاشکشەیەکی گەورەدایە نەوەکو تەنها لە پلەژە ستراتیژیی و خەونەکانی لە گەشە و هەڵکشان، بەڵکو تەنانەت ناتوانێت لە هەلومەرجی خراپی خەیدا خۆی ڕابگرێت وبوەستێت لە داگەڕانی زیاتر. داگەڕانێک کە نازانێت و ناتوانێت پێشبینی و وێنای ئەوە بکات بەرەو چ خەرندێکی قووڵ و بەرەو چ تاریکایی و داخراویەکی ترسناکی دەبات، داگەڕانێکی خەرا و بەردەوام.

سەرەوڵەژبوونەوەیەکی ترسناک

جڤاتێک لە سەرەوڵەژبوونەوەیەکی بەردەوامدایە و بەردەوام پارچە پارچە دەبێت بە ئەندازەیەک هیچ هەزێک ناتوانێت جارێکی دیکە هەڵحی هاوبەشیی و هاوپشتیی تێدا زیندوو بکاتەوە، هیچ پلەژەیەکی سیاسیی و فیکریی ناتوانێت هەستی پێکەوەبوون و پێکەوەگرەدراویی بە تاکە تاکەی ئەندامان و بە هەڵحی جڤات ببەخشێتەوە. بە کورتیی هیچ پەیجوویەک ناتوانێت ئەم پارچەپارچە بوون و ووردوخاشبوونە کەبکاتەوە و پێکەوەی ببەستێتەوە.

دەسەڵاتدارێتییەکی بە تەواوی ستەمکار

دەسەڵاتدارێتییەکی بەشوناس لە ناونان "تسمیە" دا بەرەبنای پەیمان و میتەدە سیاسییەکان. دەسەڵاتدارێتییەک بە تەواوی "completely" ستەمکار، گەندەڵ و داگیرکەر بە کەی سامان و بونیادی ئابووریی، داگیرکەر بە کەی دەزگا و جومگەکانی حکومەتیی و دەسەڵاتدارێتیی، دەسەڵاتدارێتییەک بە خواست و میزاجی نەخۆشخانەی ئەندامانی دوو بنەماڵەی پێکهاتوو لە کەمەڵێک ئەندامی خەبەشتزانی بچووک بچووکی دەسەڵاتخواز و پە لە گرەی سایکەلۆژیی و پە لە غروری بەش.

دەسەڵاتدارێتییەک بونیادنراو لەسەر تیەریای لەدان لە ئینسانی کورد، لەدان لە جڤاتی کوردیی، لەدان لە هەر هەنگ و هوخسارێکی شارستانیی و مەدەنیی.

دەسەڵاتدارێتییەک و دەسەڵاتدارانێک چێژ لە لاوازیی و کەوتویی

کۆمەڵگا و تاکەکانی دەبینن و لێرەوە هەست بە دەستەاتی خۆیان دەکەن. ئەم دەستەاتدارانە سایکۆلۆژیا نەخۆشانە، چەند کۆمەڵگای کوردیی لە دەخی وێرانەیی و ئینسانی کورد لە دەخی کۆتوونیدا ببینن هەندێ ئەو هەستیان هەیە بەرامبەر بە خۆیان کە گوایا ئەوان فریادەرسن. چەند خاڵک لاواز بێت ئەوان پتر هەست بە دەستەات و هێزی خۆیان دەکەن.

پاتاێیی مەدیا و قەرەقزەکانی نووسین

ئەو مەدیاکارانەی لە هەر شکڵ و ئیرادەیەکی ئینسانی کۆتوون بە تەواوی بوونەتە پاتاێی مەدیایی لەگەڵ ئەو نووسەرانەی! تەنها میکیاژی ئەو بوونەوەرە دزێوەی ناوی دەستەاتدارێ دەکەن و کەناڵکان و تۆڕە کۆمەاێتییەکانیان پێ کردووە لە نووسین! کە بە هەموو تاانکاریی و ستەمکارییەکیان دژیان پاساوی نالۆژیکیی و نزمترین ئاستی گوزارش و فیکر بەاودەکەنەوە، جگە لەوەی کە لە پێسپسی فووتکردنی ئیگۆی دوو خۆیی سیاسییەکە، ئەندامان و مندااکانیان بکەری سەرکیی و هاوکات تاوانباری ئاستەقینەن، چیدیکە نین و چیدیکە ناکەن.

ئیگۆی فووتکراوی دەستەاتدارانی پووچ و منداا نزم و پووچکانیان، یەکەم فیگۆر کە بە بچووک و نزم دەیبینێت، خودی مەدیاکارانی کەناڵ نوتاوییە پارەدارێ خۆاێییەکان و نووسەرە هەزیلەکانیانن.

پێپلیزمی ئێپزیسیۆنی! سیاسیی کۆمەڵگای ئێمە – پاسیفیزم و ئێپەرتۆنیستکی ترسنۆک

ئێپزیسیۆنی سیاسیی لە کۆمەڵگای ئێمەدا، ڕەک و ڕەوان بە تەواوی دیۆکەی تری دەستەاتدارێتییە. لە هەر ئاکار و شێوازێکی مامەڵەیاندا لە تەک کۆمەڵگای ئێمەدا، هەمان دیۆکەی تری دەستەاتدارێتیی بەرجەستە دەکەن. غرورێکی پووچ لە ناخی هەر یەکێکیاندا و ئیگۆیەکی هەڵئاوساو، کە ڕەگی گرتووە لە ئەندامانی سەرۆی ئەو هەزانە و کەسانی سەرۆی ئەو لایەنانە کە ئاستوخۆ بەنە نەو خۆپیشاندان و ناڕازاێتییەکانی خەڵک، لە خولێکی یەکەم و سەرەتاوە تا خولێکی کۆتایی لە خۆپیشاندانەکاندا ئامادە بن و چالاک بن و بەشکی زیندوو، ئاستوخۆ و ئاستەقینەی ناڕازاێتییە فراوانەکانی کۆمەڵگای ئێمە بن. تەنها ئەوەندە نا، بەکو ئیگۆر دیۆی پێچەوانەی دەستەات نەبووبان، دەبایە، خۆیان ڕەکخەری خۆپیشاندان بوونایە، خۆیان دروستکەری توڕەیی و ناڕازاێتیی کۆمەاێتیی بووبان. دەبایە لە وێرانکردنی کۆمەڵگای ئێمەدا و

نابوودبوونی ژیانی تاکە تاکەی ئینسانەکاندا، پاسیفیزمەکی ڕووت و هەڵوەستی ترسنۆکانەیان هەڵنەبژاردایە.

ئۆپۆزیسیۆنی سیاسیی کۆمەڵگای ئەمڕۆ، نمایشکار، ساختە و شوێنکەوتووی ڕووداو

ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەقینە

ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەقینە، ئەو هێزەیە کە پێژەیەکی ڕاستەقینە و ڕادیکاڵی هەیە بۆ گۆڕانکاریی و ئەکتەکیی ڕاستەقینەی بەرەنگاربوونەوە و کۆمەڵایەتیی فراوانی هەیە بۆ جێگا پێ لێژکردنی دەسەڵاتدارێتیی و لەرزاندنی دەسەڵاتداران. ئۆپۆزیسیۆنی سیاسیی ڕاستەقینە، بونیادی و جورئەتیی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی بۆ کۆمەڵگا گروپە کۆمەڵایەتییەکان دەبەخشێت و بیرکردنەوەی قووڵی ڕەخنەیی و ڕیشەدار لە کەی ئایدیاڵژیای دەسەڵاتداران و وەژەر پرسیارخستنی حیکایەت و دەکترینەکانی دەسەڵاتدارێتییدا، پێشنگایەتی کۆمەڵگا دەکات. ووزەی پەتەنشەیی کۆمەڵگا دەنێتە سەرەوە و دەبێتە داگیرسێنەر و بزوێنەری ڕەحی شۆڕشگێڕیی و تیشکخستنە سەر تەواوی مافە هەمە لایەنەکانی تاک بۆ تاکی ئیسانەکان و کۆمەڵگا بۆ گشتی.
ئۆپۆزیسیۆنی ساختە، جگە لەوەی هیچ یەک لەوانەی سەرەوەی تێدا نییە و ناتوانێت هەیبەت، هەروەها بەردەوام لە پێداویستی ڕووداوەکاندا، خەی پیشانی خۆک دەدات، واتا ئۆپۆزیسیۆنی ساختە خەی پیشانی دەسەڵات نادات، بەکو خەی پیشانی خۆک دەدات بۆ ئامانجی ڕاکێشانی هەست و لایەنگیریی ئەوان. ئۆپۆزیسیۆنی ساختە ناتوانێت دیدگای ڕوونی هەبێت و خاوەندارێتیی لێبکات و پلانی کرداریی هەبێت بۆ جێبەجێکردنی. هەروەها هێندەی خەرێکی نمایشە بۆ چەواشەکردن و خۆڕاندنی کۆمەڵگا و جەماوەر، هێندە خەریکی کاری ڕاستەقینە و کرداریی نییە بۆ پاشکۆپێکردنی دەسەڵات.
ئۆپۆزیسیۆنی ساختە، ئۆپۆرتیونیستە، واتا دەخوازێت هەڵەک بێتە پێشەوە کە کۆمەڵگا یان ئەوانیدی هێناویانێتە کایەوە، و ئەو خەی بکاتە خاوەنی و کەڵکئاوژوو لێ توانا و هێزی خۆک وەربگرێت.
هەر ئێستا، کۆمەڵگای ئێمە لە دەخی سەرەوڵژبوونەوەیەکی ترسناکدایە، ئەگەر ئێستا و لێم دەخە قورسەدا ئۆپۆزیسیۆن، بەرپرسیار و خاوەندار لە کۆمەڵگا، نیاتە مەیدان، کەی دێت؟!
ئەگەر لە پێداویستی ڕووداوەکان و خەپیشاندانەکانی خۆکدا قسەیەکی ترسنۆکانەی کردووە و بەڵاغ و بەیاننامەی بۆ هیچ ناوەڕۆکێک دەرکردووە، ئۆپۆزیسیۆنی کۆمەڵگای ئێمە جگە لە ئۆپۆرتیونیستەکی ترسنۆک چیدەکەیە؟!
ئەگەر نابوودبوونی ئابووریی خۆک و وەستانی تەواوی کایەکان بۆ

ئۆپۆزیسیۆن بابەت و گرنگ نەبەت، بۆچی شتێک بە ئاو بابەت و گرنگە؟!
ئۆپۆزیسیۆنی سیاسیی لە کۆمەڵگای ئێمەدا بە ئیمتیاز، پاسیف، ئۆپۆرتیونیستێکی ترسنۆک، لاواز و بێ ئیرادەیە. واتا ئۆپۆزیسیۆن لە کۆمەڵگای ئێمەدا دیوەکەی تری دەسەڵاتدارێتییە، بە هەمان بونیاد و گوتار و سایکۆلۆژیاوە.

جڤاتێک لاوازکراو و نووزەڵبەاو
کۆمەڵگای ئازاد و زیندوو
هاوبەری گشتییەکان لە هەر جڤاتێکی ئازاد و زیندوودا، هاوبەری پێ ووزە و پێ ئۆگەری جیاوازن بە چالاکیی کۆمەڵایەتیی هەمەجۆر. لە دۆخی نارەزایەتیی سیاسیی کۆمەڵایەتییدا، هاوبەرە گشتییەکان، دەبنە ئاو هاوبەرانی ووزەی ناوەکیی کۆمەڵگایان تەدا چە دەبنەوە و وەکو ئێکتی ئاستەقینەی بەرەنگاربوونەوەی دەسەڵاتدارێتیی و دەسەڵاتداران چالاک دەبن. کۆمەڵگای ئازاد و زیندوو، لە هەر پنتێکی کۆمەڵایەتیی خۆیدا بەشێک لە ئیرادە و هێزی تەدایە و هەردەم دەسەڵاتدارێتیی و دەسەڵاتداران لێی ترساون و هەرگیزیش نەتوانراوە ئام و کۆنترۆبکرێت. کۆمەڵگای ئازاد و زیندوو، لە دۆخی داگەڕاندا توانای خۆگونجاندنەوە و خۆ هەڵسانەوەی هەیە. لە دۆخی داگیرکارییەکانی دەسەڵاتدارێتیی و دەسەڵاتداراندا، توانا و ووزەی بەرگری لە خۆ کردن و پارێزگاری لە خۆ کردنی تەدایە.
لە کۆمەڵگای ئازاد و زیندوودا، هاوپشتیی و هاوبەشیی کۆمەڵایەتیی لە پرسە گشتیی جڤاتییەکاندا لە فەزای گشتییەدا، لە ئاوج و ئاوپەی خۆیدایە. لە وەها کۆمەڵگایەکدا، تاکە کەسەکان چەندە ئازاد و سەربەخۆن و ژیانی تایبەتیی و کەسیی خۆیان دەژین، هەندەش هەستی پێکەوگرەدراویی و هاوچارەنووسیی لە تەک ئاوانیدیکەدا و هەندە هەست وبیری هاوجڤاتیی تێیاندا بەهێزە.

کۆمەڵگای نائازاد و دەستبەسەرداگیراو
کۆمەڵگای بەحزبییکراو
لە دوای هاپەرینەوە، کۆمەڵگای ئێمە لە ژێر خواستێکی فاشیستیانەی دوو حزبخانە دەسەڵاتدارەکەی کۆمەڵگای ئێمەدا بە داگیرکردن. ئێم دوو هێزە، هەمان خواستی داگیرکردنی کۆمەڵگایان هەبووە کە لەلای هەر هێزێکی دیکتاتۆریی تۆتالیتار هەیە. داگیرکردنی تاواوی دەزگا کارگێڕیی و قەزاییەکان تا بە داگیرکردنی هێزی چەکدار و دەزگا سیاسیی و هێکخراوەییەکان دەگات. لە دەستبەسەرداگرتنی ئابووریی و تاواوی سامان و داهات تا دەگات بە دەستبەسەرداگرتنی تاواوی

کایەکان. بە حزبییکردنی هووبڕی گشتیی لەکەوتووەتووە. واتا بە حزبییکردنی کۆمەڵگا و تەواوی دەزگاکانی.
لەو سەنگەیەوەش کە حزب لەسەر دەستی دوو بنەماڵە دەسەڵاتدارکەوە، بەتاکڕاوەتووە لە هەر ووزەیەکی ڕەخنەیی و توانا و هێزێکی خە دروستکەر. حزب خراوەتە ژێر خواست، میزاج، بڕیار و بڕژەوەندییەکانی بنەماڵەی دەسەڵاتدارەوە. واتا حزب و ئەندامانی حزب لە ئەندامێکی سادەوە تا دەگات بە ئەندامانی سەرکردایەتیی، مەکتەبی سیاسیی و سەرکردە سەربازییەکان، کراونەتە بوونەوەری لاواز و بێئیرادە و کراونەتە بوونەوەری بە فیکر و بە کاراکتەر. لەبەر و لەم پەسەسەدا، دەرئەنجام حزب بووەتە بەدیەکی بەش و بەتاڵ، بەتاڵ لە فیکر و ستراتیژ، بەتاڵ لە هێز و ئیرادە، بەتاڵ لە توانای خە بونیادنان و خە بەرهەمهێنان، خاڵی لە شوناس و کاراکتەر.
ئەوەی کە ئێستا کۆمەڵگای ئێمە تێیدا دەژی، بەرهەمی ئەو پەسەسی بە حزبییکردنەیە. کۆمەڵگایەک، تەواوی کایە خزمەتگوزاریییە گشتییەکانی لەسەر لەواری وەستانی تەواوەتین و بەدەنگە. تەواوی کەرتەکانی خزمەتگوزاری گشتی دەکرێنە کەرتی تایبەتی بەنام بەدەنگ و بەباکە. کۆمەڵگایەک بێنەری پارچەپارچەبووبی خێرایەتی و ناتوانێت جووڵەیەک بکات و قسەیەک بکات. تەواوی خاک و ئاوی داگیردەکرێت و تاڵان دەکرێت بە هەتایە و وێران دەکرێت لەلایەن دووحزبخۆڕی چاوچنۆکەوە، بەنام بەهەوەستە. تەنانەت جووڵەی بازرگانیی وەستاوە و مووچە بە دوو مانگ نادرێت و هەشتا ناتوانێت خێپیشاندانێکی کاریگەر و ناڕازایەتییەکی گەورە و فراوان بەرپابخا.
ئیدی لە دوا دەرئەنجامدا، کۆمەڵگای بە حزبییکراو، دەبێتە کۆمەڵگایەکی خاڵیکراوە لە ووزەی ڕەخنەیی و لە توانای خە بەرهەمهێنان و خە دروستکردن. خاڵی لە هێزی پێکەوە گرێدراوی ئەندامانی. خاڵی لە هێزی هاوبەشی و هاوپشتیی لە نێوان ئەندامانی. خاڵی لە هێزی هاوچارەنووسیی و هاوجڤاتیی تاکەکانی. خاڵی لە هێزی بەرگریکردن و پارێزگاریکردن لە خێ. کۆمەڵگای بەحزبییکراو دواجار دەبێتە کۆمەڵگایەکی زەلیل کراو، لاواز و بێئیرادە. دەکرێتە جڤاتێکی نووزەلەبەراو. کۆمەڵگایەک، هیچ پەژۆیەکی نییە و بینەری مردنی هەواشی خێیەتی.

.....

ئێم وتارە نووسراوە لە پەراوێز و لە پەیوەند بە ئەو خێپیشاندانەی کە بەیار بوو ئەنجامبدرێت لە ڕۆژی ٥ شەممە ڕێکەوتی ٢٦-٦-٢٠٢٥ لە کاتژمێر ١٠ ی سەر لە بەیانی لە بەردەمی بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی ڕۆژاوا-سلێمانی لە شاری سلێمانی کە لەلایەن دەستە و ئەنجومەنەکانی

نا□□زایەتیی مامەستایان و فەرمانبەران و خ□□کەوە بانگەشەی بە کرا، دواتر لە کاتی هەما بە کراودا هیزە ئەمنییەکان بە سەرکوتکی زەر زاکردنی کەشوهەوایەکی سەربازیی و دەستگیرکردنی چەندین کەس و لە □□ژی پەشتریش دەستگیرکردنی کەم□□ک لە □□بەرانی خەپیشاندەران و دوو ئەندام پەرلەمانی کوردستان و دوو ئەندام پەرلەمانی عەراقی پەشتر.

□□ژئاڤا و هەر□□م.. ئەحمەد □□سو□

هەر سیستمەکی ئیداری سیاسیی کە هاونیشتمانیبوون و مەڤبوونی کرد بە پەرەنسیپی سەرەکی کارکردن و بنەمای پەکهەنەری خەی، دەبەتە □ووبەرەکی دەزگایی کەم□□ایەتیی بە بەرجەستەبوونی هەز و ویستی ئینسان و تەعبیرکردنی لە خەی. سیستمەکی لەو جەرە بە □□ددیەکی زەر دەبەتە فەزای خەبونیاتنانی مەڤ و بەرجەستەبوونی توانا و ووزە ناوەکییەکانی. سیستمەک کە تا ئاستەکی بەرز لەسەر یەکسانیی، سەروەری یاسا و □□حی دەزگایی، دادپەروەریی کەم□□ایەتی بونیادنرابەت، یەکگرتوویی ناوەکی جڤات دەپارێزەت و بەهەزتری دەکات.

هەوەستی گشتی کەم□□گای ئەمە لە ئاست □ووداوە نەوخەیی و ناوچەییەکان، بە تایبەت □ووداو و گ□□انکارییەکان لە پەیوەند بە هەرەمی کوردستان لەلایەک و □□ژاڤا "کوردستانی سوریا" لەلایەکی تر، هەوەستەکی مایەی تەامان بووە. هەندجار مەدیاکار و نووسەرانی دوو حزبخ□□ دەس□□اتدارەکەی هەرەم وەکو پرسیارکردنەکی گرفتئامێز ئەوەیان دەربەیوە کە بەچی خ□□کی هەرەمی کوردستان لەسەر ئاستی فەزای گشتی کەم□□گا و تەە کەم□□ایەتییەکان، هەوەستەکی لایەنگیرانە و پشتگیریکارانەی هەبووە بە □□ژئاڤا و دەس□□اتدارەتیی خ□□ڤبەریی لە هەر □ووداو و گ□□انکارییەکدا، بەام لە ئاست □ووداو و گ□□انکارییەکان لە نەوخەی هەرەم هەوەستی □□خنەگرانە و دژبەرانەی نواندووە لە ئاست دەس□□اتدارەتییەکەی هەرەم!

□□ژئاڤا

ئیدارە و سیاسەت لە هەژاقا بەهێزیەکی بەرز لەسەر بەرجەستەبوونی ئیرادەیەکی کۆلەکتیف بیناکراوە. ئیرادەی کەیی ئاستەقینە بەنو بەرجەستەبوونی ئیرادەی تاکە تاکەی ئیسانکاندا تێپەڕەبێت. واتا ئەو کەبوونەوەی هەز و ئیرادەی تاکە کەسکانن و فەمیولەبوونی هەزێک و ئیرادەیەکی دەستجەمعیین کە لە توانایدا هەم بەربەستە گەورەکان تێکبشکێنێت "لە نموونەی تەمارکردنی داستانی کەبانی" هەم هووبەهووی ئاهنگاریەکان ببەتەوە.
دەسەڵاتدارێتی خەباڵووبڕی لە هەژاقا، لە تەمەنی خەیدا جگە لەوەی پڕانسیپی هاونیشتمانیی لە نەوان گروپە جیاوازە ئایینی، نەتەوەیی، ئیتنیکی، زمانیی و مەزهەبیەکانی ئەو کەمەگایدا سەرباری گوتاری سیاسیی ئاستەقینە و گوتاری مەدیایی خەی بە کردەییش جێبەجێکرد.
خەڵقی هەژاقا، هووبڕکی دژگایی کەمایەتییە کە تێدا تەواوی گروپە نەتەوەیی، ئیتنیکی و ئاینییە جیاوازەکان توانیویانە گوزارشت لە بوونی خەیان بکەن، واتا بە کردەیی پڕانسیپی هاونیشتمانی بەرجەستە کراوە. دەسپاکیی و پەرهێزپاکیی دەسەڵاتداران و بەرپرسان لە ئاستکی بەرزدایە، داهات لە پێناو خزمەتگوزاریە گشتییەکاندایە و کەمترین دابەشبوونی چینایەتی هەستی پێدەکرێت لە نەو توێژە جیاوازەکانی کەمەگا. دەسەڵاتداران بە نزیکەیی لە هەمان شێوە و دەخی ژیانی هاوڵاتیانی ئاسایدا دەژین. ستراتیژکی نیشتمانی ئاستەقینە لە بەهەزکردنی کەمەگا و سەربەخۆکردنی کەمەگادا کاری بە دەکرێت. گەلک تایبەتمەندیی دیکەی بەهەزکردنی هووبڕە گشتییەکان و پایەدارکردنی چاکەی گشتی، کە هەموو ئەمانە وایان کردووە، ووزەی ناوکیی و یەکگرتوویی جڤات بە ئاستەی دەسەڵاتدارێتیی خەباڵووبڕیی بەردەوام لە گەشەکردن و بەهەزبووندا بێت و ئەمەش یەکک لە پایەکانی هەز و مانەویەتی سەرباری لەشاوی ئەو لەمپەر و کەشانەی بەی دروستدەکرێت لە ووڵاتانی دەوروبەرییەوە تا دەگات بە جەنگ و داگیرکارییەکانی تورکیاش. ئەو تایبەتمەندییانەیە وایکردووە جیهانی خەراوا هاودەست و هاوکار و پاڵپشتی بن.

هەڕەم

پەکهاتەی سیاسیی و دەسەڵاتدارێتی لە هەرەمی کوردستان لەسەر بنەمای ملکەچی و گوڵایەڵیی تاکەکەسی حزبی بە سەرووی خەی تا دەگات بە لوتکەی هەرەمی دەسەڵات داهێزراوە، بەیە ئینسان لە نەو کایەی سیاسیی لەسەر مەدللی نەبێت بەرهەمهێنراوە، کە نەک هەر ئازاد و خاوەن ئیرادە نیە، بەڵکو لە ئینسانییەتی سڵب کراوە بە

مانا ئاڵنتییەکەی "هانا ئاڵنت پێیوایە کاتێک ئازادیی مرۆڤ زەوت دەکرێت و ئینسان لە ئیرادە دەخرێت، چیدی ئیختیار و توانای هەڵبژاردن مانایەکی نامێنێت و لەرەوایە مرۆڤ لە ئینسانییەت دەکەوێت و دەبێتە ئامرازێکی گیانلەبەری پڕگرامکراو". لەرەو ئەم مرۆڤە جگە لە جێبەجێکردنی فەرمانی سەرووتری خۆی هیچ ئاکت و چالاکییەکی ئیرادەگەرانە، ئاوەزدارانە و ئارەزوومەندانەی خۆی لەچاوەڕوان ناکرێت. پارتی و یەکێتی وەکو دوو هێزی دەسەڵاتداری کوردستان، جگە لەوەی دەزگاکانیان ماشێنی لەناوبردنی ئینسانییەتی مرۆڤ بوون بە ئەندامان و لایەنگرانی خۆیان بە تایبەت و خەڵکیش بە گشتی، هەروەها خۆیان هێزی بەئیرادە و چەماوە بوون لە ئاست دەوڵەتە داگیرکارەکانی دراوسێ. بۆیە هێزێکی ئیستقیناەی ئیرادەگەر بە هەر ئەکتێکی سیاسی یان هەر پڕۆسەیەکی جڤاتیی مەزن نەبوون و بەردەوامیش دژ وەستاونەتەوە بە ئەو هێز و بەرگریە ناوکییەی کەمەگاش کە ئەگەرچی لاوازیش بووبێت بەڵام ئیستقینە و ئازادانە بووە. لەرەو هەر جوڵەیەکی سیاسیی لە هەرێمی کوردستان هێندەی گوزارشت بووە لە خواست و ئیرادەی دەوڵەتانی داگیرکاری دەوروبەر یان هێزە جیهانیەکان هێندە دەربڕی ویست و گوزارشتکردن نەبووە لە هێز و خواستی ئیستقینەی کەمەگای ئەمە.
تێگەیشتنی ئەم دەسەڵاتدارێتییە بە هێز، هاتنەسەرەوەی ووزەی پێتەنشێی کەمەگا و هێزی ناوکیانەی جڤات نیە، هێز نیە لە هاوپشتی و هاریکاری کەمەایەتی و هێستی پێکەوە گرێدراویی نێو کەمەگاوە سەرچاوەبگرێت، بەڵکو تێگەیشتنێکی هێندە پریمیتیڤ و ناشارستانییە کە جگە لە هێزی ڕووتی نێوت و پارە لەگەڵ خۆ گرێدانەوە بەبەرژەوەندی ئابووریانەی دەوڵەتانی داگیرکاری دەوروبەر، پشتدەبەستێت بە کڕینکەبوون و تێپەڕبوونی هێزی چەکدار وەک ئاپڵەای گەورە کە وەک نیشانەی هێز خۆی دەربخات.
لەرەو ئەم دەسەڵاتدارێتییە جگە لە پارچەپارچەکردنی کەمەگا و کردنی کەمەگا و ئینسانەکان بە ملیۆن دوورگەی لێکدی دابڕاو، هێزی ناوکیانەی جڤات و ووزەی پێتەنشێی کەمەگاشی لەناوبردووە.
دەسەڵاتدارێتییەکەی هەرێمی کوردستان، جگە لە تاڵانکردنی داهاتی ژێر زەوی و سەرزەوی هەرێمی کوردستان، هێزی چەکداری نەوەکو حزبیی خەڵکیی بەڵکو تاکەکەسیی دامەزراندووە، دابەشکاریی و تەفرەقەی نەوەکو تەنها لە نێوان بوونە نەتەوەیی و ئاینییە جیاوازەکاندا لەسەر ئاستی عێراق دروستکردووە، بەڵکو تەنانەت لە هەرێم جیاوازیی و دابەشکاریی لە نێوان شار و ناوچە جیاوازەکانی کوردستان دروستکردووە و بە ئاستوخۆ و ناڕاستوخۆ لە ڕەگی مەدیاکار و نووسەرەکانیشەوە کاری لەسەر دەکات. دابەشکاریی چینایەتیی و

پلەبەندیی کۆمەڵایەتیی گەیاندووەتە ئاستێک لە مەژووی ئەم کۆمەڵگایە و تەواوی کۆمەڵگاکانی ئەم ناوچەیەدا وێنەی نەبووە. کەرقی خزمەتگوزاریيە گشتییەکان لە هەرێمی کوردستان لەسەر دەستی دەسەڵاتدارێتیی دوو حزبخۆیی دەسەڵاتدارەکە بەردەوام لە داگەڕان و نزمبوونەوەیەکی خراداید. کەرتەکانی خزمەتگوزاری گشتی نەوەکو بەهەزکراون بەکو فراەمشکراون بە ئامانجی هەرچی فراوانتربوونی ئەم خزمەتگوزرایيە گشتییانە لە کەرتی تایبەتدا. فووتەکردنی گوتارێکی هووکەش و بنەماوەکی ناسیونالیستی نامە بە هەر پرەنسیپێکی سادە و سەرەتایی ناسیونالیزم تەنها بە چەواشەکردنی ئای گشتیی و خوسەپاندن وەکو نوێنەری بزووتنەوەی ئزگاری! نەتەوەیی! کۆمەڵگای ئەمە کە هەردەم جگە لە کێشە و قەیرانی قووە لەگەڵ دەسەڵاتدارێتییەکانی دەوروبەر هیچ ئەنجامێکی دیکەی نەبووە.
دەسەڵادارێتییەک بە ستراتیژ کاریکردووە لەسەر لاوازکردن و بێئیرادەکردنی ئینسانی کورد و لەرەوش نەوەکو هەزی ناوەکیی و یەکگرتوویی جڤاتی تا نزمترین ئاستی خۆی بردووە، بەکو ئەم ووزەیە ئگەر شتێکی لەمابەتەوە و خۆی بەرجەستە کردبێت لە دەخە جیاوازەکاندا ئەوا دژ بە خودی ئەو سەرچاوەیەی تەپەبوونی دەسەڵات و کۆکەبوونەی دەسەڵات لە نەو خۆ و بنەماڵە سیاسییەکاندا بووە.
دەسەڵاتدارێتییەک کە بە تەواوی لە پێوەندیی ئاغا و ڕەعیەتدایە لەگەڵ کۆمەڵگا، دوو بنەماڵە و خێڵی دەسەڵاتدار وەکو سوڵتان وئاغا و تەواوی میللەتیش وەکو ڕەعیەت.
دەسەڵاتدارێتییەک کە لە درێژایی تەمەنی خەیدا، ژیان و کەینونەی ئینسانی کوردی لە داگەڕان و داخزانێکی بەردەوامدا ڕاگرتووە و بووە بە سەرچاوەی هەژشەی ڕاستەقینە لەسەر وجودی هەمەلایەنەی ئەو، وەکو دەرئەنجامێکی سروشتیی و ئاسایی خۆک لە هەر هەڵەک، ڕووداوێک و گۆڕانکارییەکدا ڕۆحی نارەزیەتی خۆی لەسەر هەموو ئاستەکانی ئەکتی بەرەنگاریی ڕووبەڕووی وەها دەسەڵاتدارێتییەک دەکاتەوە تا دەگات بە ئەوەی کە بخوازێت بە کۆتاییهێنان بەو دەخە، و کۆتاییهێنان بە ستەمی قورسی هەمەلایەنەی وەها دەسەڵاتدارێتییەک، ڕوو بکاتەوە بەغدا.

دەرئەنجام

جیاوازی نێوان خەباتوبەریی لە ڕۆژئاڤا و دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێم، ئاسمان ڕۆسمانە. ئەوانەی سەرەوەی مشتێک بوون لە خەروارێک. دەرئەنجام، هۆبەت کە جیاوازی نێوان هۆیستگیرییەکانی خۆکی کوردستان لە ئاست ئەو دوو دەسەڵاتدارێتییەش، ئاسمان و ڕۆسمان دەبەت.

فیاسکۆ*- کۆمەگای ئەم لەسەر سێ ئاست لە هەرسی گۆڕی خۆیدا دەژی.. ئەحمەد ڕەسوڵ

یەکەم: ئاستی سیاسی

کۆمەگای ئەم، لە دوای چەند دەیە لە ئەزموونکردنی دەسەڵاتدارێتییەک کە بە مانای ووشە ستەمکار، تاڵانکار، خوێنکیی و دژە خەڵکییە، ئەنتەرناتیفەکەی ئەو خاشاکە سیاسیی و مەدیاییە بوو. هەرسی فیکر و سیاسەت لە فەزای سیاسییدا و لە بەرامبەردا پێپیولیزم، دیماگۆجییەت و ڤۆگەریزم تانوپۆی فەزای سیاسیی و گوتاری سیاسیی تەنیوە.

ئەوەی ئێستا دەگوزەرێ لە فەزای سیاسییدا، جگە لە هەرسی گەورە و داهمان، ناتوانێت هیچیدی بێت.

شاخ، ژان گرتی و مشکی بوو.

دووەم: ئاستی فەزای دینی

کۆمەگای ئەم لە دوای ئەزموونکردنی چەند ساڵوداو و ڕووتی ئاینی تووندڕەو و تەڕیست، دەبایە ڕووتکەی فراوانی نوێکردنەوەی خوێندنەوە، تێگەیشتن و ڕاڤەکردنی تێکستە دینییەکانی لە نێو نەوەندی ئاینیی و مەلاکان خەیاندا سەرپێخستبایە کە تا ئێستا قەناغی باشی بەیبایە، بەڵام ئەنتەرناتیفەکەی چی بوو، ئەم هەموو مەلا و باگخوازە خەنمایشکەر و خە بە پێغەمبەرزانەی کە ئاینیان لە نێو دەست و مەشکی خەیاندا کەڵەپچە کردووە. لە ئاینێکی فرە ڕەهەند و کراوەوە دەیانەوێت بیکەن بە ئاینێکی تاک ڕەهەند و داخراو. لە ئاینێکەوە بە ژیان، ئارامیی و خۆشەویستییەوە دەیانەوێت بیگۆڕن بە ئاینێک کە فەبیایەکی ڕووتە بەرامبەر ژیان و هیستیریایەکی شێتانە بە ڤەلەبوونەوە لە هەموو شتێک. ئەم داگۆڕانە ترسناکەی تێگەیشتن لە دین، جگە لە هەرس و داهمان ناتوانێت هیچیدیکەی پەیبێت بە کۆمەگا.

سێیەم: ئاستی ڕوناکبیری

جگە لە داهمانی گەورە دەتوانێت چیدیکە بێت کە ڕۆشنبیر بیت و گوتاری فیکریی خێت لەسەر گوتاری سیاسیی و مەدیایی ساختە و بێتاڵی

حزب موتوربە بکەیت. ئەوەی کە بە پشکی گەورە یان بچووک، لایەنداریی و تەرەفگیریی هەشنەبیران و ئەدیبان لە نەوەندی هووناکبیریدا بووەتە ئاسایی، جگە لە هەرسی ئەم کایەش هاوشانی کایەکانی دیکەی کەمەگای ئەمە چیدیکەیە؟

…

- فیاسکۆ، بە یەکەم جار ئەم ووشەیەم لە فاروق هەفیقەوە بیست، هەنگە ٢٢ بە ٢٣ ساڵیک پەشتر.
- فیاسکۆ: بەتەواوەتی شکست. شکستی سەرتاپاگیر. داماڵانی گشتی یان شکستی گشتی.

هووتبووندەوەی سیاسەت.. ئەحمەد هەسوە

هەر دەسەاتێک، حیکایەتێک یان زیاتری هەیە بە دەستبەسەرداگرتنی دەروون و عەقڵی ئینسانەکان. ئەو لەژیکەی کە ئەو حیکایەتە لە هەناوی خۆیدا هەڵگرتی، دەرئەنجام دەکترینێکی تایبەت بە ئەو حیکایەتانە بەرهەمدەهێنێت. ئەمەش وەکو هاستیەکی باوەپێکراو لەلای خەڵک (ئاپەهای شونکەوتووی ئەو هێز و لایەنە سیاسییە یان ئەوانەی کە لە ژێر هێزمووندی گوتاری ئەو دەسەاتدارێتییەدان) جێگەدەگرێت. واتا دەسەاتداران لە هەگەی ئەو حیکایەتانەوە، هەوایەتیی لەنەو ئاگایی گشتییدا بەدەستدەهێنن.

خاڵیبوونەوەی دەسەاتدارێتیی لە هەرەمی کوردستان لە هەر حیکایەتێک و هووتبوونەوەی سیاسەت لە هەر جۆرە کردەیەک و چالاکییەک کە پەیوەندی هەبێت بە چاکەی گشتیی و ویستی گشتپەدانی کەمەگاوە، سەرهەای پەککەوتووییی تەواوی دامەزراوەکان "لە نموونەی هەپەساردنی پەرلەمان، دواکەوتنی هەبژاردنە پێ لە گزیکاریەکەش و بەسەرچوویی حکومەت و … هتد" وایکردووە هەوایەتیی هەم لە هەهەندی یاسایی و دەستووریدا لە ئاستی نەوخۆیی و دەرەکییشدا، هەم لە هەهەندی ئاگایی گشتیی و دەروونی کەمەگادا تا نزمترین پلەی خۆی دابەزێت.

کۆتنی هەموو حیکایەتەکانی لە بابەتی "ژەمی دیکتاتۆریی و دروشمەکانی یەکسانیی و خۆشگوزەرانی هاوڵاتیان، ئازگاریی و ئازادیی مرۆڤی کورد ... هتد لە سەردەمی شەش! و شاخدا" و "داعش، سەربڕینی ئابووریی، ئیفراندەم و دەوڵەتی سەربڕین، سەروەری یاسا و بەدزگاییکردنی حکومەت، دادگەری کۆمەڵایەتیی، ... هتد لە سەردەمی شار و دەسەڵاتدارێتییدا" و لە دواجاردا ئاوێ وەکو زانراوێکی سادەی ئازموونکراو بە خەڵک مایەوە ئاوبوو کە ئەم دەسەڵاتدارێتییە و دەسەڵاتداران، خەیان سەرچاوەی نادادیی ئابووریی و کۆمەڵایەتیین، سەرچاوەی ژەرپڕخستنی یاسا و بەبەهاکردنی دادگا و دامەزراوەکانن، سەرچاوەی تاڵانکاریی، وێرانکاریی و داگیرکارییەن لەبەرامبەر تەواوی داهاتی گشتیی، زەوی و خاکی وڵاتەکە و سەرچاوەی شکاندنی شکۆ و ئیرادەی ئینسانی کوردن، سەرچاوەی بەماڤکردنی هاوڵاتیان و برسییکردنی خەڵکن. ئیدی لەرەوە هیچ حیکایەتێک نامایەوە بە هەژموون بەسەر ئاگایی گشتییدا و دەسەڵاتدارێتیی بەسەر ژیانی خەڵکدا تا گەیشتە ئاوەی هەموو شەی ئەم دەسەڵاتدارێتییە بە هەشتنەوەی هەژموونی خەی بەسەر کۆمەڵگاوە لە پەژەی "هەژماری من!" دا خەی ببینەتەوە.

ئەم دەسەڵاتدارێتییە هەموو هەز و ووزەی خەی لەوەدا چە کردووەتەوە کە پەژەی "هەژماری من!" بەسەر کۆمەڵگای کوردستان و حکومەتی ناوەندیشدا بسەپێنێت. ئینسانی ئەمە ئاستی متمانەی بە دەسەڵاتداران بە هەر کارەکی چاک، نییەتەکی باش و بەڵێنەکی ڕاست نەوەکو دابەزیوە بە پلەی سفر، بگرە نزمتریش. خەڵک هیچ متمانەیەکی بە هیچ پەژە و هەنگاوەکی دەسەڵاتداران نامێنێ کە لە بەرژەوەندی ژیانی گشتیی کۆمەڵگا و هاوڵاتیان بێت. خەڵک تا ئاویدیو یەقین، گەیشتووەتە دنیایی کە هەر پەژە و هەنگاوەکی دەسەڵات و دەسەڵاتداران جگە لەوەی کە لە بەرژەوەندی خەیان و بەهەزکردنی زیاتری خەیانە بە دیوەکەی تریدا لە دژی بەرژەوەندی کۆمەڵگا و تاکە تاکەی هاوڵاتیانە و لاوازکردنی زیاتریانە. بە کورتی، بەرژەوەندیی، هەز، دنیایی و ئارامیی دەسەڵات و دەسەڵاتداران لەلایەک و کۆمەڵگا و هاوڵاتیان لەلایەکیدی، لە پێوەندییەکی پچەوانەدایە. تا چەند دەسەڵات لە دژی بەرژەوەندیی هەمەیی بەشومارکانییەوە و بە نووسەر و ئەژنامەنووسە سەبەر و بەرتاوکانییەوە، بانگشە و ێکلام بە پەژەی "هەژماری من!" بکات، هاوڵاتیان زیاتر بەدگومان دەبن بەرانبەری و توندتر ئەتیدکەنەوە و جار دوای جار زیاتر دنیا دەبنەوە کە پەژەیەکە لە بەرژەوەندیی دەسەڵاتدارێتیی و دەسەڵاتدارانە و دژ بە بەرژەوەندی کۆمەڵگا و هاوڵاتیان. ئەم تێگەیشتنە تا نەو ئەندامانی ئەرگانە حزبییەکان و

ئەندامانی نەو دەزگا ئەمنییەکانی سەر بە دوو حزبەکە دەستاتدارکە دەیشتووە و ئەوانیش هەمان تێگەیشتن و بیرکردنەوەی هاوڕاتیانی سیڤیل و کارمەندی دەزگا حکومییەکانیان هەیە.
ئەوەی کە دەستاتدارێتییەک لە هەر حیکایەتێک دامارابێت و لە هەر جۆرە ڕوایەتییەک کەوتبێ و تەنها بەگەی خەسپاندن و هەژموونیان بەسەر هاوڕاتیان و کۆمەڵگادا هاتبێتە سەر دەستاتداربوونیان بەسەر مووچەی خەڵکدا، ئیتر ئەمە ڕووتبوونەوەی بەشەرمانەی سیاسەتە لە هەر دەهەندێکی فەزیلەتخوازیی و چاکخوازیی، کەوتنی دواهەمین ئێگرە لاوازەکانی گەندەڵکاریی جەوهەریی لە چەنتیی کارکردنی دەزگایی و یاسایی دەستاتداراندا و کەوتنی دواهەمین ئێگرە لاوازەکانی گەندەڵکاریە لە بونیادیی بیرکردنەوە و تێگەیشتنی دەستاتداراندا دەربارەی دەستات، هاوڕاتیی، ماف و ئازادیی.

ئەحمەد دەسوە

خوا پسکاندنی پدک.. ئەحمەد دەسوە

تەنها م.س. پدک لە بەیاننامەیەکدا باسی بەشداریینەکردن لە هەڵبژاردن دەکات. واتا بەبێ لێدوان و بەیاری سە بارزانییەکە "سەرۆک و دوو جێگرەکەی" ئاماژەیە بە ئەوەی کە لە خولێکی کۆتایی یان بە زیادکراوەدا، بارزانی سەرۆکی پدک بەیاردەدات لە بەشداریکردن لە هەڵبژاردندا.
پدک ووردە جوڵەکان و گەمەکەی ذیاریکردووە. بە نموونە لە بەیاننامەکەدا ناڵێت بایکۆت بکەو بەشداریینەکردن، چونکە گەر بایکۆت بیت مانای یاخیبوونە و ئەمش باجی قورسی لە دوایە. لە بەیاننامەکەدا دەڵێت بە لوبنانییکردن، واتا هەڕەشەی تێکدان و نائارامیی.
پدک، بەشداری هەڵبژاردن دەکات
بەیاننامەکەی م.س. پدک لە بارەی بەشداریینەکردنەوە لە هەڵبژاردنە بەیارلەدراو و چاوەڕوانکراوەکەی حوزەیران و چەند بە ئامانجگیراوەک و چەند ئێگرەک:

یەکەم: لاساییکردنەوەی جوڵەی موقتەدایی. خەبەسەنتەرکردن لە دیمەنی سیاسیی عێراقدا. لەسەندنەوەی بەسەنتەربوون لە دادگای فیدراڵی. پدک تا ئێستا بەرکار بوو، بەم جوڵەیە دەیەوێت خۆی بکاتە بکەر. لە ژێرهەژموون کەوتووەوە بە هەژموونگەر.
٢ بە سەنتەرکردنەوەی "بارگای بارزانی": هەموان، لە نوێنەرانی ئەمریکا، ئەورووپا و کەمپەگای نەودەوڵەتیی لەگەڵ حزبە کوردییەکان و دەسەڵاتدارانی بەغدا، ملی ڕێگا بگرنە بەر بارەو بارگاکەی.
٣ چرکردنەوەی سەرنجی ئەمریکا، ئەورووپا و کەمپەگای نەودەوڵەتیی لەسەر خۆی. خۆنمایشکردن وەکو هێزێکی کاریگەر لە تێکدانی گەمەکەدا بە ئامانجی ووتنی: دەبێت حسابم بۆ بکرێن لە هەر یاسا و بڕیارێکدا کە لە بەغدا "دادگای فیدراڵیی، حکومەت و پەرلەمانەوە" دەردەچێت. واتا فشار بخرێنە سەر بەغدا.
٤ فشاردانان لەسەر دادگای فیراڵیی تاوەکو هەم جڵەت نەکاتەوە لەسەر جێبەجێکردنی بڕیارەکانی لایەن حکومەتی عێراق و هەرێمەوە و هەروەها دەستهەڵگرتن لەوەی ئەگەر نیازی دەرکردنی بڕیاری دیکەی هاوشێوەی ئەوانەی پێشتری هەبێت.
٥ خۆ نمایشکردن لەنێوخۆی هەرێم لە بەرامبەر هێزەکان وەکو هێزێک کە دەتوانێت بەربەرەکانێی لە تەک بەغدا و بڕیارەکانییدا بکات.
٦ بە ڕێگرتن لە توطیئی موچۆ لە بانکە فیدراڵییە حکومییەکان و بەرگریکردن لە پێڕۆی "هەژماری من!". هەڵوەشەکردن بە ئامانجی مسۆگەرکردنی ئەوەی ئێستا بەردەستە.

دووەم: تەقین لە ناسەنتەرابوون
پدک نەوەکو تەنها هێزی یەکەم بەڵکو بڕیاری سەرەتا و کۆتایی لە ووردە درشتێی پەیوەندیدار بە هەرێم و عێراقەوە لە هەموو ئاستەکدا، لە دەستی خۆیدا نەمێنێتەوە و لە هێزێکی سەنتراڵەوە ببێتە هێزێکی ناسەنتەرا، لەمە تەقیوە.
هەکارەکانی ناسەنتەرابوون:
١ نەمانی کۆتای پێکهاتەکان، ١١ کورسیی مسۆگەریی ئاسان و خۆشدەستی پدک بوون.
٢ نەمانی کۆمیسیۆنی کوردستانی ژێرهەژموونی پدک.
٣ چوارباز نەبوونی بونی هەڵبژاردن.
٤ ڕاستەوخۆ دابەشکردنی موچۆ لایەن وەزارەتی دارایی حکومەتی فیدراڵەوە لە ڕێی بانکە حکومییە فیدراڵییەکان "توطیئی موچۆ".
پێڕۆی "هەژماری من!" دواهەمین سەنگەر یان ڕێگی ژیان
پدک هەموو هاوغەکانی بە مەبەستی مسۆگەرکردنی ئەوەیە کە هەتا ئێستا بەردەست بووە بۆی. لەدەستدانی دەسەڵاتی پدک بەسەر موچۆی

خەڵکدا واتا لەدەستدانی دەسەڵاتی بەسەر توانای دەنگدانی خەڵکدا، واتا لەدەستدانی دەسەڵاتی بەسەر تەنانەت بەشداریکردنی خەڵک لە دەنگداندا لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆیدا و تەنانەت لەدەستدانی دەسەڵاتی بەسەر ئەندامانی سادە و لایەنگرانیدا، تەنانەت بەسەر هەزە چەکدارە مووچەخۆرە کوردییەکانی کوردستانی سوریا و کوردستانی ئێران.

بەیە لە گەمەکەدا هەموو سەنگەرەکان چۆڵ دەکات و پاشکۆ دەکات بە ئامانجی پاراستنی پێژۆی "هەژماری من!" کە دواهەمین سەنگەر و دواهەمین سنوورە.

هەموو ئەو گوتارە پفدراوەی پدک بەناوی کوردستانییبوون، شکۆی هەرێم، هەوشانەوەی هەرێم، کوردایەتیی و کوردبوون، جگە لە گوتارێکی موزایەف و بڕگەکی ساختە هەچیتر نییە کە نەوەک و کۆکەکەی ترسە لە ناسەنتەڵبوون و دەستگرتنەکی شتانێیە بە دەستەداتداربوون بەسەر مووچەی خەڵکی هەژموونە و دەستگرتنی توندە بە پێژۆی "هەژماری من!" کە ئەو دەسەڵاتدارێتییەی بەسەر قووتی خەڵکی کوردستانەوە بە تەحقیق دەکات جگە لە قازانجە خیاڵییەکەی کە بە بنەماڵەی بارزانی خۆیتیی و لە نەو بنەماڵەکەشدا لقێکی. ئاشکرایە چەکێکی کاریگەریش دەبێت بە دەستیانەوە بڕامبەر هەر کەسێک کە ئەوان ئارەزووی نەکەن و نیانەوێت.

لەمپنیزم دژ بە ئازایەتیی و بڕوانگاریی.. ئەحمەد هەسوە

دەسەڵاتدارێتیی بڕپرسیار – خزمەتگوزارییە گشتییەکان

لە درێژایی مێژووی دوورگای دەوڵەت لە فەرەمە مەدرنەکەیدا بە دامەزراوە گشتییە کەمایەتییەکانییەوە، بەشێک لە شوناسی خۆی لە هەگەی نەوەک و سیمای نوگرانە و پێشکەوتووی چەندین کایەی خزمەتگوزاری گشتییەوە بڕجەستەدەکات. خزمەتگوزارییە گشتییەکانی وەکو پەروەردە و خوێندن "باخچەی ساوایان تا خوێندنی باڵا"،

تەندروستیی، شەقام و هێگەوبانەکان، پارک و هووبارەکانی سەوزایی، خزمەتگوزارییەکانی دابینکردنی ووزەی کارەبا و ئاوی پاکی خواردنەوە، چاودێری کۆمەڵایەتیی "سەرپەرشتییکردن، هاوکاریی و پشتگیریکردنیی بەساڵاچووان، منداڵانی بەسەرپەرشت و خاوەنپەداویستییە تایبەتەکان".

چەندەتیی و جۆرەتیی "Quantity and Quality" ئەم خزمەتگوزارییە گشتییە بنەڕەتییانە پێوەری ئاستی بەرپرسیارەتیی و پێشکەوتوویی دەسەڵاتدارەتیی هامیاریی و کارگێڕیی هەر کۆمەڵگایەکە. ئاستی بەرپرسیارەتیی و کارایی هەر دەسەڵاتدارەتییەک بە تایبەتی نەوەندی بەیاردانی سیاسیی و کارگێڕیی "حکومەت و حزبەکان"، بە گوێرەی بە و شێوازی خزمەتگوزارییە گشتییەکان و ئاستی داهات و توانایی ئابووریی تاکەکەسەکان و گروپە کۆمەڵایەتییەکان و دواجار کۆمەڵگا بەگشتیی، دەپێورێت.

هەڵەی گەورەی سیاسیی یەک بە دوای یەک، گەندەڵیی بەسنوور و ویستی هەژموونەکی گشتگیری حزبیی لە هەر جومگەیەکی حوکمڕانییدا، مامەڵەکردنی خەڵکییانە لە تەک سیاسەت و حوکمڕانیی، بە بنەماڵەییکردنی دەسەڵاتدارەتیی و … هتد ئەو هێزە هەکار و ئەنجامە یەک بە دوای یەکانە بوون کە کوردستانی گەیاند بە دۆخێک لە نزیکەی دە ساڵی ڕابردووەو ئاستی خزمەتگوزارییە گشتییەکان بەردەوام لە دابەزین و نزمبوونەوەدان تا ژمارەی نزیکبوونەوە لە داڕمان و هەرەسهێنان. لاوازبوونی کوشندەی خزمەتگوزاری تەندروستیی و پزیشکیی لە کەرتی گشتییدا تا ژمارەی نزیکبوونەوە لە نەمان، شەقام و هێگەوبان نەوەکو زیادنەکراون و بونیادنەنراون بەکو ئەوەشی هەبووە بەرەو وێرانیی و هەوەشانەوە دەڕوات، خزمەتگوزاریی دابینکردنی کارەبا دابەزیوە تا نزمترین ئاستی خۆی لە ئەم وەرزی سەرمایەدا و کە لە هاویندا کەشی کەمئاویشی سەربار دەبێت. سیستمی پەروەردە و خوێندن لە نزیکەی دە ساڵی ڕابردووەو لە پاشکۆیی بەردەوام و بەردەوا گەڕانەوەدا بووە لە سەر هەموو ئاستەکانی.

داهاتی تاکەکەس – ئابووریی گشتیی

پەیوەندیکی دیکە لە هەستنگاندن و نمرەپەدان، هەوڵە بەردەوامەکان و پڕۆژە ئێستایی و ستراتیژییەکانی هەر دەسەڵاتدارەتییەکە بە ئامانجی بەرزکردنەوەی ئاستی داهاتی تاکەکەس و توانایی ئابووریی کۆمەڵگا بە گشتیی.

دەسەڵاتدارەتییەک کە هەردەم سەرقاڵ بێت بە گەورەکردنیی ووبەرەکانی توانایی ئابووریی و دەستکراوەیی بنەماڵە سیاسییە حوکمڕانەکان لەسەر شانی حزب، حزبیش لەسەر شان و ملی حکومەت و لە

بەرامبەریشدا بچووککردنەوەی هووبەرکانی ئازادیی، ئیرادە و توانایی ئابووریی تاکەکەسەکان، گروپە کۆمەڵایەتییەکان و فەزای گشتیی کۆمەڵگا جگە لەوەی دەبێتە کابووس لە ژیانی ئەو کۆمەڵگایەدا هیچیدی لەبەرهەم نایەت. دەسەڵاتدارێتییەک کاتەک هوئیا و بەرنامەیەکی هاستەقینە و واقعیی بە پەرەپێدانی کۆمەڵایەتیی و ئابووریی تاکەکەس و گروپە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگاکەی نەبێت و بگرە هەردەم لە هەرشکردنە سەر ژیانی خەڵک و قورستەرکردنی گوزەرانییاندا بێت، هەبەت کە بەشایی نەوان دەسەڵاتداران و خەڵک دەبێتە خەرەندێکی قوول و فراوان بە ئەندازەیەک دنیای خەڵک و دنیای دەسەڵاتداران دەبنە دوو دنیای بە تەواوی لێکدابڕاو و بگرە دژبەیەکتری وەکو ئەوەی ئێستا لە کوردستان دەگوزەرێت.
لە چەند ساڵی هابردووەوە کە پلە بەرزکردنەوەی فەرمانبەران و مامۆستایان هاگیراوە و ئەو هەموو مووچەیەی کە نەدراوە کە وا مووچەی ئەم سێ مانگەی کۆتایی ئەمساڵیشی دێتە سەر بە ئەو هەموو لەبڕین و پاشەکەوت و ئەو قسە بەمانایانەی داهێنراوی دەسەڵاتدارێتیی حزب-خەڵکانی کوردایەتیی، سەرباری زیادکردنی چەند هێندەی هەموو جۆرەکانی باج و هسومات، سەرباری زیادکردن و داهێنانی چەندین جۆری باج و سەرانەسەندن، ئەوە سەرباری بەردەوام بەرزبوونەوەی نرخی سووتەمەنیی "غاز و نەوت و بەنزین" و کارەبا و … هتد، جگە لە دابەزینی کەمەرشکێنی داهاتی تاکەکەس و داهمانی ئابووریی گشتیی کۆمەڵگا هیچیدی لە بەدینایەت هەروەکو ئەوەی ئێستا کۆمەڵگای ئەمەی پێدا تێپەڕدەبێت.

لومپن – لومپنیزم

واژەی لومپن "Lumpen" بە یەکەم جار لەلایەن کارڵ مارکس (۱۸۱۸-۱۸۸۳) و فرێدریک ئینگڵز (۱۸۲۰-۱۸۹۵) لە مانیفێستی حزبی کۆمۆنیستدا "The Communist Manifesto" بەکار هێنرا کە لە زمانی ئەڵمانییەوە گواستییانەوە نێو زمانی ئینگلیزی "Lumpenproletariat"، بە واتای ئەو توێژە کۆمەڵایەتییە دێت کە لە هووی پلەبەندیی کۆمەڵایەتیی، ئابووریی و چینایەتییەوە لە خوار چینی پڕۆلیتاریا "چینی کرێکار" وەن. لومپن، ئەو بەشەی کۆمەڵگا دەگرێتەوە کە پێکدێت لە سواکەر، لەشفرۆش، دز و تاوانکار. لومپن تا ئاستێک لە ملکەچیی و بێئیرادەیی دابەزیوە کە چیدی نەوکو ئیمکانی بەرەنگاربوونەوەی تێدا مردووە بەڵکو دژی هەر جۆرە ئەکتێکی بەرەنگاریی و هەڵەکی یاخییبوون و ئیرادەتمەندیی دوورستێتەوە. لومپن تا ئاستێک تەسلیمبووە بە وەزعی مەوجود و قەدەری هەبی خۆی، کە وایلێهاتووە دژ بە هەر هەوڵێک بە گەڵانکاریی

لە دۆخی هەنوکەییدا دەوستێتەوە. لەمپن بە سروشتیی پێکهاتەی چینایەتیی خۆیان و بەهەکاری نزمیی ئاستیی خوێندەواریی، تێگەیشتن و بیرکردنەوەیان نەوەکو نابنە بەشێک لە شێوەی چینی کرێکار دژی خاوەنکار و سیستمی سەرمایەداریی بەڵکو ڕێگەی دژەشێوەش دەگرن.
لە دۆخی کەمێگای ئەمدا، لەمپنیزم، ئامادەیە بە ئەو جۆرە مەنتاڵیتیی و بیرکردنەوەیەی کە دژ بە هەر ڕەحەکی تەسلیمنەبوو و ئیرادەخواز دەوستێتەوە. لەمپنیزم، ئەو ڕەحیەت و عەقڵییەتە دەستەمۆ، ملکەچ، بەدەنگ و بەهەڵویستەیە دەشێت لای کەسێکی بەوانامەدار یان تەنانەت نووسەر یان پلەدار و پێگەدار لە هیرارکییەتی ئیداریی و سیاسییدا، یان خاوەن بەوانامەی باڵا "ماستەر و دکتۆرا" بێت، کە بە نووسین و ڕەخنە دژ بە ڕەحی بۆرنگاریی و توانای دەربڕینی ناڕەزایەتیی توژێک یان بەشیکی کەمێگا دەوستێتەوە یان هەندجار بە سوخرییەت و گاڵتەجاڕیی.

تەمەت و ڕەخنە لە سەر بنەمایەکی هیچ یان لەمپنیزم
مامستایان لەپەناوی داواکارییە سەرەتایی، ڕەوا و یاساییەکانی خێزان، فەرمانبەران و تەواوی مووچەخۆران بەرەوووی دەسەڵاتدارەتیی و دەسەڵاتداران بوونەتەوە بە شێوازە مەدەنییەکان. بایکۆت لە دوای گرتنەبەری هەموو شێوازەکانی خەباتی مەدەنییەوە پەنای بە بڕاوە. ئاساییە هەر جۆرە خەبات و ئیرادەکردنێک ڕووبەڕووی چەندین جۆری تانڵدان، ڕەخنە و تەنانەت گاڵتەجاڕیی ببێتەوە. سروشتیی هەر سەرکەشیی و ئیرادەردنێک وەهایە ڕووبەڕووی ئانێنگاریی و لەمپەڕە جۆراوجۆرەکان ببێتەوە.
لە پێوەند بە ناڕەزایەتیی، خێپیشاندان و بایکۆتی مامستایانەوە چەندین سەرنج و ڕەخنە خرانە ڕوو. بە نموونە سەرنجێک ئەوە بوو گوایا هەموو ئەوەی ڕووداوات لەم دەقەرە لە کاری ژێربژێری پارتییەوە بە تێکدانی دۆخی (زەنی سۆز) کە ئەم بەچوونە لەوکەسانەوە دەبیسترا کە لایەنگیری یەکێتیین ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ، بەبنەمایی و پووچێتیی ئەم تەمەتە لەوەدا دەرکەوت کاتێک وەزیری پەروەردە "کە لە پشکی پارتییەوە" هەوێیدا بە شکاندنی بایکۆت و کۆتایهێنان بە ناڕەزایەتی مامستایان تەنانەت بە ووشەی "دەبێت" فەرمانیکرد و نەوەکو سەرینگرت بێکو ناڕەزایەتیی مامستایان تووندتر بووەوە، سەرنجێکی دیکە ئەوە بوو گوایا هەموو ئەوەی ڕووداوات دروستکراوی یەکێتییە و بە فشاردانانە لەسەر پارتیی و کارتێکی سووتاوە و کاریگەری نابێت، ئەم بەچوونەش لەو کەسانەوە دەبیسترا کە ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ لایەنگیری پارتیی یان گوتارە سیاسییەکەی پارتیین. پووچیی و بەبنەمایی ئەم تەمەتەش لەوەدا

دەرکەوت کە جەنگی سەردکی حکومەت، قوبادی تالەبانیی داوای لە مامۆستایان کرد بە گشتی بە ناوەندەکانی خوێندن و دواهەمین هەوڵی بەرەوبەرەتیی گشتیی پەروەردەی سلێمانیی بە هەموو توانایانەوە بۆ شکاندنی بایکۆت، بەڵام بە ناڕازایەتیی تووندتری مامۆستایان و خوێندکاران فراوانتر وەڵامدرانەوە. هەروەها هەبوون دەیانگوت نەوەی نوێی لە پشتە، ئەمیان نەوەکو پووچ و بێنرخ بکەن تەماتەکی هێند ئاست نزمە شایان بە قسە لەسەرکردن نییە کە ئەمانە تێیاندا هەبوو لایەنگیری ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆی یەکێتیی و پارتییش.
هەموو ئەو تەماتە تیزکارانە لە نێو بازنەی لەمپنیزمدا جێگادەگرن. لەمپنیزم ئەو بیرکردنەوە و تێگەیشتنەیە، بە ئەوەی لە ئیرادەکەوتن و ڕەحەتسلیمبووەکەی خۆی پاساو بداتەوە، دەبێت لە بەهای ڕەحەتسلیمنەبوو و ئیرادەتمەندیی ئەوانیتر کەم بکاتەوە بە تەماتی پووچ و قسەی هەڵیت و پڕیت. لەمپن و لەمپنیزم دژ بە هەر ئێکتێکی بەرەنگاریی دەوستێتەوە.

ناڕازایەتیی گشتیی – بەرئەنجامێکی حەتمیی
مامۆستایان وەکو توێژێکی زیندووی ئەم کەمەگایە، لە چەند ساڵی ڕابردووەوە بە چەندین شێوازی جەراوجەر گوزارشتیان لەو دۆخە سەختە و لە ناڕازایەتیی گشتیی کەمەگا کردووە و هەردەم بە فشاری جیاوازی مەدەنیی و نەرم، بەڵام بەردەستنی چەندین خۆپیشاندان و تادەگات سکاڵا تەمارکردن لە دادگا و … هتد هەردەم لە ڕووبەڕووندا بوون لە دژی ئەو هەموو زوڵم و ستەمی دەسەڵاتداران، تا گەیشتووەتە بایکۆتی ناوەندەکانی خوێندن و ڕاوەستانی پەروەردە. پەروەردە، یەکێک لە پڕسە هەرە گرنگەکانی هەمای زیندووەتیی و بەردەوامیی ژیان و گۆڕ و بەرەوپێشچوونی هەر کەمەگایەکە. دەخی ئێستا سەرباری هەموو ئەوەی پێشتر هەمای بە کرا، بایکۆتی مامۆستایان و پێککەوتنی پەروەردە و خوێندنیشی هاتووەتە سەر.

دۆخێکی کارەساتباری بەو شێوەیە کە ئەم دەسەڵاتدارێتییە ڕووبەڕووی کەمەگای کردووەتەوە، هەبەت بە هەر کەمەگایەک گەر لە نزمترین ئاستی زیندووەتیی و هۆشیار بە ماف و ئازادییەکانیدا بێت، ناڕازایەتیی لە هەموو جەر و ئاستەکانیی، خۆپیشاندان و هەر جۆرە ئێکتێکی بەرەنگاریی بە دەستەوەدەگرێت و پەنای بە دەبات لە دژی دەسەڵاتدارێتیی و دەسەڵاتداران.
لە وەها دۆخێکی کارەساتبار. کە خزمەتگوزارییە گشتییەکان تا نزمترین ئاست دابەزیون، باج و ڕسومات تا بەرزترین ئاست

بەرزکراوەتەوە، مووچەش بە ئەو جۆرەیە، مرۆڤ ئاخۆزگی نەکا و دەنگ هەڵنەبڕێت، ناڕازایەتیی تووندی خەڵکی ڕاستەوخۆ و ڕاشکاوانە دژنەبێت و تووڕەیی خەڵکی لە خۆپیشاندان و هەر ئەکتێکی دیکەی بەرەنگاریدا بەرجەستە نەکات، دەتوانێت چ ئومێد و خەونێکی هەبێت و دەتوانێت قسە لە چ ئیرادە و ئازادییەک بکات! بەهێزبوونێکی بەدەنگیی لە ئاست وەها دەخێکدا دەتوانێت جگە لە کوتن، بیماریی و کوتنی بوون و کەینوونەی مرۆیی، چ ناوێکی دیکە و چ تەفسیرێکی دیکەی هەبێت!

ئاوابوونی بتکان.. ئەحمەد سۆفی

ناونیشانی ئەم وتارە، ناونیشانی پەرتووکێکی فەیلەسوفی بەناوبانگی ئەڵمانی (فرێدریک نیتشە "نیچە") یە، بەبێ ئەوەی کە ناوەڕۆکی ئەم وتارە هیچ پەیوەندییەکی بە ناوەڕۆکی پەرتووکەکەوە هەبێت. لە بەشی چوارەمی پەرتووکەکەدا ناونیشانێکی بەمجۆرە هەیە (هەتا کەتایی پێنەهێنین، چۆن بژیانی؟ جیهانی ڕاستەقینە، خورافەیەک – مەژوویەکی هەڵە) وەرگێڕدراوە عەرەبییەکەی.
لە دەستەواژەی مەژوویەکی هەڵە، خەیاڵم ڕەیشت بۆ مەژوویەکی درێژی خەبات و قوربانییەدانی خەڵکی کوردستان "ئەوەی حزبخەڵکانی کوردایەتیی بۆ شەڕش و شەڕشگێڕیی خۆیان ناوی دەبەن" کە زیاتر لە سەدەیەک دەبێت و دواتریش مەژووی ٣٢ ساڵەی دەسەڵاتدارێتیی و قەوارەی هەرەمی کوردستان. بەڵاست چ مەژوویەک بوو؟! ئەگەر داوەرییەکی خێرا و سەرپێی نەکەین لە ئاستییدا و قووڵتر و لە گۆشەنیگایەکی دیکەوە سەرنجی بدەین هەر ئاوا ئاسان نابێت ئەو ناونان و داوەرییەی تا ئێستا وەکو قەوانێک هەزاران بار کراوەتەوە.
بیرکردنەوەیەکی جیاواز و پڕسپێکتیڤی جیاواز، مەژوویەکی هەڵە.
سەرنجڕاکێش و ڕادەگرێت، "مەژوویەکی هەڵە"
دواتر لە ناونیشانی کتێبەکەوە "ئاوابوونی بتکان"، کە ئێستا ناونیشانی ئەم وتارەش، سەرنجم ڕەیشت بۆ ئاوابوونی حیکایەتکانی دەسەڵاتدارێتیی لە هەرەمی کوردستان، ئاوابوونی ئەو

بتانەی بە هەموو شتێک دروستیان کردبوون. لە ٣٢ ساڵ لەمەوپێشەوە هەر جۆرێ بەشیک لەو بتانە هەڵوەریوە. ئاوابوونی بتەکانی شەڕش و شەڕشگێڕیی، ئاوا بوونی بتی کوردایەتیی،. ئاوابوونی بتی دروشمە قەبەکانی دیموکراسیی، هەڵبژاردن، ئازادیی، پێکەوەژیان، یاسا و دادپەروەریی. ئاوابوونی بتی دنیا لە پشتمانە، ئاوابوونی حیکایەتی پێشمەرگە، شەهیدبوون و گیانفیدایی. ئاوابوونی بتی دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان و دۆیان بت و حیکایەتی دیکەی دەسەڵاتدارێتیی حزبخێڵەکانی کوردایەتیی.
هەر کەسێک ئەو ڕاستییە سادەیە دەزانێت، کە دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان، دەسەڵاتدارێتیی سیاسییە پڵە یەکەکانی حزبخێڵەکانی کوردایەتیی بووە نەوکو دەسەڵاتدارێتیی خەڵکی کوردستان. بەڵام لەگەڵ ئەوشدا ئەگەر بپرسین ئایا لاوازبوون یان ئاوابوونی دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان لە کێوە و لە چییەوە دێت؟
جوبران خەلیل جوبران دەڵێت، مردن بە یەک جار ڕووندات. بەکو هەواش و بە چەندەها جار ڕووددات. هەر خەمێک و ئازارێک مردنێکی بچووک و بەشیی "جزئی"ە، بە جیابوونەوە لە خۆشەویستەکمان بەشەکمان لە دەمڕەت، بە دێشتنی هاوڕێیەک بەشەکی دیکەمان لە دەمڕەت، بە مردنی ئازیزێک بەشەکیترمان لە دەمڕەت … هتد دواجار هەموو مردنە بچووک و بەشییەکان پێکەا مردنە گەورە و گشتییەکە پێکدەهێنن.
هەر کەمەگایەک پێویستییەکی حەیاتی بە ئەو دەزگا و عەقڵە قووڵە شیکەرەوە و ڕەخنەگرانە هەیە، کە جیا لەو چاوەی کەمەگای تەماشای خەی پێدەکات، چاوەکی دیکە بە کەمەگا دەبەخشێت کە لە دەرەوەی خەی سەرنجی ووردی دەدات. ئەو دەزگایانە و ئەو ناوەندانە بە عەقڵە بیرکەرەوە و سەربەخۆکانیانەوە، لە سەرووی ئینتیما لەکایی، ناوچەیی، ئایینیی، ئایدیۆلۆژیی و سیاسییەکانەوە ڕەخنەی کەی کایەکانی کەمەگا دەکەن، لە کایەی سیاسیی و سیستمی حوکمانییەوە بە کایەی ڕۆشنبیریی و کلتوریی، لە سیستمی پەروەردە و خوێندنی باڵاوە بە سیستمی تەندروستیی و … هتد. ڕەخنەکردنی هەر کایە و بوارێکی دەزگایی و ئیداریی کەمەگا جگە لە هەوەی پەبەخشینی ئەو چاوەی دیکە بە کەمەگا و بە خودی ئەو کایە و بوارە بە بینینێکی ڕاستەقینەی خەی چیدیکە نییە.
هەموو سیستمێکی حوکمانیی لە ڕەگای ئەو ناوەند و دەزگایانە و ئەو عەقڵە بیرکەرەوە و ئاگاییە ڕەخنەکارەوەیە، بەردەوام چێکی خەی دەکاتەوە و هەمیشە ئەو ئەگارەی بەرەو هەڕەدەر و هەڵەی گەورەی دەبات، لاوازتر و بچووکتر دەکاتەوە.
دەسەڵاتدارێتیی لە کەمەگای ئەمەدا لەسەر نەریتێک دەژی، نەریتی

تکردنەوەی چاوی دڕاوە و تاخنکانی، نەریتی نەبینینی ئاگرکان و نەریتی دژوستانەوە بە ئازادیی و گیان.ئازادیی لەسەر هەموو ئاستەکان و گیانیش لە ئاستەکی قووڵ و بیشیدا وەکو پێوەری سەندنی کامڵایەتیی کامڵگا. لێرەوە سیستمی حوکمڕانیتیی، خەی پارێزەرەکی کۆنپارێزیی چەقبەستوویی دژگایی، کامڵایەتیی و سیاسیی بووە.

ئەم دەسەڵاتدارێتییە نوێکو بوونەوە نوێستا کە بە هەر نووسینێک و وتارێکی تاخنەیی تاشنبیران، هەر چالاکیی و میتینگێکی ناڕازایەتی چالاکوانانی مەدەنیی و کەمپەینە جەراوجەرەکانی تکخراوە مەدەنییە نوخەیەکان کامڵەک لە کادێر و جێنووسەکانی خەی بە چەندین دژگای مەدیایی جەراوجەرەوە تەرخان کردبوو بە ئاستاشەوە، بە سووکایەتیپێکردن، تیزکردنی تەمەت و تەشهیر، بێکو دەستێکی لە ئاستی وەزارەتدا دامەزراند بە وێامەدانەوە و تەتکردنەوەی بەردەوامی تاپەرتە نودەوەتییەکانی تکخراوە جیهانییەکان و هەر تاگەیاندن و بەیاننامەیەکی کامڵگای نودەوەتیی کە سەرنج و تاخنەیەکی تەدا هاتبەت دەربارەی پشڵکاریی مافە ئینسانیی، یاسایی و مەدەنییەکان، گێندێکاریی و ئەدای خراپی دەسەڵاتداران. ئەو تکخراو و ناوەندە سیاسیی، کولتووریی، ژینگەیی و مرۆیە جیهانییانەی کە خەیان بەشیک لە پاپشتیی و هەزی دروستبوونی دەسەڵاتدارێتیی لە هەرێمی کوردستان بوون.

لاوازبوون و ئاوابوونی هەرێمی کوردستان و دەسەڵاتدارێتییەکەی نە لە نووسین و ووتاری تاخنکارانەی نووسەران و تاشنبیرانەوە، نە لە خەپیشاندانی چین و توێژکان و کەمپەینی چالاکوانان و تکخراوە مەدەنییەکانەوە، نە لە ناڕازایەتی گشتییەوە لە مەدیا و سۆشیاڵمیدیاوە، نە لە حزبی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆنەوە لە هەندە قەناغدا بە ئۆپۆزیسیۆنی پەرلەمانییشەوە و نە لە لەدوانی پەرلەمانتارانی بەغدا بە هەندە مەدیای قەومیی عەرەبیی عێراقیی و نە لە سکاڵای پەرلەمانتارە کوردکانی بەغداشەوە لەسەر دەسەڵاتدارێتییەکەی هەرێمی کوردستانەوە هاتووە و دەستیپێکردووە.

لاوازبوون و ئاوابوونی ئەم دەسەڵاتدارێتییە لە ٣٢ ساڵ لەمەو بەرەوە دەستیپێکردووە، تاژ بە تاژ و هەنگاو بە هەنگاو تا بە ئەمڕۆ دگات کە خەریکە لاوازبوون و ئاوابوونی دگاتە دوا قەناغی کۆتایی خەی.

لاوازبوون و ئاوابوونی دەسەڵاتدارێتییەکەی هەرێمی کوردستان لە ئەمانەی خوارەوە هاتووە، تەنها بە بیرهێنانەوە. ئەگەر دەسەڵاتداران، ماستاوچیی و ئینشانووسکانیان بیریان نەماوە، ئەوا با بزانن خەکی کوردستان زەر بە باشی هەمووی لە بیرماون و وەکو

نەخشی سەر بەرد لە یادەوەریی خەڵکدا هەڵکەڕاون. هەروەرینی بتەکانی دەسەڵاتدارێتیی کوردایەتیی و کۆتنی حیکاتەکانی، بەشبەش و هەژ بە هەژ لە ئەمانەی خوارەوە هاتوون:

- لە ئاودیوکردنی شەف و ئامڕە پیشەسازییەکانی کارگەکانی هەرەمی کوردستانەوە بە وڵاتانی دەروبەر بە قاچاغ، بەشکی لە ئاوابوو
- لە دەستبەسەرداگرتنی خاک گومرگییەکان و مەرزەکان و بە حزبییکردنیان و بگرە بە بنەماکییکردنیشیان، بەشێک لە کەستیی و کاریزمای خەیان دەڵاند.
- لە شکۆی نەوخەدا، بەکوشتدانی هەزاران کەسی ئەم نیشتمانە و جەرگسووتانی دایک و باوکیان و بەباوک کردنی منداڵەکانیان تەنها بە میزاجی سیاسییە پلە یەکەکانی حزبخەڵکی دەسەڵاتدارەکان، بەشکیتری گەورەی پاپشتیی و خەشویستیی خەڵکیان بە خەیان لەدەستدا.
- لە پەشلەشکرییکردنی سوپای وڵاتانی دەروبەر و داگیرکەرانی کوردستان، بەشکی گرنگی دیکەی قورسایی و پاکیی خەیان لەدەستدا.
- لە پاپەوانان و دەرگا بەووودا داخستنی بنەماکەی شەهیدانی هاوسەنگەریان، لایەک لە مەڵا و بەهای خەیان لەکەوت.
- لە فەرامەشکردن و نەناسینەوەی کەمئەندامانی هاوسەنگەری خەباتیان، بەشکی دیکەی وەفا و ئەمەکداریییان لەبزربوو.
- لە بەئەمەکیی و بەنمەکیی لە بەرامبەر ماک هەژارەکان و گوندەکانی کوردستان کە جگە لەوەی نان و خوانیان لەبەردەمی منداڵەکانیان هەڵدەگرت و دەیانخستە بەردەمی مەفرەز و پەلە پەشمەرگەکانی نیوە شەوان و بەیان دەکردنە تەشوو و بەیان دەپەچانەوە بە هەگا و دواتریش بوون بە سووتەمەنیی شەش و خەبات بەوەی کە ماڵ و ژیان و گوندەکانیان سووتێنران ، خاپور و چەکران، بەشکی بەهاداریی دیکەی جوانیی، سادەیی و هەوایەتییان لەدەستدا.
- لە تەرکردنی بەکر عەلییەوە لە سلەمانی، شاپور عبدالقادر، قابیل عادل، صلاح هەورامی و سەردەشت عوسمان لە هەولێر، سەرانی مامە حەمە و د.عبدالستار طاهر شریف لە کەرکوک، ویداد حسین لە دهۆک و کاوە گەرمیانی لە کەلار بەشکی زەر گەورەی ئەخلاقی بەپرسیارێتیی و مرۆقبوونیان دەڵاند.
- لە سوکایەتیپێکردن، لەدان و گرتنی هەژنامەنووسان و

ئاگەیاندنکارانەوە بەشکی گەورەی دیکەی ئەحی سەردەمیانەی بەرپرسیارێتیی لە ئەنجامدانی جیاوازیی و ئازادیی بیروڕایان لەدەستدا.

- لە چەند ساڵ زیندانییکردنی چەندین چالاکوان تەنها بەهۆکاری خەپیشاندانی هەمنانە و مەدەنییانە بەشکی گەورەی متمانەی نەوخەیی و دەرکییان لەدەستدا.
- لە تراژیدیای خانەنشیان لە سەرەی وەرگرتنی موچەکانیاندا، چەندین جار بە دەشکاوی و دەستبەتاڵیی گەڕانەوە بە ماڵەکانیان، پاڵپەستەی قرچە قرچی گەرمای هاوین و سەرما و سەهۆڵی زستان و تا ئاددەی بوورانەوە و لەهەشخەچوون و تەنانەت مردنیش، بەشکی هەرە گەورەی دیکەی ئینسانییەت، پەزانین و وەفاداریێتان لەدەستدا.
- لە بەزاریی زەری خەڵک لە ئەو هەموو بازگەیەی نەوان شار و شارۆچکەکانی کوردستان، بەشکی دیکەی بەرپرسیارێتیی لە دابینکردنی ئاسایش و ئارامییان لەدەستدا
- لە ئەو هەموو جیاکارییەی نەوان کادەر و ئەندامە حزبییەکانتان لە بەرامبەر هاونیشتمانییانی سەربەخەی کوردستان لە هەر فەرمانگەیەک و دەزگایەکی حکومییەوە بیگرە تا دەگات بە وەزارەتکان، بەشکی دیکەی ئەحی بەرپرسیارێتیی لە مافی یەکسانیی هاونیشتانییانیان لەدەستدا.
- لە قەرخکردنی بازاڕ و بازرگانیی و پەکردنی کوردستان بە خەراک و کاڵای خراپ و بەکواڵیتیی و بوونی کوردستان بە زەنی باڵادەستبوونی نەخەشیی شیرپەنجە و نەخەشییە قورس و درێژ خایەنەکان، بەشکی دیکەی بتەکانیان هەوڵرین.
- لە فەرامۆشکردنی و بەرەو وەرانەیی بردنی کەرتی گشتی لە بواری تەندروستیی و ئەو هەموو سەنتەر و نەخۆشخانە ئەهلییە سەبەرەی لەپرسراوە تەرنەخەر و چاوچنۆکەکان بە نرخی خەیاڵیی و قەرخکردنی بازرگانی دەرمان و پەداویستی پزیشکی، ئاستگەیی و ئەوایەتییان درزی گەورەی تەکەوت.
- لە خاوەندارێتییکردنی بەرپرسان و مندااڵە کەمپرادەرەکانیان لە زانکەی تایبەتیی و کەرپەرێشنەکان، بتی بتەماحیی، خەنەویستیی و پارە نەویستییان بەتەواوی هاڵەی کرد.
- لە دیقەدیقکردنی مامۆستایان، فەرمانبەران، خانەنشینان و هەموو موچەخەرانی کوردستان لانیکەم لە ماوەی ١٠ ساڵی ئابردوودا و ئەو هەموو پاشکەوت و لەبرین و فەوتانی موچەی تەواو، ئیتر چییان لەمایەوە نەیدەنن!
- لە کردنی لایەکی هەزی چەکدار بە پاسەوانی خەیان و خەزان و

منداڵەکانیان، کردنیان بە پاسەوان و باخەوانی باخ و ڤێلاکانتان، ئیتر دەسەڵاتداران جگە لە بوونیان بە متەکەیەک بەسەر ژیانی خۆیانەوە هیچیدیان لەمایەوە!

- لە داگیرکردن و دابەشکردنی هەر بە ئارەزووی خۆیان، هەرچی زەوی ناوشارەکان و تەنانەت دەوروبەری شارەکان و بەشکی زۆری دەرەوەی شارەکانیش، جگە لەوەی بوون بە تاڵانکار و داگیرکار چیدیکەیان لەمایەوە!
- لە زەلیلکردنی یاسا و دادگاکانەوە بیگرە تا بە خۆبەدەستەوەدانی باڵا و بە نوقەکردنی بەوانامەکانی ماستەر و دکتۆرا دەگات. چییان لەپێدابوو!
- لە دامەزراندنی ئەو ئیمپراتۆرییەتە ئیعلامییانەی لەسەر داهاتی گشتی کوردستان و بودجەی زۆربەلاکانیان و مووچەی قۆبەی هەر کارمەندێکی ئاساییان تا دەگات بە مووچەی خەیاڵیی پشکۆشکار و بژارەی زمان نەزانەکانیان و داهێنەرانی ڕستەی شەواو و ئاست نزم و تەعبیری تەکشکاو. چ بوونەوەرێکیان لە خولقا!
- لە وەتامدانەوەی هەر ناوناوەی ڕاپۆرتەکانی دەکخراوەکانی مافی مرۆڤ، ئەمنستیی ئینتەرناسیونال، دەزگانەمنووسانی بەسنوور، وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا و یەکێتیی و ئەوروپا … هتد، ناوهێنانیان بە ناڕاست و چەواشەکراو … هتد هیچ ڕاستیی و ڕاستبژێرێکیان لەمایەوە!
- لە سەرو بڕە تاشینی چەندین کەس، لەدان و زەلیلکردنی چەندینی تر لەبەر زوومی کامەرا و بەاوکردنەوەی لە سەشیامەدیا، لەدانی پزیشک لەنەو حەرەمی نەخۆشخانە، لەدانی مەلا لە نەو حەرەمی مزگەوت، لەدانی مامۆستا لەسەر شەقام … هتد، ئیتر بت لە دوای بتیان هەڵدەوەری.
- لە هەر خۆپیشاندانێکی هەمنانە و مەدەنییانەی خەڵک، بە تەڵا و کوتەک مامەڵەکردن، بە پێداشاندنی غازی جەراوجەر و دواتریش تەقەلێکردنیان بە فیشەک وبریندارکردن و شەهید کردنی گەنجانی خاوەن هیوا و ئاوات، ئیتر جگە لە بوونیان بە جەللاد و خوێنمژ چیدیکەیان لە هاتەدەر!
- لە گەندەڵیی بەشومار لە هەر بوار و سێکتەرێکدا، بە ملیاردلەر بوونی ئەوانەی لە بەیاربەدەستانەوە نزیکن، جگە لە بوونیان بە کلیپتۆکرات هیچیدیکەیان لە سووز بوو!
- لە کردنی کادیری حزبەکانتان و کادیری دەزگا مەدیاییەکانتان بە بوونەوەی بەکاراکتەر، ماستاوچیی و پێداهەڵدەر، چگە لە وەرانکاری ڕووحی ئینسانی کورد چیدیکەیان لەمایەوە!

من هەر ئەوەندەم ڕیزکردن کە دنیام هەر خونەرەک چەندین

خاڵی دیکەی لە یادە لەلای گرنگن و ئیزیان دەکات کە لەگەڵ هەر یەکێک لەوانە، هەروەها لەگەڵ هەر یەکێک لەو خانەی لەسەرووش ئیز کراون بەشێک لە سیحری دەسەڵاتدارێتییەکەی کوردایەتیی بۆتاڵ بووەتەوە. لەگەڵ هەر یەکێکیان بەشێک لە هەوایەتیی لەدەستداوە و لەگەڵ هەر یەکێکیان بەشێکی لە مردووە، لەگەڵ هەر یەکێکیان بەشێک لە بتەکانی هەوڕیوە، لەگەڵ هەر یەکێکیان بتەکی ئاوا بووە. ئێستا لە قۆناغی کۆتاییدا خەریکە مردن دەبێتە گشتەکی تەواو و خەریکە هەموو بتەکانی بە تەواوی هەڵدەورن و هەموو بتەکانی ئاوا دەبن.

کوندێرا و سووکیی بوون.. ئەحمەد هەسوێ

هەمانووس لە پشتی کاراکتەرانی هەمانکیەوە خێی حەشاردەدات. "گەستاڤ فلەبەر- هەمانووسی گەورەی فەنسیی، نووسەری هەمانی بەنەوبانگی مادام بۆڤاری"
ژیانی کاراکتەرانی هەمان، ئەگەری هەشتا بەدینەهاتووی ژیانی هەمانووسن." میلان کوندێرا"
...
لەسەر هەزنەگرتنی تەواوی بە شەمەی پیرەز، سەرزەنشتیان کرد. شەمەی پیرەزیان بە مرۆڤ دروستکردووە نەوەکو مرۆڤ بە شەمەی پیرەز. "هەمانی ئاهەنگی مائاوایی"
هیچ شتێک لەوە ناخۆشتر و غەمهێنەرتر نییە کە شەو بەدار دەبیتەوە و دەبینیت کەسێک لە تەنیشتت بە ئەوپەڕی بەباکییەوە خەوتووە. "تەماس، پاڵەوانی هەمانی سووکەیی لە تاقەت بەدەری بوون"
...
هەمانی "سووکەیی لەتاقەت بەدەری بوون"

تاتالیتاریانیزم، نادڵنیاییەکی بەردەوام
تەتالیتاریانیزم لە یەکێک لە تایبەتمەندییەکانیدا ئەوەیە کە بە دیوێکدا جەڕک لە ژیان زاڵ دەکات بەسەر مرۆڤکاندا لە فەزای گشتییدا کە هەمیشە هەست بە نادڵنیایی بکەن و ئەمەش نائارامیی و

ترس لە ژیانیاندا دەکاتە دۆخێکی بەردەوام. لە ئاستیدا مرۆڤەکان بڕیە لە نادڵنیایی بەردەوامدان چونکە بەردەوام دژایەتی دڵنیایی لە پێیوەند بە دواڕۆژەوە بەدەستبهێنن، واتا بەردەوام دژایەتی دڵنیا بن لەوەی دواڕۆژت هیچ گومانێکی لەیان نییە، نەوەکو گومانی لەیان نەبێت، بەڵکو دژایەتی لەو دڵنیا بن کە دواڕۆژت لە دەستزیی و ئاستگێیی ئەوان لە ئاست دواڕۆژتدا دڵنیایە، کە دواڕۆژت، تەنها کەمێک دژگا نییە، بەڵکو هەر کەسێک، کەسێک ئاگەر بیناسیت و نەیناسیت، کەسێک تەنانەت ئاگەر مندااڵکیش بێت کە لە ئاڵوی باڵخانەکەتدا کە تیایدا نیشتەجێی ڕووبەکی ئاپارتمانەکەتدا دەروی داویت هەندجار هەندەی دەستزانە نوێنەرایەتیی دەسەاڵت و دژگا و سەرکەکانی دەکات هەندە ڕەنگدانەوەی تایەتمەندیی ژیانی خۆت و خواست و بیرکردنەوە و ئارەزووکانی خۆت نییە. لە کورتیدا دواڕۆژت لە هەموو شوێنێک و هەموو کاتێک و هەر کەسێکە.

تەماس، پزیشکەکە، لە کەمەگایەکدا دژی کە تیدا دەسەاڵتدارێتییەکی تەتالیتار پایدارە و ڕەچووتە هەموو کونج و کەلەبەرێکی نەوکو فەزای گشتیی و دژگا دواڕۆتییەکانەوە بەڵکو ژیانی تایبەتیی مرۆڤەکانیشەوە. تەماس دوای ئاوەی هاوسەرگیریی کردووە تەدگات، کە جەری کەستیی ئەو بە هاوسەرگیریی و ژیانێکی پابەند و سەزدارانەی هەمیشەیی نابێت، بڕیە لە هاوسەرەکەی جیادەبێتەوە. لە ئاستیدا تەماس ئارەزووی ژیانێکی ناپابەند دەکات و دژیەوێت ژیانێکی زەر تایبەتیی هەبێت بە پێچەوانەی شێوە ژیانی داسەپێنراوی کەمەگاکەیەوە کە هیچ نهێنییەک و گرشەیەکی نادیاری لە ژیانی تاکەکەسەکاندا نەهێشتووەتەوە.

تەماس، تاکگەرا و ناپابەند

تەماس دڵێت: هیچ شتێک لەوە ناخۆشتر و غەمهێنەرتر نییە کە شەو بەدار دەبیتەوە و دەبینیت کەسێک لە تەنیشتت بە ئاوپێی بەباکیی خەوتووە. یان ئاوەی کاتێک سەرتناوە بەسەر کتێبکەوە و بە ماوەیەکی درێژ بە دنیای نەو کتێبکە ئاوێتە بووبێت و لە ناکاوێک سەر هەڵدەبڕیت و دەبینی کەسێک لە ژووڕەکەتدا بە لاموبالاتییەوە دانیشتووە. لەو دۆخانەدا پرسیارێک، کە غەمگینیی و تووڕەیی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت، بە مەشکی تەماسدا بێت ئاوەیە کە ئەم کەسە لە کوێوە لەم ژووڕەدا دانیشتووە یان خەوتووە و من ئاگام لێی نەبووە؟!، یان پرسیاری ئاوەی کە ئایا بە بەبە مەڕەتی من و بە ئاگای خەم هاتووە لە ژووڕەکەم دانیشتووە یان خەوتووە؟! هەمیشە لەو دۆخانەدا تەماس هەستی بە غەریبیی خۆی دەکرد لەو ماڵە و لەو

ژوورە. لە ماڵەکدا و لە ژوورەکدا ئەگەر بەردەوام کەسێکی غەریب بە تەنیشتمانەوە و لە نزیکمانەوە بوو ئەوا خەمان دەبینە غەریب، بە ئەو ماڵە غەریب دەبین و ژیانێکی غەریبانە دەژین.
تەماس خانمێک بە نەوی سابیناوە دەناسێت و پەیوەندیی ئیرەتیکی و سەزداریان بە دروست دەبێت. شەوێک تەماس لە ماڵەکەی خۆی لە دوای خواردنەوەی، شوشەی بوتڵە شەرابەکە دەکشێت بە زەوی ژوورەکەدا و داوا لە سابینا دەکات بەسەر پارچە شکاوە تیژەکانیدا بە پەخواسی بڕوات. سابینا کە خۆی عاشق بە تەماسە، وای لێکدەداتەوە ئەم داواکارییە ئاماژەیە بە ئەوەی کە تەماسیش عاشقی ئەو بووە و دەیەوێت بە ئەم داواکارییە سەختە خۆی لەو پەیوەندییە عاشقانەیە، کە کۆتوبەندەکە، ئازاد بکات یان ئەوەبێت ئاددەی عاشقبوونی سابینا تاقیبکاتەوە، بە دیوەکەیتریشدا لەوانەیە لە بەزاریی و ڕقی تەماسەوە بێت لە سابینا.

وەفاداریی ڕەشنایی و خیانەت تاریکیی

سابینا سەرسامە بە ناپاکیی. واتا ئارەزوو دەکات هەر کەسێک کە خەشیدەوێت و ئارەزووی لەگەڵدابوونی دەکات، ئەم خیانەتی لەبکات، دەزانێت کە تەماس بەردەوام لە پەیوەندیدایە لەگەڵ کچان و ژنانی دیکەش. شەوێک کە دەزانێت تەماس ئاگادارە، سابینا لەگەڵ یەکێک لەو پیاوانەدا دەخەوێت کە لە نەوەندی ڕەژنامەگەرییدا کاردەکات بەڵام لە ڕاستییدا ئەندامی دەزگا نهێنیی و سیخوڕیەکانی دەوڵەتە بە سیخوڕیکردن بەسەر هاونیشتمانییانەوە. ئیتر دواتر کە دەگەڕێتەوە بە لای تەماس لە ماڵەکەی خۆی، تەماس تووڕە دەبێت و داوادەکات پەیوەندییەکیان کۆتایی پێ بهێنن و چیتر یەکدی نەبینەوە. سابینا وا تێدەگات کە تەماس هێندە ئەقیداری بووە نەیتوانیوە بەرگەی خیانەتەکەی بگرێت و لەی جیابووەتەوە، بەڵام لە ڕاستییدا تەماس بەو هەکارە پەیوەندییەکەی لەگەڵ سابینا پچڕاند، چونکە هەستیکرد ئەو پیاوە سیخوڕەی دەوڵەت بەهەی سابیناوە هاتووەتە نەو ژیانی تەماسەوە و سیخوڕی بەسەرەوە کردووە. واتا سابینا بووە بە ئەو درزەی کە دەزگاکانی دەوڵەت و پیاوە سیخوڕەکانیان لێیەوە بهێنە نەو ژیانی تایبەتیی تەماسەوە و نهێنییەکانی بزانن.
سابینا لە باسکردنی پەرەشیی خۆی بە ناپاکیی و قەزهاتنەوەی لە وەفاداریی، ئەوە دەگەڕێتەوە کاتێک تەمەنی چواردە ساڵان بووە عاشق بە کوڕێک بووە، باوکی کە بە پەیوەندییەکە دەزانێت چیدی لە ماڵەوە ناهێڵێت بێتە دەرەوە و هەر کاتێکیش بهاتبایەتە دەرەوە لە ژێر چاودێرییەکی تونڈی باوکیدا بوو. واتا ژیانی تایبەتیی و نهێنی بە نامابووەوە و هەمووی ئاسکرا و زانراو بووە لەلای باوکیی و هەمیشە چاودێر بووە بەسەریەوە. هەبەت گوایا باوکی زەری خۆشویستووە و

نەیویستووە تووشی دڵشکان و هەڵەی کوشندە ببێت بە ئەو تەمەنیەوە کە بە هەموو ژیانی کاریگەریی خراپی لەسەر دابنێت. باوکی ئێندامێکی حزبی کۆمۆنیست و هاونیشتمانییەکی دڵسۆزی دەوڵەت بووە. ئەویش کە هەر لە منداڵییەوە بەهرەی نیگارکێشانی تێدا بووە، بڕدەوام وێنەی گوڵەکانی لەسەر مەدێلی کوبیزم و لەسەر شووازی پابلۆ پیکاسۆ کێشاوەتەوە. بەڵام دواترچێتە پڕاگ بۆ خوێندنی هونەری جوانەکان، لەوێش ڕێگای لێدەگرن بۆ دڵخوازی خۆی لەسەر مەدێلی کوبیزم و لەسەر شووازی پیکاسۆ نیگاربکێشێت، بەڵکو دەبێت لەسەر مەدێلی ڕیالیزمی سۆشیالیستی وێنەبکێشێت. لەڕەوە دەوڵەت دەبێتەوە بە نمووونەی باوکی لە ڕەگریکردن لەسی بە وێنەکێشانی دڵخوازانەی خۆی هەروەکو چۆن باوکیشی ڕەگربوو لەبڕدەمیدا بە عاشق و دڵخوازێکی. دایکی سابینا دەمرێت و باوکی لە قەهر و خەمی لەدەستدانی هاوژینەکەی خۆی دەکوژێت، کە ئەمەش نیشانەی وەفاداریی باوکی سابینایە بۆ هاوسەرەکەی، کە نەیتوانی بەبێ ئەو هەڵبکات و بژی. بەیە لەڕەوە لە داخی باوکی، قەزهاتنەوە لە وەفاداریی و پەرۆشیی بۆ خیانەت لە ناخیدا چەکەرەی کرد و ڕەگی داکوتا. بۆ خیانەت لە دەوڵەت، بۆ دزیەوە وێنەی گوڵەکان و گوڵدانەکانی لەسەر مەدێلی کوبیزم و لەسەر شووازی پیکاسۆ دەکێشا. دواتر هاوسەرگیریی کرد و کە زانیی مێردەکەی خۆشیدەوێت، خیانەتی لێکرد و لەی جیابووەوە. لە قەناغێکدا تەماس دەناسێت و پەیوەندییان بە دروست دەبێت بەو شووەیەی پێشتر باسکرا.

دواتر پیاوێک بەناوی فرانز دەناسێت، کە پیاوێکی شان و قۆڵ ئەستور و بەهێز و ماسولکە گەورە و هەروەها پێشتر پاڵەوانێکی کاراتێی و تایکواندۆ بوو. پەیوەندییەکی سەزداریان بە دروست دەبێت، کە لە ڕاستییدا ئەوە فرانز زێتر عاشق بە سابینایە و سابینا ئەسڵەن هیچ خۆشی ناوێت و بەڵام ڕقیشی لێی نییە. بەڵام ئەو فرانز هەندە تووند عاشق بە سابینایە، سابینا ئەمە بە هەڵەکی باش دەزانێت تا پەیوەندیی لەگەڵ دروست بکات و زێتر وابەستەی بکات بە خۆیەوە و فرانز بخاتە نەو خیانەتکی درێژ مەوداوە لە بڕامبەر ژنەکەیدا، ماری کلود کە زۆر فرانزی خۆشدەوێت. سابینا چێژ لەوە وەردەگرێت کە فرانز ناپاکیی لە هاوسەرە باش و ئەفیندارەکەی خۆی بکات و لە پێناوی ئەمدا و بە فشاری سابینا فرانز لە ژنەکەی، ماری کلود جیابێتەوە. دواتر لە یەکێک لە گفتوگۆکانیاندا سابینا بە فرانز دەڵێت تە کە ئەو هەموو ماسولکە بەهێزێت هەیە، هێزەکەی تە ووی لە دڕۆیە نەوەکو ناوەوە، لە ناوەوە کەسێکی بەهێزی و لاوازیت. فرانزیش دەڵێت لە ڕاستییدا ئەم هێزەی کە من هەمە چۆن ووە لە ناوەوە نییە، ووە لە دڕۆوەش نییە، چونکە هەتاوەکو ئێستا نە شەم

لەگەڵ کەس بووە و نە دەمولوتی کەسکەم شکاندووە، بۆیە ئەم هەڵەی من بوون و نەبوونی وەکو یەکە و لە ئاستیدا ئەوەی من هەمە هەڵ نییە. لە درێژەی گفتوگۆکەیاندا سابینا دەڵێت تەنانەت لە پێوەندیی نێوانیشماندا ئەو هەڵەی تۆ هیچ سوودێکت پێنانەبەخشێت. فەانز دەڵێت، خۆشەویستی ئەوێیە چاوپۆشیی لە هەڵەی خەمان بکەین. فەانز زۆر سەرسامە بە چەمکی وەفاداریی لە ژیانی مرۆڤدا. فەانز کاتێک پێش هاوسەرگیرییەکەیان لە پێوەندییدا بووە لەگەڵ ماری کلود، ویستوێتی ماری کلود بجێبهێڵێت، بەڵام ماری کلود هەڕەشەی خۆکوشتنی لێدەکات ئەگەر بجێیبهێڵێت. بۆیە لە ئاست ئەو عەشقە توند و قووڵەی ماری خۆی پێناگیرێت و دادەنوێتە سەر ئەژنۆکانی و دەستەکانی ماچ دەکات و دواتر هاوسەرگیری لەگەڵ دەکات. هەرچەندە تەنها ئەو جارە بوو دەربڕینی ئەو سەز و خۆشەویستییە زۆرە لەلایەن ماری کلودەوە بە فەانز و هەرگیز جارێکی تر دووبارەینەکردەوە و سەز و خۆشەویستییەکی ئەوتۆی بە دەرنەبڕیوە.

سابینا، بوون وەکو نادیاریی و خەوت

فەانز ئەو پرسیار و وەڵامە ستەییەی کافکای هەردەم لە یادە کە دەڵێت مانای ژیان چییە؟ درەنەکردن و نەشاردنەوە لە ئاستیدا ژیانە. بەردەوام ئەو ئەنجامگیرییەش کە ئاستەوخۆ بە دوای ئەمەدا بە مەشکیدا دەهات ئەوە بوو کە لەو کاتەوەی بە سابینا ئاشنا بووە لە درەدا دەژی. بەڵام سابینا بەچوونکی پێچەوانەی هەبوو، هەر کات و بە هەر شێوەیەکی جیاواز و لە گۆشەی جەراوجەرەوە بیانی دەکرد و بە تووندی داکی لێدەکرد و ئارگیومێنتەکانیشی بۆ گەڵک بەهەز و پتەو بوون. بەبەچوونی سابینا. لەگەڵ خە و خەکیتر درەنەکردن، تەنیا کاتێک دەکرێ کە مرۆڤ لەگەڵ خەک نەژی. هەر کە زانیمان کەسێک ئاگاداری کارەکانمانە، بمانەوێت و نەمانەوێت لەگەڵ ئەو چاوە بینەر و چاودێرانەدا ناکدەکەوین، ئیتر لەو ساتەوە هیچ کام لە کارەکانمان ئاسستگیانە نین. سابینا، ئەدەب و هونەرێکی بە سووک و ئاستنزم دەزانی کە هەموو کون و کەلەبەری ژیانی تایبەتیی و تەنیایی ئەدیب و هونەرمەندی ئاشکرا بکردایە. سابینا باوەڕی تەواوی بەوە هەبوو کە هەر کەس خەوتی خەی بدەنگەت، هەموو شتێکی دەڕاندووە. هەمیشە دەیگووت: کەسێک بە خواستی خەی واز لە خەوتەکەی بهێنێت و بە بە فشار و ئاسان دەستبەرداریی تەنیایی خەی ببێت، لە ئاستیدا غوولێ، یان شتێکی کەمتر لە ئینسانە.

پیریی و لاوازیی، دنیایی لە پێکەوەبووندا

تەماس کە چەند جارێک هاودەکاتە شارچکەیەکی باشوری ووڵاتەکە کە

هەندێ گەڕاوی لەیڵا و خەڵکی بۆ چارەسەری پزیشکی ڕوویتەدەکەن. لەو کچێکی گەنج بەناوی تەریزا، کە کارمەندێ، دەناسێت و لە درێژەی چەند جار سەردانکردنەوەی بۆ ئەو شارۆچکەیە، پەیوەندی لەنێوانیاندا دروست دەبێت. ئیدی بەردەوام لە گرفتی قووڵی ناپابەندیی و بێهەستیی تەماس و پابەندیی و هەستوەریی تەریزادا پەیوەندییەکیان درێژە دەکێشێت و تا لە شوێنێکدا کە بۆ هیچ مۆبەستێک و نائاگایانە لە ئاهەنگێکدا تەریزا لەگەڵ کەسێکی دیکە بۆ ماوەیەکی کەم سەما دەکات. دواتر و لە ماڵەوە تەماس پێی دەڵێت کە هەستی بە غیرە و ئیرەیی کردووە کاتێک تەریزا لەگەڵ هاوکارێکیدا سەمای کردووە. تەریزا کە ئەمە دەبیستێت زۆر دڵخۆش بێت و بۆشاییەکی سەرسوڕهێنەر لەشی سووک دەبێت و باری ژیانی هێندە سووک دەبێت کە خەرێکە بفڕێت. باوەش بە تەماسدا دەکات و بە سەمایەکی شێتانە و کۆیانە بە هەر چوار سووچی ژوورەکەی دەبات. بەڵام تەماس نەوەکو بە غیرە و ئیرەیی پێبردنەکانی تەریزا لە بەرامبەر خۆیدا دڵخۆش نابێت بەڵکو هەستدەکات باری ژیانی قورس دەبێت و لەشی هێندە قورس دەبێت کە تەنانەت توانای جووڵەی بە پاکەوتنیشەوە نامێنێت.
لە قۆناغێکدا تەماس لە کاری پزیشکیی دەردەکرێت و لەگەڵ تەریزا دەچنە گوندێک لەوە سەرقاڵی کشتوکاڵ دەبن و لەوێ تەریزا هەواش هەواش هەستی دڵنیایی بە پەکەوتێیان دایدەگرێت تا ئەو کاتەی ڕۆژێک تەماس دەبینێت کە خەریکی گۆڕینی تایەی ئۆتۆمبێلەکەیەتی، کە ئۆتۆمبێلێکی کۆنە، و دەستەکانی دەلەرزێت و لە دووریەوە لاوازیی و پیربوونی تەماس دەبینێت و هەست پەدەکات و ئەمەش خاڵی دڵنیایی تەواوەتیی تەریزایە لە پەکەوتەبوونی تاهەتایی لەگەڵ تەماس.
پیربوون و لاوازیی دەبێتە دڵنیایی لە پەکەوتێیان و خاڵی هاوبەش و کەکێرەوەی تەماس و تەریزا و دەکرێت هەمان شت، بە ژیان و مردنەکانی تریش بە گشتیی ڕاست بێت.
...
ئەوەی سەرەوە هێندە سەرنج و گوزارش بوو بە هێندە بەچوون، وەستگە و کاراکتەری سەرنجڕاکێشی نەو ڕۆمانی "سووکەڵەیی لە تاقەت بەدەری بوون" ی "ڕۆمانێوسی بەناوبانگی چیکی-فەڕانسی، میلان کوندێرا"، کە لەلایەن "عەتا ئەهایی" ەوە وەرگێڕدراوە بە زمانی کوردیی، ئاگەر هێندە لە گوزارشکان جیاوازییەکیان هەبێت لەگەڵ ڕۆمانەکە بە ئەوە دەگەڕێتەوە کە دە ساڵ زیاتر دەبێت ڕۆمانەکەم خوێندووەتەوە و لە نووسینی ئەم سەرنجانە تەنها بە خوێرایی ڕۆمانەکەم چاوپێداخشاندەوە. جگە لەم ڕۆمانەی میلان کوندێرا، هەردوو ڕۆمانی "نەمریی" و "ئاهەنگی ماڵئاوایی" شم خوێندووەتەوە.

…
میلان کوندێرا، ڕۆمانووسێکی بەناوبانگی چیکی-فەڕەنسیی، لە ساڵی ١٩٢٩ لە شاری برنێی لە چیکوسلۆڤاکیا "جاران" لەدایکبووە. باوکی "لودڤیک کوندێرا" پیانۆژەن و میوزیسیانێکی بەناوبانگ بووە. کوندێرا سەرەتا میوزیکی خوێندووە و دواتریش لە زانکۆ سینەمای خوێندووە. چەندین نووسینی فیکریی هەیە سەرباری بەرهەمەکانی لە بواری شیعر و چیرۆکدا، هەروەها ڕۆمانەکانی لەوانە "نەمریی"، "سووکەیی لەتاقەت بەدەری بوون"، ئاهەنگی ماڵئاوایی"، "هەواشیی"، "نەزانیی"، "گاڵتە"، "ژیان لە شوێنکی تر" و …هتد. تا ساڵی ١٩٧٠ دوو جار دەبێتە ئەندامی حزبی کۆمۆنیست و دوو جار دەردەکرێت و پاشان لە ساڵی ١٩٧٥ وەاتی چیک بەجێدەهێڵێت و لە فەڕەنسا نیشتەجێ دەبێت. لە بۆشکی لە ڕۆمان و نووسینەکانیدا ڕەخنەگرێکی وورد و قووڵی سیستمە تۆتالیتارەکانە کە وەاتەکەی خێی بەدەستی وەها سیستمێکەوە بە زەمەنێکی درێژ دەیناناند. ڕۆمانەکانی کوندێرا ڕووبەرێکی فراوانن بە گفتوگۆیەکی فەلسەفیی قووڵ لە نێوان کاراکتەرەکاندا. خاوەنی چەندین خەاتە بە ڕۆمانەکانی. ڕۆکەوتی ٢٠٢٣-٧-١٢ ڕۆژی چوارشەممە بە دواجار ماڵئاوایی لە ژیان، نوسین و ڕۆمان کرد و بە هەتایە وەکو ناوەکی درەوشاوەی دنیای ئەدەبیات لە جیهاندا دەمێنێتەوە.

چەند ترسناکە، پەکەنین..

ئەحمەد ڕەسوڵ

لەم زەمینە پان و بەرینەدا،
کە هەمووی لەسەر ڕەوشتپاکیی ئەوە طاپۆ کراوە،
تەنیا ماڕچکەیەکیان بە ماببوونەوە،
لەوێش دەرتان کردن.
چەند سێرە،
زەمینە پان و بەرینەکەی ڕەوشتپاکیی ئەوە،
تەحەممولی ماڕچکەیەک، تەنانەت ئاگەر بە بەدڕەوشتییش بێت، نەکات!
لە مەملەکەتە ئاکار بەرزەکەی ئەودا،
تەنیا ئەو کوخەیان هەبوو تێیدا لاواز و شکاو بژین،

کوخەکەتان بەسەردا ڕووخاندن.
چەند سەیرە،
لە مەملەکەتی ئاکاربەرزیی ئەودا،
کوخێک تەنانەت ئاگر بە بەدئاکارییش بێت، جێی نابێتەوە!
ئەو شەوە،
ئاه ئەو شەوە،
کە سەرکەکەتان بە ئاپۆای چەکدارەکانییەوە،
بە هەموو ڕەوشتپاکیی و ئاکاربەرزیی خۆیانەوە،
هێرشیانکوتایە سەر کوخەکانی بەد ڕەوشتیی،
بە ئەوەی ئەوانە تەکبشکێنن کە خۆیان لە بنەڕەتدا تەکشکاو بوون،
من گریام،
ئەو شەوە زۆر گریام.
گریام بە ئەو کچانەی کە کەوتنە سەر شەقامەکانی ئاکاربەرزیی ئەوە،
بە ئەو ژنانەی ڕوخساری خۆیان دەشاردەوە لە کامەرا بەڕەوشتەکانی ئەوە.
ئەو شەوە من چاوم ماندوو و بینینم تێخ بوو بوو.
بەڵام ڕوون دەمبینین، ئەوان دایک و خوشکی من و تۆ بوون،
خودایە، ئەی خودای بە ڕەوشتەکان، چەند شکاو و غەمگین بوون.
دایک و خوشکەکانمان، تەش تەنانەت تەش خێت بە نادەگیرا و دەگریای،
ئاگەر بتبینیبان.
من بە ڕوونی دەمبینین، ئەوان کچ و هاوسەری من و تۆ بوون،
خودایە، ئەی خودای ئاکار بەرزەکان، چەند تەنیا و بەکەس بوون،
کچ و هاوسەرەکانمان، تەش تەنانەت تەش خێت بە نادەگیرا و دەتدا لە
پەمەی گریان، ئاگەر بتبینیبان.
ئەوان مەعشوقەکانی من و تۆ بوون،
ئەوان هاوڕێکانی زانکۆی من و تۆ بوون.
...
ئەوان ئاوارە و دەربەدەر بوون،
ئەو شەوە لە هەموو ژیانیان ئاوارەتر و دەربەدەرتر.
ئەوان ترساو، بەدادەو و بێپەناگا بوون،
ئەو شەوە لە هەموو ژیانیان ترساوتر، بەدادەتر و بێپەناگاتر.
ئەو شەوە،
ئاه ئەو شەوە،
تەم بینی پەدەکەنیت،
تەم بینی وەکو جیهادییەک وەها بەوویت بە یەکەم جار بە دەم
تەکبیرەوە پەدەکەنیت،
تەم بینی سەلەفییەک بوویت، دەستت بە ڕیشتدا دەهێنا و بە غرورەوە

پەدەکەنیت،
تەم بینی بانگخوازێک بووبیت، دکتۆرێک بووبیت چەپڵەتڵەدا و پەدەکەنیت،
تەم بینی نووسەرێک بووبیت،
لەوێنەیەکدا بەدەستەکت قەڵەم و دەستەکەی ترت وەکو مشتەکێ بەرزکردبوونەوە و پەدەکەنیت.
تەم بینی خوێندکاری زانکۆ بووبیت،
دەرچوویەکی بەکار بووبیت،
گەنجێک بووبیت،
گیرفان گەرم، پشتە و پەرداخ، مەشک بەتاڵ،
یان شەڕەبۆ و گیرفان سارد و بێ بەئومێدی و بەختیار،
پەدەکەنیت.
تەم بینی مامۆستای زانکۆ و پڕۆفیسەر بووبیت،
تەم بینی سیاسیی لە پلە یەکەوە تا پلە دە بووبیت،
چالاکوان و میدیاکار بووبیت،
پەدەکەنیت.
لە تیڤی و ڕادیۆ هەر قاقای پێکەنین بوو،
لەسەشیاە میدیاوە هەر وێنە، ڤیدیۆ و ئیمۆجیی پێکەنین بوو،
خودایە چ پەتایەک بوو ئەو شەوە بەهاوبوونەوە!
پەتای پێکەنین!
ئەوە هەموو پێکەڵا بە دەم پێکەنینەوە هاوارتان دەکرد:
بژی ڕەوشتپاکیی و ئاکاربەرزیی.
بمرێ بەدڕەوشتیی و ئاکارنزمیی.
ئەوە بە هەموو ڕەوشتپاکیی و ئاکاربەرزیی خەتانەوە،
هیستیریانە پەدەکەنین.
ئەو شەوە بەم دەرکەوت،
چ ئاپڕایەکە پێکەنین،
چەند تەڕخ و کوڕە پێکەنین،
چەند ترسناکە پێکەنین!

ئەحمەد ڕەسوڵ

ژینا، مەرگێک بە ووزەیەکی گەورەوە.. ئەحمەد هەسوێ

خەپیشاندانەکان و دروشمبازیی کامپنشییینان

زەرینەمان ئەو دەستواژەیەمان بیستووە کە دەڵێت فەلسەفاندن واتا فێربوونی ئەوەی چۆن بژیین، بەڵام هەک لە پێچەوانەی ئەمدا سیسرۆیان سیسرۆن "فیلۆسوف و وتاربێژی گەورەی ڕۆمانیی ١٠٦ پ.ز. – ٤٣ پ.ز." لە بارەی فەلسەفە و مەرگەوە دەستواژەیەکی سەرنجڕاکێشی هەیە، دەڵێت: "فەلسەفاندن ئەوەیە فێر ببیت چۆن بمریت" هەرچەندە لە ڕواڵەتدا ئەم دوو دەستواژەیە لە بارەی فەلسەفەوە پێچەوانەن بەڵکو لە ناواخندا هەمان شتمان پێدەڵێن. ئەگەر فەلسەفە ئەوە بێت فێربین چۆن بژیین هەوڵبێت ئەوەش فێر دەبین چۆن بمرین. سیسرۆن لە دەستواژەیەکی سەرنجڕاکێشی دیکەیدا دەڵێت: "با مردن ژیانت بگەڕێت" بە واتای ئەوەی کە مرۆڤ نەوەکو لە ژیاندابوونی گەڕانکاری بسازێنێت ڕووداو دروستکەر بێت و کاریگەری بەسەر تاک و گروپە کۆمەڵایەتییەکانەوە و کۆمەڵگاوە بە گشتی دابنێت، بەڵکو مردنیشی گەڕانکاری و ڕووداو بێت هەم بە خودی خۆی و هەم بە ئەوانیدیکەش. مەرگێک کە مێژوو دروستبکات یان وەرچەرخان دروست بکات لە نەو مێژووداً.

ئەوەی ئەمە بەرەوووی بوونەتەوە مەرگەکە بە بیرلەکردنەوە و بە فەلسەفاندن. هەزی ئەم مەرگە و ئەو ووزەیەی دەیخاتە نەو جڤات و مێژووەوە لە بڕائەت و پاکییەکی بەئەندازە لایەکەوە و زوڵم و ناحەقییەکی بەئەندازە لایەکیترەوە سەرچاوە دەگرێت. ژینا ئەمینیی، مەرگی بوونەکی پە لە بڕائەت و مەرگەکی هەندە ستەمگرانە و بە زوڵمکی هەندە گەورەوە، لە مێژووداً دەنگدانەوە و تێپەڕینی بە نەو زەمەن و شوێندا ناکەتا و ئەبەدییە.

…

خەپیشاندانی ئازایانە و ئازادییخوازانەی خەڵکی کوردستان و تەواوی گەلانی ئێران دژ بە کەماری کۆنەپەرستیی دژە مرۆڤ و دژە ئازادیی سەدارەی ئێران، سەربازی ڕەوایەتیی و حەقانییەتی بەئەملا و ئەولای، بە هەر ئینسانێکی داکۆکیکار لە ئازادیی و دادپەروەریی و وەکیەکیی مرۆڤکان، پشتگیریی و هاوسۆزیی دەربڕین لە تەکییدا بۆچەندوچوونە.

…

خەڵکی کوردستان و گەلانی دیکەی ئێران نە دڕگیرن بە شۆڤێنیزمی قەومیی و نە شۆڤێنیزمی مەزهەبیی. بەڵکو لە شۆڤێنیزمی ئاستەوخۆدان دژ بە سەرانی بازرگانانی مەوادی مووخەدیر و مەزهەب لە سەرۆکایەتیی هەموو دەسەڵاتدارێتیی جمهوریی سەدارەی ئیسلامیی و دەستوپێوەندەکانیان. هاوبەشیی و هاوچارەنووسیی خەڵکی کوردستان و گەلانی ئێران وەکو ئاوی کانیاوەکانی کۆستانەکانی کوردستان هوون و وەکو خۆری نیوەڕۆشنە.

ئەوانەی دەیانەوێت ئاسۆی ئەم هاوبەشیی و هاوچارەنووسییە لێ و تاریک بکەن بە دروشمبازیی ناسیۆنالیستیی و شۆڤێنیی نەوەکو هاودەرد و هاوخەمی خەڵکی کوردستان نییەن و بە بەرژەوەندیی ئاستەقینەی خەڵک ناکەکن، بەڵکو هێندەی کەماری شەلاق و سەدارە دژ بە ئازادیی، ژیان و بەرژەوەندیی خەڵکی کوردستان و گەلانی دیکەی ئێرانن.

گرنگە خەڵکی هۆشیار و ئازای کوردستانی ئێران لەسەرووی هوتافاتی کۆنەپەرستانە و چەواشەکارانەی قەومیی شۆڤێنییانەی بەشێک لە تاقمە سیاسییە چەکدارە پاوخۆر و ویسکییخۆرەوە کامپنشینەکان جگەبگرن. هەروەک گرنگە بە شیعاراتی سیاسیی ئەو حزب و گروپانەش فریو نەخۆن کە بەیاننامە و نەخشەڕێگای ئاپڕۆین و ڕۆژنامەی دەخڵنە بەردەمی خەڵکی کوردستان و بە دەستەواژەگەلی لەبابەت "چینی کرێکار و خەڵکی زەحمەتکێشی کوردستان" دەستپەدەکات.

هەموو ئەو کەمەڵە و گروپە سیاسییە لە ڕواڵەتدا جیاوازانە، نەوەکو خەشخەیاڵن بە دەستگرتن بەسەر "بە ئۆگرێک" شەڕش و ئاپڕۆینی بەئاکام گەیشتووی خەڵکی کوردستان و جەگە و ڕەگە سازکردن بە خەیان لەسەرۆی کەمەڵگا و مامەڵەکردنی خەڵک وەکو ڕەشۆخەڵک، عەوام و ڕەعیەت و سپاندنی ژێردەستەیی و ژیانەکی نە ئازاد و شکۆمەندانە و نە خۆشگوزەرانەش بەسەریاندا و لە بەرامبەردا خەیان ژیانەکی شاهانە و ئێریستەکراتیک، بگرە هەر ئەستا لەم ڕۆژگاری کامپنشینییەیاندا سەرانی زل و سەرۆی ئەو حزبانە لە ژیانەکی ئێریستەکراتیی هەر لە خواردن، خواردنەوە و پۆشاکی گرانبەها و گەشتە قی ئای پییەکانیان بە ووڵاتانی خەرئاوا و ماڵ و خانەوادەشیان هەمانشەوە بەبام لە مامەڵەیەکی سەردار و کۆیلە ئاسادان لەگەڵ خودی ئەو چەکدارانەی کە پاسەوانیی دەکەن لە خەیان و ژیانە خۆشگوزەرانەکەیان و کامپ و شەڕشە کامپنشینییەکەیان و ئەو پۆشمەرگانەیان "بە قەولی خەیان" لە بەپارەیی و بەئاسەیی کەمایەتیی و بەڵکو لە برستییدا ئاگرتووە تا ئاددەی ئەوەی کە تەنها صەمونە ڕەق و شربایەکی نیسکەنە لەگەڵ بەڵک پووە کە بەشی جگەرەکانیان دەکا و ناکا. ئەم پەکهاتە و مامەڵە ئێریستەکراتیک و

عەقیدەتە شۆخایەتیی و ئاغاواتییە وەنەیەکی ڕۆشن بە هەرکەسێک کە لانیکەمی ئاگایی و سەرنجدانی هەبێت لە شێوازی بەڕێوەبردن و دەسەڵاتدارەتییان پیشاندەدا ئۆگەر لە ئایینداد شتێک لە دەسەڵات و هەژموونیان بەسەر خەڵکدا هەبێت.
هەروەها گرنگە خەڵکی ئاپۆیو و خۆپیشاندەر نەکەونە ژێر کاریگەریی گوتاری پفدراوی لایەک زوناژنە ناسازکانی کەناڵە نەوتییەکان و خزمەتکارەکانی دەسەڵاتدارەتییە خەڵکیی، ئاغاواتییە تاڵانچییەکەی کوردایەتی لە هەرەمی کوردستان لە پێوەند بە خۆپیشاندانەکانی خەڵکی کوردستانەوە کە ناسیونالیزمێک دەشێنەوە لە فاشیزمێکی ڕووت زەدەتر چیدیکە نییە، لایەکی دیکەشەوە، ئەم سەرباری بووقی دەاوی ئەو دۆیان و بگرە سەدان بەوانامدارانەی خەڵکی کوردستانی عێراق و کوردستانی ئێران و نیشتەجێی وڵاتانی خێراوا "ئەمریکا، کانەدا و ئەوروپا" و ئوستەالیا کە لە مووچەی قەبەی بندیواریی دەسەڵاتدارەتییە کلیپتۆکراسییە ئەلیگارشییەکەی کوردایەتیی مشەخۆرن و دەڵەوەن و لەبەرامبەردا سەرقاڵ بە حەقارەت و تەحقیریی ناسیونالیستیین.
خۆپیشاندان و ناڕەزایەتییە فراوانەکانی خەڵکی کوردستانی ئێران جگە لە ڕەوایەتیی و بەرحەقبوونیان، لە ئۆگەری بەئاکام گەیشتنیان گرنگە خاڵێک فەرمکی بەڕێوەبردنی کەمایەتیی لەبەرچاوبگرن کە لەو بەرهەمهێنانی ستەم و بەماڤیی و پلەبەندیی هاونیشتمانییان و مشەخۆربوون و بەئاغابوونی دەستە و تاقمێک یان چەند دەستە و تاقمێک بەسەر خەڵکەوە، ئۆگەرکی هەر لاواز بێت، هەروەها بونیادنانی باشترین پێوەندی لەسەر هەموو ئاستەکان لەگەڵ تەواوی گەلانی دیکەی ئێران.
نە حزب و گروپە کامپنشینەکان و نە کەناڵە دەنگ نەشازە خزمەتکارەکانی دەسەڵاتدارەتییە ئاغاواتییەکەی هەرەم و نە بەوانامدارەکانی نیشتەجێی ئەوروپا و ئەمریکا بۆیان نییە ڕێگە چارە و نەخشە و پلان بخەنە بەردەمی ئەو و فەرمی ئایندەی بەڕێوەبردنی کەمەگاتان بە بخەنە ڕوو، هەڵبەت منیش وەکو نووسەری ئەم نووسینە نە ڕێگە بە خەم ئەدەم و نە ئەو مافەشم هەیە بەدیل و پلاتفۆرمی سیاسیی و ئیدارییە بەڕێوەبردن بخەمە بەردەمتان.
ئەو ئەوەن خەتان لە ڕووبەووبوونەوەدان لەگەڵ ئاگر و ئاسنی سوپای کەماری ئیسلامیی و ئەو ئەوەن بە خوێنی خەتان و قوربانییدانی خەتان ئۆگەرێک بە باشترکردنی ژیانتان دەسازێنن. ئەو ئەو خەتانن لەگەڵ ووردەکارییەکانی ژیانی پڕ لە قەساوەت و هەژارانەی خەتان دەرگیرن. ئەو ئەوەن لەگەڵ ستەم و نادادیی و ڕەشکوژیی دەسەڵاتداران بەرەوڕوون.

لەبەر هەموو ئەوانە، هەر ئەوەش بۆتان هەیە بیربکەنەوە و گفتوگۆ بکەن و شەوازێک لە بەرەوپێبردنی جڤاتیانە بۆ ئایندەی خۆتان و منداڵەکانتان هەڵبژێرن کە ئۆگرەی لەوە فراوانەمبوونی ژیانێکی باشتر، شارستانییتر و دادپەروەرانەتر ئۆگرەکی بەهێز بێت.

هەموو خەپیشاندانە جەماوەرییە فراوانەکان لە هەموو شار و ووڵاتێک لە دنیادا دژ بە هەر دەسەڵاتدارێک و هەر دەسەڵاتدارێتییەک کە بەبڕیاردوچوون ڕەوا و حەقخوازانەن لەسەر بنەمای ئەو ئارگیومێنتەی هەر دەسەڵاتدارێک و هەر دەسەڵاتدارێتییەک بەرەبنای کاتیگۆریی کەمەڵایەتی و دابەشبوونە چینایەتیی و بونیادە خەسڵەتنیی و هێژموونگەرەکەی دەکۆنە خانەی دژحق و خەکیش جا کەی گروپ و توێژە کەمەڵایەتییەکانی کەمەگابن پێکەوە یان توێژێک و چینێک وە یان چەند چین و توێژێکی کەمەڵایەتیی پێکەوە لە ناەزایەتیی و خەپیشاندانیانەدا لە بەرامبەر هەر دەسەڵاتدارێک و دەسەڵاتدارێتییەکدا لە خانەی حەقخوازانن، کەمەڵێک ئۆگەر و شەیمانە بەووپاندا کراوەیە، هەروەک چۆن لە بەرئەنجامی پێکدادان و ململانێی هێزەکان و سەنگی هێزەکان و ئۆگەرەکان، هەمیشە ئۆگەرەکیان ڕووداوات و ئەو ڕووداو و گەانکاریانەی کە دواتر دین بەو ئاستەدا دەڕۆن کە ئۆگەرەکە هەڵگریەتیی. خەپیشاندانەکانی شارەکانی کوردستانی ئێرانیش، بە ئۆگەرەکی دیکە ئۆگەر لە هەمان دەخی ئێستای خەکدا کەتایان بێت، هەشتا سەرکەوتنەکی گەورە و قەناغێکی نوێ دەبێت لە پێیوەندی نێوان خەک و دەسەڵاتداران و دەسەڵاتدارێتییەکەیاندا. سەرکەوتن لە پاشکشەپێکردنی دەسەڵاتدارێتیی و دەسەڵاتداران لە هەرشە بەردەوامەکانیان بە سەر ئازادیی، ژیان و گوزەرانی خەک ئۆگەر بە ماوەیەکی کاتییش بێت، ئەم سەرباری پیشاندانی خواستە کەمەڵایەتییە فراوانەکەی خەکی کوردستان بە ئازادیی و ژیانێکی شکۆمەندانە و بەرجەستەبوونی ئیرادە و هێزی دەستجەمعیی خەک.

ئەحمەد ڕەسوڵ

توندوتیژیی لە نێوان دەوڵەت و هاونیشتمانیی لەلای قیبلەر.. ئەحمەد ڕەسوڵ

لە هەر قۆناغێکی دەربڕینی ناڕەزایەتیی و خۆپیشاندانی ناوەناوەی هەر تووژێک یان چەند تووژێکی کۆمەڵایەتیی جیاواز دژ بە خەسڵەتنیی، تاڵانیی و بەماڤکردنی گوورکەی دەسەڵاتدارێتییە بنەماڵەییەکەی کوردستان بەسەر خەڵکییەوە، گوتارێکی چنراو بە دیماگۆجییەتکی پووخت لەپێناو خزمەتکردن بە ماکیاژکردن و ڕەوایەتییدان بە دەسەڵاتداران و سایکۆلۆژیا دەسەڵاتخوازییەکەی دەسەڵاتداران، دەکەوێتە گەڕ لەسەر چەندین ئاستی جیاواز و بە زمان و گوزارشکردنی جیاوازەوە. هەبەت ئەو جۆرە گوتارە کە ئاشکرایە لەسەر هیچ پێدراوێکی فیکریی دروست و هیچ بنەمایەکی لۆژیکیی یان مۆرووییی بینانەکراوە و جگە لە پاساوهێنانەوەی ئاستنزمانە بە دەسەڵاتدارێتییەکە، هیچ ئەرگیومێنت و ئەنجامێکی نییە و نەوەکو کەمترین گوێگر و لایەنگر لە کۆمەڵگای ئەمڕدا بە خێی ئاناکۆشێت بەڵکو لە هەندێ حاڵەتدا هەر لەجێدا قسەکەرانی ئەو بەچوون و گوتارە خۆشیان بەوایان پێی نییە.
ئەو بابەت و تەوەرانەی کە ئەم جۆرە گوتارە چەواشکارە هەڵگرێتی و مایەی لەسەر وەستانن زۆرن، بەڵام ئەوەی لێرەدا من دەمەوێت هەندێک قسەی لەبارەوە بکەم، مەسەلەی توندوتیژییە. لە بچوکترین دەربڕینی ناڕەزایەتیی کۆمەڵایەتییانە و گشتییانەی هەر چینێکی کۆمەڵگای ئەمڕدا، زنجیرەیەک لە گرتن، ئەشکەنجەدان و توندوتۆژیی لەلایەن دەزگاکانی دەسەڵاتدارێتییەوە ئەنجامدراوە دژ بە هاونیشتمانییان.

ئەوەی ئەمە وەکو زانراوێک هەمیشە لەبەردەمماندا ڕوون و ڕۆشن بووە ئەوە بووە کە (گوتەبژانی دەزگا حکومییەکان، گوتەبژانی حزب و کادێرانی لەگەڵ گوتاری مێدیایی دەزگا مێدیاییە حزبییەکان و نووسەرانیان) لەگەڵ دەمکردنەوەیاندا زانیومانە کە جگە لە ڕیزکردنی کۆمەڵێک پاساوی نالۆژیکیی بە توندوتیژییە هەمەڕەنگەکەی دەسەڵاتدارێتیی هیچیدیکە ناڵێن، بەڵام ئەوەی بابەتی ئەم نوسینەیە، هەندێک لەوانەن کە گوایا نووسەر و ڕۆشنبیری سەربەخۆیان ئەکادیمیستی بەڵایەنن و خۆیان وەکو ناپابەند بە دەسەڵاتدارێتیی، حزب و سیاسەتکانی، بە کۆمەڵگا پیشاندەدەن. لە

مەسەلەی بەکارهێنانی توندوتیژییدا تاکە کەسەکان و دەزگا حکومییەکان دەخەنە تایەکی تەرازووەوە بەبەکارهێنانی ئەم جۆرە گوزارشانە "نابەت خەپیشاندەران و هەڕەچەکدارەکان پێنا ببێنە بەر توندوتیژی، گرنگە خەپیشاندەران خۆیان بپارێزن لە بەکارهێنانی توندوتیژی و وێرانکاریی لە بەرامبەر شوێنە گشتییەکان، پۆیستە خوێندکاران لە تەک حکومەت و هەڕە چەنکدارەکاندا زمانی زبر و توندوتیژیی بەکارنەهێنن، توندوتیژیی لایەن خەپیشاندەرانەوە خزمەت بە ئامانجەکانی خەپیشاندان ناکات، ناکرێت خەپیشاندەر بییەوێت بە توندوتیژیی و خەسارپاندن داواکارییەکانی بە جەبەجێبکرێت، توندوتیژیی لایەن خەپیشاندەرانەوە بە زیانی خۆیان و خەپیشاندانەکەیان دەشکێتەوە و هەواڵەتی لەدەستدەدەن، … هتد"
ئەمجۆرە گوزارشانە و دیاردانە گوزارشی دیکەی لەوجۆرە ئاوەی پەماندەت ئاوەیە دەربەی ئەم جۆرە بۆچوونە یان بەدەست هەژارییەکی قووڵ و بونیادییەوە گیریخواردووە لە تێگەیشتنییدا بە هەریەک لە چەمکەکانی، توندوتیژیی، دەسەاتدارێتیی، دەزگا دەوڵەتییە مەدەرنەکان و تاکە کەس وەکو هاونیشتمانی یان بەمەبەست و ئاگاوە خەریکی خزمەتکردنەکی زالیلانەیە لە ئاست دەسەاتدارێتییەکدا کە کەمترین ئاکاری بەرپرسیارێتیی لە ئاست هاونیشتمانییان و کەمەگادا تیادا نەماوە.
ماکس ڤیبەر "کەمەناس و فەیلەسووفی ئەمانی ١٨٦٤-١٩٢٠" لە نوسینەکیدا بە ناوونیشانی "سیاسەت وەکو پیشە Politics as vocation" بە گوڕەی پەرەسەندنە کەمەایەتییە مۆژوویەکەی، دەسەاتدارێتیی پەلەندکات بە سێ جۆر:
دەسەاتدارێتیی کاریزمایی "لە نموونەی دەسەاتدارێتیی ئاینیی و دەسەاتدارێتیی پاەوانان"
دەسەاتدارێتیی تراديسیۆنا "لە نموونەی دەسەاتدارێتیی فیداییی و پاتریارکیی"
دەسەاتدارێتیی یاسایی یان دەسەاتدارێتیی عەقانیی-یاسایی "لە نموونەی دەوڵەتی یاسایی مەدەرن و بیرکراسیی"
لەباسکردنی دەسەاتدارێتیی عەقانیی-یاساییدا لە پێوەند بە توندوتیژییەوە و پێناسەکردنی دەوڵەتدا دەەت: (دەوڵەت کەمیونیتییەکی مرۆییە کە لە مۆنپۆلکردنی هەزبەکارهێنانی فیزیکییدا هەواڵەتیی بەتەنها بە خۆی دەدات.) هەروەها لە وەسفکردنی سەسیەلەژیانەی دەوڵەتدا دەەت: (قەرخکردنی هەواڵەتی بە بەکارهێنانی هەز، چەمکە جەوهەرییەکەی یاسای گشتیی مەدەرنە.) واتا دەزگاکان و یاساکانی دەوڵەت تاکە بەکارهێنەری هەزی فیزیکیین. لەرەوە لە دنیای مەدەرندا کە دەوڵەت وەکو پەکهاتەیەک لە کەمەک

دژگا و گورزێک لە یاسا ئارگانیزەکردن، کۆنتڕۆڵکردنی سیاسیانەی کۆمەڵگایە و لەمشۆو جگە لە هیرارکیەکردنی دەسەڵات قۆرخکردنی هەر جۆرێکی زەبروزەنگی دژگایی و یاساییە. بە کورتیی لە دنیای مەدەرن و هاوچەرخدا، دەوڵەت بە دژگاکان و یاساکانیەوە، ڕەوایەتیی بەکارهێنانی توندوتیژیی لە تەواوی تاک و گروپەکانی کۆمەڵگا دەستنتەوە و دەیبەخشێتە خۆی. واتا یاسا و دژگا دەوڵەتییەکان قۆرخی ڕەوایەتیی بەکارهێنانی هەر جۆرە زەبروزەنگ و توندوتیژییەک بۆتەنها بە خۆیان دەکەن.

هەبەت پێش ڤیبەر فەیلەسووفانی دیکەش باسییان لە ڕەوایەتیی پەنابردنە بر توندوتیژیی لەلایەن دەوڵەتەوە کردووە، لە نموونەی فەیلەسووفی ئینگلیزیی "تۆماس هۆبز ١٥٨٨-١٦٧٩" لە پێوەند بە سروشتی مرۆیەوە لە وتە بەناوبانگەکەیدا کە دەڵێت: مرۆڤ گورگە بە مرۆڤ. باوەڕی وایە بە جلەوکردنی سروشتیی شەڕانگێزانە و دڕندانەی مرۆڤ، دەوڵەت دەبێت بە زەبروزەنگ بێت. بەڵام ئەو جۆرە دەوڵەتەی کە هۆبز تەواو جودایە لەو دەوڵەتە عەقڵانییە-یاساییە مەدەرنەی کە ڤیبەر باسی لێوەدەکات. هەروەها پێشتریش فەیلەسووفی ئیتالیایی "نیکۆڵۆی ماکیاڤیللی ١٤٦٩ – ١٥٢٧ " باس لە جۆرێک لە دەوڵەت لە سایەی میرێکەوە دەکات کە سێ ناکاتەوە لە هیچ جۆرە زەبروزەنگێک بە ئامانجی کۆنتڕۆڵکردنی کۆمەڵگا، هەبەت لە سەرەتادا بە ئامانجی یەکخستنەوەی هەموو بەشە پارچە پارچەکراوەکانی ئیتالیا و یەکگرتنیان لە چەوەی دەوڵەتێک یان ئیمپراتۆرییەتێکی بەهێزدا و دواتریش پەنابردنە بە هەر جۆرێکی توندوتیژیی لەلایەن میرەوە لەپێناو هێشتنەوە، کۆنتڕۆڵکردن و بە یەکگرتوویی مانەوەی ئەو دەوڵەتە یان ئیمپراتۆرییەتیەدا کە هێندێک، تێزەکانی ماکیاڤیللی "بە نموونە لە کتێبەکانی "میر، هونەری گفتوگۆ و جەنگ" دا بە سەرەتای زانستی سیاسەت دادەنرێن. هەبەت کە ماکیاڤیللی هەر جۆرێکی درۆ و فێڵکردن یان ناڕاستگۆیی، هەڵخەڵتاندن و چەواشەکاریی و بە ڕەوا بوون بە میر لە ئاست هاونیشتمانییان و کۆمەڵگادا بە ڕەوا دەزانێت ئەگەر پێویست بوو لە هێندە دەخدا، هەروەک چۆن دەرخستنی کێبڕکێ تیژەکانی و بگورگبوونی میر لەگەڵ بەکارهێنانی هەر جۆرە توندوتیژییەک بەڕەوا دادەنێت ئەگەر پێویست بوو لە هێنفە دەخی دیکەدا. بەڵام ئەو جۆرە دەوڵەت و میرەی ماکیاڤیللیش وێنەی دەکەشیت تەواو جودایە لە جۆری دەوڵەتە مەدەرنەکەی ڤیبەر.
ماکس ڤیبەر لە پێوەند بە توندوتیژیی بەدژگاییکراو و بە یاساییکراوی دەوڵەتەوە دژ بە هاونیشتمانییان، ئەوەمان ڕوون و ڕۆشن پەدەکات کە ئەوەی بەی هێزە و لە توانایدایە توندوتیژ بێت و

توندوتیژی بەکاربهێنێت تەنها دەوڵەتە و بەس. تاکە کەسەکان و هاوبیشتمانییان نە بۆیان هەیە و نە دەتوانن توندوتیژ بن و توندوتیژیی بەکاربهێنن. بەگوێرەی ڤیبەر هاوبیشتمانییان کە خۆیان دەسەڵاتدارێتییان قبووکردووە و پێکیان هێناوە، دەبنە بابەتی کۆنترۆڵکردن و بەسەردا سەپاندنی دەسەڵات لەلایەن دەسەڵاتدارێتییەکەوە. هاوبیشتمانییان کە خۆیان دەسەڵاتیان پێکهێناوە و قبووڵیان کردووە دەبنە ئەو بابەتەی کە دەسەڵاتدارێتییەکە توندوتیژییان بەسەردا ئەنجام دەدات.

بە کورتی ئەو دەوڵەتە کە بە یاسا و دەزگاکانی پڕاکتیزەی توندوتیژی دەکات بەسەر هاوبیشتمانییاندا. ئەو هاوبیشتمانیانن کە بیانووێت و نەیانووێت، تاک بن یان کۆ، ناتوانن توندوتیژی پڕاکتیزە بکەن. دەوڵەت هەر خۆی لە هەر دەخەکدا، لە ئارامییدا بێت یان ئاژاوەیی، توندوتیژە بەرامبەر هاوبیشتمانییان. ئەو هاوبیشتمانیانن لە هەر دەخەکدا بێت، ئارامیی بێت یان ئاژاوەیی، ناتوانن توندوتیژ بن. تەنها لە ساتی داماڵینی دەوڵەت و هەرەسهێنانی تەواوەتیی دەزگاکانیدا لەوە دەکەوێت بتوانێت توندوتیژ بێت و توندوتیژیی پڕاکتیزە بکات.

گواستنەوەی بەماویبیانەی دەسەڵات و دەزگای هەواگریی.. ئەحمەد هەسوە

یەکەم: هەگبەکی مەژوویی

زۆر بە دواوە نگەتینەوە و لە سەدەی هەژدە و نۆزدەوە واتا لە سەردەمی میرنشینەکانەوە، ململانێی نێوان ئامۆزاکان یان براکان لەسەر دەسەڵات لە دەسەڵاتدارێتییە جەراوجۆرەکانی کوردستاندا، زنجیرەکی نەپساوە تا هەژگاری ئێستامان. هەر جارە کەبووەن و تەپەبوونکی دەسەڵات لە کەمەگای ئەمەدا بەبەری نەبووە لەو جارە ململانێ بنەماییەی لوتکەی هەرەمی دەسەڵاتدارێتیی. هەر مۆدێل و فۆرمکی دەسەڵات وەکو شێخایەتیی، ئاغایەتیی، خەلیفەکیی و حزبیی یان

تەکنۆ و تەکنەکراتی ئەمانە، گواستنەوەی دەسەڵات تیایدا میراتگرانەی خوێن، پشت و بەماوەیی بووە، سەرباری هەر بانگەشەیەکی ڕووکەشانەی هەندێکیان بۆ میکانیزمێکی مۆدێرنانەی دیموکراتییانە. واتا ئەم ململانێیەی نێوان ئەندامانی "ئامۆزاکان یان براکان" بنەماڵە دەسەڵاتدارەکان لەسەر دەسەڵات و یەکلاییکردنەوە و دەستبەسەرداگرتنی بۆ هەزی ڕووت، ڕیشەیەکی مێژوویی هەیە و تا ئێستا کەمەندگای ئەمە بۆ هەر فەرمێکی ڕێکخستن و دەزگایی مۆدێرن نەیتوانیوە تێپەڕێنێت و دابڕانێک لەگەڵ ئەو مێژووە درێژەیدا دروست بکات.

دووەم: فەرمی خێڵەکیی-ئایینیانەی حزب

حزبی سیاسیی وەکو پێکهاتەیەکی مۆدێرن بۆ ئۆرگانیزەکردنی کەمەندگا، دەسەڵات و دەزگاکان، مێژوویەکی کەمتر لە سەدەیەکی هەیە لە کەمەندگای کوردستاندا. لە دوای حکومەتەکەی مەلیک مەحمودەوە، حزبی هیوا و دواتریش کەمەندگای ژێ کاف کە دواتریش بوو بە حزبی دیموکراتی کوردستان، لایەن خوێندەواران و تۆژی پشکۆتووخوازانی ئەو کاتەوە، سەرەتای مێژووی حزبی سیاسیی و فەرمێکی دیکەی نوێی کایەی سیاسییە لە کوردستاندا، بەڵام هەر زوو ئەوانیش بە جۆرێک کەوتنە ژێر کاریگەریی هێژموونی مێنتاڵیتیی خێڵەکیی و ئایینیانەی کەمەندگا. واتا هەر لە سەرەتاوە هەوڵەکانی مۆدێرنیزەبوونی کایەی سیاسیی کە شکستی خوارد و کەوتە ژێر هێژموونی مێنتاڵیتیی خێڵەکیی و ئایینیانەی کەمەندگا هەتا ئێستاش درێژەی هەیە و وەکو خانەیەکی کانسەریی بە سەراپای جەستەی کایەی سیاسییدا بڵاوبووەتەوە.

سێیەم: هێگی خێڵەکیی-ئایینیانەی بەماوەییبوونی دەسەڵات

تووشبوونی کایەی سیاسیی کوردیی بە ڤایرەسی گواستنەوەی بەماوەییانەی دەسەڵات ڕیشەکەی لەنەو بونیادی دەسەڵاتی ئاغایەتیی و شێخایەتییدایە. هیرارکیەت و گواستنەوەی دەسەڵات لە پێکهاتەکانی وەکو ئاغایەتیی و شێخایەتیی لە کەمەندگا بڕ لە مۆدێرنەکاندا، ئاشکرایە شانداداو لەسەر خوێن و هێچڕێک بووە. ئەم عەقڵیەتە و میکانیزمەی پشتاوپشت گواستنەوەی دەسەڵاتی ماددی و هێمزی لە سیستەمە کەمایەتییە نامۆدێرنە ئاغایەتیی و شێخایەتییەکەی کەمەندگای کوردییەوە پەیوەتەوە بە نەو حزبی سیاسیی و کایەی سیاسیی لە سەدەی بیستدا. واتا بەماوەییبوونی دەسەڵات لە حزبی سیاسیی کوردیدا، ڕیشەکەی دەچێتەوە سەر مێژوویەکی کۆنتر لە حزبی سیاسیی و لە نەو مێنتاڵیتیی و بونیادەکانی سیستەمە

دەسەڵاتدارێتییەکانی ئاغایەتی و شێخایەتییدایە.
سەرنجبدە لە بازنەی یەکەمی دەسەڵاتدارانی هەر حزبێکی سیاسیی لە سەدەی بیستدا لە کۆمەڵگای کوردییدا، لە بنەماڵەی شێخ، ئاغا، سەید، مەلا، خان و بەگ، ...هتد، بوون، کە ئەو جارە لە پاشناو هەمایە بە هەژموون بەسەر مێنتاڵیتیی و کۆنەستی کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگادا و هەروەها هەمایە بە درێژە کێشانی هەژموونی بونیادەکانی مێنتاڵیتیی ئاغا، شێخ و ..هتد بەسەر فۆرم و پێکهاتە مۆدێرنەکەی سیاسەتەوە کە حزبە. بەدیوەکیتریشدا ئەوەمان پێدەڵێت کە گواستنەوەی بەماوییانەی هێز و هەژموون لە حزبیشدا ناتوانێت ئاغایانە و شێخانە نەبێت. واتا تێکهەڵکێشی بونیادە خێڵەکییەکەی مێنتاڵیتیی ئاغایەتیی و بونیادە ئایینییەکەی شێخایەتیی، بونیادەکانیی مێنتاڵیتی حزبی سیاسیی پێکهێناوە و لێرەوەیە گواستنەوەی بەماوییانەوەی هێز، هەژموون و دەسەڵات لە حزبی سیاسییدا، ڕەگەکی خێڵەکیی-ئایینیانەی هەیە کە لە مۆزوویەکی دێرین و درێژی ئاغاواتیانە و شێخایەتییانەی کۆمەڵگای ئەمەوە سەرچاوە دەگرێت.

چوارەم: دۆزگا هەواڵگریی و سیخوڕییەکان
دۆزگا هەواڵگریی و سیخوڕییەکان لە هەر ووڵاتێکی دنیادا لە بەشێکی کارەکانیاندا هەواڵگریکردن و سیخوڕیکردنە بەسەر هاوڵاتییانەوە و خزمەت بە هەشتنەوەی دژە جێگیر و باوی سیاسیی، ئابووریی و کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگا و دەسەڵاتدارێتییە دەکەن. لە بەشەکیتری کارەکانیاندا هەواڵگریکردن و سیخوڕیکردنە لە پێناوی دەوڵەت و کۆمەڵگادا و دژ بە دەوڵەتانی دیکە و نەیارانیان.
لە دژە کوردستاندا، دوو دۆزگای هەواڵگریی و سیخوڕیی کە سەر بە دوو حزبخێڵە دەسەڵاتدارەکەی کوردستانن لە هەر دۆزگایەکی دیکەی حکومەتیی و ئەمنیی دیکە بەهێزتر و پێبودجەتر و گرنگترن بە دەسەڵاتدارانی یەکەمی حزب "یان ڕاستتر بە دوو بنەماڵە دەسەڵاتدارەکە". ئەم گرنگییە و بایەخپێدانە گەورەیەی ئەم دۆزگایانە لەلایەن دەسەڵاتدارانی یەکەمی دوو حزبخێڵەوە، لەو تێگەیشتنەوە سەرچاوە دەگرێت کە دەسەڵاتداران بە هەزی ڕووتی سەربازیی، ڕووبەری مەدیایی و ئازادیی دەربڕین، ململانێی سیاسیی نوخبەیی لە نوخبەی حزبدا و هەم لەتەک حزبەکانیتردا، چەنێتیی دەستگرتن بەسەر کەی جومگەکانی دەسەڵاتدارێتیی و تەواوی کایە جیاوازەکانی کۆمەڵگادا، هەیانە. واتا لە بنەڕەتدا بەشە سەرەکییەکەی کاری ئەم دۆزگایانە لە بەرژەنجامی تێگەیشتنی دەسەڵاتدارانەوە بە کەی پرسەکان و ڕووبەڕە کۆمەڵایەتیی سیاسیی و دۆزگایەکانی کۆمەڵگاوە، بەوەتە هەواڵگریکردن بەسەر،

سیخوێیکردن بەسەر، هەڵشەڵەکردن، گرتن و ئەشکەنجەدانی هاونیشتمانییان جا ئەو هاونیشتمانییە چ ئەوەی کەسێکی نوسەر و ڕۆژنامەگەری سەربەخۆ بێت، چ ئەوەی ئەکتیڤیستێکی کۆمەڵایەتی دژبەوەی چەپی حزب بێت، چ ئەوەی ئەندام، لایەنگر و کادیری حزبە سیاسییەکانی دیکە و بەتایبەت دژبەران و ڕکابەرە سەرکییەکانی بێت یان تەنانەت چ ئەوەی بازرگان و سەرمایەدارێکی دژبەوەی چەپ حزبیی و سیاسییەکان بێت. واتا بەبێشی گوور و سەرکیی، کاری ئەم دژگایانە دژ بە هاونیشتمانییانە، بەبێشە بچوک و کۆمەکی کاریان لە دژی بە نمونە تاوانباران و تیرۆریستانە.
دەرئەنجام، ئەم دژگایانە لە ژێر دەسەڵاتی، دەسەڵاتدارانێکی مێنتاڵیتیی خێڵەکیی-ئایینیانە، ناتوانن دژگای پارێزەری هاونیشتمانیی، بە ئازادییە هەمەلایەنەکێوە لەگەڵ ڕێز و کەرامەتە ئینسانییەکەی بن.

ئەحمەد ڕەسوڵ

هەر بە بیرهێنانەوە، بە سادەیی.. ئەحمەد ڕەسوڵ

ئەم سەرک حزب و دەوڵەتانەی خوارەوە، مشتەکن لە خرواری ئەوانەی خاوەن دەسەڵاتێکی گوورەی سەربازیی، ئابووریی و کارگێڕیی بوون بە دیپلۆماسییەت و پێوەندیشیان بە ووڵاتانی دنیاوە و دەسەڵاتدارێتییەکی لە شکان نەهاتووی ئاسنینیان دامەزراندبوو سەرباری لایەنگیریی ملیۆنیی لەلایەن دانیشتوانەوە بێیان. بە هەموویان ڕووخان و نووچدانی دەسەڵاتدارێتییەکیان و دواتر بە دادگایی گێیاندن یان تیربارانکردن و تەفروتونا بوونیان، لەلای خێیان، خێڵەک و تە بێ دنیاش لە وەهمێک یان خیاڵێک زیاتر نەبوو. ئەمانە سەرباری جیاوازییان لە ئایدیۆلۆژیای سیاسیی و شێوازی بەدەسەڵات گێیشتنیان و جۆری حوکمڕانێتییان، هەموویان هاوبەش بوون لە ئەشکەنجەدان "بە ئاست و شێوازی جیاواز" ی هاونیشتمانییان و داسپاندنی دەسەڵاتدارێتییەکی دیکتاتۆریی بەبەکارهێنانی هەموو جۆرەکانی توندوتیژیی و فشاردانان لەسەر خێڵەک و هەژموونکردن بەسەر

□□ح و سایکل□ژیای هاونیشتمانییان و د□زگاکانی □اگ□یاندن.
ه□موویان پ□که□ا، د□زگاکانی خو□ندن و پ□رو□ردی□یان ب□کارهێنابوو و□کو □□گایەک بۆ خ□بەرهەمهێنان□و ل□ دەروون و زەینی تاک و گروپ□ جیاواز□کانی کۆم□□گادا نەو□ ل□ دوای نەو□دا بۆ خ□ بۆ گ□ور□ و پا□□وان کردن تا ئاستی خ□ بۆ پیرۆزکردن. ه□موویان ناعەدالەتییان تا نەو هێناوی کۆم□□گا و نەو قووڵایی د□زگاکان بردبوو. ل□ نەو ه□موو سیستەم□ جەراوجەر□کانی سایەی ئەم مەرقە نەخشە د□س□اتخوازانەدا، گاپی نەوان خ□□ک بۆ گشتی لەلایەک و سەرانی سەر□وی حزب، حکومەت و د□س□اتدار□تیی یان بنەما□□ی ئەم عاشق□ هیستیریانەی د□س□ات لەلای□یتر□و هەندە گ□ور□ بوو ل□ ه□موو □وو□کانی ئابووریی، سیاسیی، ئیداریی، شەوەی ژیان و ئاستی گوزەران، بەها و کەرامەتی ئینسانیی ل□ د□رەوەی هەر پەوانە، ه□□سەندگاندن و بەراوردکردن□ک بوو.
ه□موویان پ□یانوابوو "ه□رو□ها □ایانگ□یاندبوو بۆ د□یان شەواز و □□گەی جیاواز و ه□رو□ها بۆ گوزارش و گوتاری جەراوجەر هەزاران پات□یان کردبوو□و" ک□ هیچ کەس و لایەنەک ل□ نەو کۆم□□گادا ل□ ئەوان د□سەزتر و بۆ ویژدانتر نیی□ ل□ پەناوی هاونیشتمانییان و نیشتماندا. هیچ کەس و لایەنەک ل□ ئەوان باشتر، داناتر و حەکیمتر نیی□ ل□ پەناوی خ□□ک و خاکدا. هیچ کەس و لایەنەک ل□ ئەوان ووریاتر، ئازاتر، بەهەزتر و خاوەن د□س□اتتر نیی□.
ه□موویان هەرچی یاسا و د□ستوری و□ات□ک□ هەیە خستیانە ژێر پ□یان□و، یان یاسا و د□ستور□کیان دانا و نووسیی□و ک□ ل□ خزمەت د□س□ات و مان□وی هەمیشەیی خ□یان و نەو□کانیاندا بەت ل□ جاهو جەلالی د□س□اتدار□تیی□کانیاندا. ه□موویان هەزی سەربازیی و چەکداری حزب یان وو□اتییان کرد بە هەزی پارەزری خ□یان، بەرژەوەندی□کانیان، د□س□ات و د□س□اتدار□تیی□کیان.
ت□یاندای□، □□وای□تی شەشگە□□یی و خ□باتی □زگاریی نەتەو□، گەل و هاونیشتمانییانی وو□اتەکی وەکو مەداڵی زەرین و ئەلماس ل□ ئەخەی خەی دابوو و بەو هەیەو□ د□س□اتی □□هەای خەی بەسەر ژیان و چارەنوسی خ□□کی وو□اتەکەیدا سەپاندبوو. ت□یاندای□ بە ناوی شەشی کەمیونیستی و خ□بات بۆ یەکسانیی و ئازادیی، د□زەخ□کی بۆ خ□□کەکەی بەرپا کردبوو.
ت□یاندای□ ل□ ژێر ناوی نەت□وەچەت□یی□و، سوار سەروملی نەت□وەکەی بوو بوو و وا□اتەکەی بۆ کردبوون بۆ زیندانەکی گ□ور□. ت□یاندای□ ل□ ژێر ناونیشانی دژای□تیکردنی ئیمپریالیزمی جیهانی، سەرمای□داری و …هتد وو□اتەکەی بۆ خاک و ئاو، سامانی ژێر زەوی و سەر زەوی و ت□ بۆ□ بۆ خ□□کەکەشیی□و لەسەر خەی و بنەما□□کەی یان حزبەکەی

"هەڵبژاردنی سەرانی زلی حزب و بازنەیەکی هەرە تەسکی سەرەوەی حزب و دەوڵەت" تاپۆ کردبوو.
تێیاندایە بە دروشمگەلی قەبەی وەکو پارێزەری ئایین، یەکپارچەیی ووڵات، زمان و نەتەوە یان خۆشگوزەرانیی و ئازادیی گەل و نیشتمانەکەی، هەژاریی و گوزەرانەکی خراپ، ستەم، زیندان و سەدارەی بە هاونیشتمانییانی پشکۆشکردبوو.
تێیاندایە لە هەموو بانە گەورە و گرنگە جیهانییەکاندا وەکو پیاوەکی گەورە و بەهێزی جیهان و سەرکی دەوڵەت یان ئیمپراتۆرێتکی گەورە ڕێز و ستایشی پشکشدەکرا و هەموو دنیا دەست و دلسۆزی بوو، بەڵام هەر ئەوندەی خەڵک لێی هەستا و ڕاپەڕی، هەموو دنیا بە دەستان و دەسۆزانییەوە نەوکو هاوکارییان نەکرد و پشتیان تێکرد بەڵکو تانانەت خیان لە نەبان کرد و پیرۆزباییان لە خەڵکی ڕاپەڕیوی ووڵاتەکە و شۆشکێیان کرد و تانانەت هیچ ووڵاتێک ئامادە نەبوو بیگرێتە خۆی و مافی مانەوە و پەنابەریی پەبەخشێت.
تێیاندایە لە دوای سەرەوڵژبوونەوەی دەسەاتدارێتییە ستەمگەرە گوایا لە شکان نەهاتووکەی، نەوەک ئەندامان و لایەنگرانی حزب و حکومەتەکەی یان هەوادارانی خۆی و بنەماڵەکەی پشتییان تێکرد و لە پەناویدا خیان بەخت نەکرد، بەڵکو لە خەڵکە ڕاپەڕیوە داخ لە دڵکە زیاتر ئاگری شۆشیان بەشە پەدەدا و زیاتر لە ڕاماڵین و کەتاییپەهێنانی بە پەلەتر بوون.
تێیاندایە لە دوای نووچدان و کەوتنی دەسەاتدارێتییە هەواگرییە سەربازییە پەڕایینەکەیدا، نەوەکو تەنها خۆی و بنەماڵەکەی، بەڵکو بەشێک لە وەزیر، دەستەیشتووە حزبی و حکومییەکان، ژنەڕاە و پلەدارە سەربازییەکانی چوار دەوریشی بە دادگا و سزای خیان گەیەنران.
• پێ پەتی سکرتێری حزبی شیوعیی و سەرکی کەمبەدیا سەرباری ئەو هەموو جەبەوت و مەژووە درێژەی لە جەنگ و بواری سەربازیی، سەرباری ئەو هەموو هەژموونەی بەسەر دەزگا حزبیی و دەوڵەتییەکان و خەڵکی وەاتەکەیدا، دوای ئەوەش کە بە هەزاران و تە بە بە ملیۆن خەڵکی لە ئافرەت، پیر و منداڵ کەمەڵکوژ کرد، دواجار بە دیل گیرا و خرایە زیندانەوە و لە زیندانداا بە زەلیلی و بە نەخۆشیی دە مرد.
• ئاگەستە پینۆشێی – جەنەڕاڵی سەربازیی- سەرکی دیکتاتۆریی چیلییی، سەرباری دەسەاتە ئاسنینە تاقەنەرکەی کە چەندین کەمەڵکوژی ئەنجامدا، دواجار سەرباری هەاتنی بە بەریتانیا، ماوەیەک لە مانەوەی ناچارییدا لە ماڵەکەی خیدا "اقامە جبریە House arrest" و دواتر گەانەوەی بە چیلیی و لەوەش لە مانەوەی ناچارییدا، بە زەلیلیی دووچاری دەوستان هات و مرد.

• نیکۆلای چاوسیسکۆ سەرۆکی خوداسپاوی ڕۆمانیا لە دوای ئەوەی خەیشاندانی خەڵک فراوان بوو لە دژی، لە ووتەیەکیدا بە خەڵکی خەیشاندەر ووتی کە ئەوانە گەرە شەوێن و یاخیین و دەیانەوێت شکست بە کۆمارە سۆشیالیستییەکەی بهێنن، بەڵام نەوەکو گوێی لێنەگیرا بەڵکو خەیشاندان فراوانتر و گشتگیرتر بوو. کە ویستی بە هەلیکۆپتەرەک لەگەڵ هاوسەرەکەی هەڵبەت، لەلایەن هێزی هەوایی و سەربازیی ووڵاتەکەوە ناچار بە نیشتنەوە کرا و دەستگیرکرا. لە داداگاییکردنیدا هەشتا خەی بە سەرۆکی ووڵات دەزانیی و باوەڕی بە داداگاکە و دادگاییکردنەکەی نەدەکرد و دانیپێدانەدەنا، تا سزای مەرگی بەسەردا درا و تیرباران کرا.
• موعەممەر قەزافی، سەرۆکی دیکتاتۆریی لیبیا، بە پلەیەک مەغرور بوو لە دوا ساتەکانی دەسەڵاتییدا کە ڕاپەڕینی خەڵک سەرکەوتنی مسۆگەر کردبوو، لە دواهەمین وتاریدا هەشتا خەی بە سەرکردەی شۆڕش دەزانیی و دەیگوت شۆڕش بەردەوامە و هەموو خەڵکی ڕاپەڕیوی بە دەستی دەرەکی و بێگانە و تۆپەی دوژمنانی گەل و نیشتمانی لیبیا دادەنا. تەنانەت ئەم سەرەکە لە خەڵازییە بە ڕاددەیەک مەغرور بوو لە چاوپێکەوتنێکیدا لەگەڵ ئاریانا ڤالاچی ڕۆژنامەنووس و نووسەری بەناوبانگی ئیتالیی و جیهانی دەیگووت: هەموو ئەورووپا و ووڵاتانی ڕۆژاوا دەتوانن کتێبی سەوز وەکو کتێبەگەک بەکاربهێنن بە ئەوەی وەکو لیبیا پشبکەون. هەڵبەت کە کتێبی سەوز لە نوسینی خەیاتی "موعەممەر قەزافییە" و پڕ لە وێنە و قسەی هەڵیت و پڕیت وەکو زەربەی کتێب و یاداشتەکانی سەرەکە دیکتاتۆر، خەسڕپن و نارسیستەکان. ئەوە بوو دواجار کەوتە دەستی خەڵک و بوو بە ژێر دەست و پێی منداڵان و گەنجانەوە و لەیان دەپاڵاوە کە ئازاری نەدەن و لێی نەدەن و سەرئەنجام دوای ئازارپێگەیاندنێکی زۆری بە فیشەکێک کوشتیان.
• عەلی عەبدوڵا ساڵحی سەرۆکی یەمەنیش تا دواجار ڕایکرد و لە ترسی خەڵک و خەیشاندەران بڕۆی هەشت.
• زین العابدین بن علی سەرۆکی تونس فریا کەوت هەڵبەت بەرەو سعودیە.
• حوسنی موبارەکی سەرۆکی سی ساڵەی میسر، لەبەرئەنجامی خەیشاندانی درێژ ماوەی خەڵک ناچار بە دەستلەکارکێشانەوە کرا و دواتر دادگایی کرا و ئەویش سەرئەنجام بە زەلیلی و زەبوونی مرد.
• محمد ڕەزا شای ئێران لە بەرئەنجامی شۆڕشی گەلانی ئێران لە دژی دیکتاتۆرێتیی ئیمپراتۆرێتییەکەی لەگەڵ هەزارییەکەی کە بەسەر خەڵکدا دایسەپاندبوو، ناچار بە جێهێشتنی تەختی پادشایی کرا و کۆتاییهێنان بە ئیمپراتۆرێتیە دوو هەزار و پێنج سەد ساڵییەکەی.

پەی سەیر بوو کە ئەو خەڵکەی تا دوێنێ دەست و قاچییان ماچ دەکرد و بە هاتوهاوار بەسەر شاهەنشاهدا "شاهەنشاه واتا پادشای پادشاکان کە ئەو نازناوەی لە خەی نابوو" دنیایان کاس کردبوو، بەڵام وا ئێستا دژ بە دەسەڵات و تەخت و تاراجی ئەو هوتاف دەکێشن و هەوڵ بەوخێ دروشمی نەبەاوییانێ. هیچ ووڵاتێکی دنیا وەرێنەگرت و ئامادەنەبوو مافی مانەوەی بداتێ بە ئەمریکای دەست و هاوپەیمانیشییەوە، تا میسر ڕێگای پەدا بچێتە ووڵاتەکەی، هەڵات بە میسر و دوای ساڵێک لە ناکاو بە دەوەستان مرد.

• سەدام حسین دیکتاتەری بە زەبروزەنگ و خاوەنی سوپایەکی یەک ملیۆن سەربازیی و هەزەکی گەورەی چەکدار و چەکوچەڵەی جەنگیی لە ئاستی خەرهەڵاتی ناوەڕاستدا و خاوەنی هەزەکی گەورەی خەبەختکەرانی سەددام "فیدائیین صدام" و شەکەر، ئەوە بوو لە کوردستان لە ماوەیەکی کەمدا بە ڕاپەڕینێک دەسەڵات و سوپاکەی ڕاماڵرا لەلایەن ئەو خەڵکەوە کە بەردەوام چەپەڵیان بە لەدەدا و گەرانی و سروودیان پەدا هەڵدەگوت. دواتر و سەرئەنجام بەکەس و بە تەنیا لە کونە مشکەکدا دەزرایەوە و بەدیل گیرا و سەرئەنجام دادگاییکرا و لە سەدارە درا.

• بەنیتە مسۆلینی، سەرکی دیکتاتەریی فاشیستیی ئیتالیا، کە لە خەڵازییبووون و غروریی وایلێکردبوو خەی بە پیاوی هەرە گەورە و بەهەزی جیهان و تەنانەت مەژووش بزانێت و دەیگوت کە ئەو لەپەناو ئیتالیا و خەڵکەکەیدا بووەتە سەرک و خەڵکی ئیتالیا بەختەوەر و شەرەفمەندن کە سەرکەکی وەکو ئەویان هەیە. سەرئەنجام کە لەگەڵ هاوسەرکەی و چەند ئەندامێکی پارتیی فاشیست ویستیان هەڵبەن بە ئسپانیا، بەڵام دەستگیرکران و گوللەباران کران، خەڵک هەندێ لەی پە بوو بوو دوای ئەوەی کەوتنە دەستیان لاشەکانیان بە شەقامەکاندا ڕادەکێشا و دواتر بە ماوەی چەند ڕۆژێک بە هەڵواسراویی هەشتیانن.

هەموو ئەمانە کە دەڵێی کەمێک منداڵی لەدایکبووی هەمان منداڵدان، گەشکراوی هەمان ئامێز، پەروەردەکراوی هەمان ئاکار و مێنتاڵیتیی و هەمان شیریان دەرخوارد دراوە، چەند نموونەیەک و بەشێک بوون لەو جەرە سیستم، سەرک و بنەماڵانەی کە پێیان وابوو هەموو خەڵک و ووڵاتانی دنیا لە پشتیانن و دەیانپارێزن و خەشیان دەوێن و دەسەڵاتیی ئەوان هەتا هەتایە و بە سەرولەژبوونەوە و ڕووخان نییە، لە مەژووی نزیکی حەفتا ساڵی ڕابردوودا.

گرنگ و پەویستە ئاگاداربوون لە مەژوو و خە گەلنەکردن لە ئاستییدا.

ستەمکاریی و گەمژەیی .. ئەحمەد هەسوە

دەسەڵاتداران و دەسەڵاتدارێتیە ستەمکارەکان، وەک ئەوەی لە هەمان منداڵدانەوە هاتبن و بە هەمان شیر گەورە بووبن،
هەموویان هەمان حەماقەت و هەمان غروری بەش داگیریان دەکات.
هەموویان تا دواهەمین خولەکەکانی دەسەڵاتیان، پێیان وایە:
تەنها ئەوان دەسەزی ئاستەقینەی گەل و نیشتمانن،
تەنها ئەوان خەشوویست و سیمبولی پیرۆزی تەکەڵیان زێرینەی خەڵکن،
تەنها ئەوان فریادڕەسی ژیانی کەمەگایان ئاگری چەتری ئارامیی و خەشگوزەرانیی خەڵکن،
تەنها ئەوان پارێزەری گەل و نیشتمانن،
تەنها ئەوانن خاوەن دانایی و بلیمەتییەکی بوونە،
تەنها ئەوانن قارەمان و ئازا و چاونەترس،
تەنها ئەوانن خاوەن هێز و قودرەت، هێز و قودرەتەکی لەشکان نەهاتوو.
...
ئەوەی سەرەوە هەست و تێگەیشتنی دەسەڵاتدارانی ستەمکار و خەسڕەنە سەبارەت بە خۆیان و کەمەگاش.
...
لە کاتێکدا ئەوان ناپاکی ئاستەقینەن بە گەل و نیشتمان،
ئەوان بەزراو و مایەی نەفرەتی زێرینەی خەڵکن،
ئەوان وێرانکەری ژیانی کەمەگا و ڕوخێنەری چەتری ئارامیی و خەشگوزەرانیی خەڵکن،
ئەوان سەرچاوەی هەژاری داماننی هەمەلایەنەی گەل و نیشتمانن،
ئەوان لە نەزانیی و گەمژەییەکی بوونەدا گیریان خواردووە،
ئەوانن ترسنۆک و خەڵحشاردەر،
ئەوانن خاوەن هەزەکی فشەڵ و ساختە، هەزەک کە هەرسات لە ئاگرێکی شکان و هەڵاتندایە.
...

واتا لە وەهەکدا دەژین کە هەڕەشەی پێچەوانەی ژیانی واقعیی و ئاستەقینەی خۆیان و کەمەگایە.

...

بازنە هەر بچووکەکەی لوتکەی هەژمونی دەسەڵاتدارێتی بە چەند بازنەیەکی کەمک فراوانتر دەوردراوە و ئیشی ئەو بازنانە لەو جۆرە سیستم و حوکمڕانێتییانەدا ئەوەیە کە هەم بەرهەمهێنەری ئەو هەست و تێگەیشتنە وەهمییەی دەسەڵاتدارانن لە هەمبەر خەیان و جڤات، هەم تیریزەکەری ئەو وەهمەن ڕووە و دەسەڵاتداران و جڤات بەو ئامانجەی بەرگی حەقیقەتی بەبادا ببەن. ئەو بازنانە لە پلەدارە بەرزە سەربازییەکانەوە بیگرە بە شیکارەوە و نووسەرە سیاسیی و ئابوورییەکان کە تەواوی لەژیکی نێو کایە مانەپەکراوەکانی ئابووریی، سیاسیی و دەزگاکانی پڕوپاگەندە "لەم جۆرە سیستمانەدا دەزگا مەدیاییەکانی سەبەر و خزمەتکاری دەسەڵاتداران لەوە دەکەون پەیان بگوترە مەدیا، بەکو دەبنە دەزگای پڕوپاگەندە" دەگرێتەوە. کە هەبەت لە خوار ئەو چەند بازنەیەشەوە چەند بازنەیەکی دیکە دەن کە کاریان ووردکردنەوەی ئەو حیکایەت و وەهمانیە کە خەیان لە کادرە ناوەندیە سیاسیی و ئابووریەکان لەگەڵ بەرپرسە مەدیایی، هەواڵگریی و چەکداریەکاندا دەبینێتەوە.

ئەمانە هەموو پێکەا بەشداریدەکەن لە هەڵچنینی ئەو کەشکی وەهمەی کە هەست و دەروونی دەسەڵاتداران لە ئارامییدا ناهێڵێت. واتا ئارامیی و ئاسوودەییەک کە لە خۆگەلکردن لە ژیانی واقعیی جڤاتەوە و لە وەهمی بینین و تێگەیشتنەوە لە خواستی ئاستەقینەی هاونیشتمانییانەوە سەرچاوە دەگرێت. بەیە لەم جۆرە سیستمانەدا ئەوەی دەسەڵاتداران و ئەو چەند بازنەیەی دەوریان داگیردەکات، گەلێتیی و وەهمەکە کە تا ئاستی حماقەت و گەمژەیی دەیانبات.

لەرەوەیە لە نێو سیستمە سیاسییە ستەمگەرەکاندا، هەر جۆرەکی دەسەڵاتدارێتیی سیاسیی لەوشەوە سەربازیی، ئیداریی و تەنانەت ئابووریش، جۆرێک لە حماقەت یان گەمژەیی بە کەسی دەسەڵاتدار دەهێنێت. درێژکەشانی هەرچی زیاتری زەمانی هەر کەسێک لە نێو ئەتمسفیری دەسەڵاتدارێتییدا، دواجار دەبێتە هەرچی زیاتر گەورەتر بوونی بەی ئەو حماقەت و گەمژەییە. زەقترین نموونەی ئەم جۆرە لە حماقەت و گەمژەییش هێستە بەنیوبانگەکەی ماری ئانتوانێت "۱۷۵۵-۱۷۹۳" شاژنی فەڕەنسایە، کاتێک لە وەڵامدا بە ناڕەزایەتی و خەپیشاندانی هاونیشتمانییانی برسییدا، دەڵێت: با کێک بخۆن"Let them eat cake".

...

جۆرج ئۆروێل "۱۹۰۳-۱۹۵۰" لە ڕۆمانە بەناوبانگەکەیدا "۱۹۸٤" وورد و جوان تابلۆی ئەو سیستمە ستەمگەرەمان بۆ دەکێشێت کە دەزگاکانی و بەرپرسەکانییان "هەبەت بە کاری کارمەند و کادرانییان" لە

هەڵگرانەوەی حەقیقەت و ئاوەژووکردنەوەی هەموو شتێکدا لە نوکەیی گوتارە سیاسیی و مەدیایەکەی سیستم، حزب و بیگ برازدا چەن "ئاشتی، ئازادیی و هەز دەبنە جەنگ، کەیلایەتیی و نەزانیی"*.

...

چیرکی کوتنی بن عەلی لە تونس، موبارەک لە میسر، قەزافی لە لیبیا لەم چەرخەدا و مەسەلەلینی لە ئیتالیا، چاوسیسکە لە ڕۆمانیا، حەمەزا شا لە ئێران، پینۆشە لە چیللی و پۆپپت لە کەمبەدیا، لە سەدەی بیستدا چەند نموونەیەکی کەمن لە مەژووی دەستەدارتییە سیاسییە ستەمکارەکاندا کە چیرکی کوتنی هەمویان وەک ئەوەی هەمان چیرک بن و هەمان کەس نوسیبێتی چونکە هەمان حەماقەت و گەمژەیی بەرهەمهاتووی وەهمی دەستەاتدارتیەکیان تانوپۆی تێنیون.

...

دەستەاتدارانی ستەمکار، نوکو تا دواهەمین ساتی دامانی ئیمپراتۆرتییەکیان، هەشتا بە قووڵی لەنو ئەو وەهمەدا چەقیون کە سەرلەبەری تەگەیشتنییان ئاوەژووەدکاتەوە، بۆکو لە ساتی کوتنیشیاندا و دواتریش لە ساتی دادگاییکردن و تیربارانکردنیشیاندا هەموو ئەو ماجرایە وەکو خەو دەبینن و باوەڕ بە چاو و گوێی خیان ناکەن.

.....

*"ئاشتیی جەنگە – کەیلایەتی ئازادییە – نەزانیی هێزە war is peace – freedom is slavery – ignorance is strength " – سترکیەکی نەو سیستمە سیاسییەکەی بیگ برازە "برا گەورە" ن.

ئارکەن و ڕەخنەی عەقڵی دینی ... ئەحمەد ڕەسوڵ

کۆمەڵگای کوردستان وەکو بەشێک لە کۆمەڵگا خەرهەڵاتییە "کە ناودەبرێن بە" ئیسلامییەکان، دەرگیرە لەگەڵ کێشەگەلی بونیادیی پێوەندیدار بە عەقڵ و ڕەشنبیریی دینییەوە. بەشکی زۆر لە

کۆشکانی ئەمش هەمانشێوەی بۆشکی زەر لە کۆشکانی کەمەگا ئیسلامییەکانە لەسەر ئاستگەلی جودا، لەوانە: کۆشی نوکردنەوەی بەها و نەم، ەەی عەقڵ بە مانا ەەخنەیی زانستییەکی لە بەرهەمهێنانداا لە نێو تەواوی لقە جیاواز و سەربەخۆکانی زانستدا، بە تایبەتی کایەی زانستە مرۆییەکاندا، کۆشی مێنتاەیتیی کۆنزەرقاتیقانەی نێو کایەی سیاسی، کارگەیی، دەزگایی و دەوەتداریی بە گشتی. واتا زەرینەی بوار و کایە جیاوازەکانی کەمەگای ئەمە کۆشی چەقبەستوویی و دواکەوتوویی لە پێوەند بە عەقڵیەتکەوێە کە ەەگکانی بە قووڵی لە سەرزەمینی عەقڵیی دینیی چەقیون.

تەگەیشتنی لاهووتی

لەکدانەوە و ڕاڤەی دەقەکانی هەر کتێبێکی "کە ناودێرن بە" ئاسمانی بە توندی پێوەندیدارە بە دەسەاتدارێتیی سیاسیی هەر دەوەت، هەرەم یان ناوچەیەکەوە. لەو چەوێشدا لەکدانەوە و ڕاڤەی دەقەکانی قورئان بە تونەدی پێوەندیدارە بە دەسەاتدارانی ووڵاتانی دنیای عەرەبی و "ئەوەی ناودێرە بە" دنیای ئیسلامیی. واتا دەسەات لەکدانەوە و ڕاڤەی دەقە دینییەکان قەرخدەکات بە خەی و بەگوەڕەی جۆری تەگەیشتنی دەسەاتە کە هەبەت لە خزمەت بەرژەوەندیەکانیدا، جۆرێکی دین دەکاتە تاکە تەگەیشتنی سەرکیی و زاڵ هەم لە پێوەند بە نەوخەی ئەو کەمەگایەوە کە ئەو دەسەاتە دەسەاتدارە بەسەریدا هەم لە پێوەند بە دەرەوەی ئەو کەمەگا و دەوەتەوە. واتا ئەمە لەبەردەم جۆرەک لە دینداین کە جۆری تەگەیشتن، لەکدانەوە و ڕاڤەی دەسەاتدارانە بە دین زیاتر لەوەی مانا و کەکی خودی دین بەت کە هەبەت بانگەشەکردن بە ئەوەی کە هەر جۆرێکی دیاریکراوی تەگەیشتن بە دین کەکی ڕاستقینە و بچەندوچوونی مانای تاک و تەنهای دین بەت ئەوە هیچ نیە جگە لە لەدان لە فرمانایی تەکستە دینیەکان و دابەینیی دین لە قووڵاییە فرە ەەندیەکەی لەگەڵ دەستبەسەرداگرتنی دین و لە قاڵبدان و بەرتەسکردنەوەی جیهانیی ناوەکیی و دەرەکیی دین و ماناکانی. ئەوەش ئاشکرایە کە لەکدانەوە، ڕاڤە و تەگەیشتنێک بە دین سەروەر کراوە کە هیچ نییە جگە لە لەکدانەوە و ڕاڤەکردنێکی لاهووتیی بە دین و لەمەشەوە بەرهەمهێنانی تەگەیشتنێکی دەزگایی کەمەڵایەتیی لاهووتیی لە ئاستێکی هەم جەماوەریی بەرفراوان و هەم چاندنی لانێو وە هەم بونیادنانی تەواوی دەزگا و ئامرازەکانی دەوەت و دەسەاتدارێتی لەسەر ئەو تەگەیشتن، ڕاڤە و لەکدانەوە لاهووتییە بە

دین و دواتریش ناردنە دەرەوە و بەاوپێکردنی ئەم جۆرە لە دینو ئەم جۆرە لە تێگەیشتن بە دین بە تەواوی دنیادا. تێگەیشتنی لاهووتی بە دین ڕێگە بە ئازادییی لێکدانەوە و ڕاڤەکردنی دین و تێکستە دینییەکان نادات و هەر جۆرە تێگەیشتنێکی دیکە بە دین دەخاتە خانەی کوفر و بە تەکفیرکردن وناڕەحەتکردن بە هەر جۆرە خوێندنەوەیەکی دیکە بە دین دەداتەوە. واتا تێگەیشتنی لاهووتی بە دین، لێکدانەوە و ڕاڤە بە دین قەرخدەکات و ڕێگە بە ئازادیی تێگەیشتن لە دین نادات و ئەمەش لە دەخی دنیای عەرەبی و ئیسلامییدا دەستەبەری ئەنجامی ئەدات، لە نموونەی وەهابیزم و سەلەفیزم وکو تێگەیشتنێکی لاهووتی بە دین و بەرهەمهێنانەوەی لە ئاستێکی بەرفراوانی جیهانییدا.

زۆرینەی زۆری توێژەرانی فیکری دینی، مانا پێکدێنەکانی دەق، مێژووی ئیسلامی، ئاماژە زمانەوانییەکانی نێو دەق، خوێندنەوەی دەق لەنێو کۆنتێکستێکی کۆمەڵایەتیی مێژووییەکییدا و لێکدەرانی دەق مێژووییەکان لە تەواوی جیهانی عەرەبی و ئیسلامییدا، لە خاڵێکدا یەکدەگرنەوە و لە چەقێکدا هەمان ئامانج دیاریدەکەن، ئەویش گەڕانە بە دوای دەستەبەرکردنی "اصالە". دەستەبەرکردنی چییە؟ واتا گەڕانەوە بە ئێو دەقە مێژووییانەی جیهانی عەرەبیی ئیسلامیی کە شوناسی ئینسانی عەرەبیی ئیسلامییان لەسەر بونیادنراوە. پرسیارەکە لێرەدا ئەوەیە ئەم گەڕانەوەیە بە ئێو دەقە مێژووییانە "دەقە فەلسەفی، سەسیەلۆژی، ئاکاریی، سیاسیی، ئەدەبی و زانستییەکان" بە کام ئامراز و کام کەرەستانە؟ بە کام مەتەدە؟ ئایا مەتەدە فیلەلۆژی، سەسیەلۆژی، ئەنترۆپەلۆژییەکان دەچاودەکەن؟ هەبەت نەخێر. ئایا توێژینەوە لە دەقگەلێکی مێژووییی پاشپشت بە مەتەدە فیلەلۆژی، سەسیەلۆژی و ئەنترۆپەلۆژییەکان نەبەت دەرئەنجام دەبەتە چی؟ ئایا هەوەدان بە خوێندنەوەی دەقگەلیی مێژووییی بە مەتەد، کەرەستە و ئامرازە زانستییە مرۆییە هاوچەرخەکانی دنیای مەدەرن نەبەت دەرئەنجام بە چی دەگات؟

داستانئامێزیی یان چیرۆکئامێزیی

تەواوی دینەکان پێکهاتەیەکی چیرۆکئامێز "قصصی" یان هەیە. ئەوەی بە زمانی ئینگلیزی "myth" و بە زمانی فەرەنسی " le mythe " ی پەدگوترێ "کە دەتوانین لە زمانی کوردیدا بە داستان وەریبگرین نەوەک ئەفسانە" کاتێک بە زمانی عەرەبی وەردەگێڕدرێت دەبەت بگوترێ "قصص نەوەک اسطورە" چونکە ووشەی اسطورە کە لە قورئاندا هاتووە بەمانای درۆ وِ ناڕاستیی دێت و مانایەکی نێگەتیڤی هەیە "{إِنْ هَـذَا إِلاَّ أَسَاطِيرُ الأَوَّلِينَ} ". هەروەها لە قورئاندا

هاتووە "{نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ القَصَصِ} " بەیە ئەوە ەاستە کە گوتاری دینی لەسەر چیرەکگەل بینا کراوە. هەر لە سەرتاکانەوە فەلسەفە "فەلسەفەی کلاسیک لە یەنان" لە خوەندنەوەی میتەلەژیای یەنانییەوە پەنا دەباتە بەر سەرجەم ئامرازەکانی کە عەقە دەستبەریان دەکات لە بیرکردنەوە و شیکردنەوە و بەگاندن و سەلماندن لە پەناو ئەنجامگیری و تەگەیشتندا لە کاتەکدا و لە بەرامبەردا مەتافە، هەما و ئاماژەکان کە لە نەو ئەدەبدا هەیە و هەروەها لە نەو پانتایی گوتاری دینییشدا بە شەویەکی گشتی.
ئەو سە پەرەگرافی سەرەوە، سە لە چەندین تەوەری نەو ئەو گفتوگەیەی محمد ئارکەنن لە بەرنامەی مەسارات لە کەناڵی ئەلجەزیرە لە ساڵی ٢٠٠٨ لەبارەی ئەو جەڕەی تەوژینەوەی ئەکادیمی و لەکەرانی دنیای عەرەبیی ئیسلامییەوە بە مەژووی عەرەبیی ئیسلامیی و هەروەها سەروەر و باڵادەستکردنی جەڕەک لە تەگەیشتنی وەهابییانەی سەلەفیی سعودیی بە دین و هەژمونکردنی لە ئاستەکی جیهانییدا.

زمان، یادگە و خەیاگەی کەیی

فەربوونی هەر زمانەک سەرباری جەراوجەڕیەتی لە زماندا لەلای هەر کەسەک، کرانەوەی کلتوری و فەرهەنگی لەگەڵ فەزیلەتی شارستانیی و ئاشنابوون بە یەکەک لە ڕەگەکانی بیرکردنەوە و تەگەیشتنی مرۆیی و یەکەک لە ڕەگەکانی داهێنان و بەشەک لە کەلەپوری مرۆیە. ئارکون سەبارەت بە کەمینەکان دەڵێت "هەر تاکەک لە کەمینەیەکی زمانیی لە هەر ووەاتەکدا ناچارە سەرباری زمانی باوانیی وەکو کەمینەیەک، زمانی فەرمی ووەاتەکەش بزانێت کە زمانی خوەندن و زمانی دەوڵەتە. زمان بە توندی پەیوەندیدارە بە دەوڵەتەوە. فەربوونی زمانەک جگە لە زمانی باوان، بەدەستهێنانی سامانەکی کلتوری و شارستانییە بە هەر کەسەک. زمان یادگەی کەمەایەتی هەر کەمەڵە مرۆڤەکە. فەربوونی هەر زمانەک، ئاشنابوونە بە جەرەکەی دیاریکراوی تەگەیشتن و بیرکردنەوە، ڕەگەیەکی دیاریکراوی داهێنان لەلای کەمەڵەکی مرۆیی، هەر بۆیە یونسکۆ داکەکی لە مانەوەی زمانەکان و ڕەگریکردن لە لەناوچوونیان دەکات وەک بەشەک لە توراسی مرۆیی"

چواردەی ئەم مانگە "سەپتەمبەر" دەیەمین ساڵیادی کەچی دوایی بیرمەندی گەورەی "جەزائیری-ئەمازیغی" دنیای عەرەبی و ئەوەی ناودەبرێت بە جیهانی ئیسلامیی، محمد ئارکەنە، تەوژمەک بە پاشخانەکی تەوژینەوەی فیکریی ڕەخنەیی ئەکادیمیی زیاتر لە چل

ساییەوە لە مژوو، گوتار و بونیادە فیکرییەکانی دنیای عەرەبی و مژووی ئیسلامیی بە خوێندنەوەیەک و تێگەیشتنێکی جیاوازەوە لە خودی دەقی قورئانیش. ئارکون، سەرەتای زمانی ئەمازیغی کە زمانی باوانی بووە وەکو کەمینەیەک، زمانی عەرەبی، زمانی فەرەنسی و ئینگلیزیشی زانیوە. زۆرینەی کتێبەکانی بە زمانی فەرەنسی نوسیوە و هەندێکی کەمیانی بە زمانی ئینگلیزی نوسیوە.
ئارکۆن خوێندنەوەیەکی فرەهەندی ئینتێرپەلەژیی بە بەشێکی گەورە لە مژووی فیکری ئیسلامیی و بە هەندێک لە تێکستەکانی وەکو"الحکمة الخالدة بە فارسی جاودان خرد"ی ئبن میسکەوەی "ئیبن میسکەوەی، زانایەکی گەورەی ئیسلامیی-ئێرانیی سەدەی دەیەمی زایینییە" دەکات. فرە هەندیی توێژینەوە و نوسین و کتێبەکانی ئارکۆن، وایکردووە ببێتە یەکێک لە زانا و توێژەرە "یەکەمکان" گەورەکان لە خوێندنەوەی مژووی فیکری ئیسلامی، هێنانەی گوتاری دینیی، شیکردنەوە و هێنانەکردنی بونیادە عەقڵییەکانی دنیای سیاسی عەرەبیی و بە تایبەتی هێنانەی شیکارییانەی بە توێژینەوە و خوێندن لە ئاستی زانکۆیی و ئەکادیمی لە دنیای عەرەبییدا. ئەم نوسینە وەکو یادخستنەوەیەکە لە توێژەرێکی گەورەی مێژووی ئیسلامی و دنیای عەرەبی کە نزیکایەتیەکی ئەجگار زۆری بە دنیای ئەمڕۆوە هەیە. قسەکردن لە مژووی زیاتر لە چل ساڵیی توێژەرێکی وەها گەورە کات و هەوبەری نوسینی فراوانتری گەرەکە. تەنها ئاماژەکردن بە کتێبەکانی و هانانییان، بە خۆی لە نوسینی کتێب نزیکدەبێتەوە. گرنگە جەدەل و مشتومڕێک کە نوسینەکانی ئارکون لە نەوەندی هەشتەکانی و ئەکادیمی عەرەبییدا دروستیدەکات، لە دنیای هەشتەکانی و فیکریی ئەمڕۆدا دەنگدانەوە و گفتوگۆی لەبارەوە هەبێت.
خوێندنەوەی ئارکون یەکێک لە پێویستیەکانی دنیای هەشتەکانی ئەمڕۆ و دنیای ئەکادیمی و کایەکانی بەرهەمهێنانی زانستیی ئەمڕۆیە. تێگەیشتن و خوێندنەوەی ئارکون، هیچی کەمتر نییە "ئاگر زیاتریش نەبێت" لە خوێندنەوە و تێگەیشتنی فیلسوفان، کەمەناسان و نوسەرانی خەراوایی.

منم، کاوەی جوانیی ... ئەوەش، مەرانەی بەشەرفییی ... ئەحمەد هەسوە

ئەگەر ئەوە نە تانە زەوی، بەکو ئاسمانیشتان تاریک نەکردایە،
من بەشی خەم تیشکم دەبوو.
ئەگەر ئەوە هەندە دڕقییتان نەبارانداید،
دەی منیش وەک سارایەکی بەکەران لە نەرمییدا نەدەبوو.
ئەگەر ئەوە، هەندەی گەردی سەر هووەتی بگەردی منداڵەک
ئاکارتان لە نەو ئەمدا دەهشتەوە،
منیش ئەستا هەندە بەحمانە لە دووریی منداڵکان و
منداڵکانیش هەندە دەهەقرچنەرانە لە دووریی من
نەدەسووتان.
...
ئای چەند بە سەخاوەتەوە پەشوازیمان لەکردن ئەمە و
چ میهرەبانانە هەموو میهری خەمان پەشکەشکردن.
ئای چەند بەد هاتن ئەوە و چ دزەویتان لە هەحماندا هووند.
ئای چ حیلەبازانە هاتن ئەوە و چ دەندانە ئەژنەتان لەسەر سنگمان چەقاند.
...
من بەم هەموو ناسکییەوە کوا تاقەتی شەی ئەو هەموو دەقییەم هەیە،
من بەم هەموو جوانییەوە کوا حەوسەی جەنگ لە دژی ئەو هەموو دزەویی ئەوەم هەیە.
ئەوە چەن توانییتان تخوبە دوورەکانی دزەویش تەپەنن!
ئەوە چ جەرەک بوون لە خراپیی، کە ئیتر خراپیی لە دەرەوی تەعریف مایەوە.
ئەوە کوی کام پیشەگرانی دەشکاندن بوون، کە هەندە بلووری جوانیی ووردوخاش کەن.
ئەوە چ هەیەکی زەی بەوفایی بوون،کە هەندە بتوانن خائینانە بژین.
ئاخر خیانەت و دەشکاندن تا سنورەک دەتوانن هەبن،
ئەوە لەوشتان تەپەاند.
ئەوە چ ئەهریمەنزادیەک بوون کە ئەهریمەنیش حاشاتان لەبکات.

ئاخر خراپش تا سنورێک ئەریمانەیە،
ئەو لەوشتان تێپەڕاند.
...
من کاوەم، هێندە جوانم، لە جوانییدا دەمرم.
من کاوەم، هێندە ناسکم، لە ناسکییدا هەڵدەوڕم.
...
لە ناسکییدا هەڵوەرین، وەک هەڵوەرینی گوڵا بە شنەیەک،
کە لە ئەو دەتوانێ!
لە جوانییدا لە مردن، وەک ئاوابوونی غوباریی دەنگ، دەنگی چینی ئەوین،
کە لە ئەو دەتوانێ!
تواناوەی من، وەک تواناوەی ئەوارە بە بەدەنگیی لە شەودا،
کە لە ئەو دەتوانێ!
من توانیم، لە ناسکییدا، لە جوانییدا، لە تواناوەدا.
...
ئاگەر ئەو تەزقاڵەک غیرەت و کەرامەت، هێندەی سەرە دەرزییەک
جوامێریتان بوو بووایە،
من بەم هەموو شەهامەت و جەسارەتەوە، بەم هەموو عیزەتی نەفسەوە
نەدەمردم.
.....
کاوە، ناوی ئەو کەسەی کە لە هەژدەجێ ڕۆژی ٢٦ ی جولای ٢٠٢٠ لە باخی گشتی خەی خنکاند، ناوەکی سیمبولیکە بە هەموو ئەوانەی دەگەڵ ئەو قەناعەتەی کە کەتاییەنان بە ژیانیان بە ئارامیی و ڕزگاربوون لە ماندووبوون و تراژیدیای زیندەگییان دەگەیەنێت. جا ئەو هەکارانەی لە پشت ئەو خودلێناوبردنە چ دەسەڵاتدارێتییە بەباک و نابەپرسیارەکەی بزووتنەوەی کوردایەتی بێت، چ دەڵقیی و فشاری کەمەگا بێت یان بەئومێد بوون و بەهەوابوون لە نزیکان و دەستانێک کە ڕۆژانێک جێگای ئومێد و متمانە بووبن. واتا لە هەر دەخێکدا کاتێک ئینسان لە دەخی بێچارەییدا خودکوژی بەبێ هیچ زیانێک بە ئەوانیدی دەکاتە ڕەگاچارە بە دەربازبوون لە بەئومێدی و ذەتەنگییە قووڵە بەکەتاییەکەی جارێک لە ئیستاتیکا یان جارێک لە بەرائەتی تێدا دەردەکەوێت وەک ئەوەی هەموو ئەوانیتر بەرپرسیار و تاوانبار بن لە ئاستیدا. بەهەرحاڵ ئەم تێکستە دەرکەشانی ئەو ڕەگەزە ئیستاتیکی و ئەو ڕووبەرە لە ناسکیی و پاکییەیە کە دەشێت لە نێو خودی کردەکەدا و هەروەها دەکرێت لە نێو خودی بکەرەکەدا هەبێت. ئەمە ستایشی کردەی خۆکوژی یان هیچ کردەیەکی تۆندوتیژانە نییە، بەڵکو هەرخەی ئەو کەتاییەنانە بە خود وەک جارێک لە غەدر دەبینێت

کە هەمووان لە بەرامبەر خۆکوژدا تیایدا بەشدارن بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ. دیسانەوە وەک دووبارەکردنەوەی ستایشی خۆکوژی یان هیچ جۆرێکی تووندوتیژی نیە ئەم تێکستە هەندێ نیگایەکی شیعریی لەو تەنها کەوتنەوەیەی ئینسان لە دۆخی دوورکەوتنەوەی تەواوەتی لە هەمووان و بە هاوڕێیەک کە ئیتر نییە هاوڕێیەتی لە کاتی زیندەگی، تەنها لەو کردەیەدا دەبینێت.

ئەحمەد هەسۆ

سیستەم لە ئاستی جددیەت و گاڵتەجاڕیی ... ئەحمەد هەسۆ

ئەتەرێتی لەسەر دیسپلین و یاسا بیناد دەکرێت.

کە دەڵێین یاسا دەبێت هەما بە ئەوە بکەین چ هێستێک لە یاسا؟!

یاساگەلێک کە کەشوهەوای فەزای گشتی دەکەنە کەشوهەوای نێو دەزگاکان، دەزگاکانیش قاندراو بە هەوایەکی خنکێنەر. هەوای یاسا تووندکانی چاودێری و سزا. واتا هەواڵدان بە سیمیلاریزەکردنی فەزای گشتی "جا فەزای گشتی- واقعیی وەک شوێنەکانی پێکگەیشتن و کەبوونەوەی هاونیشتمانییان لە بابەت پارک، ناوەندە کلتوری و فەرهەنگییەکان، شەقام و قاوەخانەکان ...هتد بێت یان فەزای گشتی- مەجازی وەک تۆڕەکانی پێکگەشتنی کۆمەڵایەتی و ماڵپەڕە و هووبڕەکانی دەربڕینی بیروڕا و گفتوگۆی خێک لە هێگای هەڕەکانی ئینتەرنێت و ئامڕە تەکنەلۆژیکانەوە بێت" بە فەزای نێو دەزگا بیرەکراتیەکانی جێستەی ئەتەرێتی خۆی. یاساگەلێک کە نوێنەرایەتی ئەتەرێتی دەکەن دژ بە هەناسەدانی ئازادانەی تاکەکەسەکان.
لەرەدا یاسا بەجێی ئەوەی ئازادیی فەراهەم بکات و بیپارێزێت خۆی دەبێتە مەتەکە دژ بە ئازادیی تاکەکەسەکان. کەسەکان دەبێت هەڵسوکەوتار و گوفتاریان لە چوارچێوەی یاسا و دیسپلین بێت، هەبێت یاسا و دیسپلین کە لە خزمەت ئەتەرێتیدایە. واتا یاساکان و نوێنمایەکان کە بەسەر دەزگاکاندا دادەسپێنرێت و دواتریش هەوڵدەدرێت هەمان ئەو ئەتمۆسفیرە کۆنتڕۆکراو و دەستبەسەرداگیراوەی نێو دەزگاکان

بگوازرێتەوە بۆ نێو فەزای گشتی. واتا هەماهەنگی ئێتمسفیری نێو دەزگاکان، ئێتمسفیری فەزای گشتییەش کۆنتڕۆڵبکرێت و دەستبەسەردا بگیرێت.

لەم جۆرە سیستمەدا ئێتۆرێتی هیچ نیە جگە لە دەسەڵاتداریتی بەسەر کۆمەڵگا وەک هاووبەرێکی گشتیی کۆمەڵایەتی، گروپ و تاکەکەسکاندا بەمەبەستی هەرچی زیاتر بەدەنگکردنیان کاتێک سیستم پێویستی بەبەدەنگییە "هەڵبەت لەم دۆخەدا بەدەنگیی مانای نابوونی بەرەنگاری و ناڕەزایەتی دەگەیەنێت" و دەنگپەڕبینیی کۆمەڵئاسایان کاتێک سیستم پێویستی بە ماڵشی گۆڕیە بە نمایشیی هێز، توانایی و گۆڕەیی خۆی. واتا لە نێو ئەم جۆرە سیستمەدا نابەدەنگیی، بەدەنگیی ئینسانەکان خۆیانە و نە دەنگهەڵبژێنیان، هاتنەدەنگیی ئاستەقینەی ئینسانەکان خۆیانە. بەکو هەم بەدەنگیی و هەم دەنگهەڵبژێنی خەڵک "لەم دۆخەدا"، بەدەنگیی و دەنگهەڵبژێنی سیستم خۆیەتی، بۆیە ئیتر شتێک ناماڵنەت بانووی دەنگ و بەرجەستەکردنی کۆمەڵگا بە ئاوەڵی لە نێو هەناویدایە، بۆیە شتێک بانووی ئازادیی تاک و گروپەکان لەمجۆرە سیستمەدا نێک ناتوانێت هەبێت بەکو دەبێتە هۆشێ بەسەر سیستمەوە.
بۆیە ئەم جۆرە لە سیستم بەگشتی، دۆخی جدییەت و وابەستەیی دەکاتە دۆخی باو و زاڵ لە ژیانی ڕۆژانەییدا. دەزگاکان و فەزای گشتیی دەبنە شوێنی نمایشی یاساکان و دیسپلینەکان بۆ ئامانجی کۆنتڕۆڵکردن و بەڕێوەبەرکردنی تاکەکەسەکان.
ئێتۆرێتی "لەمجۆرە سیستمەدا" واتا دەسەڵاتی بەسوور و لەدەرەوەی کۆنتڕۆڵ و چاودێریی بازنەیەک لە کەسانی سەرەوەیاسا و سەروولەپرسینەوە بەسەر تەواوی دەزگاکاندا، بەسەر دەسەڵاتداریتی خۆشیدا. واتا ئەم جۆرە لە سیستم نە کۆمەڵگا و تاکەکەسەکانی کردووە بە ئامانجی خۆی بەمەبەستی لە خزمەتدابوون و پاراستنیان، وە نە بەرژەوەندی گشتیی و ژیانی پێکەوەیی ئینسانەکانی کردووە بە ئامانج، تەنانەت نە یاساکان و دەزگاکانیشی کردووەتە ئامانجی خۆی، بەکو ئەوەی لە ئامانجیدایە و لە هەناویدا چەنراوە بە لەخزمەتدابوون و پاراستن، دەسەڵات و ئێتۆرێتیی بازنەیەکی بچوکە کە دەشێت بنەماڵەیەک بێت یان زیاتر وە یان گروپێکی پێکهاتوو لەگەڵیەکدا یان هەندجار تەنها کەسێک لە لوتکەی هەرەمەکەدا.

سیستم وەک هاوخارێکی گرژومان، گاڵتەجاڕیی وەک دژوەستانەوە بە سیستم

ئیتر لەڕەدا سیستم و ئێتۆرێتی دیانەوێت بچنە هەر کونج و

کەلەبەرکەوە و هیچ پنتێک نەمێنێتەوە لە ژیانی کۆمەڵگا و ووبەری گشتییدا دەستیانپێانگەیشتبێت و بە یاسا و ئەمر و نەهییەکان دیسپلین و کۆنترۆڵنەکرابێت. بەیە سیستم هەموو ووبەرێک بە جددیەت و ڕەسمییەتی خۆی دادەپۆشێت. واتا سیستم، هەم دەزگاکان و هەم فەزای گشتی "واقعی و مەجازی" دەکاتە شوێنی بەلاغە ڕەسمییەکان و قسە و گوتارە جددییەکانی دەسەڵات خۆی. بەڵام لەبەردا دەبێت هەما بە ئاوە بکرێت، کە پێشتر باسمانکرا کە بەدەنگی و دەنگهەڵبژێنی خەڵک ئاوە کاتێیە کە سیستم دەیەوێت، واتا سیستم دیاریدەکات کەی ئینسان بەدەنگ بێت و کەی دەنگی هەبێت. بەهەمانشێوە سیستم خۆی ئاوەش دیاریدەکات کە چۆن و کەی و تا چەند بەمان هەیە کەمیدی و نوکتەباز بین. واتا ئاوە سیستمە کە دەمانکاتە بوقی دەنگدانەوەی نوکتە و گاڵتەجاییەکانی خۆی. ئەتەرێتی لە هەندە ساتدا "کە زۆر نیین" نوکتەیەک و کەمیدیایەک دەنێتە گۆڕێ و لە دوای ئاوەوە ئەمە بەمان هەیە پێبکەنین و نوکتە و فشقیاتەکەی ئاو چەندین جار بەینەوە و سەرسام ببین پێی لە شادیهێنیی و خەندەزاییدا. تەنانەت لەم دەخەدا ئاگەر تاکەکەسەکان پێکەنینان نەیات و نوکتەکەی ئەتەرێتیی و سیستم بە نوکتەکی خۆش و خەندەهێن نەزانن و دانەنێن، دەکاونە بەرەی دژ بە دیسپلین و دژ بە یاسا و لاوەوە دژ بە سیستم.

بەوپێیەی ئەم جۆرە لە سیستم هەر ناجددییبوونێک بە دەرچووون لە دیسپلین دادەنێت و هەر جۆرە گاڵتەجاییەک بە لەقبوونی دەسەڵاتی خۆی دەزانێت، هەبێت جگە لاو ساتانەی کە خۆی بەرهەمهێنیی ناجددییبوونە وەک پێشتر هەمای بە کرا، بەیە هەموو کات و لە هەر شوێنێک سیستم لە ڕەگەی یاسا ئاگەیەنراو و ئانگەیەنراوکانیەوە، لە ڕەگەای دیسپلینە ئاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆکانیەوە، شوناسیی جددییبوون و ڕەسمییەت وەردەگرێت. جددییەت و ڕەسمییبوون سەر بە سیستم و ناجددییبون و نارەسمییبوون دەبێتە لاساریی و بگۆیی لە ئاست سیستمدا. لەبەر گاڵتەجاییی و فوکاهەت مانای یاساشکێنیی و لادەریی "لادان" وەردەگرێت و دەبێنە دوژمنی سیستم. لە دەخەکی وەهادا هەر جۆرە فشقیات، نوکتە و گاڵتەجاییەک کە بەدەر لە ڕەپەدان و مەتەتی دەسەڵات و سیستم بێت "واتا لە دەرەوەی ئاو سات و مەبەستە بێت کە سیستم و ئەتەریتیی خۆی بەرهەمهێنیی ئاو فشقیات و گاڵتەجاییە" و وەک کردەیەکی یاخیگەرانە و دژ بە سیستم لەلایەن سیستمەوە و وەک کردەیەکی شڕشگێڕانەی ئازایانە و ئازادانە لەلایەن خەڵکەوە هەژماردەکرێت.

کاتێک باس لەمجۆرە لە سیستم دەکرێت و ئاو خواستە تونەدی دەسەڵاتخوازیی ئاماژەی پێدەکرێت، خەبەخە مەرج نیە کە سیستم و دەسەڵاتدارێتیەک لە بەردەماندا بێت لە بابەت کەریای باکوور و

بەدەر لەوە نەتوانین بە ناونانی هیچ سیستم و ئەتەرنەتیڤێکیدی بکاریبهێنین. سیستمێک و دەسەڵاتدارێتیەک کە لە کوردستان لە دوای ڕاپەڕینەوە "بە تایبەت و بە دیاریکراوی لە دوای کۆتنی بەعسەوە لە ٢٠٠٣" پایەدارە و کاری بە دەکرێت لەمجۆرە سیستمەیە بەڵام هێشتا توانایی داپۆشینی هەموو درز و کەلەبەرێکی نەو کەمێگای ئەمەی نییە و هێزی لەنێوبردنی ئەو پڕاوێزەی خەبەرجەستەکردنی خەڵک "بە هەموو شێوازکانیەوە" ی نەبووە. واتا خواستکی تۆندی دەسەڵاتخوازیی و هیرارکیەتکەی ئەتەرنەتی کە هەنگاو بەرەو دامەزراندنی سیستمکی لەوجۆرە دەنێن ئامادەن، بەڵام هێشتا توانایی سەراپاگیری و دیسپلینی نگێیشتەتە ئاستی کەنتڕۆڵکردن و دەستبەسەرداگرتنی تەواوی ووبەری گشتی و هەموو کەمێگا.
کەمێگای کوردی لە دوای ساڵی ٢٠٠٥ ەوە "هۆبەت پێشتریش ناڕەزایەتی و بەرەنگاربوونەوەی سیستم بە جۆری جیاواز و لە وەستگەی جیاواز و لەسەر ووداو و بەیاری جیاواز هەبوون، بەڵام مەودایکی کەمەیاەتیی بەرفراوانیان نەبووە، بەڵکو ئەوە لە دوای ٢٠٠٥ ەوێە کە ناڕەزایەتی و تۆڵەیی خەڵک بە جۆری جیاواز تەعبیر لە خەی دەکات و لەسەر ئاستکی گشتیی و کەمەیاەتیی بەرفراوان خەی بەرجەستە دەکات" دەستیکردووە بە ئەزموونکردنی هەموو ێگاکانی بەرەنگاریی و بەرجەستەکردنی ناڕەزایەتی و تۆبوونکانی خەی لە ئاست دەسەڵاتدارێتیەک کە جگە لە بەرژەوەندییەکانی خەی و پترکردنی هەژموونی خەی بەسەر کەمێگاوە هیچیدیکە نازانێت. لە ساڵی ٢٠٠٦ و سوتاندنی مانیومەنتی شەهیدانی کیمیاباران لە هەڵەبجەوە تا ئێستا ێگاکانی ناڕەزایەتی تۆندوتیژانە، سوتاندن، خۆپیشاندانی بەردەوام و گردبوونەوەی بەشومار و تا دێگات بە ئۆپۆزیسیۆنی پەرلەمانی و دواتر بە هاوار و تۆبوونکانی سەر تیڤی و وتار و نوسین لە مەدیا و ئەم چەند ساڵەی دواییش لە تەڕە کەمەیاەتیەکاندا. بەڵام بە درێژایی ئەم هەموو ساڵانە و لە تێنیشت هەموو جۆرەکانی ناڕەزایەتی و کردەی بەرەنگاریەوە، شێوازکی دیکەی بەرەنگاریی و دژوەستانەوە بە سیستم، بە دەسەڵاتدارێتی و بە تاکتاکەی دەسەڵاتدارانیش و لەسەر هەر ووداو و دیاردەیک، شێوازکی کاریگەر و زوو بەاوبووەوە بە نێو کەمێگادا، شێوازی شیعری ساتیری، نوسینی کەمیدی، کاریکاتێری ێخنەگرانە و فشقییات بە یاسا و دیسپلینکان، ڤێیسی قەشمەریکردن بە سیستم و ڤیدیەی گاتەپکردن و پڕابواردنی هەندجار، بە سیستم و دەسەڵاتدارێتیەکە، هەندجار بە دەزگاکان و دەسەڵاتداران بووە. ڤیدیەی گاتەجاەنەی زۆر بەاوبووەوە بە نێو خەڵکدا لە نموونەی ڤیدیەکانی کەچکردوو کاک عەبدوڵا هەڵەبجەیی، چەند ڤیدیەکی کاک سەردار "لەبەینی دوو

کەوانەیا" لە ماوەی پێشوو، هەروەها لەم چەند ڕۆژەی پێشوو قیدیۆی کەسێکی لە پشت "وابزانم" بلۆکەوە بەشەوازی چاوشارکێ لە سەر کەمپەینی "کوا٤٠٠ملیارەکە؟".
لەوانەیە هەندێک وابزانن یان وایادەگەیەنن کە گوایا ئەو شەوازە لە ڕۆخنە و دژوەستانەوە بە ڕووی دەسەڵاتدارانداە، بەکاریگەر و تەنانەت جۆرێکی لە خۆخاڵیکردنەوەی بۆئەنجام کە کاریگەریی لەسەر هەوربوونەوەی تووڕەیی خەڵک دادەنێت لە پەنابردنە بەر ڕێگاکانیتری بەرەنگاریی. بەڵام من بەپێچەوانەوە دەیبینم، جگە لەوەی یەکێک لە ئامرازە گرنگ و ئاسانکارنە بەدەست خەڵکەوە بە فشاردانان لەسەر دەسەڵات و دەسەڵاتداران و تەنانەت بەڵاددیەک دەتوانین بڵێین کاریگەرە لەسەر بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاریی میللیی و کەیی لە بەرووداوەستانەوەی دەسەڵات و دەسەڵاتداراندا، ڕێگایەکی کاریگەریشە لەسەر دەسەڵاتداران بەڵاددیەک هێندەی وێنەی دەزگایەک یان دەسەڵاتدارێک بە چەند هێستێ و گوزارشێکی قەشمەرجاڵانەوە دەزگاکان و دەسەڵاتداران بەزار و نیگەران دەکات، لەوانەیە بە چەندین ئامرازی دیکەی فشاردانان نەتوانن ئەو کاریگەریە جەبهەڵەن لەسەر دەسەڵاتداران. قەشمەریپێکردن و تانەلێدانی دەزگاکان بە گوزارش و وێنەی گەپئامێز و فشقیاتئامێزەوە دەتوانێ زەبرێکی کاریگەرتر بێت کە لە شکڵی ڕەسمیی ساختەچیانە و قاوغی بەتاڵی جدییانەی دەسەڵات و دەسەڵاتداران بدرێت.

گەڵان بەنەو جەنگەڵکانەدا …
ئەحمەد ڕەسوڵ

دەڕۆم تا فڕامێشیی لە هەموو شتێک،
دەڕۆم تا شلبوونەوە، تا بەهەڵمبوون،
دەڕۆم بۆ نەو جەنگەڵکانی ڕۆح،
بۆ دوای قاڵەنچەیەکدا کە بەتاقەتە لە خۆی، دەگەڕێم.
بۆ دوای کرمێکدا کە نیگەرانیی دایگرتووە،
بۆ دوای گەڵایەکدا کە بەر لە وادەی خۆی کەوتە خوارەوە،
بۆ دوای ژیژکەکدا، کە نەرم نەرم لەنەو ئارامییدا،

گڵەیەکانی دڕەق بە دڕقیی باران،
لە سەر ڕێگای یادەوەری خۆی دانوستەوە، دەگەڕێم.
بە دوای ڕەشبایەکدا، کە وەکو چەقۆ دڵووڕێنە لە تاو ئازار،
دەگەڕێم.
تاقەتی ئۆوەم نییە، بچمە بەر تاڤگەی جەنگەڕێکان،
ئاسودە لە پەرشبوونەوەی تیشک و دەپە بەختیارەکانی ئاو بنێم.
دڵچمە نێو جەگەڕێکان تا لە قووڵاییدا بگەمەوە بە لمی ناکۆتای
ئەندێشەکان،
بگەمەوە بە سەراب و بگەمەوە بە دڵی سەوزیی بیابان.
تا سەوزایی دەخەمەوە نێو دڵی ژیان، دەگەڕێم.
...
ناچمە نێو جەنگەڕێکانەوە، تا لە پای دەزینەوەی
گوڕێکی دەگمەنیی پەڕەندەزا*،
هەستی ناوازەیی بچێژم.
ناچم تا بێنە و مەستیی شنەی بادا تێپەڕ ببم.
ناچم تا خەم لە شە و بێنی تێی درەختان هەڵکەشم.
...
دڵچمە نێو جەنگەڕێکانی دەروون
بەدوای ڕازی خەڵشاردان و
نهێنییەکانی ڕاکردندا، دەگەڕێم.
خەڵشاردانی ئینسان لە خۆی و
ڕاکردنی لە ئەوانیدی.
بە دوای کەشفی خەفریودانی شادمانیی
بە تێپەڕ بوون بە زەماندا، دەگەڕێم
بە دوای تێگەیشتن لە ڕاستەقینەی دەتەنگیی و
حەقیقەتبوونی تراژیدیادا بە تەدابوون
لە نێو کاتدا، لە هەر شوێندا، دەگەڕێم.
دڵچمە نێو قووڵایی جەنگەڕێکانی دەروونم،
تا ڕەشنایی، تنۆک تنۆک
هەژمە نێو دەروونی شەو.
بەڕام هەر تێپەڕیین بە جەنگەڕێکەندا
تێپەڕیینە بە شەودا، تا دوایی شەو، هەر شەو.
دڵچمە نێو جەنگەڕێکانی نائاگایی،
تا ئاسۆیەکی ڕووناک بدەم بە
دڵی تاریکی بوون.
بەڕام بوون لە نێو تاریکیدا
دەتوانێ چ پەنجەرەیەک و چ ئاسۆیەکی هەبێت

□□ش نە□؟!
…
دەچمە نێو جەنگە□□کان
جەنگە□□کانی خەیاڵ و جەنگە□□کانی زمان.
بە دوای ووشە دروستکراوەکانی نێو خەیاڵی ئەهریمەن و
□ستە کوژراوەکانی نێو سەری جەنگدا، دەگە□□م.
بە دوای تیشکە تاریکەکانی ئاسمانیی ساردیی خەیاڵ و
دیمەنە ترسناکەکانی داغدا دەگە□□م.
بە دوای مانادا لە نێو خەیاڵیی بە□□نگیی زماندا، دەگە□□م.
دەگەڕێم لە نێو قووڵایی جەنگە□□کانی زمان و تاریکستانە چە□کانی
خەیاڵ.
دەچم تا لە نێو خەیا□□کیدی و زمانێکیدی
وون دەبم تا بگە□□م.
دەگە□□م بە مانایەکیتر.
تا مانایەکیدی بە زمان و مانایەکیدی بە خەیاڵ بدەم،
لە نێو خەیاڵ و لە نێو زمان، مانایەکیدی بدەزمێوە.
تا دەزینەوەی مانایەکیدی، وون دەبم.
…
دە□□م بە نێو جەنگە□□کان، دەگە□□م.
دەگە□□م تا وونبوون.
……

- پە□□خەندەزا: ووشەیەکی داتاشراوی هەر سێ ووشەی پە□ "پە□□ی گوڵ" ، خەندە و تەزانە. واتا پە□□ی گوڵ کە خەندەی تەزابێت.

□یە … کەرە□نا … ئەحمەد □□سوڵ

"بازرگانی و هەر جۆرە چالاکی و جوڵەیەکی مرۆیی پەکی کەوتبوو. خە□کی بە تۆندی نیگەران بوون بەرامبەر دەردێک کە بووتە هۆی تێکدانی ئاو شێوە ژیانی کە دەقیان پێوەگرتبوو لەگە□ ئاو خوو و نەریتە باوانی کە هەست و دەروونی ئاوانی لەسەر □اهاتبوو. بۆیە خە□ک تووشی شە□ژان، ترس و تۆ□□یی لێو پێتا تازەیە هاتبوون چونکە تاعون بووبووە لەمپەر لەبەردەم هەست و خوویاندا لەلایەک و

بەرژەوەندیەکانیشیان لەلایەکی دیکەوە. بەڵام بەرەنگاربوونەوەی تاعون کوا بە گوێرەی هەست و بەرژەوەندیەکان بەهەڵدەبڕە؟!"
ئەوەی سەرەوە پەڕگرافێک لە نێو ڕۆمانی "تاعون The Plague" ی ئەلبێر کامۆیە لە ساڵی ١٩٤٧ باوکراوەتەوە کە باس لە سەرهەڵدان و باوبوونەوەی تاعون دەکات لە شاری کۆنارەریایی "وەهران Oran"ی جەزائیر لە ساڵانی چلەکانی سەدەی بیستدا. شاری وەهران "ئەران" لە مژووی خۆیدا چەندین جار باوبوونەوەی پەتا و تاعونی بە خۆیەوە بینیوە کە دواهەمینیان لە ساڵی ١٩٤٤ دا بووە. هەبەت کە هەموو ئەو جارانەی پەتا یان تاعون لەو شارە باوبووەتەوە، ژمارەی توشبووان و قوربانییان هەژدیەکی زەر نەبووە.

ڕۆمانەکە چەندین کارەکتەری جودا و دژبەیەکی تێدایە لە باری بۆچوون و جیهانبینییەوە لە ئاست کۆشگەلی وجودی و هەم لەباری بەرپرسیارێتی و هەژدبوون "جدییەت" ەوە لە ئاست ژیانی کۆمەڵایەتی و فەزای گشتییەدا. ئەم بیر و تێگەیشتنە جیاوازانە لە گفتوگۆیەکی قووڵ و درێژدان لەمەڕ پرسگەلی جوداوە، بەڵام ئەوەی کە هەمووان دەخاتە نێو یەک بەرەوە و وادەکات هەمووان هاوشانی یەکدی ڕاوەستن، باوبوونەوەی تاعونە.

دکتەر بەرنارد ڕیە کە پاڵەوانی سەرەکی نێو ڕۆمانەکەیە، کەسێکی بیرفراوان و ڕۆشنبیرە کە پیشە و زانستی پزیشکیی وەک ڕێگایەک بە بەرجەستەکردنی لەخەمدابوونی ئینسان و بەتەنگەوە چوونی مرۆف دەبینێت و فریاکەوتنی ژیان و ڕزگارکردنی ژیان بە کاری هەرە سەرەکی و لەپێشینەی خۆی وەک ئینسانێک بە تەنیشت هەموو ئینسانەکانی دیکەوە، هەم وەک پزیشک کە پیشەیەکە بە تەنیشت هەموو پیشەکانی دیکەوە و پتر نیە و زانستی پزیشکییش زانستێکە بە تەنیشت هەموو زانستەکانی دیکەوە، دەبینێت. دکتەر ڕیە لە پێوەندیەکی قووڵ و پڕ گوتوبژدایە لەتەک کەمەڵێک لە هاوڕێیانی کە لە دەوروبەریدا دەژین، کە پیشەی جیاواز و پلەی خوێندەواری و بەوانامەی جیاوازیان هەیە. دکتەر ڕیە لە سەردان و دەواکردنەکانیدا بە نەخۆشکانی هەندەی ژیانپەبەخشینەوە و چاککردنەوەیانی بە گرنگ هەندە ئەوەی بە گرنگ نیە کە وەک پزیشکەکی زیرەک و دانا ببینرێت، هەندەی پەبەخشینی ئاسودەیی و ئارامیی دەروونیی بە نەخۆشکانی و پشکۆشکردنی ڕەز و خۆشەویستی بە ئەوانی پڕ گرنگ هەندە کەسکە کردنی سەروەت و سامانی بە گرنگ نیە. هەندەی زیندەگیی، جا هەی هەر کەس بێت، بە گرنگ هەندە پارەوپوڵی بە گرنگ نیە.

ئەم هەر لەسەرەتای دەرکەوتن و کەم کەم بەاوبوونەوەی تاعونەوە، کە کەم کەم و دواتر زیاتر و زیاتر هاتنەوە دەرەوەی مشک و جرجەکان بۆنیوە مردوویی و لە دڕخی گیانەلادا لە زەراب و سەرنوڵک و شوێنکانی دیکەوە و دەرکەوتنیان بە مردوویی لە هەر کون و قوژبنکدا هەمای سەرهەدان، دەرکەوتن و بەاوبوونەوەی پەتایەک بوو کە دواتر بوو بە تاعونکی ترسناک و کوشندە، ئەم هەر زوو دەرکی بە گەورەیی و دڕندەیی تاعونەکە کرد و بەم تەواوی ووزە و توانای خۆی کەکردەوە و خۆی بە تەرخانکرد کە بەو هەیەوە پەیانەدگەیشت بە دەواکردن و ئاگالێبوون لە هاوسەرەکەی خۆی کە نەخۆشیەکی درێژخایەنی هەبوو.
"یەکەمین شتێک کە تاعون بە دیاری بە هاووڵاتیانی ئەمە هەنای، نامەبوون بوو. واتا غەریب بوونی مرۆڤ بە شار، شۆقام، شتەکان و مرۆڤەکانیدی"
دوای ماوەیەک، گشت دەروازەکانی شارەکە داخران و شارەکە بەتەواوی دابڕانرا "بە قەولی ئەستا کەرەنتینquarantine یان کەرەنتایم quarantime کرا" لە شوێنکانیدی، کە ئەمەش بوو بە هۆی لێکدابڕانی خزمێک لە نزیکان و خۆشەویستانیان. واتا تاعون بوو بە هۆی لێکدابڕان و ئاگالێنەمانی خزمێکی لەیەکدی تا ڕادەی نامە بوونی خزمێک بە یەکدی و تەنانەت نامەبوون بە شوێن و شتەکانیش.

ئەم لە گفتوگۆکانیدا هەندە بە قووڵی ئەرگیومێنتسازیی دێکات دەربارەی هاوکاری و هاودەردی بە مرۆڤ تا ئاوەندەی ئیمکان و لە توانا و تێگەیشتنماندا بێت نابێت کەمتەرخەمی بکەین بە هەر کەسێک کە پەویستی پەمانە بە بەرچاوگرتنی پەداهەگوتن و ستایش یان پاداشت و سوپاسێک کە بەدەستی بنەین لەوپەوەندەدا. ئەنجامی گوتوبژەکان بەو بارەدا دەکەوێتەوە کە هاوڵێیانی ئەم خەبەرخشانە چەندین گروپ و تیمی تەندروستی پێکدەهێنن بە هاوکاریکردن و فریاکەوتنی ئەوانەی تووشی تاعون دەبن و کارئاسانییکردن بە پزیشک و پەرستاران لە نەخۆشخانە و ناوەندەکانی چارەسازییدا. هەندە ژمارەی تاعونلێدراوان زۆر دەبن تا وایلێدێت بواری خواردن و خەوتن هەندە کەم دەبێتەوە بە پزیشک و پەرستاران هەروا بە خەبەرخشانی تیمە فریاگوزارییە تەندروستیەکان بە ڕادەیەک تەنها چەند کاژێری کەم خەوتن و تەنها دوو ژەم خواردنی بۆپلە، بەڵام ئەم هەندە شەو هیچ ناخەوێت و هەندە شەویدی تەنها چەند کاژێرێکی زۆر کەم هەروەها خواردنیش تەنها ژەمێک.

لە وەها دەرکدا، یەکێک لە خەبەرخشانی تیمە فریاگوزارییەکان کە

هاوڕێیەکی ئێمە و لە گفتوگۆکانیاندا بیروبۆچونی جودا و هندێکجار دژ بە بیروبۆچونی ئەی هەیە، لە کاتی سەرقاڵبوون بە تاعونلێدراوێکی زەر بەتەمەن کە خەی لە بنەمادا نەخشیی دیکەشی هەبووە، وە بەو هەکارەی کە تاعونلێدراوان گەلێک زەرن و فریاناکەون، هەروەها هەمووان ئەوە دەزانن کە کابرای زەر بەتەمەن دەمرێت، بەجۆرێک هەر خۆی پێوە سەرقاڵکردنێک و دەواکردنێکی نێک نایگەیەنێتە چاکبوونەوە بەڵکو ناتوانێت چەند هەژێکیتر زیاتر بخاتە سەر ژیانی ئازاراویی و واوەتریش هیچ چارەسەر و تەدا مەسرەفکردنێکی دەوا و دەرمان تەنانەت نێک هەژێک بەڵکو چەند کاژێرێکیش ناخاتە سەر تەمەنیی، بۆیە هاوڕێکەی ئێمە دەڵێت با واز لەوانە بنین بە خەیان بمرن کە هەر دەمرن هەرچی بکەین و نەکەین، بەجێی ئەوە بە خەڵکی دیکەوە سەرقاڵ بین و ئەو دەواودەرمانە کە هاتۆتە کزی و زەر کەم بووەتەوە بە ئەوانی دیکە بکاربنین کە هەنگاوێ ئەنجامێکی هەبێت. بەڵام ئێمە وەک هەمیشە بەچونە نێگەڵەکەی خەی پاتە دەکاتەوە و دەڵێت:
هەرچی دانایی و زانستێک کە دەیزانین لێگەڕێ دەواودەرمانێک کە بەردەستە و هەر ووزە، کات و تواناییەک کە لە ئیمکانماندایە دەبێت لەهەر کەسێکدا بەخەرج بدەین بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی تەمەنی هەرچەندێک بێت و هەر نەخشیی و دەردێکی هەیە و تەنانەت ئەگەر نێک کاژێرێک بەڵکو خولەکێکیش بە لەژیاندا ماناوەی زەتر نەکات.

لە کەتاییدا کە تاعون پاشەکشە دەکات و شارەکە بەرەو ڕزگاربوونی تەواوەتی دەچێت لەو پەتا دەندەیە، خەڵک دەکەونە ئاهەنگگێڕان و دەربەینی شادمانیی خەیان وسوپاسگوزاریی پێشکەش بە ئێە دەکەن، بەڵام ئێە بەو هەیەی کە بەو سوپاسگوزاریی و ڕێزلێنانە کەیفساز نیە، بۆیە هەر زوو لێگەڕێ هاوڕێکانی و ئەوانەی لە دەوروبەریدان بابەتی قسەکردن و گفتوگۆ دەنێتە گەڕێ و لە پێیوەند بەو گیانی هاوکاری و هاودەردییەی کە هاوڕێکانی و خەبەخشانیدی لە نەو گروپ و تیمە فریاگوزاریێ تەندروستیەکاندا پێشانیاندا "هەڵبەت کە دەبێ هەمیشە بە ئەوە بکەین کە ئێە باوەڕی نێگەڕی بەوە هەبووە کە ڕێگەزێکانی ئاکاری بەرزی مرۆیی لە وێنەی چاکەخوازی، ژیاندۆستی، هاوکاری و هاودەردی مرۆڤ لە هەمبەر مرۆڤدا، ڕێگەزێ زاڵ و بەهەزێکانی نەو سروشت و دەروونی ئینسانن سەرباری هەر بارودۆخێک و هەر ژینگەیەکی فەرهەنگی و کلتوری، واتا ئەم ڕێگەزانەی بە بنەمایی و نێگەڕ دادەنان لە نەو وجودی ئینساندا لە هەر جێیەکی ئەم دنیایەدا" دەڵێت: "ئەوەی لە نەو نەهامەتییەکاندا مرۆڤ فێری دەبێ، ئەوێە کە لەنەو کەسکاندا ئەوەی شایان بە ستایش و پێداهەڵگوتنە

زیاترە لەوەی شایان بە سەرزەنشتکردنە. "

زۆنتیی و حەرامزادەیی سیاسەت، پەرلەمان و دەسەڵاتدارەتی ... ئەحمەد هەسۆ

ئاڵوزی و سادەیی یان حەقیقەت

پەچاوپەچکردن لەنێو زماندا و دروستکردنی ئاڵوزیی لە ماناداڵ لە هەندە باردا دەکرێت خەی بەشێک بێت لە پەسەسکی فراوان بە بەرهەمهێنانی هەژیی تێگەیشتن و ئەستەمبوونی گەیشتن بە تێگەیشتنکی هەها و بەر، واتا هەگر بێت لە زاکردنی فەمکی دیاریکراوی داوەریکردن و هەگربێت لە سەروەربوونی نەمک یان چەند نەمکی دیاریکراو، بەکو ئەم ئاڵوزیە هەمیشە زەمینە خشبکات بە فرە تێگەیشتنی جیاواز و بە نەمگەلی جیاواز. واتا پەچاوپەچیی زمان و ئاڵوزیی مانا دەکرێت هەگای گەیشتن بێت بە پلورالیزمی ئاستەقینە و سەروەرنەبوون و زاڵنەبوونی هیچ تێگەیشتنکی دیاریکراو، بەکو هاوشانبوونی تێگەیشتنگەلی جیاواز و بەتەنیشت یەکدیەوە ئاوەستانی نەمگەلی تەواو لەکجودا. واتا ئاڵوزیی دەشێت هەگایەک بێت بە گەرانتیکردنی فرەیی، جیاوازیکان و هاوشانبوونیان.

هەروەکچن دەکرێت لە زەر باریشدا پەچاوپەچکردن لە نێو زماندا و دروستکردنی ئاڵوزیی لە ماناداڵ، بەشێک بێت لە پەسەسی شواندن ، ونکردن و لەدان لە حەقیقەت. کەتێیشتنی ناپەویست و ناپەیوەندیدار لەگەڵ ووردکردنەویان لە چەوەی نوسینکدا جگە لەوەی گەمەیکە بە هەگرتن لە ئەنجامگیریکی سیسیتماتیک، گەمەیکیشە بە دروستکردنی ئاڵوزیی و بژەر خەوەکردنی حەقیقەت. ێزکردنی ناوی فێلەسوفان و کتێبان، ێزکردنی چەندین چەمک گوایا بابەتکە چەمکسازی و بەرهەمهێنی چەمکی نوێە، ێزکردنی چەندین تەما و ئایدیا کە بەشکن لە پەسەی ئالزکاندن، جگە لە شواندن و لەدان لە

حەقیقەت، کردنیشیەتی بابەتێک بە دەستپەڕانگەیشتن و بە بابەتێک بە تەنگەیشتن. واتا ئەو جارە لە نوسین هەندێ هەوڵ بە بڕۆر خەڵکەوەکردنی حەقیقەت و کردنی حەقیقەت بە موعەممایەک کە قابیلی دەستپەڕاگەیشتن و تێگەیشتن نیە، هەندێ هەوڵ بە تێگەشتن و هەڵشنکردنەوەی نیە.
هەبەت حەقیقەت وەک بابەتێکی ئەبستراکت و ئەبستەملەجی جگەلەوەی خاوەنی هەوخسارگەلێکی زۆر و لێکجودایە، هەروەها بابەتێک کە هەم پەویستی بە ئاڵۆزیی و چەمکسازیی هەیە و قەناغبەندیی لە ئەنجامگیریدا. سەرباری ئەوانەش حەقیقەتێکی نەگۆ و دیاریکراو یان بڕجەستە و هەستپێکراو بوونی نیە، بەڵکو دەتوانین بڵێین حەقیقەتگەلی جودامان هەیە و دەکرێت بە هەندێ دیکەش و بگرە زۆدەتریش لە حەقیقەتی جیاواز بگەین. واتا دەتوانین حەقیقەتگەلی زۆری دیکەی جودا بەرهەم بهێنین.

حەقیقەت لە ڕیاڵۆ

ئەوەی من لێرە لەم هەوبارە کورتەی نوسیندا دەمەوێ قسەی لەبارەوە بکەم، حەقیقەت نیە لە ناوەڕاستی کەشگەیەکی ئەبستەملەجیدا، حەقیقەت نیە وەک بەئامانجگیراوەکی ئەبستراکت، بەڵکو حەقیقەت وەک ئەزمون و ڕیاڵ. حەقیقەت وەک بەرکەوتن و هەستپێکردن. واتا حەقیقەت لە ڕەگەی ژیان خۆیەوە.
حەقیقەت لە ڕەگەی ژیان خۆیەوە ، سادە و هەوڵە. ئەگەر لە دەرەوەی چەوە تەسکەکانی ئایدیەلۆژیا و بازنە بەتاڵەکانی سیاسەتەوە جەمان گرتبێت، سادە و ئاسان دەتوانین ئەو حەقیقەتە ببینین و لێیتبگەین کە لە ژیانی خەمانەوە بڕیدەکەوین و هەستی پێدەکەین. حەقیقەتی ئەزمونکراو لە فەزای گشتی کەمەڵگای ئەمەدا نە پەویستی بە کاری تیۆری دەڕژ و نە چەمکگەلی قەبە و نامەفهوم هەیە.
واتا ئەو ڕەگەیەی کە دەتوانین حەقیقەتی فەزای گشتی و کایەی سیاسی و دەسەڵاتدارەتی بە تایبەتی لە کەمەڵگای ئەمەدا پێنیشانبدین و بیخەینە هەوو پێچاوپێچی زمان و ئاڵۆزیی مانای نەگۆرەکە، بەڵکو زمانێکی ساف و مانای سادەیە. واتا هەم سادە نوسین و هەم سادەگەیی ڕاستترین، ڕاستەوخۆترین و هەوونترین ڕەگەی پێشاندانی حەقیقەتە. لەم دەخەدا سادەنوسین و سادەگەیی نە سادەکردنەوەی حەقیقەتە بەمەبەستی شێواندن و لەدانی، نە مەبەست لە زاڵکردنی فەرمکی دیاریکراوەتی، بەڵکو ڕەگەکو لەتەگەیشتنەتی وەکو خۆی و بینین و پیشاندانێتی وەکو خۆی، بەکەم وزیاد بە ڕەنگ، تام و بۆنی خۆیەوە.

زنایی و حەرامزادەیی بە مانای دیکەوە

"زنایی و حەرامزادەیی" لە نەو زماندا و بەگوێرەی ئەو مەدلول و مانایانەی لە پشتیانەوە وەستاون، بە بوونەک دەگوترێت کە بوونەکی هەوا و دانپێدانراو نەبێت. واتا ئەوەی لە نەو زماندا پێیاندراوە بە مانای ناشەرعی و نایاساییبوونی منداڵ یان هەر بوونەکە کە لە دەرەوەی چوارچێوەی باو و زاڵی شەرعیەت و هەوایەتی هاتبێتە بوون. بە نموونە ئەگەر منداڵێک دایک یان باوک یان هەردووکیانی نەزانراوبن ئەوا بە زنا یان حەرامزادە ناودەبرێت.

هەبێت ئەوە ڕاستیەکی سادەیە کە سروشت، ماهیەت و ئاکاری مرۆڤانەی ئینسانێکی لەو جۆرە مەرج نیە ڕاستەوخۆ وێنەدانەوەی چۆنێتی هاتنە بوونەکەی بێت. واتا ڕاستیەکی سادە لەم پێوەندەدا ئەوەیە مرۆڤێک کە جۆرێتی هاتنە بوونەکەی بەوشێوەیە بێت کە پێشتر هەمای بۆکرا، دەشێت سروشت، چیەتی و ئاکاری مرۆڤانەی لە فۆرمێکی هەرە جوان و بەرزدا بێت، هەروەک دەشێت بوونەکەی دزێو و نزم بێت. هەمانشەوە بە هەر مرۆڤێک کە هاتنە نەو بوونەکەی هاتنبوونێکی ئاسایی و دانپێدانراوی نەو چوارچێوەی زاڵ و باوی تێگەیشتنی کەیی بێت، دەشێت سروشت، چیەتی و ئاکاری مرۆڤانەی لە ئاستی بوونێکی جوان و بەرزدا بێت و هەروەک دەشێت بوونێکی دزێو و نزم بێت. بەڵام ئەو مانایەی لێرەدا من دەمەوێ بیدەمێ پاڵ هەر یەک لە ووشەکانی (زنایی و حەرامزادەیی)، خیانەتە لە ژینگەی هاتنبوونمان و ناپاکیە لەو دنیایەی ئێمە سەربە ئەوین. واتا کاتێک ئێمە لە سەرزەمینێکی هەژارانە و لە ووبارێکی ستەملێکراوەوە دێینە بوونەوە و لەوەوە دنیا دەستپێدەکەین، دواتر خیانەت بەو سەرزەمینە و ناپاکیی بەو ووبارە بکەین، جگە لە زنایی و حەرامزادەیی چیدیکە نیە. ئێمە لەسەر زەمینەکەوە دێین هەژاری تەنها ڕوخساری ڕاستەقینە و جگیریەتی، بەڵام دواتر کاتێک تە دەتەوێ دژ بە ڕەگی خەت بجەنگیت و خیانەت بەو سەرزەمینە بکەیت و پێبنێتە سەرزەمینی تاڵانچیە ئەرستەکراتەکانەوە، دەتوانین چی ناولێبنێین جگە لە زنایی؟ کاتێک تە ناپاکیی لە ووباری بنەڕەتیی هاتنبوونت دەکەیت کە ووبارێکی ستەملێکراوی کارساتبار و دەتەوێت بچیتە نەو ووباری ستەمکارانەوە و لە تەنیشتی ستەمکارانەوە جێبگریت، جگە لە حەرامزادەیی دەتوانین چیدیکەی ناولێبنێین؟
ڕوون و سادە، تە لە ناوجەرگەی هەژاری و تراژیدیاوە لە ناو دڵی گەرمیانەوە دێیت و دەتەوێت لە سیتیەکان و گوندە ئەوروپییەکان نیشتەجێبیت و بە پارەی تاڵانچێتی پەرلەمان و ڕاوێژکاریی،

بەوانامە بەرزەکان بخوێنیت و لە سەکیوریتی، ئاو و کارەبای بەردەوام، خوێندنگەی تایبەت بە منداڵەکانت، شەقامی پاک، پێ لە گوێ و سەوزایيدا بژیت و لە نێو شورا و چەوکانی سیتی و گوندە شاهانەییاکاندا بژیت. بە ئەمە تەنها مانایەک کە لە خەی بگرێت بتوانین لە ناونانیدا هەڵمان نەکردبێت، جگە لە زڵتی و حەرامزادەییمان زێتر چیدیکە بەردەست نیە.

تێگەیشتن لە هەزەک بە گوتارەکەیدا یان بکارەکانی

بەڵاست ئەوە چ داکەکیکردنێک لە هەژارانە کە خێت لەهەژاران و شوێنی ژیان و گوزەرانیان جیاکردبێتەوە؟ ئاخر فەرمانبەرێکی خاوەن بەوانامە دوای زیاتر لە ٢٥ ساڵ خزمەت ئینجا بتوانێت ببێتە خاوەنی تەنها زەویەکی ١٠٠ بۆ ١٥٠ مەتری لە گەڕەکێکی بێتاپێ بەبەکەمترین خزمەتگوزاریيش، جیا بیشت بەو تەمەنە کەمەوە و بەو خزمەتە کەمەوە ببیتە خاوەنی خانووی ١٠ بۆ ١٥ دەفتەری لە پێژەکانی سیتی و گوندەکان، چ دادپەروەرییەکی کەمایەتیە، چ یاسا و پەرلەمانێکە بۆ نوێنەرایەتیکردنی خەڵک؟ جگە لە تاڵانچێتی بۆ ناوی موچەی یاسایی و خانەنشینی یاساییەوە کە جگە لە خەتان هیچ کەسێک نادەزنەوە ئەوەی پێقبوڵ بێت و بە کارێکی وێژدانی و ئەخلاقی دابنێت.
ئاخر بەڵەزەک کە شەوانە لە تیڤیەکانەوە هەموان لە عەدالەتخوازی و هەژاردەستیدا بەدەدا، بەڵام بە موچەی تاڵانچێتی پەرلەمان و بە خانەنشینیەکەی نێک هەر لە نێو گەرمیانە هەژار و دەقرچاوەکەی خەی و لە تەنیشت هەژارانەوە ناژی، بەڵکو لە سلەمانی لە پێژەی نیشتەجێبوونی بەرزاییەکانی سلەمانی "کە نرخی هەر یەکەیەکی نیشتەجێبوون تێیدا، ژمارەیەکی خیاڵیە بە خەکی هەژاری گەرمیان و سلەمانی" نیشتەجێدەبێت، ئەمە چیە جگە لە بارکردنی چەمکی عەدالەت، وەکیەکی ئینسانەکان و داکەکیکردن لە هەژاران بە ماناکانی پووچیی و بێهودەیی.

بەڵەزەک کە خانمە پەرلەمانتارێک بوو لە ماوەی پێشوودا فەرمووی کە پەرلەمانتار حەقی خێیەتی بە موچەیەکی شایستە خانەنشین بکرێ. ئاخر بەڵەزەک کە لە بانگەشەی هەڵمەتی هەڵبژاردنی خێیدا دەیفەرموو کە بەهەژاری خەی پەگیانەوە و داکەکیکەری هەژاران و دابینکەری هەڵی کار بە دەرچوانی زانکۆ و پەیمانگاکان دەبێت، دواتر لە نێو گەراجی ماڵەکەیدا بە موچەی تاڵانچێتی پەرلەمان پێادە ئاخر مەدەلەکەی ڕادەگرێت و شەرمەکات لە هەنانە دەرەوە و لەخوێنی بە هەکاری دژبەرێتیکردنی لەگەڵ قسە، گوفتار و بۆچوونکانیدا، ئەمە

چیە لە دەبە مەالییی و جگە لە ناشیریکردنی هەر خەمخۆرێک بە جڤات و بەماناکردنی هەر بەرپرسیارێتیەکی کەمایەتیش.
ئاخر بەڕێزمان پێ بە گرووی هاواریدەکرد (بودجەکەتان لە قوڕگ دەردێنین) و دواتریش وەک ئاوی نەرم و شل و خە گونجێن بایدایەو و بە پێچەک نەک پشتی کردە هەموو بەرنامەکانی و هەموو کاروکردەوەی ئابردووی و هێزە سیاسیەکەشی بەکو هەر جارەکی ئەکتی بەرەنگاری و داکۆکی لە بەرژەوەندی گشتی کردە ئەکەکی پووچ و بەمانا. زەر بەڕێزی دیکە کە هەموویان شوناسی ئاو هێزە و بکەرەکانی بەیاندەکات کە لەرەدا ئیزکردنیان بەپێویست نازانم ئاوانە چەند نمونەیەک بوون.

ئاخر هێزەک ئەگەر بە بکەرەکانیدا نەیاناسینەو و لەیی ئەکت و ئیاییتی ژیانی بکەرەکانیەو تێینەگەین ئەی بۆچیدا بیناسینەو و تێیبگەین؟ بە گوتاری فووتەکراو و قاندراو بە چەمکگەل و دەستواژەی بریقەدار؟ بە هوتافات و دروشمە ئیعلامیە بەناوبانگ و بەتاڵەکانیدا؟ نا بە من ئاوانە ناخوات، ئاوانە با بە ئاو کەسانە بن کە بەهەوا دژین و دگماتیزمی حزبی-سیاسی لە عەقڵ و لە پێسەی داوڕیکردنی عەقڵانی و لۆژیکی خستوون. ئاوانە با بە کەسانێک بن کە تەنها تا ئاستی دروشم لە دادپەروەری و وەکیەکی ئینسانەکان تێگەیشتوون.

ئاخر هێزەک بووبەتە پلە و پێژەی سەرکەوتنی کەمپەینێک کەس بە نهەمی سەرەوەی شاهانەی ژیان و جە بەخەکردنەوەیان لەسەرەوەی کەمپەینگا و پەرەوابینینی خەیان موچەی تاڵانچێتی پەرلەمان، وەزارەتخانەو دەزگاکانی دەسەڵاتدارێتی لە کوردستان و عەراقیشدا چەن بە پولەکی قەڵب لەیان وەردەگیرێت کە گوایا پەرلەمان بە گەڵانکاری هەشتا تاکە ئینگایە؟ چ گەڵانکاریەک؟ هەمان موچە و هەمان خانەنشینی وەک سەرانی دوو خەڵکە ئەلیگارشیەکەی کوردایەتی؟ ئاخر کامە بوو جیاوازی نەوانتان کە هەمان بەی موچە و هەمان ژمارەی پاسەوان و هەمان ئیمتیازات؟
ئاوەی تروسکایەکی ئومێدی لەئاست ئاوە و ئیسلامیەکان و دووخەڵکەی کوردایەتی مابێت بە گەرانکاری لەبەرژەوەندی هەژاران، بە وەکیەکی هاوڵاتیانی ئەم هەرەمە، بە دادپەروەری و بە کەمکردنەوەی ئاو بەشایینە گەورەی نەوان چینە ئەرستەکراتیە مشەخۆر و تاڵانچیەکە لەلایەک و زەرینەی هەرە زەری خەڵک لەلایەکیتر ئاوە بەڕاستی دەبێت گومان لە ئاستی ژیریی و پێسەی داوڕیکردنی ئاوزدارانەی بکەین.

نەمایزی سووکیی و لە شکەمەندیی خستنی مرۆڤ لاوە دەستیپێکرد،

کە پەرلەمانتاری، مووچەی قەبە و ئیمتیازاتی زۆروزەوەند، کورسی وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان، پستەکانی ئاوێژکاری و وەکیل وەزیری ... هتد بوونە خودایەک بە پەرستن. لە پێناوی گەیشتن بە جاه و جەلالی نەو دەزگاکانی دەسەڵاتدارێتی هەموو هەوێست و کار و ژیانی خۆتانتان بە لەقاڵبدا و بەو ئامانجە ئاماستەتان کرد. بەوانامەی بەکارهێنا بە گەیشتن بە پەرلەمان و وەزارەتخانە، بەشداریکردنی لە خەپیشاندان بەکارهێنا بەو مەبەستە، قوربانیبووونی کەسوکاری خۆی بەکارهێنا بەو ئامانجە. هەرچی کەیس و دەردەداریەکانی نەو کایە و کەرتە جیاوازەکانی کەمەڵگای ئەمەتان بەکارهێنا بە گەیشتن بەو پلە و پۆگەیەی کە چاوتان تێبڕیوە و خەتانی بە دەپسێنن. ئاخر لە دوای گەیشتنتان بە پەرلەمان و وەزارەتەکان بەگوێرەی چ لۆژیک و بۆچ پەودانگێک گەچی خۆپەرستیی و بەرژەوەندیخوازیتان تا دواپلە نافڕەت و بەرپرسیار دەبن بەرامبەر بەو هەموو بەدبەختی و سواوانە؟ ئەوەی نەتوانێت ئەزموونی ئابردوو بە تێگەیشتن شنوکەوبکات، هەرگیز تێناگات و بە سەدان جار و بگرە زیاتریش لە هەمان کونەوە، هەمان مار پەوەی دەدات.

ئاخر کامتان هەیە پلانی بە دوای گەیشتن بە چەوری، غەز و بەزی پەرلەمان و وەزارەتەکان دانابێت بە مەبەستی چەنێتی گەیینی زیانی خۆتان، هەر لە خانوو،ئوتومبیل، شەوە زیانی ماڵ و منداڵتان و چاوبڕینە سەفەر و گەشتە بەسەرکانی سەر حساب و شانی خەڵکی هەژار و دەردەدار؟
ئاخر دووویی و درێژکردنی بەردەوامتان زیان، کەسێتی و هەوێستتان تەنگەژەکات. ئاخر ئەو جۆرە کەسێتیە چەماوە و دەبە مەڵایەیە کە دواتر وەک ئاو نەرم و خۆگونجێن دەبێت و دەتانکاتە بەبەتەکی حزبی لە نەو پەرلەمان، نەک داکۆکیکەری زیانی گشتی کەمەگا و هەژاران. ئاخر ئەمانەمان هەموو لە ئابردوو بینی کە ئەوانەی بانگەشەی پاڕەوانبوونیان بە بەرپاکردنی عەدالەت دەکرد، جگە لەوەی کە بوون بە بارەکی قورسی دیکەی سەر شانی کەمەگا و گەورەترکردنی گاپی نەوان چینە کەمەڵایەتیەکانی کەمەگای ئەمە چیدیکە نەبوون.
من دەزانم کە ئەوە تەنها دەتانەوە زیانی خۆتان بگەڕێنن نەک خەڵک.

مرۆڤێک بە هوتافات و دروشمی قەبەوە، بە ڕیزە درێژ و سەرمایەگوزاریکردنەوە لەسەر هەر ڕەفتار و هەوێستێکی کە ئەم خواستی بە دەستبەر بکات لە کەمەگەیەکی هەژار و دەردەدارەوە خەی دەگەیەنێتە پەرلەمان و دواتر خە دەوەمەندکردن و نیشتجێبوون

لە سیتی و گوندە ئەوروپیەکان، خانووی گرانبەها و ئوتومبیلی مۆدێلبەرزی گرانبەها، خانەنشینیەکی قەبە، واتا جۆرێک لە ژیانی بەرخۆکردنەوە لە نێو ژینگەی ئەرستۆکراتیە تاڵانچیەکان، جۆرێک لە ژیانی بەخزمەتگوزاری خەڵک و جڵگرتن لە ژینگەی پڕ خزمەتگوزاری و بە شورا چواردەوردراو و بە سکیوریتی و کامێرا تەنراوەکان. خوێندنگە و شوێنی تایبەت و پشتکردنە خوێندنگە گشتی و شوێنە گشتیەکان، بە من هیچ مانایەکی نیە جگە لە زیادەتی و حەرامزادەیی. ئەمایە سیاسەت، پەرلەمان، وەزارەت و دەزگاکانی دەسەڵاتداریتی لە کوردستان. ئەمایە زیادەتی و حەرامزادەیی.

قاوغەکی مۆدێرن و ڕۆحەکەی تراديسيۆنال … ئەحمەد ڕەسوڵ

لە سەدەی هەژدە و نۆزدەدا لەمسەر تا ئەوسەری کوردستان، کەمێک دەسەڵاتداریتی بچوکی لەکاڵی بەناوی میرنشین لەلایەن کەمێک ئاغا، شێخ، بەگ و بەگزادەوە وەکو نوێنەرایەتیکردنی دەسەڵاتداریتیە گەورە دەرەکیەکان و ئیمپراتۆریتیەکان بەسەر خەڵکی ناوچەکانیانەوە، بوونی کورد بەرجەستە دەکات کە خەی ئەم دەسەڵاتداریتیە ناوچەیی ئاغاواتیانە بەربەستی گەورەی بەردەم پەرەسەندنی سروشتیی کەمایەتی جڤات و گەشەی ڕاستەقینەی کەمەگای کوردی بوون.

سەدەی بیست و ناسیۆنالیزم

لە سەدەی بیستدا جۆرێک لە هۆشیاری لەبارەی بوونەکی کوردیانەی گشتگیر سەرهەڵدەدات، کە هۆشیاریەکی ناسیۆنالیستیە، بەڵام هەمان شێوە فەرمی ئەم هۆشیاریە، فەرمەکی خەڵکیانەی لەکاڵی، هۆشیاریەک لە ڕواڵەتدا باس لە ناسیۆنالیزم وەکو تیۆریەکی مۆدێرن بە تەعبیر لە ڕۆحی دەستجەمعیانەی ئینسانی کورد دەکات، بەڵام ئەم گوتارە لە ڕاگەوە بە تۆندی بەستراوەیە بە ستراکتوری خێڵ و قەبالیەتەوە. ئیشکردنی ناسیۆنالیزم لە دروشم و شیعریەتی سیاسی تێناپەڕێت، بەو مانایەی تەنها گوتاری سیاسی-شیعری و هێندە فەرمی سیاسەتکردن "وەک

پەیکەری حزب و ناونانی کەمەک و گروپەکان" شتێک لە ناسیۆنالیزم و دنیای مۆدێرنەوە وەردەگرن، بەڵام کەی پراکتیکی سیاسی و دەسەڵاتداریتی هەم لەنێو حزب و هەم لە نێو شۆڕشکاندا، هەمان هەژمونی کۆلۆنیالیستی خۆگۆڕایانەی ئەنتی ئینديقيد.

ناسیۆنالیزم خۆی هۆشیارێکی ئینديقيد "واتا هۆشیاری تاکەکانە سەبارەت بە بوونی خۆیان لە چوارچێوەی کۆیەکدا"، هەبەت مەبەست لەم قسەیە ئەوە نیە کە ناسیۆنالیزم بە سروشتی لە نێو هۆشیاری تاکدا بە بوونی هیچ سپێتێک و هیچ سەرچاوەیەک بڕەهەم دێت، بەڵکو مەبەست لەوەیە کە ناسیۆنالیزم چاندنی جۆرێک لە بیرکردنەوەیە لە نێو تاکەکاندا کە هەست بکەن ئەوان سەر بە کۆیەکن و بە بە ئەو کۆیە ئەویش نابێت و ئیتیمایەکی توند بیبەستێتەوە بە کۆی جڤاتەوە لەسەر کەمەک هاوبەش و تایبەتمەندێتی کە سەرچاوەی تیشکدانەوەی ئەم هۆشیاریە نوخبەیەکە لە بڕەهەمهێنرانی بیری ناسیۆنالیزم، هەگەر و وەرگەڕانی ئەم بیرەش لەسەر دەستی ئەکتیڤیستی سیاسی و کەمەڵایەتی لەگەڵ حزب و گروپە سیاسی و کەمەڵایەتیەکانەوەیە. واتا ناسیۆنالیزم بەبوونی ئینديقيدەوە مانا پەیدا دەکات، لەرەوە هەر ناسیۆنالیزمێک بە بوونی ڕاستەقینەی ئینديقيد ناسیۆنالیزمێکی فەیک و شکڵیە ناتوانێت هەگەری ڕاستەقینەی ناسیۆنالیزم بێت. قەبڵیەت و خۆگونجاییش بە تونديی دژ بە سەرهەڵدانی مرۆڤ وەک تاک. لەرەوە ئەمە لەسەدی بیستدا لەبەردەم ناسیۆنالیزمێکی قاوغیی و شکڵیداین، بە کانتێنت و ڕەحێکی پڕاوپڕ خۆکیانەی فیداڵیەوە. ئەم ناسیۆنالیزمە خۆکی و فیداڵیە لەسەدی بیستدا ناودەنرێت بە کوردایەتی، بزووتنەوەی کوردایەتی یان بزووتنەوەی سیاسیی کوردی.

بزووتنەوەی کوردایەتی وەک دوالیزم

بزووتنەوەی کوردایەتی لە سەدی بیستدا بە مێنتالیتیە سیاسی و بونیادە گوتارێکەی خۆیەوە بزووتنەوەیەکی سیاسی ئاغاواتی و خۆکیانەیە کە بە تونديی دژ بە لەدایکبوونی مرۆڤ وەکو بوون و کەینونەیەکی سەربەخۆ، خاوەن ئیرادە و بڕیاری سەربەخۆ، خاوەن خواست و هۆشیاری تاکگەرایانەی خۆی، چونکە لەدایکبوونی سروشتی و ڕاستەقینەی ئینديقيد لە کەمەگای ئەمەدا دژ بە ڕەحی بزووتنەوەکەیە "بزووتنەوەی کوردایەتی" کۆلەسەر کۆگڵیی خۆ و بئیرادەیی تاک ڕاوەستاوە. بزووتنەوەی کوردایەتی لەسەر ئاستی ئیتەریکی سیاسی و گوتارە مەدیایەکەی وەکو ناسیۆنالیزم و وەکو بزووتنەوەیەکی سیاسی نەتەوەیی خۆی نمایشدەکات و لەسەر ئاستی ئەکت و پڕاکتیکی سیاسی و مامەڵەکردنی لەگەڵ ئیدارە و ئابوریدا،

تێگەیشتن و کارکردنی لەهەمبەر هەزی جەنگاوەرانەی خۆیدا، هەم مامۆستاکردنی لێگەڕ ئینسان وەکو تاک، بزووتنەوەکە بە تووندی گرێدراو بە ڕەحمی خوێن و بە تووندی گرێدراو بە بنەما ستراکتوریەکانی هیرارکیەتی دەسەڵاتەوە لە نێو خۆیدا.

لەڕووی بزووتنەوەی کوردایەتی، بە هەمانشێوەی میرنشینەکانی کۆمەڵگای ئیمە و بگرە زیاتر "ئێگەر میرنشینەکان لەسەردەمێکدا بوون کە کرانەوەی عەقڵی و مەدەرنیزەبوونی بەها و نۆرمەکان لە کۆمەڵگا خۆراواییەکاندا تازە بوون و هەم دژەکۆتنی ناسیۆنالیزم هێشتا نێگەیشتبوو بە ئۆوجی خۆی ئۆوا لەسەدەی بیستدا و بە گوێرەی بزووتنەوەی سیاسیی کوردییەوە ئۆو بەها و نۆرمە مەدەرنانە و هەم کرانەوەی عەقڵیی لە دنیای خۆراوا و لە کۆمەڵگاکانی دەوروبەریشماندا قناغ و زەمانی زۆری بەیبوو" هەم هەزەک و دەسەڵاتکەی دژ بە بوونی تاکگەرایانەی ئینسان بوو و هەم دژ بە سەرهەڵدانێتی ئیمە سەربازی دژایەتیکردنی بە هەر ژینگە و زەمینەیەک کە هەوە بە سازدانی بدرێت بۆئامانجی سەرهەڵدانی تاک. بۆیە بزووتنەوەی کوردایەتی لەسەر بنەمای ڤیکتیمایزی تاک ڕاوەستاوە. کۆگەلێک کە بوونی هەبێت لە تێگەیشتنی ئیم بزووتنەوە سیاسیەوە، تەنها وەکو بوونەکی کۆیی بە قوربانی و قوربانیدانە.

سەرنجەکی خەڵکدا کە لەڕدا ئاماژەی پێبدەم ئۆویە هەبێت کە سەرەتای ئۆو هۆشیاریە ناسیۆنالیستیە مەدەرنە لە سەرەتاکانی سەدەی بیستدا بە تایبەت لە باشوری کوردستان لەسەر دەستی کۆمۆنیستە خوێندەواری خاوەن هۆشیاری مەدەرنەوە سەرهەڵدەدات بەڵام هەر زوو دەکەوێتەوە ژێر هەژمونی خۆی و فیداییزمەوە.

کوردبوون قوربانیەکی دوو دیو

لە درێژایی سەدەی بیستدا لە نێو دەوڵەتە پێست کۆلۆنیاڵیەکانی داگیرکاری چواردەور، کورد بوونەکی فیزیکیە بە پێناوەزەکی کلتوری و هونەریەوە. هەر هەوە و سەردەرهێنانەکی کورد بە تەعبیر لە بوونەکی دیکەی جیاواز گۆناوە بە تراژیدیا و هەمیشە وەک بوویەکی ڤیکتم لە نێو چوێی ئۆو دەوڵەتانەدا ستاتی هەبووە. واتا ئیم بوونە بەردەوامەی کورد وەک سەکریفایس و قوربانی، هەمیشە لەسەر دوو ئاست کاریگەری قوڵی هەبووە:

یەکەمیان: بەردەوام کودبوون لە دژێکی بەمەرجدا سوتەمەنیەکی بنەڕەتی بووە بە هەموو ئۆو شێوە و بزووتنەوە چەکداریانەی لایەن

بزووتنەوەی کوردایەتیەوە، دژ بەو سیاقرنیتیە دەوڵەتیەی لە سەنتەردا "سەنترالیزمی بوون، هێز و دەسەڵات لە پایتەختەکاندا، هەر چوار پایتەختەکە" بەرپاکراون.

دووەمیان: لە درێژایی ئەو بزووتنەوەی چەکداری و شۆڕشانەدا، بوونی کورد بەبەردەوامی تارگێتی خاڵکردنەوەی تووندوتیژی و هەوایەتیپەدانی ئەو هێزە ئاگرسیفە بووە کە لە نێو خودی پاشقەڵایی کەمەگاکانی ئەم ناوچەیەوە سەریهەڵداوە.

لە سەدەی بیستدا عێراق وەکو دەوڵەتێکی نوێ بە دژگا مەدرنەکانی دنیای هاوچەرخەوە "وەکو هەموو دەوڵەتە پێست کۆلۆنیالیەکانی ئەم ناوچەیە" نەک نەیتوانی کەمەگا لەسەر بەها و نەمەکانی بەرهەمهاتووی مەدرنیتی موتوربە بکات بەکو دەوڵەت بە دژگا مەدرنە ئەمنی و هەواگریەکانی و بە سوپایەکی مەدرنی پە چەکی پێشکەوتوو و بەهێز، بوو بە سیستمێکی کۆنتڕۆڵ بەسەر کەمەگاوە تا گەیشتنی بە تڕۆپک لە دەیەی هەشتاکانی عێراقی سەدام حسێندا، هەبەت هاوشانی میلیتاریزەکردنی کەمەگا و هەم کۆنتڕۆڵکردنی، پاش سیستماتیکیانەی لەناوبردنی بوونی کورد گەیشت بە ئۆپەی بەربەریەت و دڕندەیی خۆی. ئەو سیستمە دەمەق و کۆنتڕۆڵکردنە میلتاریستیەی کەمەگای عێراقی و کردنی دەوڵەت بە دژگایەکی هەواگری و سوپایەکی گۆڕە نەک هێگی لە گۆشکردنیی سروشتیانەی کەمەگا گرت بەکو کەمەگای کردە کەمەک پکهاتەی ناهەمجینی چەپەنراو.

ئاپارتاید و دەسەاتدارێتی بزووتنەوەی کوردایەتی

داگیرکردنی کوەت لەلایەن عێراق و لە ئاکامدا هەرشی هاوپەیمانان بە سەر عێراق، تێکشکانی سوپا، لاوازبوونی کۆنتڕۆڵکردنی کەمەگا و لاوازبوونی دژگا هەواگریەکان بوو بە هۆکاری دروستبوونی بۆشایی گۆڕەی ئەمنی و کەلەنی گۆڕەی لە نێو سیستمدا دروستکرد، ئەمەش وایکرد ئەو چەپاندنەی چەندین دەیە بەسەر کەمەگای کوردستانەوە بوو، هەم درزی تێکەوەت و هەم ببێتە دڕچەیەک بە دڕچوونی ئەو ووزە چەپەنراوەی تووندوتیژی کە دڕئەنجام بووە هۆی ئامادەیینی دژگاکانی دەوڵەت لە کوردستان و دواتر خۆپاندنی دوو جەمسەرە سەرکیەکەی بزووتنەوەی کوردایەتی "پارتی و یەکێتی" بەسەر کەمەگادا.

دەسەاتدارێتی لە هەرەمی کوردستاندا لە دوای ئاپارتاید، ئەو

دژگایانەی کە وەکو ھوخساری دەسەلاتدارێتیەکی دیموکراتیک و مەدەرن دەرکەوتووون، وەکو ھوخساری خۆی ھوو بە دنیا دەرەوە دامەزراند. ھەروەکچۆن بووتنەوەی کوردایەتی لە درێژایی تەمەنی خۆیدا لەسەر ھەردوو دوالیزمی مەدەرن و تەرادیسیۆن وەستاوە، گوتاری سیاسی و مەدیایی لەگەڵ دروشمگەلی ناسیۆنالیستی و دیموکراتیکی مەدەرن لەسەر ئاستی شکڵ و قاوغ ھەروەھا ناوەرۆکەکی تەرادیسیۆناڵ و ئەکت و پەراکتیکی سیاسی و حزبیی خۆگونجایانە لەگەڵ پەیوەندیەکی قەبەلی بە دنیای کوردی خۆیەوە و دنیای دەرەوەش، بەھەمانشێوە دژگا مەدەرن و دیموکراتیکەکانی وەکو پەرلەمان، دەسەلاتی قەزایی، حکومەت، وەزارەتەکان و سێکتەرەکانی نێو ھەر کۆمەڵگایەکی مەدەرن وەکو ھوخسارێکی مەدەرن و دیموکراتیک بەدام شکڵی و تەنھا وەک قاوغ. چونکە کارکردنی ئەم دژگایانە لە ناوەوە بەپێی بنەما ستراکتوریەکانی خۆیەوەدەبڕێن و ھەڵگری ھەمان بەھا و نەرمە تەرادیسیۆناڵەکانن. ئەم دژگایانە بەتاکەکراونەتەوە لە شوناس و نەرمی مەدەرنی تایبەت بەو دژگا و کایانە خۆیان، بەڵکو موتوربە کراون بە شوناسی دیوخانی و ئاغاواتیانە، بە کارکردنی خۆکیانە و بە نەرمی تەرادیسیۆناڵ.

لەرەوە بزووتنەوەی کوردایەتی ھەروەک سروشتی خۆی، دژگاکانی دەسەلاتدارێتیشی لە ھەرەمی کوردستاندا بەسەر قاوغێکی مەدەرن و ڕەحەکی خۆکیانەدا دابەشکردووە، قاوغە مەدەرنەکە وەکو ماسکێک ھوو بەدنیای دەرەوە و کارکردن و شوناس و نەرمەکانیشی وەکو ناوەرۆکەکی تەرادیسیۆناڵی خۆکیی ھووبە دنیای ناوەوەی کوردی. واتا بزووتنەوەی کوردایەتی ھەم خۆی لە درێژایی نزیکەی ٧٠ ساڵەی تەمەنی خۆیدا بەسەر دوالیزمی مەدەرن و تەرادیسیۆندا دابەشبووە کە قاوغەکەی بە دەرەوە و نوێنەرێک و ڕەحەکەی بە ناوەوە بووە، بەھەمان شێوە لە دوای ھاپەین دەسەلاتدارێتیشی لەسەر ھەمان ستاندارد و ھەمان دوالیزم دامەزراند.

دیموکراسیەت وەک پەسەسکی فرە ڕەھەند، جگە لەوەی ھەڵبژاردنی پاک و ئازادی گەرەکە، بەڵام بە کەمەڵەک نەرم و بەھای دیکەوە بەستراوە، کە یەکێک لەوانە تاکگەرایی " Indvidualism " . تاکگەرایی یەکێک لە پایە گرنگەکانی ھەم ھەڵبژاردنەکی دیموکراتیک و ھاستەقینەیە، ھەم دژگا مەدەرنەکانی ھەر سیستەمێکی دیموکراسیە. لەدان لە ھەموو ئەو بنەما و پرەنسیپانەی کە دەشێت تاکی ئازد و خاوەن ئیرادەی لەوە بەرھەمبێت، لەدان لەو میکانیزمانەی ئیشکردنی دژگاکانی نێو دەسەلاتدارێتی کە دیسانەوە دەشێت تاکگەرایی لە نێو

سیستەمکی یاسایی و دیموکراتیکدا بنەتە بوون، لەدانە لە پڕسەندنی سروشتیی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای کوردستان، کە لە درێژایی تەمەنی خۆیدا دەسەڵاتدارێتیکەی بزووتنەوەی کورد ایەتی وەک پلان و ستراتیژ کاری لەسەر کردووە. . دەسەڵاتدارێتی بزووتنەوەی کوردایەتی وەک قاوغکی مەدەرن و دیموکراتی و ڕۆحکی خۆکی تراديسيۆناڵ دژ بە لەدایکبوونی مرۆڤ وەک تاکی خاوەن ئیرادە و بڕیار، وەک تاکی خاوەن هۆشیاری تاکیی و سەربەخۆ لە خۆ. بەوپێیەی کە شکڵی ساختە و درێزنانەی دەسەڵاتدارێتی لە کوردستان لەسەر بەشکڵیی و بێئیرادەیی تاک ڕاوستاوە، ئەوا زەمینەی ئیشکردن بە دیموکراتیزەکردنی دەزگاکانی دەسەڵاتدارێتی و مەدەرنیزەکردنی ڕاستقینەی کۆمەڵگای ئەمە بە پلەی یەکەم و سەرەکی کارکردنە بە لەدایکبوونی ئینسان وەک تاک.

کۆمتیارەکانیش لە نێو خۆیاندا بەشێن دژن ... ئەحمەد هەسوێ

ئایا هەڵوەستوەرگرتن دەبێت لە چ ڕوانگەیەکەوە بێت؟ ئایا دەبێت داکۆکی لە کێ بکەین و پشتی کێ بگرین؟ دەبێت لە دژی چی و کێ بین؟ سەبارەت بە هەڵرشکردنە سەر پەرلەمانتاران.
بەشێ گەورەکەی نوسەرانی ئازاد و ڕۆشنبیران لە کۆمەڵگا خۆراوایەکاندا نێک لە هەڵوەستوەرگرتنی ڕۆژانەیاندا لە ئاست ئەو دیاردە و ئەم ڕووداو، داکۆکیان لە فەزای گشتی، ئازادی و شکڵی هاوکاتیانی سادە و کۆمەڵگا بگشتی کردووە و لە بەرامبەردا هەمیشە وەک بەربەستێک لەبەردەم پاوانخوازی و سەرکێشیەکانی دەسەڵاتداران وەستاونەتەوە، بەکو بەشکی گەورەی ووزەی فیکری و ڕووبەرکی فراوانی توێژینەوە ئەکادیمی و مەعریفیەکانی خۆیان بە لەکۆڵینەوە و تێگەیشتن لە بونیاد و ستراکتوری دەسەڵات و خواستە سایکۆلۆژی و کەسیەکانی دەسەڵاتداران بووە، ئەوە سەرەڕای هەوڵدانی بەردەوام بە دەزینەوە و داهێنانی ئەو تەکنیک و ئامرازانەی کە دەکرێت لە ڕێگیانەوە هەم سنورەک بە چاوچنۆکیی دەسەڵاتداران دابنرێت و هەم بەرگری لە فەزای گشتی و ژیانی ئازاد و شکڵەندانەی هاوکاتیانی سادە و ئاسایی بکرێت. لەسەنگەی ئەم تێگەیشتنەوە نوسین و فیکر و

هەوەستوەرگرتن و داکۆکیکردن لای من شەوە پەیدا دەکات "شکۆ دەگرێت"، بەیە هەر کەسێک ئاگاداری نوسینەکانی من بوبێت، کەم تا زۆر، سێ خاڵ بە گشتی دەتوانێت دەرکپێبکات کە ئەوانیش:
یەکەم: بەرەنگاربوونەوەی دەسەڵاتدارێتی سیاسی "کە هەبێت ئاشکرایە دەسەڵاتی ئابووری، ئیداری و سەربازیشی لەخۆی گرتووە" کە بەپلەی یەک پارتی و یەکێتی دەگرێتەوە و دواتریش حزبەکانیدی کەم تا زۆر، ئۆگەر بە بڕێکی کەمیش بێت. هەبێت بەرەنگاربوونەوەکە لەسەر بنەمای تێگەیشتنێکی فیکریی-سیاسیی هەم بە سروشت و جۆری دەسەڵاتدارێتی و هەم بە پایە و ئاگرەکانی بەسەرێکدا و بونیاد و ستراکتوری دەسەڵات بەسەرێکیتردا.

من هەرگیز پێم وانەبووە کەمتیارەکان تەنها ئەوانەبن کە لەنێو دەسەڵاتە کلیپتۆکراسیە میلیتاریستیەکەی دوو جەمسەرە گەورەکەی بزووتنەوەی کوردایەتیدان بەو گروپە مشەخۆر و ملپانانەشەوە کەدەکەونە نێو بزنس و مارکێتینگی سیاسیەوە لەپەراوێز و بەدەوریانەوە، بەڵکو هەموو ئەوانەش دەگرێتەوە کە دوور و نزیک لە خزمەتی وەها دەسەڵاتێک و لە خەم و هەوەی سیستماتیزەکردنیدا بوون.
خاڵی یەکەم/ واتا بە کورتی شێوەی من لە بەرامبەر، دەسەڵاتدارێتی سیاسی بە تایبەتی و کایەی سیاسیی کوردستاندا بە گشتی، بووە. ئەوەی نەوەندەکیان "نەوەندی سیاسی و دەسەڵاتدارێتی" تێنیە کەمتیارەکانن، گرنگ نیە چ بەرنگێکن. شێوەی من لە دژی کەمتیارەکانە.
دووەم/ نوسین و هەڵویستی من هەمیشە شێوە بووە لە پێناو فەزای گشتی، ماف و ئازادیەکانی هاوڵاتیانی سادە. واتا ئەوەی لە تەوانینی مندا هەم تەوایەتی و هەم پلایریتی هەیە بە قسەلێکردن و داکۆکیکردن ژیانی ئینسانی ئاسایی و بێپلە و پێستە.
لەلای من "نێک لەلای من بەتەنها بەڵکو وەک پێدراوێکی واقعی" پەرلەمانتار یان هەر کەسێکیتری خاوەن پلە و پۆگەی هاوشێوە، خەڵکەمە خوارتر و کەمە سەروتر گرنگیێکی نیە، لە نێو حکومەت، پەرلەمان و هەر دەزگایەکی گشتی ئیداری و دەوڵەتی بێت وە یان تەنانەت لە دەزگای حزبییشدا بێت، دەسەڵاتدارە. زۆر بە سادەیی و دوور لە تەعقیدات، دەسەڵاتدارە بەوپەیی، هەم پۆگەکی کەسێتیکی مەعنەوی دەسەڵاتداری داوەتە هەم بەپێی پلەکی دەسەڵاتێکی یاسایی هەیە، ئەمە جگە لەوەی کە شەفەر و پاسەوانی هەیە، کە ئینسانێکی سادە و ئاسایی هیچ یەک لەوانەی نیە.
بەوپەیەش کە لە تەوانینی مندا نوسین و کارکردن لە نێو فیکردا لەگەڵ هەڵویستوەرگرتن هەمیشە لەپێناو فراوانترکردنی ئازادیەکانی فەزای گشتی و گەیاندنەوەی شکۆ و ئیرادەیە بە تاکەکان "تاکی سادە و

ئاسایی نەو کۆمەڵگا" بۆیە هێواستوەرگرتن و داکۆکیکردن لە پەرلەمانتاران و هاوشوێنانیان، نەک ناچێتە خانەی داکۆکیکردن لە ئازادی، فەزای گشتی و کرامەتی ئینسانەکانەوە بگرە داستوخە دچێتە خانەی خزمەتکردن بە دەسەڵاتدارانەوە. جا ئەو دەسەڵاتدارە هەر هەنگێک بێت گرنگ نیە.

خاڵی دووەم/ واتا بە کورتی لەتەوانینی مندا هێواستوەرگرتن و داکۆکیکردنێک ئەگەر لە گەڵ بێت لایەن منوە یان هەرکەسێکیدی، دەبێت هەمیشە لە بەرژەوەندی تاکی سادە و ئاسایی و هاوڵاتیانی بێپلە و پایە بێت، وە لە دژی دەسەڵاتداران " سەرۆک، وەزیر، پەرلەمانتاران و ...هتد" بێت.
سێیەم/ بابەتێک کە هەمیشە لە تەوانینی مندا بە ئامانج گیراوە مەسەلەی ئیمتیازاتی ماددی و دەستکەوتە ئابووریەکانی دەسەڵاتدارانە. هەبەت ئەوە ئاشکرایە دەسەڵاتدار، ئەو کاتە دەسەڵاتدارە و لە خەڵکی ئاسایی جودا و سەروەترە کە ئەو ئیمتیازاتە ماددیانەی هەیە کە خەڵکی ئاسایی نیەتی، دەستکەوتکی ئابوری وای هەیە کە دیسانەوە خەڵک نیەتی. من لێرەدا باسی ئەو دەستکەوتە ماددیە نایاسایی و دزی و بەکارهێنانەی دەسەڵات ناکەم بە بەرژەوەندی تایبەتی و خۆدوورمەندکردنکی خێرا لە هەگەی ئەو پۆست و پلەیەوە کە کردوویەتی بە دەسەڵاتدار، لایەن زۆرینەی دەسەڵاتدارانی کۆمەڵگای ئەمەوە، بگرە باس لەو موچە زۆبەلاح و ئیمتیازاتە ماددیانە دەکەم کە یاسایان بە داتاشراوە و بە پێی یاسا بەیان هەکخراوە، واتا دزی و تاڵانیی بە پێی یاسا.
بەتەگەیشتنی من، کاری مرۆڤی هەشنبیر و بەرپرسیار لە ئاست کێشە جڤاتیەکان، هەوڵی بەردەوام و سەنگەرگرتنی سەرسەختانەیە نە تەنە بە ئازادی و فروانکردنی فەزای گشتی لەگەڵ بەردەوام بەرجەستە و گەورەکردنی شکە و کرامەتی تاکەتاکەی ئیسانەکان و هاوڵاتیانی سادە و ئاسایی، بگرە جەنگێکی بەردەوامیش لە دژی ئەو گاپێی نەوان هەردوو چینی دووەمەندان و هەژاران کە هەر هەژ لە گەورەبوون و فراوانبوونی زیاترداید. ئەوش ئاسکرایە کە لە کۆمەگای ئەمدا، هەموو دووەمەند بوونکی دەسەڵاتداران، چ یاسایی و چ نایاسایی، لەسەر شانی خەڵکی سادە و ئاساییە و باجکێی هەژاربوونی زیاتری هاوڵاتیانە.

دەسەڵاتداران، بە پەرلەمانتارانیشەوە، بونەتە بارکی زەر قورسی ماددی و چینکی مشخەر بەسەر داهاتی گشتیەوە. ئەمش بووەتە هێی دروستبوونی چینکی مشخێری دەسەڵاتداری ئەرستەکرات کە هەر خودی

پەزیشنی ئەوان بەراورد بە خەڵکی سادە و ئاسایی کۆمەڵگا، بە خۆی مایەی بەڵەزی و سوکایەتیە بە هاوڵاتیان. تا دێت بەشایی نەوان ئەو چینە و خەڵکیش فروانتر دەبێت. بەیە ئەگەر هەوڵستورگرتن و داکۆکیلەکردنک لەلایەن منەوە یان هەرکەسکیدی لە گەڵ بێت دەبێت دژایەتیکردنی ئەو چینە مشخۆرە ئەرستۆکراتیە سیاسیە بێت ئەوەش بەوەی کە هەوبدرێت موچە و ئیمتیازاتە ماددیەکانیان لیبسەنرێتەوە یان کۆمبکرێتەوە تا ئەو ئاددیەی بەنەوە هاوشان یان نزیک لە خەڵکی سادە و ئاسایی.
خاڵی سێیەم/ واتا بە کورتی لە تێوانینی مندا هەر کەسکی بە ئاگا و خاوەن هەستکی قوە و ئینسانی دەبێت هەوڵست وەربگرێت دژ بە موچەی زەبەلاح و ئیمتیازاتە ماددیەکانی دەسەڵاتداران "بە پەرلەمانتارانیشەوە" تا ئەوەی کە لەیان بسەنرێتەوە یان کۆمبکرێتەوە و ئەمش ببێتە هەی کۆمبوونەوە و بچوکبوونەوەی گاپی "بەشایی" نەوان چینە کۆمەایەتیکانی کۆمەڵگای ئەمە.

.....

تێبینی/ ئەم نوسینە زادەی پرسیاری دوو هاوڕێیە کە لە تێی کۆمەایەتی فەیسبوک بە دوو شێوازی جیاواز لەیان کردم، سەبارەت بە هەڕشکردنە سەر پەرلەمانتاران، گوایا بە بەدنگم لەو بارەیەوە و هیچ هەوەستکم نیە.

ئەستای جیهان و ڕۆگەیک ... ئەحمەد ڕەسوڵ

خەباتی ئینسان بە درێژایی مێژوو لە هەر شوێنکی دنیادا بە پلەی یەک دژ بە دەسەڵاتدارێتی سیاسی هەژمونگەر "کە تێواوی کایەکان شوێنکەوتە و ژێرهەژمونی دەسەڵاتدارێتی سیاسین" بەسەر کەی ژیاندا و دواتریش و بەشەویکی لاوکی دژ بە ئایدیای باو و باڵادەستی ئایدەلەژی و دینی و کۆمەایەتی بووە لە پێناو باشترکردنی ژیان و فراوانترکردنی ئەگەرکانی گەشکردنی زیاتری ژیاری و وجودیی خەیدا.

دینامیکیەتی ژیان لەهەر کۆمەڵگایەکی سەر ئەم هەسارەیەدا ،کە دەبێتە دینامیکیەتی ژیان لەهەر کۆمەڵگایەکدا خەباتە مانای دینامیکیەتی ژیانی ئینسان دەگرێتەوە، وایکردووە هەمیشە ئۆگرکانی گۆڕانکاری و نوێبوونەوە کراوەتربن "نەک هەر ئەوەندە بەکو دەتوانین بڵێین حەتمیش بن". لەرەوە هەر چەقبەستنێک یان داگڕانێک بەرەودوا دژ بە ڕەوتی دینامیکیەتی ژیان بووە، ئیتر ئەم خەی بووەتە زەمینەی سەرهەڵدانی نائازایەتی، یاخیبوون و شۆڕشکان.

سەدەی بیست ... کاپیتالیزم

ئاشکرایە سەدەی بیست، سەدەی خەرا گۆشکردنی کاپیتالیزمە "هەبەت دەبێت ئەوەش ڕوون بێت کە کاپیتالیزم بەرئەنجامی ڕەوتی بەرەوپێشەوچونی مێژووی ئینسانە" وەک سیستمێکی لەدایکبوی نێو هەناوی مەدەرنیتی. خەرئاوا کە زادگەی مەدەرنیتی و بەها گەردونیە بنەماییە ئینسانیەکانە، بەهەمان شێوەش زادگەی سەرهەڵدانی کاپیتالیزمە وەک سیستمێکی ئابوری سیاسی کە دواترلە بەرئەنجامی بەاوبونەوەی تەکنیک و ئامرازکانی بەرهەمهێنانی کۆمەڵایەتی و دەزگا کۆمەڵایەتیە مەدەرنکانەوە بە سەرانسەری جیهاندا لەسەدەی بیستدا سەرمایەداری بوو بە سیستمێکی جیهانداگر و لە نزیکەی دوو دەیەی کۆتایی سەدەی بیست و ئەم سەرەتایەی سەدەی بیستویەکیشدا دەرکەوتن و پەرەگرتنی نیۆلیبراڵیزم و باڵادەستبونی بەسەر سیاسەت و ئابوری جیهاندا. سیستمی ئابوری سەرمایەداری بەنێو هەموو کۆمەڵگاکانی دنیادا بەاوبووەوە بەئەوەی نەزم و بەها گەردوونیە ئینسانیەکانی بەرهەمهاتووی مەدەرنیتی و جێگیربووی نێو سیستمی سەرمایەداری خەراوایی لەگەڵ خەیدا بگوازێتەوە.

دەخی ئێستای جیهان

ئۆگەر نیگایەک لە دەخی ئێستای سیاسەت و ئابوری جیهان بکەین، دەبینین کە جەنگ و نائارامی نزیکەی تەواوی دنیای گرتۆتەوە، هاوشانی داکەوتنی بەشی زەرینەی ئینسان لە کۆمەڵگاکاندا بەرەو بەبەشی و دەستانگەیشتن بە هەکارکانی خۆشگوزەرانی و بارودەخی ژیانێکی هاوچەرخانە و هەزاربونی بەشێکی گەورەتری مرۆڤ لە زەرینەی کۆمەڵگاکاندا بەهاددی بەبەشبون لە پەداویستیە سەرەتاییەکانی ژیانی ڕووت. بەتەنیشت ئەمەشەوە فراوانتر بوون و گەورەتربوونی هەڕەژەی گاپی نێوان سەرمایەداران و دەسەڵاتدارانی سیاسی "کە گروپ و بازنەیەکی زەر بچوک و بەرتەسکی هەر کۆمەڵگایەک پێکدەهێنن"

لایەک و سەرجەمی خاك لایەکی تر لە هەر کۆمەڵگایەکدا. دیسانەوە بە ووردبونەوە لە شوناسی ئەو هێزە سیاسی و کۆمەڵایەتیانەی سیاسەت ئاراستە دەکەن و نەخشە و هێڵی پەیوەندی و ململانێکان دەکێشن، بە ئاسانی تێدەگەین کە لەهەر کاتێکی ڕابردوو زیاتر بەها ئینسانیە گەردونیەکان و ماف و ئازادیە تاکی و بەکۆمەڵەکان لە تەواوی کۆمەڵگاکانی دنیادا لە ژێر هێرشە و پشێلکاریدان ئەمش بەهۆکاری هەرچی زیاتر باڵادەستبونی بزوتنەوە شۆڤێنیست و ڕەیسیستەکان و هێزە پۆپۆلیستە دینی و ناسیۆنالیستەکانەوە.

چ ڕەگەزێك!

لە کۆمەڵگا خۆرئاواییەکاندا ئەم ڕەوتگارانە، شاهیدی هەڵکشانی ڕەژبەڕەژ زیاتری هێزە ڕاستەو و ئیکستریمستەکانین، هەروەک چۆن لە خۆرهەڵات بەاوبونەوەی پێتای مەزهەبی و دینی گەیشتوتە ئاستێکی ترسناك و هاوتەریب لەگەڵ جەنگە نژادی و ئیتنیکیەکان. ئایا هیچ ڕەگەزێکی دی نیە و تەنها ڕەگەچارە بەسەرا خەڵدانە بە نەو ئەو زەلکاوی ململانێ تونديی فەندەمێنتالیزمی دینی و ناسیۆنالیزم خولقاندویانە؟ ئایا بە ئەو دەخی ئەم ناوچەیەی خەمان "کوردستان بە وڵاتانی دەوروبەریەوە" و خەرهەڵاتی ناوەڕاست و جیهانیش بە گشتی تێکەوتوە و هەر ڕۆژ تونديبونەوەی زیاتری ململانێی مەزهەبگەرایی و ناسیۆنالیستی پەڕگیر و شۆڤێنیزم و ڕەیسیزم چ ڕەگەزێکی دەربازبون و چ پێناگایەکی فیکریی ئینسانی هەیە و چ بزوتنەوەیەکی سیاسی کۆمەڵایەتی دەتوانێ وەڵامدەرەوەیەکی جدی بێت؟

مارکسیزم وەك بیرکردنەوەیەکی ڕەخنەیی کەلەکتیف

لەسەدەی بیستدا لە کۆمەڵگا خۆرئاواییەکاندا و تایبەتتریش ئەورووپیەکاندا لەبەرامبەر شۆڤێنی نازیزم و فاشیزم و ناسیۆنالیزمی پەڕگیر، هێزوتی چەپ و مارکسیزم وەك وەڵامدەرەوەیەك شانی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەوکاتەی کۆمەڵگاکانی ڕەنگکردبوو. مارکسیزم و چەپگەرایی وەك فەلسەفەیەکی ئینسانی و لەسەروی دین و نەتەوە و ئیتنیکەوە، هەم ڕەخنە و ناڕازایەتیەکی قوڵ لە هەلومەرجی سیاسی و ئابوری و ململانێ تونديکان و دابەشکاریە کێشدارەکان و هەم ئەڕناتیڤێکی ڕادیکاڵ لە ئاست کاپیتالیزمدایە.

بەشێکی زۆر لە قوتابخانە فەلسەفیەکان و فەیلەسوفانی سەدەی بیست یان ژێرکاریگەری مارکسیزم بوون وەك کۆمەڵناسان و فەیلەسوفانی قوتابخانەی فرانکفۆرت و بەشێکی زۆر لە فەیلەسوفانی فەڕەنسی، جا

یان لە بەشکی ژیانیاندا لەگەڵ هەڵە مارکسیستەکاندا ئەکتیڤیست بوون یان لایەنگری ناڕەزایەتیە جەماوەری و بزوتنەوە چەپگەراکان بوون. بەیە ئەم دەخی ئەستا ئەم ناوچەیەی خەمان و جیهان بەگشتی پیایەدا تێپەڕدەبێت، تەنهـا بە هەگبەی ناڕەزایەتی و هەخنەی مارکسیستی و دروستبوونی بڕی فراوانی جەماوەری چەپگەرا ئەگەری تێپەڕاندنی هەیە. هەبەت کە دەبێین بڕی فراوانی جەماوەری چەپ، مەبەست لە دروستبونی ئەپۆزسیۆنکی چەپگەرای فراوانی جەماوەریە، کە ئەم بیرکردنەوە کەلەکتیڤە مارکسیستیە هەگبگرێت لە هەڵکشانی هەرچی زیاتری هەوتە شۆڕشی و هەیسیستی و بزوتنەوە دینی و ناسیۆنالیستە پۆپۆلیستە توندڕەوکان. وە هەروەها ئەگەری ئەوەش بەنێتە بەردەم کەمەگا کە کاپیتالیزم بە گشتی و دەسەڵاتدارێتیە سیاسیەکان بەتایبەتی ناچاربکەن بە ڕیفەرمی ئابوری و گەڕاندنەوەی هەلومەرجکی باشتری ژیان بە ئینسانەکان. واتا ئەوەی لەڕادەمانەوەت بیەیین بیرکردنەوەیەکی مارکسیستی بەرفراوانی کەمەایەتی و سەرهەدانی بڕیەکی فراوانی ئەپۆزسیۆنی چەپگەرا گەرەنتی هەم پاشکشەکردنی هەزە دینی و ناسیۆنالیستە پەگیر و شۆڤێنیستەکان، هەم باشتر بوونی هەلومەرجی ئابوری و دەخی ژیانی کەمەگایە بە ژیانکی هاوچەرخانە و مرۆڤانەتر. ئەمە بە ئەم ناوچەیە و جیهانیش بە گشتی ەاستە. بەیە ئەستا دەخی کوردستان و ئەم ناوچەیە کە بەشکن لە دەخی جیهانی هەم وەک پەویستیەک، هەم وەک ئەگەرکی بەهەز لە بەردەمی مارکس و مارکسیزمدایە.

کـــــــــــوردایەتی، پـــڕۆژەی ئەرســـتەکراتیەتی سیاســـی و ســـتەمکاریەکی ەووت ... ئەحمەد ەەسۆ

کوردایەتی چیە و چی بوو؟!

کوردایەتی و بزوتنەوەی سیاسی کوردی لەگ جیاناکرێنەوە و هەمان شتن. کاتێک دەڵێین کوردایەتی، بزوتنەوەی کوردایەتی یان بزوتنەوەی سیاسی کوردی مەبەست و ئاستەوخۆ حزبە سیاسیەکانی مەڕووی سیاسی کورد دەگرێتەوە.
ناوبردنی خەیاڵی لە کوردایەتی دابتاشین، ناوبردنی تۆزێ و تیرەی وەهمی لە کوردایەتی بخەینە ڕوو. کوردایەتی واتا ئاوەی هەبووە و هەیە. واتا یەکێتی و پارتی و هیزەکانی کە لەفەلەکی ئەم دوانەدا دەسوڕێنەوە. کوردایەتی لەوە زیاتر ناتوانێت ببێت کە هەبووە و هەیە. هەم سادە هەم قووڵ تێگەیشتن، ئاوێنەی کوردایەتی وەک لاکێ تەپیوەک جگە لە زەرەر و بۆگەن هیچی تری نیە و ناوبردن و بەمان. بزوتنەوەی کوردایەتی لە ئابردووەدا خەڵکی ئیدمان کرد، هەروەک مەوادی موخەدیر، بە ئاوهام و خەیاڵات. هەبێت بە خەڵکەک لانی کەمی قوڵایی لە بینین و تێگەیشتنیدا هەبووبێت لەمیژە دەرکی ئاو حەقیقەتەی کردووە و جاوهەری هەم بزوتنەوەی کوردایەتی ناسیوە هەم تاک بە تاکی سەرانی بزوتنەوەی کوردایەتی وەک خەیان تێگەیشتووە.

وێناکردنی پێکاوە ژیانی تایفە جیاوازەکانی نێو کۆمەڵگای کوردی وەک کوردایەتی جگە لەوەی تێنەگەیشتنە لەهیچ یان بە نائاگاوە بشکبوونە لە کوردایەتی و داکێکیکردنە لەی بەمەبستی تایبەتی هەروەها هاوڕێکی ئاست نزمی مەعریفیشە بە تێکەڵکردنی چەمکەکان و دروستکردنی تێپوتێزە بە دەوری چەمکەکەدا بە مەبەستی ئاڕاستەکردن و شواندنی. ئەو پڕۆژە فاشیستیەی کە ناوی کوردایەتیە نێک هەر توانای بەرهەمهێنانی ئازادی و مرۆڤدۆستی و تەلەرانسی سیاسی و کۆمەڵایەتی نەبووە بەڵکو بە تۆندی هەم لە دژایەتیکردنێکی ئاستەوخۆ و بەردەوامدا بووە لە ئاستیاندا و هەم بەرهەمهێنی تەفرەقەی قەومی و دینی و ئیتنیکی و ناوچەیی بووە ئەمە سەرەڕای بونیادنانی ڕەحێکی دەستەمۆی سەرکز و ملکەچ و سایکۆلۆژیایەکی خەسیو و شکستخواردوو لە نێو گروپ و ئەندامانی حزب و نێو کایەی سیاسی و ئیداریدا بە تایبەتی و لە نێو تاک بە تاکی کۆمەڵگادا بۆگشتی.

هەشتا دەیانەوێت بە ئاوهام و سەفسەتەی کوردایەتی وەڵامی یەئس و بێزاری کوشندەی ملیۆنەها ئینسان بدەنەوە.

کادێرە نەخوێندەوارە حزبیەکان و زۆناژێنە "نوسەر و میدیاکارە" توتیئاساکانیان، کە موچەی مفت و زۆری لە ئینسان کوتنیان دەخۆن، ئەستاش بە گوتاری پفدراو و قاندراوی کوردایەتی و دەوڵەت، خەبات و شەهیدگەلی، جەنگ و داعش، دوژمنان و ئازمونکەمان، سەربەخۆیی

ئابوری و ئەمنیەت...هتد و دەیان زاراوە و قسەی پووچی تر و دەیان مەقوڵەی بەش و بەتاڵی تر بە چەندەمین جار بەسەوادی و بەئامڕبوونی خەیان دەسڵمێنن.
کوردایەتی هەر ئەوبوو کە بینرا و ئەزمون کرا، تێنەگەیشتن و کەمفامیە هەشتا چاوەڕوانیەک لە کوردایەتی لەگەڵی بە.

کوردایەتی، پەژڕەی تەماشاکردنی تەواوی کەمەگایە وەک بوویەکی هەمیشە قوربانی لە پێناو نوخبەیەکی زڕ بچوکی هەمیشە سەردەست و ئاوساو هەم بە غروری خۆ بەشت زانین و هەم بە گرێی هەستکردن بە کەمیی.
ئەوەی ئێستا پێیگەیشتوین، جگە لەوەی ئەنجامێکی سروشتی کوردایەتی و بەرهەم و تێگەیشتن لە حەقیقەتی بەربەریەتی ئەم هەزانیە هیچی دی نیە. هیچ یێگەیەکی دی نەماوەتەوە جگە لە ڕیشکەشکردنی کوردایەتی، ئەگەر نا سەرەتانێکە و هیچی تر.

ڕەنگە ئاگایی بچێتەوە سەر عەدەم ... ئەحمەد ڕەسوڵ

ئەگەر بتوانین بە ناو سوپای سیسرکەکاندا تێپەڕ ببین
لەوانیە لەوسەر بەشێک لە حەقیقەتمان چنگ بکەوێت.
ئەگەر بتوانین بەناو ئەم هەموو وەهمە ڕۆاو و
ئەم هەموو بزمارە چەقیوانەی سەر ڕێگادا ببڕین
لەوانیە لەوسەر شتێک لە ئاسودەیمان بەربکەوێت.
ئینجا ئێستا پرسیار ئەوەیە:
من چۆن بەمەوە بە لای خۆم؟
ئەی تە چۆن ئەگەیتەوە بە خۆت؟
ئەگەر گرەوی خەشبەختی لە ناو ئەم ئاگرەدا بێت
ئەی بە دووکەڵ لە دەمانەوە دەهاتە دەر
ئەی بە پشکۆ لە خۆنمانا بوو
بەڕام مەراق لەسەرمانەوە فوارەی دەکرد؟!
ئەوەش بزانە:
نیشتەجێیە لە ناو دەما کەمێک حەقیقەت.

لە ناو سەریشما یەک دنیا خۆشویستی.
شتێکی گرنگ کە ئەوە بیەم:
هەمیشە کاتێک بە نەو کەانکانی یادەوەریما تێپەە ئەبم
بەر هەموو شتێک ئەکەوم جگە لە خەم،
لە یادەوەریما زەر غەریبم.
من ئەمە وەک ەاستییەک ئەەم:
لەوانەیە هەموو تەنیاییەک بچێتەوە سەر ئاگایی
ئاگایی بچێتەوە سەر عەدەم،
بەیە ئەو خەکە هەندە پەکەوە نوساوە.
ئەگەر نەیینە سەر شقامەکان و
دەستبەرز نەکەینەوە و هاوار نەکەین
ەنگە لە شونی خەماندا بەوینەوە.
بەام ئەبێت دان بەوەدا بنەم:
من زەمنم بەرو پشەوە ناوات.
ئەگەر بتوانین بە ناو ئەم جادوگەراندا تێپەە ببین
لەوانەیە شتێک لە ئەفسونی زیندگیمان بە بگەێتەوە
ئەگەر بتوانین بە ناو ئەم هەموو خەسیواندا تێپەببین
لەوانەیە شتێک لە شکەندیمان بە بگەێتەوە.
_____

ئەحمەد ەسوە – سلەمانی
ئەکتەبەری ٢٠١٦

نووندەری تراژیدیا نەک کوردبوون، تەگەیشتنەکی جیاواز لە نادیە موراد … ئەحمەد ەسوە

ئیماژی کوردبوون

بە درژایی سەدەی ابردوو تاکە ئیماژ بە پەژەی سیاسیانەی کوردبوون لەلایەن بزوتنەوەی کوردایەتیەوە لە نەوەندە جیهانیەکاندا وەک بویەکی قیکتم ،لەلایەک لەسەر دەستی هزە گەورەکانی جیهان و

لایەکی تر لەسەر دەستی ژنم و دووەمتانی داگیرکاری دەوروبەر، لە خۆنمایشکردنکی بەردەوامدا بووە بە بەدەستهێنانی هەست و سۆزی کۆمەڵگای بەشەری. نوێنەرایەتیکردنی سیاسیانەی کوردبون وەک وڵاتێکی قوربانیەک و ستەملێکراوەک و دەستپانکردنەوە بە سۆز و بەزەیی، تەواوی مەژووی بەریەککەوتنی ئەمریکا بە دنیا. هەبەت لەم چەند ساڵەی دواییدا ئیماژی کوردبوون "وەک وڵاتێکی کوردبوون لەم هەرێمەی ئەمڕۆدا – کوردستانی باشور" لە نێو جیهاندا دگۆڕت بە وڵاتێکی تر. لەم چەند ساڵەی دواییدا وڵاتی زاڵ و سەرکی خۆ نمایشکردنی دەسەڵاتدارێتی ئالیگارشی بزوتنەوەی کوردایەتی لە پەیوەندیکانیدا بە دنیای دەرەوە لە وڵاتی جوگرافیایەکی نەوتاوی پارەدار و قازانجکی خێرا و خۆایدا بووە.
هەزکانی بزوتنەوەی کوردایەتی، بە ماهیەت و پێکهاتەی خۆیانەوە بە تۆندی دژ و ناکۆک بوون بە ئیرادەی سەربەخۆ و ئازادانەی کۆمەڵگا، بەیە جگە لەوەی کە بوونەتە هۆکاری لاوازکردنی ڕەحی دەستجەمعی کۆمەڵگای ئەمە و بئیرادە کردنی تاک و گروپەکانی ناوی، هاوکات وەکو نوێنەری سیاسیانەی کوردبوون لە نێو جیهاندا، جگە لەوەی کە وڵاتی لاوازی و بئیرادەیی بوون، هاوکات وەک ئیماژێکی ڤیکتیمایزکراویش ڕوخساری سەرکی بوون بە کوردبوون. ئەم پاشانەوە و دەستەزکردنەی هەست و سۆز لە کۆمەڵگای مرۆیی بەبەکارهێنانی کارەسات و تراژیدیاکانی مەژووی ئەمە و ئینقیادستەمێنتکردنیان لە کۆگای سیاسەتدا لایەن بزوتنەوەی کوردایەتیەوە جگە لە تێکشکانی سایکۆلۆژی و جگیربوونی لاوازی و بئیرادەیی لە کۆنستی کۆمەڵایەتیدا، هاوکات خاڵیکردنەوەی تراژیدیاکانی ئەمەش بووە لە ناوەڕۆکی ڕاستقینەی خۆیان.
بە درێژایی مەژووەڕ تراژیدیا و کارەساتک ئەو کاتە هەندکی یونیڤرسالی وەرگرتوە و هاوسۆزی و پاڵپشتی جیهانی بە خۆی ڕاکێشاوە کە تەواوی وزەی کارکردن تیایدا چڕکرابێتەوە لەسەر هەندێ ئینسانیەکی. لەڕەوە کۆمەڵگای بەشەری خاوەندارێتی لە کارەسات یان تراژیدیایەک دەکات کە هەندێ ئیسانیەکی تەواوی هەندەکانی تری شاردبێتەوە و شوناسی ئینسانبون، تەواوی شوناسی بچوک و لکاێکانی کردبێت بە ژێرەوە.

هەڵکەست و هیرۆشیما

یابانیەکان بە جێختکردنەوە لەسەر هەندێ ئینسانیەکی، بەئەوی ئینقیستمێنتی پەوە بکەن بە شوناسی لکاێی لە نێو بازنەی تەسکی سیاسەتدا، توانیان کارەساتی هیرۆشیما و ناکازاکی وەک کارەساتکی

ئینسانی بە درێژایی زەمان بە زیندوویی بەهێنەوە و بیکەنە یەکێک لە تراژیدیا گەورەکان لە مێژووی کۆمەڵگای بەشەریدا کە سەدای لێگەڕ تێپەڕینی زەمەن تادێت گەورەتر دەبێت. جولەکەکانیش بەهەمان شێوە بە جێختکردنەوە لەسەر ڕەهەندی ئینسانیبونی هەڵەکەست، نەوەک بە قەتیسکردنی لە جوغزی بەرتەسکی گروپێکی مرۆیدا، توانییان وەک تراژیدیایەکی جیهانی و کارەساتێک لەسەر شانی ئینسان جێی بە بکەنەوە. هەبەت یابانیەکان و جولەکەکانیش بەمێژوویەکی درێژ بەرلە تراژیدیاکانیان بە هەموو قورسایی خەیانەوە ئامادەگیەکی بەردەوامیان لە مێژوودا هەبووە. بەیە پێوستیان بوو نەبووە ئینقستمێنت بە تراژیدیاکانیانەوە بکەن لەنێو کۆگەی سیاستدا و بەخشینی شوناسی بچوک و لەکاڵی پێیان بە ئاوەی بێنە ناو مێژووەوە. پاساوی هەزکانی بزوتنەوەی کوردایەتی و تیەریزەکارانی لە ئاست وێنەی خە بەقوربانی پیشاندانی نوێنەرایەتی سیاسیانەی کوردبوون و ئینقستمێنتی کارەسات و تراژیدیاکانمان لە نێو کۆگەی سیاستدا و قەتیسکردنیان لە جوغزێکی بەرتەسکدا ئاوێە گوایە کورد ئامادەگیەکی ڕەهای هەیە لە نێو مێژوودا وە جگە لەو بەکاربردنە سیاسیە هیچ ڕێگاچارەیەکی دیکەی بەدەستەوە نیە هەربەیە ئەمانەوێک ئامرازێک بەکاردەبات بە هاتنە ناو مێژووەوە، بەڵام لە ڕاستیدا بزوتنەوەی کوردایەتی جگە لەوەی کە تراژیدیا گەورەکان (هەڵەبجە و ئەنفال) ی ئەمەیان لەهەر بڕنە و بڕیککەوتنەکدا بە جیهان، وەک کاڵایەک یان بابەتێکی هەرزانی نێو کۆگەی سیاست بەکاربردووە و تەنانەت لەوەش زیاتر وەک ڕێگایەکی ئاسان لە پێناو بەرژەوەندیە زەر کاتی و بچوکە حزبیەکاندا مامەڵەکردووە و ئەمەش جگە لە بچوککردنەوەی قەبارە و لەدان لە گەورەیی کارەساتەکان و دابەزاندنیان بە ئاستێکی هەرە نزم و بەخشینی شوناسی لەکاڵی پێیان، هاوکات خاڵیکردنەوەی تراژیدیاکان بووە لە ناوەڕۆکی ڕاستەقینەی خەیان و ڕێگریش بووە لە بەجیهانیبون و ئینسانیبونی ئەو تراژیدیایانە و دەنگدانەوەی یونیڤرسالیانەیان.

نادیە موراد

تێگەیشتنی هەرە سادە و باو لە نێو ڕوبەری میدیایی ئەمەدا ئاوێە کە نادیە موراد نوێنەرایەتی کوردبون دەکات. خانمێک کە ناونیشانی باڵیۆزی نیازپاکی لە نێوئەکگرتوەکان پەبەخشراوە و کاندیدکراوە بە خەڵاتی نۆبڵی ئاشتی نمایشکردنی وێنەیکی جیاوازی کوردبوونە لە نێو جیهاندا. هەروەکچۆن تێگەیشتنێکی تر ئاوێە کە نادیە موراد درێژکراوەی هەمان وێنەی خە بەقوربانی پیشاندەری کورد و وازیکردنی

هەمان ڕەگی پاڵانەوە و دەستپانکردنەوەیە بە سەز و بەزەیی لە کەمەگای بەشەری.
بەبەوای من هەردوو ئەو بۆچون و تێگەیشتنە، بەهەمان بە هەڵە و بە هەمان ئەندازە لاوازن لە تێگەیشتندا. ئەزیدیەکان وەک کەڵتێکی ئاینی لە ناوچەیەکدا کە چواردەوردراوە بە فاشیزمی نەتەوەیی و تیرۆریزمی دینی لە لەحزەیەکدا بەخاوەن و بەپارێزەر جەدەهەلرەن و دەکەونە ناو یەکێک لە گەورەترین تراژیدیاکانی مێژووی هاوچەرخی دنیا کە نوێترینیانە.
نادیە موراد لە نەو قوڵایی تراژیداکەوە، لە ناو دڵی دەزگاوە دەتەوە و بە گەڵانەوەی چیرۆکی ئازار و سوتان و وێرانبونی گروهێکی گەورەی بەشەر بە ناو دڵی دنیادا تێپەڕ دەبێت. نادیە موراد هەندەی بوونێکە وەک چەبونەوەی تراژیدیای کەمەڵکی مرۆیی هەندە بونێک نیە وەک نوێنەرایەتیکردنی کەمەڵە کەسێک. نادیە موراد هەندەی سیمبۆلایزی ئازار و تراژیدیایە، هەندە ڕەمزی ئیتنێکی دیاریکراوی ئینسان نیە. هەڵبەتە یەکی بونیادی گەورەیە لە تێگەیشتنماندا ئاگەر وابزانین، وێنەی نادیە موراد وەک سیمبولی یەکێک لە تراژیدیا مرۆییە گەورەکانی ناو مێژوو، هەمان وێنەی ڤیکتیمایزکراوی کوردبوونە. نادیە موراد، کوردە یان نا، گرنگ نیە، بەڵکو ئەوەی گرنگە ئەوەیە نادیە وەک سیمبولی گروهێکی گەورەی بەشەر گەڵەرەوەی چیرۆکی ئەو ئازار و تراژیدیا قورسەیە لە نەو جیهاندا. نادیە موراد، سەدای کەمەڵکی گەورەی ئینسانە کە تادێت دەبێتە سەدایەکی گەورەتر و گەورەتر بە ناو دنیادا بەردەوام دێت و دەچێت. بەبۆچونی من ئەوە گرنگ نیە خەڵاتی نۆبڵی ئاشتی پێدەدرێت یان نا، ئەوە گرنگ نیە کە کراوەتە باسێزی نیازپاکی جیهان لە نەتەوە یەکگرتوەکان، ئەوەی گرنگە دەنگدانەوەی هاوار و ئازاری ئینسانە لە ناو مێژوودا بە وزەیەکی ناکۆتا و نەبراوەوە کە تا ئەبەد درێژ دەبێتەوە. دواتریش ئەبێت ئەوە بزانین ئێستا نادیە موراد و دنیاش، نادیە وەک نوێنەری کوردبوون نابینن، چونکە کورد خاوەن! و پارێزەری! هەیە کە دوو خەڵکی بزوتنەوەی کوردایەتین. نادیە موراد، لای خۆی و دنیاش، نوێنەری ئەزیدیەکانە، وەک کەڵتێکی ئاینی بەخاوەن و بەپارێزەر لە ناوچەیەکی پێ لە فاشیزم و تیرۆر و ستەمکاریدا. نادیە داوا لە دنیا دەکات بە پاراستنی یەزیدیەکان "ئەوە گرنگ نیە کە یەزیدین وەک دینێک یان ئیتنیک، بەڵکو لەبەر تایبەتمەندە بوونیان و جیاوازبونیان لە دەروبەر و ناوچەکەی خۆیان و بەمێش کۆتونەتە ناو تراژیدیاکەوە و هێشتا لە ژێر هەڕەشەی نەمان و لەناوچوندان" نەک کورد. داوا دەکات بە دانپیانان بە جینۆسایدێ ناساندی کەتەسترۆفی یەزیدیەکان نەک کورد. لە دنیادا تەنها کوردە کە وەک

تورک بۆ پلەی یەکەم و وەک عەرەبیش تا ڕادەیەک پشتگیری و پاڕاپشتی و هاوسۆزی و هاودەردی بۆ نادیە نەبەخشیوە.